

SPAUDĖ DRAUGO SPAUSTUVĖ
4545 W. 63rd St., Chicago 29, Ill.
1958 m.

M A N O

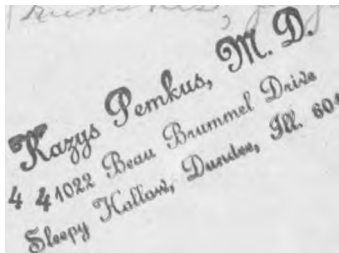
PASAULĖŽIŪRA

k u l t ū r i n i n k ū p a s i s a k y m ū

RINKINYS

Redagavo

D R. JUOZAS PRUNSKIS

LIETUVIŠKOS KNYGOS KLUBAS

IŽANGOS ŽODIS

Šiuo leidiniu darome bene pirmąjį lietuvių bandymą duoti mūsų kultūrininkų minties antologiją. Jos pagrindinis reikalas dvejopas: 1. duoti šio ypatingo — tėvynės okupacijos ir tremties — laikotarpio mūsų intelektualų, pasakytume, minties skersinį pjūvį, ir tuo būdu pasitarnauti mūsų kultūros istorijai, 2. paryškinti mūsų gyvenimo prasmės gaires tremtyje atsidūrusiai mūsų tautos daliai, ypač priaugančiai kartai; tai bus leidinio uždavinys tautos pedagogikos srityje. Šis leidinys norėtų būti lyg savotiška idėjinė injekcija į kovojantį lietuviškąjį tremties organizmą, kad mūsų dėmesys nebūtų mobilizuotas medžiaginių gėrybių pasiūlos, bet kad daugiau telktumės apie didžiuosius žmonijos ir tautos idealus, kurie palaikys mūsų ryžtą ir priduos svarumo visoms didžiosios mūsų laisvės kovos pastangoms.

Buvo kreiptasi į įvairių pažiūrų mūsų kultūrininkus. Jie buvo prašyti nusakyti savo pažiūras religijos, dorovės, kultūros ir lietuviybės klausimais. Nebuvo prašyta rašyti tik bet ką tomis temomis, bet perteikti savo pasaulėžiūrą. Mintys, kurios rišasi su mums žinomų asmenų vidaus gyvenimu, sudaro daugiau įdomumo. Tokiu būdu atsiranda proga išsakyti tai, kas per visą gyvenimą buvo mąstyta, svarstyta ir kaip buvo apsispręsta.

Iš prašytųjų savo straipsnius atsiuntė maždaug pusė. Jie atstovauja įvairias grupes ir profesijas. Nekalbant jau apie politinių pažiūrų įvairumą, čia rasime atsakymus poetų, rašytojų, inžinierių, mokytojų, gy-

dytojų, profesorių, kunigų, laikraštininkų, redaktorių, teisininkų, karių ir kitų. Kadangi straipsniai turi asmenišką atspalvį, o tie asmenys ne visiems gali būti pažįstami, tai duodamos autorių nuotraukos (išskyrus vieną, kuris turėjo priežasčių prašyti, kad jo nuotrauka nebūtų dedama); taipgi dedami suglaudinti pasisakančiųjų biografiniai duomenys. Siekiant didesnio tikslumo, buvo stengiamasi tuos duomenis gauti iš pačių autorių.

Daug prie šio leidinio atsiradimo prisidėjo lietuviškos spaudos mylėtoja Agnietė Gilienė, kuri, norėdama pagerbti savo pusbrolio Stasio Girėno atminimą,

Stasys Girėnas

savo lėšomis daug parėmė šios knygos išleidimą. Būdamą tik 8 metais vyresnė, Agnietė kartu augo su Stasiu Girėnu, vėliau Amerikoje jį globojo, padėjo mokytis ir buvo tiek jam artima, kad Stasys ją sesute vadino. Šiomet, liepos 17 d., suėina 25 metų sukaktis kai Stasys Girėnas, drauge su Steponu Dariumi, nugalėję Atlantą, žuvo Soldino miškuose. Tiedu ryžtingieji lietuviai savo testamente buvo įrašę, kad, pasitikėdami Dangaus palaima, savo tą didįjį bandymą skiria Lietuvai, ir jos vardą visame pasaulyje išgarsino, nugalėję Atlantą. Pagerbiant Stasio Girėno atminimą, čia jiems abiem yra statomas kultūrinis paminklas.

Juozas Prunskis

TAUTINĖS GYVYBĖS PAGRINDAS

PREL. IGNAS ALBAVIČIUS

gimė Lazdijuose 1890 m. liepos 29 d. Gimnaziją baigė Novorosijске, kun. seminariją Seinuose (1912 m.) ir toliau gilino studijas Gregorianumo universitete Romoje (1912 — 1914 m.), gaudamas filosofijos licenciato laipsnį. D. Karo metu vikaravo Šv. Jurgio parapijoje Chicagoje, nuo 1918 m. klebonas Dievo Apvaizdos parap., o nuo 1940 m. — Sv. Antano par., Cicero, Ill.

Aktyvus visuomenininkas, energingas lietuvis, kviečiamas į vadovaujančias pareigas (pirmininko ir kt.) L. Kat. Federacijoje, Alte, Balfe. Katalikų spaudos draugijoje (leidžiančioje „Draugą). Pastatė Dievo Apvaizdos par. bažnyčią, o Ciceroje — mokyklą, seselių mokytojų namus.

Jei gyvenimas turi kokią nors prasmę, tai ji turi būti prieinama ne tik kokiems rinktiniais vyrams, bet ir paprasčiausiam žmogui. Gyvenimo prasmė, kuri bū-

tų prieinama tik kokiai siaurai žmonių grupei, reikštų, kad milžiniškos žmonių daugumos gyvenimas neturi prasmės.

Mūsų pasaulėžiūra turi mus padaryti galingus ir turtingus dvasia, išmintingus ir laisvus atlikti didžiulius gyvenimo uždavinius. Ji turi padėti mums nugaltėti gyvenimą, likimą ir mirtį, nueiti iki galo savo gyvenimo kelią ir pripildyti mūsų asmenybę amžinosiomis vertybėmis, įprasminančiomis mūsų gyvenimą ir sujungiančiomis mus su amžinybe.

Tokia pasaulėžiūra yra religinė pasaulėžiūra. Ji parodo mums, kad žmogus nepriklauso tik šiam nykstančiam ir praeinančiam pasauliui, bet turi savo šaknis amžinybėje. Niekad negęstančios amžinosios vertybės, kurių troško ir kuriomis tikėjo visų laikų ir tautų kilniausieji žmonės, Gėris, Grožis, Tiesa ir Šventumas — yra tos žvaigždės, kurios tamsiausioje gyvenimo naktyje rodo tikrąjį ir saugųjį gyvenimo kelią. Tik neužtenka, kad šių žvaigždžių auksiniai spinduliai šviestų tik toli už debesų, bet juos reikia įauti į mūsų realųjį, kasdieninį gyvenimą.

Šiuos dieviškosios šviesos spindulius įaudžiame į savo gyvenimą doroviniais veiksmais, kurie puošia Dievui ir Jo karalystei paaukotą gyvenimą. Gyvenimas yra Kūrėjo dovana, todėl žmogus yra atsakingas už šį gyvenimą prieš savo sąžinę ir dieviškąją Tiesą, už kiekvieną dieną, kurią praleidžia po sąmoningo gyvenimo pradžios. Yra atsakingas ir už tai, kokiais darbais savo gyvenimą pripildo, ką ir kaip dirba, kovoja, džiaugiasi ir kenčia. Šios atsakomybės pajutimas ir jos rei-

kalavimų įvykdymas gyvenime ir sudaro mūsų dorovę, vedančią mus į žmogiškosios pilnatvės tikslą — Dievą.

Gyvenimo nepalaujamoje srovėje atskiro žmogaus gyvenimas yra trumpa banga tarp praeities ir ateities, yra maža liepsnelė didžiajame žmonijos kultūros ugnia-kure. Kaip degs ši kultūros ugnis, kiek skaisti ir tyra bus jos šviesa, pareis nuo atskirų žmonių kūrybinės va-lios, nuo jų darbų ir gyvenimo, šioje kultūros kūryboje ir jos išlaikyme pagal organišką gyvenimo ir pasaulio sąrangą ir tvarką, kiekvienas mūsų atsakome už savo mintis, žodžius ir darbus, už padarytus ir nepadarytus veiksmus ne tik prieš Kūrėją, bet ir prieš busimąsias kartas, pirmoje eilėje prieš savo tautos ateitį ir jos žmones.

Ši dvasinė kultūra yra mūsų tautinės gyvybės pa-grindas. Tauta, kuri neturi kilnių ir stiprių asmenybių, gali tapti tauta be ateities ir išnykti iš kitų tautų tarpo. Stiprios asmenybės, su šviesiu žvilgsniu ir tvirta valia, kelia augšтын kiekvieną bendruomenę, kurioje jos dir-ba ir gyvena.

Laiminga toji tauta, kuri rimtą ir kritišką savo gyvenimo valandą turi tokių asmenybių, drąsių kovo-tojų, tylių didvyrių. Ir kiekvienas žmogus gali tapti ga-lingas ir kilnus, jei jo protą ir širdį apšviečia ir pagau-na didžios pareigos idėja, gili meilė savo tėvynei ir tau-tai. Tauta yra natūralioji dirva, kurioje bręsta didžios asmenybės. Žmoniją galima organizuoti ir ugdyti tik per tautas ir tautose. Mūsų žmoniškosios ypatybės gra-žiausiai išsiskleidžia tik savo tautoje, todėl joks sąmo-ningas žmogus negali paneigti savo tautybės, nepa-

rasdamas savo žmoniško kilnumo, nepažeisdamas amžinių dorovės dėsnių, ir neišsijungdamas iš kultūros vertybių kūrimo ir tikrojo gyvenimo, kuris sudaro žmogaus vertę ir jo prasmę pasaulyje.

KOMPASAS Į AUGŠČIAUSIĄJĮ GĖRĮ

MARIJA AUKŠTAITĖ

ankstesnės kartos pirmaujanti Kanados lietuvių lyrikė ir beletriste, daugiausiai besireiškianti periodinėje spaudoje. Jos tikroji pavardė — Marija Radkevičiūtė - Navikevičienė. Gimusi Stankaičių kaime, Garliavos valsč. Veikli visuomenininkė — vadovavo Prienų Liet.

Kat. dr-jos skyriui. 1930 m. atvyko į Kanadą. Montrealyje suorganizavo Vilniui Vaduoti sąjungos skyrių ir jam vadovavo. Ketveris metus buvo Kanados Lietuvių tarybos narė, redagavo „Nepriklausomą Lietuvą“ (1942—1943), keleris metus „Vienybėje“ vedė „Montrealio Dienų“ skyrių. Lietuvių Rašytojų dr-jos narė. Įvairiuose JAV ir Kanados laikraščiuose yra tilpę daug jos eilėraščių, novelių, straipsnių ir daug ką sudominęs dienoraštis — „Išėivė“. Dabar gyvena Montrealyje.

RELIGIJA

Religija yra tarytum audžiama juosta, kuri įsiaudžia į pačią Dievybę.

Religija reikalauja ne tik klūpoti ir melsti, bet savo nors ir tyliu šešėliu — užstoti į Kristų taikomas vilyčias.

Religija pribrandina žmogų kaip kviečio varpa grūdą. Nors varpą daužo spragilai ir varto vėtyklė, bet ji savo auka maitina žemę ir pro altorių Ostijas kečia sielas į Dievą.

Religija išsunkia iš žmogaus naudingiausius syvus, skirtus jo paties sielos maistui ir amžinajam gyvenimui.

Religijų yra daug ir visokių: vienos trypinėja klaidose, kitos, jieškodamos Tiesos, išsiskaido tamsoj. Tik viena Kristaus Bažnyčia, žydėdama Ostijomis ir kildama, veda tautas tik pas vieną Meilę ir Taikos Karalių.

Religija yra tarytum kompasas, rodąs tik į vieną — Augščiausiąjį Gėrį.

Religija žudo tironus — mūsų klaidas mummyse.

Religija yra paties Dievo Tėvo duona, kurios mes būsime amžinai alkani.

Religijos turi savo šventoves, grupes ir draugijas, bet viską valdo vienas Kunigas — Visagalis Dievas.

Religiją pasmerkė tūkstančiai kenkėjų, bet ji neatmetė nė vieno, išskyrus klaidas ir nuodėmes.

Religija yra besiprašęs angelas į kiekvieno žmogaus sielos duris.

Religija išdegina žmoguje visas nuodėmingas dėmes ir užkuria tobulėjimo aukurą jo paties sielos šilimai ir džiaugsmui.

Religija neša mus sužeistais pečiais į didžią Taikos ir Meilės Karalystę.

Religija daug vainikų suklojo, daug kraujo per-

brido, o mes esame jos tik našta, kad ji nuneštų mus į sielų džiaugsmo Uostą.

Religija yra tamsiausių nakčių švyturys, rodąs mums kelią į Tiesą.

Religija savo sparnais apglobia mus, gerus ir blogus; gerus mažai pagiria, kad nusižemintų ir šventėtų, o blogųjų neatstumia, bet kantriai pakelia jų keiksmą ir laukia pasitaikymo.

Dora, moralė ir tikėjimas apdovanoja mus vidujiniu džiaugsmu už žmonių kalbamą netiesą.

Gyvenk taip, kad nė viena valanda neneštų tau gėdos. Kiekvieną sekundę alsuoki Dievu, kad per tavo sklistų Kūrėjo spinduliai, o per širdį koštųsi skaisti ir tyra meilė tvariniams ir pačiam Kūrėjui.

MORALĖ

Moralė — žmogaus ramstis ir vainikas.

Moralė — tyriausių išmąstymų motina.

Tyra moralė yra kontempliacijų žvakė, vedanti pas Dievą.

Moralė nuskaidrina žmogų ir apvalo sąžinę, kaip bėganti upė nušveičia akmenėlius.

Moralė paklupdo gailėtis už klaidas ir uždega žiburius žmogui, kad jis nuolatos peržvelgtų savo esybės kampelius.

Moralės pradžia atiteka iš Švenčiausiųjų gyslų.

Moralė yra švelniausia gaida mummyse, prilygstanti Serafinų arfoms.

Moralė, su Dievo pagalba įliepsninta ir deganti mummyse, yra šventas, savas ir brangus įstatymas, Dangaus delnų apgaubtas ir jų globojamas.

Dorovingumas ateina per dyglius ir erškėčius, ir ne per vieną metą.

Kai mus išdegina skausmai ir nušlifuoja kančia, tuomet dorovingumas sušvyti mumyse, lyg šventųjų vainikuose.

Dorovingumas mielai prisiglaudžia geroje širdyse.

Moralė — visų dorybių motina.

Moralė — visų gerovės šaknų genijus.

Atimkit man viską — rūbą, turtą, žemės garbę, tik palikit man išsikovotą dorovingumą; tuomet aš vistiek liksiu laiminga ir turtinga, nes tada niekas man nepajėgs išplėsti mano Dievo; o Dievas yra viskas.

Moralės kristalai — dorybių karoliai.

KULTŪRA

Kultūra ir menas žaidžia talentais — augštesnius vis pakelia, o iš mažųjų sudaro pakopas ir tiltus, kad turtingasis karavanas galėtų keliauti iš amžių į amžius.

Kultūra labiausiai nukenčia tada, kai įsimaišo velnias. Jis viską suvelia: užkuria neramumus ir karus, atneša netikrus dievus, išskiria šeimas ir atima vaikams gimdytojus, apnuogina moteris gėdai, vyrams uždega aistras, ir taip sumaišo žmones, kad ir patvariausieji dairosi kelio.

Šių laikų kultūra šuoliais kyla, kuria ir stato, bet žmogaus siela verkia apleista, nes ji vis mažiau pradeda suprasti statytojų ir kūrėjų kalbą sumišimą.

Rašytojai kultūros srityje skrajoja margiausiais drugiais — dideliais ir mažais, labai spalvingais. Žmonės juos gaudosi pagal savo skonį ir politiką.

Kultūrai persiaura viename žiede ir perankšta

vienoj širdy — ji išsiveržia per plunksną, sceną, stygas ir dažų spalvas.

Kultūrą kaikur žmonės bando kurti be Dievo. Tokia kultūra nervinasi, nes jos grožio ir meno posūčiai vistiek atsiremia Dievu.

Kultūra pridengia šeimų galvas kantrybe, patvara ir laimėjimų laurais.

Kultūringas žmogus niekad nepasmerkia kvailio, o tik jo pasigaili.

Moralė verkia, kai kultūra apsinuogina gėdai.

Kultūra parodo tautos veidą ir jos besivystantį amžių.

Sunku nuslėpti kultūringumą, kai jis švelniais sparnais žmoguje plasa.

Kultūringumas išlenda pro sermėgą, išskrenda pro lūpas; jos gestų nesulaiko šiurkštumas; dainai, muzikai, plastikai ir spalvų teptukams niekas negali užtvėnkinti erdvės nei laiko.

LIETUVIŲ TAUTA

Lietuvių tauta yra man brangiausia, nes ji yra — mano. Saviausia, nes iš jos gyslų gavau gyvybę, lopšį, duoną ir dvasią. Mieliausia, nes ten viskas sava: savi kapai, takai, giminės... Dažnas medis, krūmai ir gėlės — sava ranka sodinta. Miškai ir sodai — išbėgiota ir išglamonėta. Gėrėtasi siūbuojančiais javais, braidžiota pievomis, žvilgsniais ir širdimi — viskas sielon sugerta.

Tautos stipriausias pulsas — sava kalba, daina ir savi papročiai.

Be savo tėvynės — nešioju širdy sunkų akmeninį kalną, ilgesiais ir siekiais niekaip neužkopiamą.

Ten prie jūros mano tėvynė — deimantas visoje žemėje.

Motina ir tėvynė yra tik viena. Jų niekur negalima pirkti nė už augščiausią kainą.

Siaurai ir karštai įsidedusi patriotinė sąvoka išraišo savo aukas į nesukalbamus fanatikus.

Tauta remiasi ne fanatikais, bet išmintimi.

Kai tautiečiai nuskęsta ir savo vaikus nuskandina svetimų įtakų bangose, jie palieka tuščią aikštę su giltinės griaučiais.

Motina, kuri neįdeda į savo vaiko lūpas žodžių „Lietuva, tėvynė mūsų“, neįsodina į jo širdį ažuolų tautybės patvarumui išlaikyti.

Iš tautų visuomet nubyra svėrės ir kūkaliai.

Aš nepajėgiu su savo tautos minia eiti, bet tautą ir minią nešioju širdy.

Tauta ir religija privalo suaugti į vieną celę taip, kaip sveikas obuolys. Tas obuolys privalo pribrandinti savyje sėklas tokias, iš kurių išaugtų geri medžiai. Tie medžiai neštų vis tobulėjančius ir tobulėjančius vaisius, ligi išaugintų pačiame žmoguje pilnutinę Dievo Karalystę.

Žmogus be maldos yra lyg užgesęs ir apleistas dykumų aukuras. Be maldos bus jums tuščia ir alkana kaip tyruose. Be Dievo užges jums žmoguje žmogus. Be tėvynės jūs būsite apvogti, nes jos visame žiede glūdi mūsų kankinių kraujo, kančių ir sopulių briliantai, savų baltų kaulų relikvijos, o kiekviename žemės grumste — susikristalizavę senolių ir prosenolių pra-

kaito ir ašarų lašai, auginę mums gyvenimą ir duoną;
juose žėruoja mūsų tėviškių žiburiai ir jų pėdsakai.

Mano tauta — mano vilčių amžinas pulsas.

Mes savo tautos veide kasdien įbrėžiame po rūpesčio raukšlę, nes mus gožia ir gožia svetimi sparnai.

KETURI PAGRINDINIAI STULPAI

PETRAS BABICKAS

gimė 1903 m. bal. 29 d. Laukminiškių kaime, Ukmergės (vėliau Panevėžio) apsk. Pradžios mokslo ėjo Kupiškį; gimnazijos — Peterburge, Kaukaze — St. Krimskaja (Rusijoje) bei Aušros gimn. Kaune ir Panevėžio Vyrų gimn., kurią baigė 1923. Vytauto D. universitete studijavo literatūrą ir istoriją. Nuo 1926 iki 1931 m. dirbo Lietuvos Valst. radiofone, pradėjęs pranešėju, baigęs vedėju. Dirbo L. Šaulių s-gos Kultūriniam skyriuje, redagavo „Mūsų Vilnių“, 1933 m. kartu su kan. F. Kemešiu ir prof. Vitkumi lankė lietuvių kolonijas JAV-se. Pasireiškė foto meno srity (1932 m. pirmoji jo foto darbų paroda Kaune) ir filme, organizuodamas Švietimo m-jos filmoteką bei rengdamas propagandinius apie Lietuvą filmus. Išleido per 16 knygų, iš kurių jaunimui ir vaikams: Gyvenimas — laimė, Nuostabi Jonuko kelionė, Tra - ta - ta, Murziukas (premiuota I L. Raudonojo Kryžiaus premija); eilėraščių knygos — Geltona ir juoda, Žmogaus remontas, Toli nuo tėvynės, Svetimaj padangėj.

Proza: Vakar, Elada, Gintaro krantas, Marių pasakos ir kt. Pas-

taraisiais laikais išsp. ispaniškai Lituania antigua ir portugališkai Lituania ilustrada.

Pasireiškė ir dramine kūryba bei romanu, kurio rankraštis dingo Lietuvoj karo metu, o pirmoji dalis — „Viešnagė pas karalių“ — buvo išspausdinta „Tėviškėj“ 1944 m. Daug keliavo po Europą, Afriką, Rusiją, lankėsi Bolivijoje, Paragvajuj, Argentinoj. Dabar dirba Rio de Janeire Liet. pasiunt. sekret.

Malonus Bičiuli,

Kaip neatsiliepti į tokį kvietimą? Juk jis atėjo iš Amerikos, iš kurios mes pratę laukti tik medžiaginių gėrybių. Nesu joks „šviesos stulpas“ ir, nors būdamas tikras, kad po kiek laiko mano šios mintys nebeatrodys tikslios, tačiau siunčiu jas, nes miela dalyvauti talkoje. Talka! Tas žodis taip primena Lietuvą. Deja, kaip maža jos turime čia, tremtyje. Įpratome vieniems kliudyti, kitus barti, vienus augštinti, kitus žeminti. Rūšiuoti. Smerkti. Dėtis neklystančiais, žodžiu — įpratome ir papratome būti juokingais... Kaip toli tai nuo didingos sąvokos — „Esu lietuvis!“ Kas liečia mane, seku, nors sunkiai, karaliumi Gediminu, perkėlusią Lietuvos sostinę į Vilnių: vyresnį laikau tėvu, į lygų sau amžiumi — žiūriu, kaip į brolių, o į mažesnį — kaip į sūnų.

Tikiu Dievu ir Jo galybe bei žmogaus menkyste. Manau, kas nenori likti vienišas, kaip pasimetęs šuo, taip pat turi tikėti. Kalbėtis su Dievu sielvarto ir džiaugsmo valandomis yra tikra šventė sielai.

Kartą (1946 m.) gavau barti iš jauno kun. P. R., kai paskaičiau jam savo naują eilėraštį „Malda“, kurio pradžia tokia:

*„O, Dieve, Tu mylimas mūsų Tėveli,
Grąžink mus tėvynėn, Tu viską gali.“*

— „Netinka Dievą Tėveliu vadinti — perdaug intymiška...“ — kalbėjo kunigėlis. Tačiau nė metams nepraėjus gavau maldaknygę, kurioje tas eilėraštis buvo išspausdintas net su mano pavarde. Redaktorius buvo kun. P.R. draugas. Ir mes trys buvome draugai, nes su įvairiausiais nuotykiais kartu keliavome į Romą... Ta maldaknygė buvo maloni staigmena. Tačiau, po metų, jau Argentinoj, buvo dar gražiau — komp. Poimanskis sukūrė tai „Maldai“ puikią melodiją! Niekad taip nebuvau išdidus, kaip tą dieną, kai pirmą kartą išgirdau ją giedant. Galvojau: „Dievas dabar girdi menkiausio Lietuvos rašytojo balsą“, ir, žinoma, buvau už didžiavimąsi nubaustas... Štai jau 10 metų nebeturiu įkvėpimo dainoms rašyti...

Moralė? Niekad gerai nusupratau šio žodžio reikšmės. Laimingi, kurie tiki gyveną doroviškai, tačiau ar tai įmanoma šitame padūkusio pasaulio civilizacijos laikotarpyje?

Daug esu skaitęs knygų apie moralę — veik visas užmiršau, tačiau yra sunku užmiršti pirmąją pamoką, gautą iš mano motinos: „Vaikeli, nevok. Pradėsi adata — baigsi kumele...“ „Neverk, sūnau, Kristus ne tiek kentėjo“. „Krauk tokius turtus, kurių nei kandys, nei rūdys neėda...“

Kartą aš primygtinai norėjau patirti iš motinos, kurį sūnų ji labiausia myli? Ji, rodydama savo ranką, man paaiškino: „Žiūrėk, pjausi nykštį — skauda, pjausi mažytį pirštelį — taip pat skauda. Myliu jus visus vienodai“. Ar gali kas užmiršti tokias moralės pamokas?

Lietuvių tauta... Nėra man gražesnio vardo pasau-

ly, kaip Lietuva; nėra man kilnesnės tautos, kaip lietuvių tauta. Anaipol, tai nėra pigus patriotizmas, tai mano credo. Nesame angelai, tai tiesa, tačiau kai palyginu su kitomis broliškomis tautomis, tai lietuvis „razbainikėlis“ drąsiai gali laukti rojaus priemenėj, turėdamas vilties, kad bus įleistas į vidų. Įsitikinau, kad *lietuviai yra Dievo išrinkta tauta*, nebe žydai. Tie, atgavę nepriklausomybę, pradėję ir laimėję karą, užvaldę daugelį pasaulio veiklos sričių, paliko vargo kryželį — Dievo ženklą — mums. Ką Dievas pamilo, skiria kančių kelią. Mūsų tautai, kad ir sušvis greit laisvė, kryžius paliks. Gaila, kad mes tuo skundžiamės. Skausmas ir sielvartas — pastovūs, kaip žmonija, tolydžio besikeičianti ir vis ta pati paliekanti... Laimė ir džiaugsmas tai tik žaibo švystelėjimas, tai laumės juosta, monai...

Lietuvių tautai, atsirėmusiai į savo tūkstančių metų praeitį, iš tėvų ir protėvių paveldėtą išmintį ir dorą, skirta gyventi ligi pasaulio pabaigos, tačiau, kadangi dabar mes pergyvenam tai, ką visa Europa jau patyrė Atilos ir tautų kraustymosi metu — mums nutautėjimo pavojus yra tikras Damoklo kardas. Ištautėję mes neverti nė sudilusio skatiko. Būsime tik trąša kitų tautų rožėms ar ažuolams. Išlikę gintaro krašto, Marijos žemės, Rūpintojėlių šalies sūnumis mes esame ir būsime unikumai, kuriais visi stebėsisi, daug kas pavydės ir niekas mūsų nenugalės, nes gimti lietuviu yra daug didesnė Dievo dovana, negu kad galvoja buvęs DP, dabar važinėjās žvilgančiu automobiliu po Ameriką... Negalima svetimtaučiu išmokti tikrai kalbėti ir mąstyti bei elgtis lietuviškai, negalima nusipirkti lietuviškos sielos, kaip „siūto“, negalima lietuviui, be bausmės,

parduoti tą sielą už dolerį. „Kiek yra lietuvių visame pasauly?“ — paklausė neseniai manęs vienas intelektualas. „Keturi - penki milijonai“, — atsakiau. „Hm... jie nieko negalės padaryti, permaža...“ Atsakiau jam iškilmingai: *„Taip, keli milijonai lietuvių, žinoma, nieko negali pakeisti pasauly, palyginus su šimtais milijonų kitų tautų, tačiau pasaulį gali pakeisti v i e n a s lietuvis“*. Galbūt nepatikėjo jis, tačiau aš tikiu, nes šiais visuotinio subiznėjimo laikais, kada perkamos ir parduodamos tautos ir valstybės, lietuvių motina, šelpdama vokiečių belaisvį ar nuo budelių besislapstantį kenčiantį Dievo Sūnų, parodė, kad ji yra augštesnė už dangoraižius, sprausminius lėktuvus bei vandenilio bombas. Lietuvė motina — lietuvių tauta. Vaidila, lietuvė, prie ratelio mokanti savo vaiką skaityti, knygnešys bei pasaulio lietuvių talka — tai keturi pagrindiniai stulpai, kuriais turi remtis mūsų tautos ateities gyvavimas ir kova.

RASTI SAVO ORIGINALIĄ KRIKŠČIONIŠKĄ FORMĄ

KUN. V. J. BAGDANAVIČIUS

gimė 1908 m. gruodžio 26 d. Slavikuose, Šakių apskr. Ten pat lankė pradžios mokyklą. Progimnaziją ir mokytojų kursus išėjo Kud.

Naumiesty. Nuo 1927 m. iki 1930 m. buvo pradžios mokyklos mokytoju Triduoniuose, Vilkaviškio apskr. 1930 m. įstojo Vilkaviškio kunigų seminarijon ir 1936 m. įsišventė kunigu. Vikaro ir kit. pareigas ėjo įvairiose vietose. Nuo 1937 m. iki 1943 m. gilino studijas V. D. Universitete. Padaręs teol. lic. 1938 m. atsidėjo liet. kalbos, literatūros, istorijos ir pedagogikos studijoms. Nuo 1942 m. dar kartą grįžo prie filosofijos studijų. 1944 m. Muenchene dalyvavo visuomeninėje veikloje ir kurį laiką buvo Bavarijos apygardos pirmininku. 1945 m. pradėjo leisti religinį žurnalą „Naujasis Gyvenimas“. 1949 m. atvykęs į JAV, įstojo į Marijonų kongregaciją. Čia redagavo relig. savaitraštį „Laivas“, išleido studiją „Žmonijos likimas šv. Jono Apreiškimo knygoje“. Šiuo metu yra „Draugo“ moderatorius ir Lietuv. Knygos klubo vedėjas.

Įvykiai taip pat turi savo kalbą. Mūsų buvimas išeivijoje skatina mus suvokti savo lietuviškumą ne kurioje uždaroje erdvėje, bet didžiojoje tarptautinėje atvirybėje. Čia mums gresia du pavojai, kurie baigiasi viena ir ta pačia nelaime, būtent: savo tautos praradimu. Į jos praradimą veda lietuviškumo išsižadėjimas, bet į jos praradimą veda ir neradimas vietos savo tautiniam pasireiškimui tarptautiniame gyvenime. Vienas pasireiškia asmenišku nutautėjimu, o antras — savo tautos suprastinimu ir sunaikinimu.

Atsižvelgiant į šiuos du pavojus, mums reikia savo tautiškumui jieškoti pilnutinės formos. Pilnutinė tautinė forma yra vertinga ne tiek skirtumais, kuriais mes atsiribojame nuo kitų tautų, bet vertybėmis, kurias mes duodame visiems žmonėms. Ta prasme mes galime kovoti ir už savo kalbos išlaikymą.

Dėl to mūsų tautiškumas turi eiti pilnutinio žmoniškumo keliu, darydamas tokiu būdu lietuvių ne tokiu žmogumi, kurio reikia vengti, bet tokiu, kuris yra visur pageidaujamas ir reikalingas. Šis kelias veda mūsų tautą iš mažos tautelės nusiteikimo į didelės tautos galvoseną. Jis yra gera priemonė nugalėti ir individualiam nutautėjimui, nes sudaro apie save visus patraukiančią atmosferą.

Šitaip supratęs tautos uždavinį, darosi aiškūs ir jos kultūriniai bei doriniai uždaviniai.

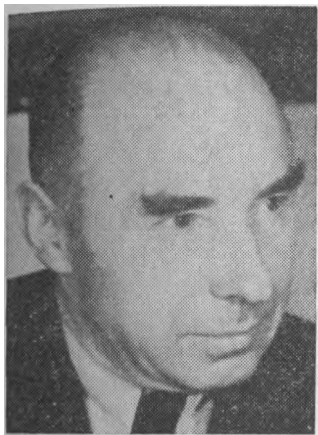
Religinis mūsų tautos gyvenimas, atrodo, duoda vietos dideliems pageidavimams. Mūsų tautos pavėlinimas priimti krikščionybę yra dar gyvas faktas. Lietuvių tautos sukrikščionėjimas tik tada, kai Vakaruose ir Rytuose religinis gyvenimas buvo pradėjęs lyg

išvargti, dar nedavė mūsų tautai progos pareikšti savo religinės kultūros. Nesugebanti suderinti malonės ir prigimties jansenistiška dvasia, nebuvo geriausia krikščionybės mokytoja lietuvių tautai. Gera dar, kad ne ji viena čia reikėsi. Taigi mūsų tauta dar neturėjo progos pareikšti savo religinės kultūros, neskaitant labai nesudėtingų kaimiškų apraiškų. Vėliau liberalizmas, socializmas, komunizmas ir neteisingai suprastas nacionalizmas vis dar tebeveda mūsų tautą kryžiuočių pravestu keliu: atokiau nuo pilno krikščioniško gyvenimo supratimo.

Kada ir koku keliu lietuvių tauta ras savo originalią krikščionišką formą, sunku pasakyti. Tačiau šios didžiosios antireliginės srovės, ypač komunizmas, lietuvių tautą yra pastačiusios prieš tokius uždavinius, kurių be krikščionybės perstudijavimo nebus įmanoma patenkinamai išspręsti. Taip pat humanistiškai išsilavinusi dabartinė Lietuvos šviesuomenė nebus patenkinama koku pseudoreliginiu klausimo išsprendimu. Šios aplinkybės leidžia tikėtis, kad lietuvių tauta dar suvaidins savo vaidmenį krikščionijoje.

NEMATOMOJI ANTGAMTINĖ JĖGA

JUOZAS BERTULIS

gimė 1893 m. sausio 1 d. Jonišky. Turėdamas iš prigimties gerą balsą, jau 8 m. būdamas dalyvavo bažnytiniame chore. Būdamas 10 m., trejus metus ruošėsi stoti į Varšuvos konservatoriją. Dėl finansinių sunkumų šio savo siekio negalėdamas įvykdyti, įsigilino į bendrąjį

mokslą, vienkart gilindamasis į muziką ir organizuodamas slaptus vaidinimus kaimuose. Baigė Šiaulių gimnaziją. Studijavo apie dvejus metus filosofiją. Užėjus I-mam Pasaul. karui, studijas turėjo nutraukti, nes buvo pašauktas į rusų kariuomenę. Besislapstant, pavyko nuo maskolių kariuomenės išsisukti.

Vokiečiams okupavus Lietuvą, J. B. nuo 1916 m. perėjo į pedagoginį darbą pradžios mokyklose, vėliau, nuo 1917 m., perėjo į grynai muzikos sritį, dėstydamas gimnazijose. 1919 m. stojo savanoriu į Liet. kariuomenę. 1928 m. baigė Klaipėdos konservatoriją ir buvo pakviestas užimti inspektoriaus ir lektoriaus pareigas. 1942 m. gilino kompozicijos žinias pas Frankfurto a/M konservatorijos prof. Hessenberg. 1945 m. buvo įsteigęs D.P. Konservatoriją prie UNRRos universiteto Muenchene. Un-to vadovybė J. B-lį paskyrė tos konservatorijos direk-

torium. Į Ameriką su šeima atvyko 1950 m. ir apsigyveno Los Angeles. Dirba fizinį darbą. Laisvalaikiu rašo, kuria. Jau yra sukūręs apie 180 įv. didumo veikalų.

Į gyvenimą visą laiką žiūrėjau, tarsi kareivis į karą. Ar jis myli karą? Į karą eina vien todėl, kad jis yra kareivis.

Prisiskaitęs įv. pakraipų literatūros, buvau besustojęs kryžkelėje. Ėmiau galvoti: Ką žmonijai realiai ar nerealiai duoda religija (tikyba)? Be religijos galima ar negalima būtų ramiai gyventi?

Beskaitant, dažnai tekdavo sustoti ir jieškoti, kur link veda mano klausimų siūlai? Vis tiktai išvadoje teko nustatyti, kad žmogus instinktyviai yra linkęs jausti, jog tavimi rūpinasi, tave valdo, tvarko kokia tai antgamtinė nematoma Jėga.

Ką gero žmonijai begali duoti religija? Žmogus lieka vien tobuliausias tvarinys iš gyvūnijos. Jis vistiek yra vergas savo instinkto, savo savimeilės, gobšumo, garbės ir t.t. Kokio kultūros laipsnio žmogus bebūtų, jis yra linkęs gyventi subjektyviais pojūčiais, nors protas kalbėtų ką kitą. Jei jis jaučiasi esąs atsakingas vien sau, tad atitinkamame momente jokios kultūros taisyklės nuo pikto jo nesustabdys. Vienintelis išsigelbėjimo ramusis uostas, tai — religija.

Štai, kodėl religija yra būtinai reikalinga kiekvieno luomo ir išsilavinimo žmogui. Štai ką religija duoda žemėje.

Vienoje iš tokių meditacijų, į mane labai gilų įspūdį padarė vienas plėšikas, kai pamačiau, kad prieš

sušaudymą paprašė kunigo išpažinčiai. Verkė, kad jis savo laiku apie savo blogus elgesius negalvodavo.

Iš gyvenimo faktų susidarė loginė išvada, kad žemėje ramus gyvenimas gali būti tiktai tada, jei žmogus turi ramią sąžinę, ramią dvasią. O šitą teduoda tiktai religija.

Kai širdgėlos valandoje ėjau į bažnyčią, mane sutikęs vienas laisvųjų pažiūrų asmuo, kuris turėjo panašų pergyvenimą kaip ir aš, sako: „Esi laimingas, bro-lau, kad moki melstis. Tas pačiam suteiks dvasinį pa-lengvinimą. Aš tuo atžvilgiu esu nuskriaustas“.

Taigi, konkrečiai tariant, religija žmogų visapusiškai stiprina fiziškai ir valdo moralę. Sunkioje dvasios ir netgi kūno ligoje, gydo, ramina. *Žmogus be religijos —tarsi trumparegis be akinių*: mato tiktai tą, kas stovi prieš pat jo akis.

Mano pasaulėžiūrą moralėje, kultūroje ir lietuvių tautoje, pasakys kad ir šie šūkiai, kuriais vadovavausi:

Pasauliui esu niekis, nebent nulis, kurį dešimtainėse trupmenose panaudoja, kai reikalinga užimti tam tikrą poziciją.

Savo tautos labui noriu būti nors aguonos grūdo naudingumo. Arba — būti nors mažu tašku, kuris naudingai paženkлина, jog tautoje dar vienas sakiny s yra baigtas.

Kas išsižada Dievybės ir savo tautos, tas yra klie-dintis ligonis. Jis pasveiks, kai ligos krizė praeis.

Neskink lengvabūdiškai tautos žiedo, kuriam nu-vytus meti į purvą.

Nieko nedaryk, kol rimtai neapgalvoji, kad po kai kurio laiko nereikėtų dvasioje stipriai atgailauti.

Griaužiantį sąžinės balsą mes galime nugirdyti, bet ne prigirdyti.

Jei nori, kad tavo įsitikinimus kiti pagerbtų, rimtai pagerbk ir jų įsitikinimus, nors jie tau atrodytų ir juokingi.

Nesibijok sveikos kritikos; juk tu savo drabužius irgi laikas nuo laiko išdulkini.

Tegul apie tave kalba ne tavo liežuvis, bet tavo darbai.

Tavo gimtosios žemės akmenėlis yra brangesnis už svetimos žemės aukso gabalą.

ŠIAURĖS NUOKALNIŲ DUONA

KAZYS BRADŪNAS

gimė 1917 m. vasario 11d. Kiršų kaime, Alvito valsč., Vilkaviškio apskr. Baigęs Vilkaviškio gimnaziją studijavo lituanistiką Kauno ir Vilniaus universitetuose. Diplominį darbą parašė tema: „Religinės minties kelias Brazdžionio lyrikoje“.

Mokytojavo Alytaus gimnazijoje, o tremtyje — Muencheno lietuvių gimn. Nuo 1949 m. Baltimorėje. Red. Ateitį 1937 — 1938 m., Aidus 1945 — 1948 m., nuo 1952 m. Literatūros Lankų red. kolektyvo narys.

Eilėraščius spausdino Ateities Spinduliuose, Ateityje, Židinyje, Naujoje Romuvoje, Aiduose, Drauge. Išspausdintos jo šios poezijos knygos: Vilniaus Varpai (pirmas leidimas išėjo slapta vokiečių okupacijos metu, antras — tremtyje 1947 m., atžymėtas leidyklos Patria premija), Pėdos arimuos, Svetima duona (gavo Liet. Raud. Kryžiaus premiją), Maras, Apeigos, Devynios baladės (Aidų premija).

Vienas stipriausių jaunesnės kartos poetų. Vyraująs jo poezijos bruožas — savo žemės prieraišumas, lietuvių žemdirbio pasaulis ir jo

mistika. Jo kūryboje nemažai vietos skirta ir tremties motyvams. Jo poezijos idealistinės gaidos ir religinio motyvo derinys duoda stipriausius jo kūrybos posmus.

Yra vedęs (1943) Kazimierą Podolskytę; abudu ne tik bendravardžiai, bet ir abudu lituanistai, abudu šatrijiečiai; augina dukterį ir sūnų.

Teatleis man Brangusis Skaitytojas, kad nepakloju čia priderančio straipsnio. Gal jo ir nereikia. Kuo tikiu, kiek įsipareigoju ir kam gyvenu — atvejų atvejais prisipažinau savo eilėraščiuos. Poezijos žodžiu noriu atsiliepti ir šioje knygoje.

KRISTALAS

Liepos baigia žydėti —
Jau po medonešio.
Lieka tik vaško kvapas
Žemdirbio svirne.

Dienos trumpėja —
Vėsta darbymetis.
Lieka tik Viešpaties delne
Prakaito druskos
Mažas kristalas.

PALAIMINTIEJI

Ir saulėtekio debesys
Dangaus karalystėje.
Palaiminti, palaiminti
Buvo tada ir medžiai,
Suartos kalvos,
Beturtės dvasioje,

Ateidavo saulė ties guoba
Lyg laukianti motina
Ir laimindama derlių
Liepsnojo.

Palaiminti, palaiminti
Buvo tada ir medžiai,
Geltonos kalvos,
Turtingos iščiose,
Ir vidudienio debesys,
Dundant griaušiniui.

Dabar, kada guobos kamiene
Girkši trandis
Ir pūdymų žolę
Žudo šalna,
Kada vakaro dangūs
Gruzdėdami gęsta,
O, Dieve, kaip liūdna, kaip liūdna.
Kur galvą priglausti ? ..

PELENAI

Kyla srovelė
Mėlyno dūmo
Rudenio laukuose —
Gulsiu į žemę,
Pilną gailestingumo,
Būsiu širdim jos tamsia,

Kurią velėna
Įpareigoja

Alkų apeigoje
Pelenu virsti
Lyg bulvienojai
Rudenio giedroje.

DUONOS PADAUGINIMAS

Bado metai praėjo.
(Raugas pernykštis gyvas).
Riekiu šiaurės nuokalnių duoną
Ant protėvių stalo.

Angelas renka jos trupinius
(Dvylika pintinių)
Ir neša tiems, kurie guli
Žemėje svetimoj ...

CREDO

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

vienas pirmaujančių poetų, gimė 1907 m. vasario 2 d. Stebeikėlių km., Pumpėnų valsč., Biržų apskr. Biržuose baigęs gimnaziją, Vyt. D. universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Baigęs universitetą, kai kurį laiką mokytojavo, o nuo 1937 m. dirbo Sakalo knygų leidykloje. 1940 m. vadovavo Maironio vardo literatūros muzėjui. Pasitraukęs į vakarus, 1949 m. pasiekė JAV. Gyvendamas Bostone dirbo prie Lietuvių enciklopedijos, vėliau buvo pakviestas iliustruoto žurnalo — Lietuvių Dienų (Los Angeles) vyr. redaktoriumi.

Redagavo Ateities Spindulius, Pradalges, Dienovidį, Eglutę. Suredagavo Literatūros Metraštinę (1942), liet. rašyt, metraštinę Tremties Metai (1947), Prozos antologiją. Kūrybingas poetas, susilaukęs daug premijų. Jo poezijos knygos: Amžinas žydas, Krintančios žvaigždės, Ženkla ir stebukla (Sakalo leidyklos premija), Kunigaikščių miestas (valstybinė premija), Šaukiu aš tautą, Iš sudužusio laivo, Per pasaulį keliauja žmogus, Viešpaties žingsniai, Svetimi kalnai (Švietimo vadybos premija), Šiaurės pašvaistė, Didžioji kryžkelė (Liet. Raš. dr-jos premija).

Vytės Nemunėlio slapyvardžiu yra sukūręs daug vaikams skirtų dalykų; pvz. jo Kiškio kopūstai laimėjo Liet. Raud. Kryžiaus jaunimo literatūros premiją. Jono Brazaičio slapyvardžiu spausdino kritikos straipsnius Židinyje, Naujojoje Romuvoje, Vaire, XX Amžiuje, Aiduose, Gabijoje.

Tikiu aš didįjį stebuklą — Dievo žodį. Žodis sukūrė dangų, žemę ir žvaigždes ir vyšnios žiedą, žmogaus gyvenimą, svajonę, meilę, ilgesį ir džiaugsmą, ir idealų siekimus, ir pergalę kovoj. Mes tikim kūrybos žodį kūnu tapus. Jis iš amžių eina į amžius. Didis, šventas! Ir gyvybę neša žmogui ir tautai; laisvę širdžiai, taiką, apdarą teisybės žemei. Jis — kūnas mirštąs ir prisikeliaš, jis — siela amžiais gyva. Ir amžiais gyvas bus lietuviškos kūrybos rašytas žodis, gimęs kovoje dėl Dievo vardo ir augęs kovoje dėl mūsų tautos prisikėlimo ir brendęs didžiajai visų tautų kultūros garbei.

O, Rapalionio, Donelaičio, Daukanto, Valančiaus, Strazdelio, Baranausko, Vienažindžio ir Maironio, Kudirkos, Vaižganto, ir Putino, ir Aisčio žodi! Ir tūkstančio vardų toje grandinėje šviesiojoj, nutiestoj per metų keturius šimtus, mes esam jauniausi jos žiedai.

O mūsų pareiga kaip niekad; nes ir nelaimė mūs tautos, kaip niekad, begalinė; nes ir pasaulis dar, kaip niekad, prie bedugnės kranto nebuvo taip arti. Bet mes nežūsime. Mūsų viltį, kaip didelę vaivorykštę, nuo krašto iki krašto šviesus tikėjimas per ūkanotą dangų veda. Didžiom aukom teužgema didieji idealai.

Tik tas praeis pro mirtį, kas mirties nebijo.
Ir tautos, didelės ir mažos, kaip banga siūbuoja,
kai supa Viešpaties ranka jas, kad išmestų
į krantą maurus ir dumblus, ir gintarą, ir perlus.
O metai, po didžiųjų skausmo potvynių atėję,
kaip gintarą — rinks ašaras, ir tartum perlus,—kraują,
aukas rinks, tartum gintarą, ir meilę, tartum perlus.
Dabar ne mes tautoj, o mumyse tauta gyvena
įr čia — tremty, ir ten — ištrėmime, ir ten — tėvynėj.

Kas tu, lietuvi broli? Upė, žemė, ar lavonas?
Lavonas ? Ir tava tauta lavonas amžiams miręs,
ir paskutinio teismo dieną teprikels trimitas.
Tu — žemė, tartum motina, paslėpus daigą javo, —
kaip žemė ir tava tauta, kaip daigas slėps gyvybę.
Tu — upė po ledu ? Ateis pavasaris, ir ledą
numes tvirti pečiai, išnešę visą žiemą;
ir bėgs srovė, ir oš krantai, ir amžiais būsi gyvas!

Kas mes, poetai ? Ar dienų srovėje paklydęs aidas ?
Ar žiežirbos, kurios naktį be ženklo gęsta?
Ar švyturys audroj, ar mariose padangių žvaigždės?
Kas mes ? Ar elgetos, savas žaizdas miniom atvėrę ?
Kas mes ? Minių šešėliai ? Ar gyvos krūtinės balsas,
ir ateities, ir dabarties tautos širdis ir kanklės ?
Kas mes ? Kapai ? Ar sielos pėdsakas ugninis ?

Mes pasaka pavasario, mes rožės žiedo kvapas;
mes — meilės atdūsysis tylus; teisybės keršto kardas;
kovoį — ugnis, ir vynas — puotoį, nevilty — paguoda,
ir šios dienos, ir rytdienos — ir sąžinė ir viltys!

Tik peleną ir dulkę vėjai nupučia ir blaško ...
Mes turim kilt kaip potvynis, kaip ažuolai prieš vėtrą
rankas ištiest ir vest minias ir nepalūžt ir augti!

O, žodi, būk elegija mūs ilgesy tėvynės!
O, žodi, būk heroika, kai skelbsim melui kovą!
O, Žodi, būk visų dienų maldų malda didžioji!

Teisybės Viešpatie, — tiesos! Tautoms — taikos ir
laisvės!
Taikos, teisybės, laisvės mūsų šventajai Tėvynei,
Rūpintojėlių Motinai ir kankinei mūs kraujo!

O jau Teisybė artinas. Ji didelė. Ji šviečia
viršum Europos pelenų, viršum pasaulio viso.
Ir milijonai miršta jos vardu, ir milijonai —
senų diktatorių žaislai — jų pakasynom šoka,
ir milijonai tiesia jai rankas iš tundrų; sostai
kaip lapai paskutinėje konvulsijoje dreba.
Ir kyla tankai priešais ją, ir kreiseriai ant marių,
ir paskutinis atomas į dvi dali suskyla:
į naktį ir į dieną — į gyvenimą ir mirtį;
ir paskutinio pažaro žaroj šėtonas siaučia,
kad rytas užtekėtų tam, kas buvo naktį gyvas,
kas buvo kaip uola aušroj, kas buvo brolis broliui.

Ir išvadavimo visų tautų didžiojoje šventėje
skambės kaip aukso varpas, vardas Lietuvos,
jei ves vidurnaktį ją didis Dievo žodis.

TAUTA — MANO DIDYSIS SENTIMENTAS

STASYS BARZDUKAS

žinomas visuomenininkas ir kalbininkas, gimė 1906 m. balandžio 23 Meškučių km., Marijampolės valsč. ir apskrity. Tėvai—ūkininkai. Mokėsi Meškučių kaimo pradinėj mokykloj, Marijampolės Rygiškių Jono vardo gimnaziją baigė 1925, lituanistikos mokslus (lietuvių kalbą

ir literatūrą) išėjo Vytauto Didžiojo universitete Kaune 1929. Mokytojavo Tauragės mokytojų seminarijoje 1928 — 1929, Prienų Žiburio gimnazijoje 1930 — 1938, Alytaus valstybinėje gimnazijoje 1938 — 1944, Eichstaetto lietuvių gimnazijoje (Vokietijoje) 1945 — 1949, Clevelando lituanistinėj vysk. Valančiaus mokykloje 1950 — 1955. Buvo Alytaus gimnazijos direktorium 1941 — 1944, Eichstaetto gimnazijos inspektorium, švietimo valdybos (Vokietijoje) inspektorium lietuvių kalbai ir literatūrai 1946 — 1949, Clevelando lituanistinės mokyklos vedėju. Lietuvių spaudoje bendradarbiauja nuo 1924, ra-

šydamas daugiausia kultūriniais ir kalbiniais klausimais. Atskirai pasirodė hektografu spausdinta lietuvių kalbos gramatika mokyklų reikalui (1946 Vokietijoje) ir kartu su dr. Pr. Skardžium bei J. M. Laurinaičiu parengtas lietuvių kalbos vadovas (1950 Vokietijoje). Aktyvus lietuvių kultūros ir visuomenės veikėjas. Nuo 1955 rugsėjo 1 pirmininkas JAV Lietuvių Bendruomenės centro valdybos.

Religija apibrėžiama kaip gyvas žmogaus ryšys su Dievu. Tad man, vaikui, Dievas, tada be galo teisingas ir labai geras, buvo visur esąs ir visa matąs. Todėl reikėjo jam ne tik nuoširdžiai pasimelsti, bet ir jo klausyti: mylėti tėvelius, broliukus, sesutes, artimuosius, būti pačiam geram bei paklusniam, nenusidėti — nepameluoti, nepavogti ir t.t. Įvairios pamaldos, procesijos su vėliavomis, giedojimu, varpelių skambėjimu, Velykų rytmečio Aleliuja — visa tai siejosi su dvasios pakilimu. O kunigo atsilankymas namuose, kad ir tokio kalėdojimo metu, buvo įvykis ne tik labai bauginąs (paklaus poterių ir katekizmo!), bet ir labai laukiamas — išpūdžių pakakdavo ne tik tai dienai, bet ir savaitei kitai.

Jaunuoliui religija jau kėlė klausimų, kuriuos reikėjo įrodinėti, ir tiesų, kurias teko ginti. Todėl gimnazijos metais mes daug skaitėme, jieškojom atsakymų, ginčijomės ir karščiavomės.

Šiandien religija jau yra atrama ir pusiausvyra, kurios reikia siūbuojančiam gyvenimui. Jis būtų kitoks, jei visi, neišskiriant nė pačių religijos skelbėjų, nuoširdžiai ir nuosekliai laikytųsi didžiųjų įsakymų: mylėk Dievą visa širdimi, o savo artimą — kaip pats save.

Moralę suprantu kaip dėsnius, nustatančius mano veiksmus. Daugiausia nurodymų esu gavęs iš

savo mamytės, buvusios arčiausia manęs. Jie rėmėsi Bažnyčios mokslu ir namų papročiais. Kai kurie pamokymai ir dabar dar tebesilaiko įstrigę sąmonėj. Atsimenu pvz. savo mamytę, kažkurią pavakarę su mumis, vaikais, einančią ežia pro lauką bręstančių rugių. Mes nusiskynėme pasilukštenti varpų. „Neskinskite“, — sakė ji mums, — „nes čia ne mūsų laukas ir ne mūsų rugiai“. A. a. tėvelis nenorėjo nė vieno skriaudos. Teško matyti, kaip neimdavo net kelyje rastų daiktų: „Pametęs grįš jieškoti, — sakydavo, — tad jei mes paimsim — neberas“. Turėjau taip pat ir mokytojų, savo elgesiu ir pavyzdžiu mokiusių tiesos ir sąžiningumo. Ir bažnyčioj girdėdavau: mylėk artimą kaip pats save ir nedaryk jam to, ko nenori, kad jis tau darytų. Vadinasi, nenuskriausk, neišskaudink, nesuniekink jo. Iš savo pusamžio patirties žinau, kad daugiausia šilumos teikia santykiai ne kilnių principų skraiste dangstomi, bet paprastuoju žmoniškumu paremti.

Kultūra man — tai mano tautos dvasios atspindys. Tauta pati save atskleidžia dainuodama, pasakodama, gudraudama, linksmindamasi ir liūdėdama. Jos gi dainų ir giesmių, pasakų ir padavimų, patarlių ir mįslių, apeigų, šokių ir gyvenimo būdo pratęsimas bei papildymas yra individualaus autoriaus — poeto ir rašytojo, muziko, dailininko ir t.t. — kūrinys. O visos šios kūrybos lobis — ta dvasia, kuria reiškiasi ir yra gyva pati tautos sąmonė.

Tautinėj kultūroj glūdįs dvasinis palikimas paskatino mane būti ir mokytoju. Man atrodė, kad mokytojui lengviau kaip kam kitam prieiti prie tautinės gyvybės versmių ir jas taip pat parodyti kitiems. Šian-

dien, nebetekęs tėvynės ir savo profesijos, čia matau bendruomeninio darbo prasmę: visų pasisavinama ir visų išlaikoma tautinė lietuvių kultūra bus tas šaltinis, kuris gaivins ir stiprins tautinę sąmonę ir dvasią. Arba atvirkščiai — tautiškai mes mirsime. Mane slegiamai veikia vienas faktas: gyvoji tautinė dvasia šimtmečiais laikėsi po šiaudiniu stogu, bet ji greitai miršta milijoninių rūmų šešėliuose.

Santykius su savo tauta grindžiu ne protiniais argumentais. Kas jų jieško tėvynės meilei — neras, kad ir kaip gudrautų. Protas visada pasisakys už priklausymą didelei, galingai, turtingai ir kultūringai tautai: platesnės perspektyvos, didesnės galimybės. Ir Dievui taip pat vistiek, kokia kalba į jį kreipsies — lotyniškai, angliškai, lenkiškai, lietuviškai.

Tad kelias į tautą yra per širdį. Ir mano tauta man yra tapusi didžiuoju mano sentimentu: gimiau iš lietuvių tėvų, pirmasis mano išmoktas žodis buvo lietuviškas, lietuviška buvo tėviškė, aplinkuma, mokykla, toliau man savas pasidarė mano tautos likimas. Reikia suaugti ir sutapti su savo tauta, ir tėvynės meilė pati atsiras. Tad ir aš Lietuvą myliu vaižgantiškai: „Nieko tiek konkrečiai nemylėjau, — yra sakęs jis — nei paties Pono Dievo, prisipažįstu... Man viena tebuvo tikrai skanu ir malonu — čepuoti, kad ir nešvarų, bet tik tautinį čiulpiką. Vyžota, lopyta mano Lietuvėlė, bet mano! Lininiai, arielkiniai, mėšluočiai, dažnai padlecai tie lietuviai, bet — mano broliai! Lietuvos istorija tedavė mums legendą, o kultūrą paliko mums patiem po pusės tūkstančio metų inicijuoti, bet ta istorija — mano!“

ISTORIJOS IR PRAKTIŠKOJO GYVENIMO ŽODIS

VYSK. VINCENTAS BRIZGYS

gimė 1903 m. lapkričio 10 d. Plynių kaime, Daukšių parapijoje (tada Padovinio valsč., Kalvarijos apskrities, o laisvosios Lietuvos laikais — Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr.), vidutinių ūkininkų Motiejaus ir Marijos Vilkelytės Brizgių šeimoje. Pirm gimis iš devynių.

Po Daukšių parapijos mokyklos 1914 m. vasarą įstojo į Marijampolės gimnaziją. Karas gimnaziją išblaškė. 1917 metais mokėsi Marijampolėje privačiai ir 1918 m. vėl įstojo į atsidarančią Žiburio (vėliau Rygiškių Jono) Marijampolės gimnaziją. 1921 m. vasarą įstojo į Seinų Kunigų seminariją, kuri tada buvo tremtyje — Zypliuose ir Gižuose. Gižuose 1927 m. birželio 5 d. buvo iššventintas kunigu. Po trejų metų vikaravimo S. Kalvarijoje buvo išsiųstas į Romą, kur Gregorianume įsigijo filosofijos ir kanonų teisės doktoratus. Nuo 1936 iki 1940 metų profesoriavo Vilkaviškio Kunigų seminarijoje.

1940 m. balandžio 2 d. buvo nominuotas Kauno arkivyskupo metropolito Juozapo Skvirecko pagalbininku. Konsekruotas Kauno bazilikoje gegužės 19 d. Baigęs mokslo metus seminarijoje, birželio 14 d. persikėlė į Kauną.

Rytojaus dieną Lietuvą užplūdo rusai. Naujokui pareigose nepaprasta situacija atnešė nekasdieninių rūpesčių ir uždavinių. Pirmosios rusų okupacijos metu buvo tada vienintelės Lietuvoje kunigų seminarijos rektoriumi. Vokiečių okupacijos laikotarpiu (1941–1944 m.) buvo Teologijos fakulteto dekanu; Kaune 1940–1944 m. visą laiką ir profesoriavo. 1944 m. liepos 26 buvo Gestapo išvežtas ir atsidūrė Regensburge, Bavarijoje. Iki karo pabaigos ir po karo, kol Vokietijon atvyko specialioji Šv. Tėvo misija tremtinių reikalams, teko tvarkyti lietuvių dvasinius reikalus Vokietijoje. Iš to laiko gal svarbiausi laimėjimai buvo mūsų klierikų surinkimas Eichstaetto seminarijon ir susitarimas su Apaštalo Sosto dalį klierikų bei jaunų kunigų pasiųsti Romon. Jų reikalams Šventasis Tėvas paskyrė 10,000 dolerių, o juos persiuntė į Italiją italų karo belaisvių transportuose.

Vliko prašomas, padarė dvi keliones nepastoracijos reikalais — 1947 m. pavasarį Prancūzijon bei Italijon ir 1951 m. Prancūzijon, Ispanijon ir Portugalijon.

Taip pat 1951 metais gavo Apaštalo Sosto patvarkymą ir Chicago arkivyskupo J. E. kardinolo S. A. Stritcho kvietimą vykti į JAV. Vasaros pabaigoje ir išvyko.

Pirmą ilgesnį dabartinio vyskupo rašinį atspausdino „Pavasaris“ 1922 m. Nuo to laiko, kiek kada sąlygos leido, su periodine spauda bendradarbiavimo nenutraukė. Lietuvoje buvo išspausdintos kelios nedidelės verstos knygelės ir „Moterystė pagal civilinę teisę“. Du paruoštu darbu — „Katalikų akcijos sistema“ ir „Pastoracinė teologija“ liko rankraščiuose (atrodo, jog bus žuvę). Nuo atvykimo į JAV turi per maža ramaus laiko susitelkti ilgesniam mokslo darbui.

Apie religiją, moralę, kultūrą ir mūsų tautą būtų galima pasisakyti daugeliu aspektų. Pasirinksiu du — istorinį ir praktišką.

Istorija lietuvių tautą žino tik religingą. Dievybę ir mūsų tauta nevisada vienodai suprato ir nevienodai išpažino, tačiau visada savo religiją gynė — senovėje

— stabmeldiškąją, tapusi krikščioniškąją — krikščionybę. Bereligiškumas mūsų tautai yra svetimybė.

Nei istorijoje, nei padavimuose nerandame krikščioniškosios moralės kovos pėdsakų su buvusia senovės lietuvių stabmeldiškąja morale (pvz. šeimos gyvenimo forma, papročiai ir t.t.). Todėl savaime siūlosi išvada, kad lietuvių tautos natūralioji moralė pagrindiniuose dalykuose sutapo su krikščioniškąja morale.

Manau, kad lietuvių tautos istorija būtų nuėjusi kitu keliu ir šiandien jos likimas būtų kitoks, jeigu Lietuva būtų tapusi katalikiška nors trimis šimtmečiais anksčiau.

Kas liečia mūsų tautos santykį su religija ir morale iš praktiškosios pusės, mano protui atrodo aišku, kad, būdama religinga ir dora, mūsų tauta gali pernešti tokius bandymus, kaip švedų antplūdis, badmetis, maras ir mūsų gyvenami laikai. Nors ir silpnais aidais mus pasiekiančios lietuvių masės nuotaikos iš Lietuvos ir Rusijos vergijos kelia optimizmą, kad dabartinėje nelaimėje tauta nežus. Jei lietuvių tautos masė prarastų religingumą ir dorą, tada, man atrodo, jos, kaip savitos tautos, amžius būtų neilgas. Nevienas būdingas šiuo klausimu laiškas pasiekia mus iš anapus; tebus leista čia mūsų tautos dvasios nuotaiką pailustruoti šia ištrauka iš laiško, rašyto vienos mūsų akademikės iš šiaurės Sibiro 1957 m. vasario 11 d.: „Išėjau visokias akademijas ir gyvenimo akademiją. Sunkiausiuose momentuose klausiau savęs ir kitų: Kas yra tiesa? Man neatsakydavo... Dabar pati atsakau — Kristus, Jo mokslas. O kitos tiesos nėra, tik melas, apgaulė, sukumas“.

Nemanau, kad būtų didelis reikalas kalbėti apie kultūrą. Mūsų tautos garsas daugiau neskambės Algirdo ir Vytauto laikų aidu — plačia imperija ir militarine galybe mes nebūsime. Jeigu tačiau ir vėlai tapusi mūsų tauta krikščioniška sugebėjo taip greit duoti tokius kūrinius, kaip Lietuvos statutą ir Vilniaus akademiją, tai ir dabar ji gali pasižymėti kultūroje. Jeigu mūsų tautos visas būdingąsias dvasines jėgas ir talentus lojaliai sutelksime mokslui ir kultūrai, mes galėsime išlaikyti ir iškelti tautos didybę. Tik reikia, kad visi ir visur tai darytume lietuviu vardu arba su tautine sąmone. Juodu — kultūra ir tautinis sąmoningumas — palaiko ir kelia vienas kitą. Kultūringos sielos žmogus savo motinos ir savo tautos nesigėdi.

Religija, moralė, kultūra ir jų reikšmė yra amžinos, kaip yra amžinas jų šaltinis — Dievas. Turi pagrindo tikėtis būti amžinomis tos tautos, kurios šiuos akmenis deda į savo gyvenimo pagrindus.

VIENTELIS TIESOS ŠALTINIS

VACLOVAS ČIŽIŪNAS

gimė 1900 m. sausio mėn. 13 d. Kulniškių kaime, Gelvonų val. Ukmergės apskr. Anksti (vos 17 m. bebūdamas) išėjęs į pedagoginį darbą, visą tolimesnį gyvenimą skyrė mokymui ir mokymuisi, šešiolikę metų išgyveno Kaune, dirbdamas 33-je („Saulės“) ir Jono Jablonskio pradinėse mokyklose.

1927 m. baigęs Simano Daukanto mok. seminariją, vėliau studijavo Vytauto Didžiojo un-to Humanitarinių Mokslų fakultete iki 1932 m. Baigė lituanistinius mokslus jau 1942 m. Vilniaus universitete. Išėjęs į spaudos viešumą 1923 m. „Trimito“ skiltyse, vėliau bendradarbiavo daugelyje laikraščių ir žurnalų. 1933 - 34 m. Valstybės radiofono vaikų programos tvarkytojas, vėliau to paties radiofono paskaitininkas įvairiomis pedagoginėmis ir visuomeninėmis temomis.

Nuo 1939 iki 1941 m. Ukmergės Mokytojų seminarijos mokytojas, 1941 -44 m. direktijos vedėjas Švietimo vadyboje, Vilniuje. Atsidūręs tremtyje, 1945 - 6 m. Neumuensterio lietuvių progimnazijos direktorius, 1947 -49 m. Klein - Wittensee's ir Pinnebergo liet. gimna-

zijų mokytojas. 1935 m. parengęs „Vadovą po Kauną ir apylinkes“, vėliau parašė dar penkias pedagoginio - visuomeninio turinio knygas (iš jų 3 Lietuvos istorijos vadovėliai pradinei mokyklai, rašyti kartu su istoriku P. Šležu). Vėliausiai, jau Amerikoje būdamas, 1952 m. parašė knygą „Tautinis auklėjimas šeimoje“ (išleido tais pačiais metais Vlikas).

Nelengva dėstyti kitiems savąją pasaulėžiūrą. Taip yra gal dėlto, kad pasaulėžiūra žmogui yra dalis jo dvasinio veido, dalis jo asmenybės. O ją suformuluoti pačiam yra beveik tas pat, kaip piešti autoportretą be veidrodžio pagalbos. Introspekcija mums padeda tiek, kad sugebame pažinti dalį savo pergyvenimų, savo minčių ir jausmų pasaulio ir tuo pažinimu vadovautis elgsenoje ir veikloje, tačiau išeiti į viešumą su bent daliniu savojo *aš* poveikslu bei to *aš* reikšimosi motyvais yra jau ypatingas ir nelengvas žygis.

Kas gi yra pasaulėžiūra ? Pati žodžio daryba sako, kad tai yra žmogaus dvasinė galia vertinti pasaulį ir savo poziciją jame. Kitaip sakant — galia „žiūrėti į pasaulį“ suprantančiu ir vertinančiu žvilgsniu. Ši galia žmoguje auga ir formuojasi ilgai, kol pasiekia pastovaus dvasinio veiksnio lygį.

Vaikas būdamas mėgau žvaigždėtą žiemos nakties dangų. Tiek daug buvo jame paslapčių, į kurias traukė godus žinių protas! Toks pat nepaprastai patrauklus buvo Lietuvos vasaros dangus ir pamėlynavusios laukų ir miškų tomos, žadinusios nenusakomą jų ilgesį ir niekad neišnaudotus dailininko gabumus. Anksti, beveik vienu metu, išmokęs skaityti trimis kalbomis, anksti įpratau jieškoti žinių knygose, laikraščiuose, net paprasčiausiame spausdinto žodžio lapelyje. Pirmojo

pasaulinio karo metu, vokiečių okupacijos aplinkybėse, tapau gimtojo kampelio švietėju plačia prasme: pats vos dviejų rusų carinės progimnazijos klasių išmokslinimą turėdamas, stojau gimtojo kaimo mokyklos mokytojo vieton, buvau vakarinių kursų lektorius, sekmdienių paskaitininkas, dainų mokytojas, režisierius, žodžiu — daugiopu bundančios Lietuvos kaimo švietėjas ir organizatorius. Tolimesnis mano gyvenimo kelias buvo tipišką autodidakto kelią, kurio bėgyje teko dirbti kartą jau pradėtą mokytojo darbą, pačiam mokytis ir dėti į talką visur, kur mano pastangų indėlis galėjo būti naudingas kraštui ir tautai.

Tai buvo didelio entuziazmo laikotarpis! Tada formavosi mano asmenybė ir mano pasaulėžiūra. To formavimosi metu būta audringo vienašališko, būdingo mažamoksliams jaunuoliams, įkarščio ir netolerancijos kitų nuomonei. Atsitiktinis nepelnytas moralinis smūgis atitolino jaunuolį nuo religinės praktikos ir nukreipė jį į porą su viršum dešimčių metų trukusį abejonių ir jėškojimų kelią. Tik pastovus linkimas sintezei (analizės nemėgau ir sunkiai, tik reikalui spiriant, leidausi analitiniam galvojimui tolimesnių studijų metu) padėjo man išlikti idealistinės pasaulėžiūros srovėje, nežiūrint daugiau ar mažiau materialistinių poveikių toje politinėje srovėje, kuriai priklausiau ir dabar priklausu. Sunkus ir labai pavojingas konfliktas su grubiuoju materializmu pirmosios bolševikų okupacijos (1940 - 41) metu galutinai pastatė mane vienintelio Tiesos Šaltinio pusėn, ir nuo to momento esu ir toliau būsiu tos Tiesos tarnu.

Žmonija nuo pat savo gimimo turėjo ryšį su tiesos

ir amžinųjų pasaulio raidos dėsnių šaltiniu — Dievu. Tas ryšys buvo religija, teikusi žmonėms jų būties prasmę. Tačiau, nuo pat žmonijos gyvenimo aušros formavosi ir tebesiformuoja žmogiškojo buvimo pavidalas, kurį vadiname tautybe. Todėl kaip tik visos pirmykštės religijos buvo tautinės, nors pati Dievybės idėja buvo universali.

Sunku pavaizduoti žmogų, juo labiau visą tautą, be religijos. Mano supratimu, net Dievybės neigimas, ateizmas, yra religinis įsitikinimas, gal net religinė sistema, kurioje visokio gėrio ir blogio mastas yra žmogus, suprantama — tobulas žmogus. Sukurdami „kolektyvinės moralės“ mitą, komunistai visus moralinius viešojo ir privataus gyvenimo dėsnius kuria „tobulųjų“ (Nietzsche's „antžmogių“) iniciatyva ir atsakomybe. Toje komunistų įsivaizduojamoje, nuo neorganinės gamtos per pirmykštės gyvybės atstovę — organinę ląstelę — iki tobuliausiųjų komunistinių antžmogių nutįsusioje, begalinės evoliucijos piramidėje tobuliausieji („geriausieji iš gerųjų“) vairuoja prievarta sukurtą valstybę ir, būdami prieš nieką neatsakingi, degraduoja ir naikina vieni kitus be gailesčio ir atodairų. Suprantama, tokioje visuomenėje, kurios gyvenimo būdą diktuoja komunistinė doktrina, metafizinė žmonių lygybė yra paneigta, eilinio žmogaus vertė tėra tik tokia, kaip arklio ar bet kurios mašinos, taigi — gamybinė ir dėlto reliatyvi. Čia ir glūdi visi tokio visuomenės nužmoginimo pavojai ir padariniai. Mano išmanymu, kovai su komunistiniu materializmu, šalia ekonominių priemonių, turėtų kita tiek sverti ideologinis idealistinis žmogiškosios laisvės ir lygybės motyvas,

kuo paprasčiausiu ABC formuluotas ir visų didžiųjų religijų bei filosofinių srovių vienodai kovingai skelbiamas. Tai būtų savo rūšies idealistinio pasaulio mobilizacija prieš pasaulinį bedieviškąjį materializmą.

Kai grįžtu mintimis į tautos ir tautiškumo klausimą, neišvengiamai kyla manyje didelės milioninės kolektyvinės asmenybės vaizdas. Ta asmenybė yra tarsi tam tikro pavidalo ir spalvos žiedas margaspalviame žmonijos gėlyne. Visi žiedai tame gėlyne reikalingi, visi jie, krūvon sujungti, sudaro spalvomis ir formomis viliojantį vaizdą. Kaip paskiri žmogiškieji individai skiriasi fiziškai ir dvasiškai toje pačioje žmonių bendruomenėje, taip milijoniniai tautiniai individai skiriasi tais pačiais atžvilgiais visoje žmonijoje. Man tauta yra kolektyvinė individualybė, išaugusi iš apytikriai bendrų rasinių pagrindų, išgyvenusi tam tikrą istorinę lemtį ir amžių bėgyje susikūrusi savitą kultūrą. Tautos istorinę lemtį sudaro geografinė padėtis, teritorijos dydis bei gamtinės savybės ir kaimynystė su kitomis tautomis. Galutinis lietuvių tautos istorinės lemties balansas nebuvo ir nėra jai palankus. Tatai žinome iš prof. St. Šalkauskio ir prof. K. Pakšto samprotavimų ir sutinkame su jais. Tačiau ir nepalankioje istorinėje lemtyje lietuvių tauta išsikovojo sau vietą Europos tautų istorijoje ir sukūrė savitą liaudies kultūrą, kuriai ilgai teko laukti kilimo į tautinės kultūros laipsnį pasauliniu mastu matuojant. To ji susilaukė atstatytosios nepriklausomos Lietuvos laikais.

Neilgi buvo tie laikai, bet našūs kūrybinėmis pastangomis ir jų vaisiais. Ne mūsų kaltė, kad tos pastangos, visa tautos ūkinė ir kultūrinė kūryba buvo nu-

traukta. Tačiau jei valstybė, kaip tautos ūkis ir namai, yra svetimųjų šeimininkaujama, jei tauta, to ūkio savininkė ir tikroji šeimininkė, yra paverpta, tai visų tautos vaikų pareiga išlaikyti tautą gyvą, sveiką ir kūrybingą. Vienaip tai daroma po tėvynės dangumi, kitaip svetur išsiblaškius, emigracijoje. Tačiau nei vienu, nei kitu sveika tautos moralė neatleidžia nei vieno iš mūsų nuo tos pareigos.

Nelengva būti kovojančiose dėl tautos gyvybės gretose, žymiai sunkiau tiems, kas vadovauja toms gretoms! Tautai netekus juridinio asmens galios, nepriklausomos valstybės autoriteto vykdomos, daugelis jos vaikų pabėga iš kovos gretų. Nevienodai suprasdami ir vertindami medžiagines ir dvasines vertybes, nevienodai elgiamės ir tautinės pareigos srityje. Kam medžiaginės vertybės nusveria visas kitas, tas lengvai atsisako ne tik aktingos kovos dėl tautos gyvybės ar jos ateities, bet vengia ir bet kurios talkos toje kovoje. Tokių tėvų vaikai lengviausiai nutausta, nes gyvena visiškai abejingoje tautiniams reikalams atmosferoje.

Dažnai pabrėžiame savo tautinės kultūros vakarietiškumą, tik ne visada aiškiai suprantame jį. Mūsų kultūros vakarietiškumas formavosi lygiagrečiai su tautos christianizacija. Su pastarąja ėjo į tautą palengva ir vakarinės Europos mentalitetas, kurį, kaip ir pačią krikščionybę, šiuo metu branginame savyje, kaip svarų ginklą kovoje su rytietiška Maskvos despotija. Deja, ir šioje kovoje esame gerokai nevieningi, nes dar daugelis mūsų svyruoja tarp dviejų pasaulėžiūrinių ašigalių, idealizmo ir materializmo.

Mane baugina šviesioji mūsų tautos ateities diena,

kada vienu ar kitu būdu išlaisvintoji tėvynė pašauks mus ar mūsų vaikus atgal, prie Nemuno ir Neries krantų: ar vieni mūsų, paskendę didžiųjų darbų projektuose ir konkrečiuose darbuose, kiti — savo asmeninės gėrovės miražuose ir kasdieninėje kovoje dėl materialinio rytojaus, ar mes išgirsime tėvynės balsą, ar parengsime savo vaikus didžiajai atstatymo talkai? Vaikų parengimą tėvų pozicijoms kultūrinėje kūryboje ir politinėje kovoje laikau svarbiausiu mūsų atsakingos kartos uždaviniu. Tam uždaviniui nereikia garsių deklaracijų ir didžiųjų planų: teatlieka kiekviena lietuvių šeima visa, ką ji geriausia gali, tenueina į pagalbą kaimynei šeimai, teparodo bent kiek daugiau susiklausymo ir tautinės savigarbos — tuo pačiu jau bus daug padaryta.

GYVENIMAS PRASIDEDA GAMTOJE, SKLEIDŽIASI KULTŪROJE, ATBAIGIAMAS RELIGIJOJE

LEONARDAS DAMBRIŪNAS

gimė 1906 m. vasario 5 d. Žižmių kaime., Pagirių valsč., Ukmergės apskr. Mokėsi Ramygalos progimnazijoje, Ukmergės gimn. ir Vyt. D. un-to Humanitarinių Mokslų fakultete, kurį 1934 m. baigęs buvo gimnazijos mokytoju Kaune. Bendradarbiavo: Židiny, Lietuvos Mokykloje ir Gimtojoje Kalboje (nuo 1936 m. G. K. red. narys); Tremtyje — Draugo ir kt. laikr. bendradarbis. 1941—1944 metais dėstė Vyt. Didžiojo un-te, Filosofijos fakultete, būdamas vyr. asistentu prie lietuvių kalbos katedros. Išleido Lietuvių kalbos gramatiką (su J. Kaplanu nelietuvių mokykloms), Kalbos patarėją (red. A. Salys ir P. Skardžius), Lietuvių skaitymus (nelietuvių gimnazijoms).

Pagal prof. St. Šalkauskį žmogaus gyvenimą sudaro trys laipsniai — gamta, kultūra ir religija. Gyvenimas pradedamas gamtoje, skleidžiasi kultūroje ir atbaigiamas religijoje. Tačiau tik kultūra ir religija žmogų išskiria iš visų kitų gyvų būtybių, nes tik čia jis reiškiasi kaip vienintelė psichofizinė būtybė. Kad kultūrinė kūryba yra žmogaus gyvenimo uždavinys, su tuo berods visi sutinka. Tačiau religijos klausimu nuo-

monės daugiau įvairuoja, nes ir pati religija nevienodai suprantama.

Mano nuomone nėra žmogaus be religijos, nes religija, kurios pagrindas yra tikėjimas, plačiausia prasme yra tai, kas duoda atsakymą į žmogaus egzistencinius klausimus, į kuriuos joks mokslas atsakyti negali. Atsakymas tegali būti dvejopas. Vieną, kad yra dvasinė amžina būtis, visų daiktų, taigi ir žmogaus, priežastis ir tikslas, kurią paprastai vadiname Dievu. Kitą, kad amžina tėra neasmeninė materialinė būtis. Pirmuosius vadiname teistinės pasaulėžiūros, antruosius materialistinės, arba ateistinės, pasaulėžiūros žmonėmis. Visos kitos pasaulėžiūros tėra tik šių variacijos.

Taip pat ir moralės tėra dvi pagrindinės sampratos. Vieną, kad žmogus yra augščiausia nelygstama vertybė, kuri negali būti naudojama jokiame, kad ir augščiausiam, tikslui. Kiti žmogaus nelaiko augščiausią vertybe ir be skrupulų jį aukoja rasės, klasės ar dar kitokiam „idealui“. Tarp šių pastarųjų yra materialistinis komunizmas. Pirmosios kategorijos žmonių tarpusavio santykių minimalinis dėsnis turėtų būti šis: nedaryk kitam to, ko nenori, kad kiti tau darytų, o augščiausias pozityvus idealas — mylėk artimą, kaip pats save.

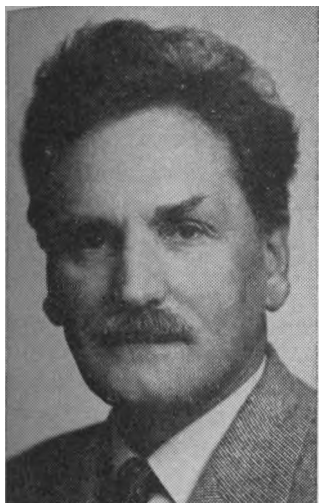
Žmogaus pagarba pagrįsta moralė sudaro geriausias sąlygas kultūrai tarpti. Lietuviams kultūra nėra tokios pat svarbos reikalas, kaip daugeliui kitų tautų.

Mums ji yra tikraja prasme gyvybinis reikalas. Kaip žmogus negali gyventi be maisto, taip ir tauta negali gyventi be tautinio maisto, kuris yra jos kultūra. Tautinė kultūra dvigubai svarbi emigracijoje, nes čia ji yra svarbiausia priemonė tautybei išlaikyti naujose kartose. Didelėms tautoms savų emigrantų negaila, nes jos ir taip yra gausios, bet tokiai kaip mūsų emigrantai yra grynas nuostolis. Nebe nuostolis, bet didelė nelaimė yra tokia priverstinė emigracija, kai svetur atsidūrė pajėgiausia mūsų tautos šviesuomenės dalis. Šio nuostolio pilnai išlyginti, gyvendami svetur, nepajėgsime. Galėtume tik jį kiek sumažinti, sudarę sąlygas mūsų kūrybiniam pajėgumui išnaudoti iki augščiausio laipsnio. Bet ir tokių sąlygų kol kas neturime.

Gyvename nepakartojamą atvejį: čia turime pajėgiausią visos tautos kultūrininkų dalį ir turime pakankamai kapitalo, bet savo kultūros vaisių parodyti pasauliui nepajėgiame. Mūsų mokslininkų darbai trūnija rankraščiuose arba leidžiami svetima kalba; mūsų dailininkų paveikslai puošia svetimas galerijas ar svetimųjų salonus; dalis mūsų kultūrininkų nepajėgia kurti, nes priversti dirbti ne savo darbą. Tad ar nemes ateitis mūsų kartai tokią ištarmę: turėjo, galėjo, bet nepadarė — buvo nesusipratę. Konkrečiai kalbant, savo kultūringumui parodyti, savo daliai tautos kultūros lobynan įnešti mes privalome trijų dalykų: kultūros kūrė-

jų (jų dar turime), lėšų organizatorių ir aukotojų -
mecenatų (šių dar trūksta). Bet kadagi turėsime? Kai
visų kultūrininkų neteksime? Tai laikau mūsų aktua-
liausia problema. Kas ją išspręs, bus nemirštamų nuo-
pelnų įsigijęs. Ar kai kurių ugningi atsišaukimai į mū-
sų sąžinę nebus balsas tyruose, ar Bendruomenės vei-
kėjų pastangos pajėgs pralaužti mūsų abejingumo
kiautą, — parodys netolima ateitis.

ŽEMĖ, PASAULIS IR LAIKAS PRIKLAUSO AMŽINYBEI

PROF. JUOZAS ERETAS

savo kilme šveicaras, yra didelių nuopelnų žmogus Lietuvai. Dar studentavimo laikais Šveicarijoje susitartė su lietuviais, buvo pakviestas redaguoti biuletenį apie Lietuvą, žurnalą Litauen, parašė knygą apie Lietuvą, vadovavo Berne įsteigtam lietuvių spaudos biurui. Atkviestas

į Kauną buvo Užs. Reik. m-jos patarėjas ir tos ministerijos spaudos biuro direktorius, o taip pat Eltos organizatorius ir direktorius. Stoją savanoriu į lietuvių kariuomenę, buvo lietuvių delegacijų nariu derybose su užsienio kraštais, atgaivino Blaivybės draugiją, įkūrė jos organą Sargybą, suplanavo angelaičių organizaciją ir jos laikraštėlį, redagavo Sportą, Jėgą ir Grožį, vadovavo pavasarininkams, įsteigė jų laikraštį Jaunimo Vadą, buvo vienas iš steigėjų Šatrijos Meno dr-jos.

Buvo seimo narys, Liet. Kat. Mokslo akademijos narys, ilgameitis Profesorius Kauno universitete, daug bendradarbiavo periodinėje spaudoje ir parašė knygas: Lengvosios atletikos vadovėlis, Muštukas ir

kumščiasvydis, Beethoveno jaunystė, H. Seuse ir Elzbieta Stigel, H. Seuse ir jo traktatas apie tiesą, Jonas Tauleris, Meister Eckehartas, Jaunasis Goethe, J. W. Goethe, Frederikas Ozanamas, Katalikai ir mokslas, Menas kalbėti, Rėzos santykiai su Goethe. Vienas naujausių jo darbų — prof. St. Šalkauskio biografija.

Po II Pasaulinio karo, grįžęs į Šveicariją, ten vėl atsidėjo moksliniam darbui, bendradarbiavimui enciklopedijose, kitiems studijų raštams.

Kiekvieno didžio darbo pradžią sudaro ne organizacija, o pagrindinė idėja, dėl to turime semti gyvybines jėgas iš dvasios, kuri pagimdo sąjūdžius. Ir ta dvasia yra ne kuri kita, o tik Mūsų Viešpaties dvasia. Kai mes prie Jo jungiamės, mes jungiamės prie gaivinančios jėgos, kuri amžinai sruvena ir viską nugali. Tuo būdu mes patys pasidarysime dalininkai tos jėgos, kuri, anot Dantės žodžių, „suka saulę ir visas kitas žvaigždes“; nes juk ir apie Kristų Šv. Raštas saiko, kad Jis stovi pirm visko ir viskas Jame randa buvimą.

Šios jėgos mes semiamės Eucharistijoje. Iš čia trykšta kibirkštys. Ne iš susirinkimų vietų ir ne iš scenos. Ne sporto salėse ir ne subuviminiame judėjime. Prie Komunijos stalo mes randame stiprybės ir atsinaujiname, ir tai kaip tik ta jėga, kuri visada buvo ir kuri visada bus. Siūbuojančiame pasaulyje ji mums teikia nenugalimos amžinybės galią. Kas taip atsinaujina, atnaujiną žemės dalį. Teisingai kalba Elzbieta Lesuer: „Siela, kuri save pakelia, taipgi pakelia augštytyn ir pasaulį“.

Dievo dovanos neturi gulėti paslėptos. Dėlto mes privalome pasinerti Dievo paslaptyste, kad būtume Jo malonės dalyviais, tačiau mes neturime taip Dievuje

paskęsti, kad nebeprisimintume žemės, kurioje mes privalome dirbuotis. Dėl to mes privalome vis stengtis gavo jėgas apvaisinti Dievo visagalybe ir jas apreikšti naujais gerais darbais savo artimui.

Dažnai mes matome uždavinio didumą ir — suprasdami savo silpnybę — nuleidžiame galvą. Tačiau didysis uždavinys yra suskaldomas į daugelį mažų darbų, kuriuos mes daromės pajėgūs atlikti... Ir čia galioja šūkis „Divide et impera“ — padalink ir apvaldyk! Didžius dalykus atlikdami mažuose, mes iš mažų dalykų darome didelius. Kelias į pragarą todėl yra išgrįstas gerais pasiryžimais, kad mes norime vienu užsiimimu ant himalajiškų gėrio kalnų užlėkti. Daugumoje tai negalima. Tačiau beveik visada galimas tas kantrus kilimas nedideliais, pasiekiamais laipsniais.

Kad pasiektume tai, kas atrodo negalima, nebūti na būti didvyriais ar kankiniais. Užtenka to „didvyriškumo“ darbovietėje, bute, prie rašomosios mašinėlės. Tai yra galima laboranto uniformoje ar frake, prie logaritmų lentelių ar laikant kastuvą rankose. Dauguma iš mūsų turime klaidingą didvyrio sąvoką, kurią susidarėme iš fantastinio romano ar iš filmų svajonių.

Pasaulio atnaujinimo mes galime siekti savo pašaukimo darbe. Tiksliai suprastas pašaukimas sudaro idealią progą reikštis savo kasdienės darbuotės vietoje, ten ugdyti tas dorybes, kurių vardu mes privalome Kristaus liudijimą reikšti. Suprantama, svarbu atlyginimas, pažanga profesijoje, tačiau daug svarbesnis dalykas yra vidinis tobulinimasis ir krikščioniškas spinduliavimas ; ir taip — savo pašaukimo darbas gali tapti tikru apaštalavimu.

Pasaulį mes galime atnaujinti pavyzdinga šeima, nes moterystėje pasaulis vis naujai prasideda. Istorija yra ne tiek visuma įvykių valstybėse ir tautose, kiek suma to, kas vyksta tarp tėvo ir motinos, tarp tėvų ir vaikų. Vaikų kambaryje ir prie šeimos stalo kuriamas viešasis gyvenimas nuo pat ryto. Ne veltui Jeremijas Gotthelf skelbia, kad „namuose turi prasidėti tai, kas privalo šviesti tėvynėje“.

Krikščioniškos valstybės kūrimas yra taipgi moralinė pareiga. Kas šalinasi nuo savo politinės pareigos, tas bendradarbiauja nusikaltime, kad gėris, kuris jo dalyvavimu galėjo būti padarytas, nebuvo atliktas, ir dėlto toksai dvigubai kaltas dėl blogio, kuris dėl jo abeingumo atsirado valstybėje.

Kas liečia Lietuvą, tai — ji man pasidarė antra tėvynė ir mano gyvenimo turinys. Ten radau savo gyvenimo draugę, Oną Jakaitytę, ten gimė mano vaikai, ten trejetą jų palaidojau. Ten išgyvenau savo kūrybingiausius metus, ten radau retų talentų, prietelių ir asmenybių, kurių atmintis ir dabar apšviečia mano gyvenimo kelią — Paltaroką, Reinį, Matulevičių, Būčį, Jakštą, Šalkauskį, Dovydaitį, Pečkauskaitę, Krupavičių, Pakštą... Man negaila nė vieno prakaito lašo, kurį liejau dėl pavasarininkų ir ateitininkų per nuolatinės savo keliones skersai ir išilgai kraštą. Mano širdis ir dabar plaka tam jaunimui, nes niekur kitur tokių idealistiškų jaunuolių neberadau.

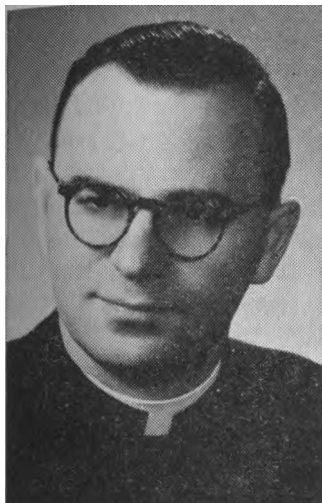
Netekimą Lietuvos skaudžiausiai atjaučiu... Bet liūdesys negali virsti nuliūdimu. Kas išliko po baisios audros, tas turi veikti — veikti ir už tuos, kuriuos jau dengia žemė, veikti už tuos, kurie okupuotoje Lietuvo-

je gyvi palaidoti, veikti už tuos, kurie kankinami Sibire veikti ypač už tuos, kurie laisvame pasaulyje yra tapę vergais pinigų, smagumų geidulių ir iš kurių atminties vis labiau išnyksta tas kraštas, kuris jiems davė gyvybę, veikti kiek gerasis Dievas dar leidžia. Kas gyvena iš Viešpaties jėgos, tas amžinai gyvena ir jo negali ištrenkti nei patys baisiausi įvykiai. Dėl to mūsų negali parblokti nei pasaulinis bolševizmo pavojus, kuris graso susprogdinti visas užtvargas. Mes nu- galime šios žemės tikėjimą nepalyginamai galingesniu tikėjimu, siekiančiu anapus, nes juk žemė, pasaulis ir laikas — visi jie priklauso amžinybei.

GYVENTI TURINGAI

PRANAS GAIDA-
GAIDAMAVIČIUS

kunigas, dr. teol., yra gimęs 1914 m. sausio 26 d. Bajorų k., Želvos valsč., Ukmergės apskr. Vidurinę mokyklą baigė Širvintose, o gimnaziją—Kėdainiuose. Filosofiją - teologiją studijavo Kauno Kunigų seminarijoje ir Teologijos - Filosofijos fakultete. Kunigu iššventintas 1937 m. Kaune ir priklauso Kaišiadorių vyskupijai. Iki 1940 m. buvo vikaru Onuškyje ir Širvintose. Būdamas užsieny gilino studijas Muensterio i. W., Freiburgo i. Br. ir Liuveno universitetuose. Belgijoje dirbo su liet. angliakasiais ir redagavo dvi savaitraštį „Gimtoji Šalis“. Nuo 1950 m. gyvena Kanadoje. Kurį laiką dėstė Mont - Laurier kun. seminarijoje filosofiją. Šiuo metu dirba Toronte „Tėviškės Žiburių“ redakcijoje ir angliškoje parapijoje.

Yra išvertęs su kun. Vyt. Mankeliūnu T. Totho „Jaunos sielos auklėjimas“ ir parašęs knygas „Išblokštasis žmogus“ ir „Milžinas, didvyris, šventasis“.

Šiaipjau gyva būtis siekia tik gyventi, bet žmogus siekia daugiau — *gyventi turiningai*. Visa savo gelme jis jaučia ir mato, kad gyvenimas savaime dar nėra turinys, kad jis greičiau yra „tabula rasa“, kurią užpildyti turi pats žmogus; jis įžvelgia, kad čia buvimas yra nevien mįslinga dovana, bet ir kūrybinio pobūdžio uždavinys, nuo kurio atlikimo priklauso gyvenimo turiningumas arba tuštumas. Paprastai niekas nelieka gyventi visišką tuštumą ir pasineša vienokio ar kitokio turinio linkme. Čia gi žmonių keliai ir išsiskiria, nes susiduria su įvairiomis vertybėmis, kurios nevienai apsprendžia gyvenimo turinį. Mat, jos nėra priverčiamai uždedamos iš viršaus, o pasirenkamos pagal subjektyvinę ir objektyvinę mastą.

Besilaikantiems pirmąjį eilę objektyvinio mato, kurį atranda žmogiškoji išmintis, atsirėmusi į pačių vertybių esmę ir antgamtinį Apreiškimą, atsiveria visa vertybių sąranga kaip nuostabios darnos pasaulis — kosmos. Besivaduojantiems tiksliai subjektyviu mastu, vertybių pasaulis pasirodo daliniu savo veidu ir tai ne hierarchine eile, kuri yra darnos laidas. *Kai žmogus, siekdamas savo gyvenimą padaryti turiningą, realizuoja savyje vertybes pagal jų hierarchinę tvarką bei svarbą, tampa pilnutiniu žmogumi, bet kai jis laikosi vien savo skonio, palinkimo, pasisavina tik dalines vertybes bei jų nuotrupas, kurios nepajėgia padaryti jo gyvenimo turiningo tikra prasme.*

Iš čia ir kyla žmogaus blaškymasis, gyvenimo tuštumo bei neprasmės jausmas, absurdinio žmogaus filosofija, taip būdinga mūsų laikams. Pastaroji bando spręsti žmogaus ir būties problemą, matydama tik

fragmentinį čia - buvimą, neturintį atramos buvime - anapus. Ji giliai ir pagaunančiai analizuoja egzistencija bet nepajėgia suvesti jos į pilnutinę sintezę ir atidaryti akiračio į būties pilnatį, nes nesiremia Absoliutine Būtimi ir Jos vertybėmis. Visos sistemos, kad ir įmantriausios, jeigu jos neturi šio pagrindo, prieina liepto galą, — yra priverstos fatališkai skelbti gyvenimą neprasmingu, absurdišku, užuot tą terminą sau pritaikiusios.

*

*   *

Yra daugybė sistemų, pasišovusių žmogaus gyvenimą padaryti turiningą. Yra net tokių, kurios respektuoja Absoliutinę Būtį ir Jos vertybes, tačiau toli gražu nepajėgia duoti laukiamo gyvenimo turinio ir nuveda jieskančius apsiivyliman. Sistema, kad ir logiškiausia, lieka tik sistema, protinė konstrukcija, minties griaučiai, ir todėl nepajėgia uždegti žmogaus, juo labiau jo perkeisti. Tai pasakytina net ir apie krikščioniškąją filosofiją, kuri savo plačiąja sinteze pralenkia visas sistemas ir yra pajėgi pagrįsti pilnutinio turinio gyvenimą. *Jeigu betgi nebūtų Gyvojo Kristaus, tai filosofija, kad ir krikščioniška, nepajudintų žmogaus gelmių — nei vienas Saulius netaptų šv. Pauliumi, nei vienas Augustinas — šventuoju Augustinu. Krikščionybės jėga glūdi ne jos sistemoje, ne jos teisiniuose kodeksuose, o jos dvasinėje ugnyje, jos antgamtiniame prade - malonėje, kuri palenkia žmogų realizuoti savyje ir absoliutines, ir relatyvines vertybes ir tuo būdu gyventi tvarkingai.*

Krikščionybėje žmogaus idealas nėra debesyse ky-

banti tobulybė, kuria žavimasi tik iš tolo, o idealas, realizuojamas konkrečiame gyvenime. Mūsų silpnybė ir yra ta, kad mes to idealo arba visai nematome arba jį regime taip iš tolo, kad net nelaikome jį galimu. Jei krikščionybė, kaip visuma ir žmogų bei pasaulį perkeičianti jėga, šiandieną nesireiškia visu savo pajėgumu, tai ne todėl, kad ji savo esmėje būtų išsekusi, bet todėl, kad krikščionys neišdrįsta būti krikščionimis, tais kristoferiniais žmonėmis, kurie nesitenkina fragmentiniu krikščioniškumu ir siekia dabarties gyvenimą padaryti turiningą.

*

*   *

Prie žmogaus gyvenimo turinio priklauso nevien absoliutinės - religinės vertybės, bet ir dvasinės - kultūrinės. Be šių pastarųjų žmogus turėtų gyventi primityvų gyvenimą, dar labai prigludusį prie žemės, prie aplinkos, prie gyvūnų. Kultūrinių vertybių puoselėjimas atpalaiduoja jį iš to primityvaus prieraišumo gamtai ir atskleidžia jo dvasinį pasaulį, kuriame jis pasijunta esąs *daugiau* - *žmogus*. Jis praregi naują šviesą, kuri anksčiau buvo paslėpta, ir atidengia savo paties ir gamtos paslaptis. Kurdamas kultūrinės vertybes, jis pastebi, kad žmogaus dvasingume glūdi kažkas nepaprasto, mįslingo ir akinančio atkreipti savo dėmesį į augštesnį pasaulį. Jame gali kilti mintis bei nuojauta: ar atskleistasis dvasingumas nėra atšvaita Būties, kurios čia pėdsakus tik kaip šešėlius užtinkame? *Juk kultūrinė kūryba yra ryškiausioji žmogaus dvasios apraiška, kuri noromis nenoromis liudija ne tik apie mažąjį, bet ir Didįjį Kūrėją.* Be to, kultūrinė kūryba įga-

liną žmogų išugdyti dvasines savo jėgas, kurios gali plačiai pasitarnauti ir absoliutinių vertybių realizavimui konkrečiame gyvenime.*

*   *

Jeigu kultūrinė kūryba yra paskiro žmogaus dvasios pasaulio atskleidimas, juo labiau — tautos. Kai kultūrinės vertybės sudedamos, kaip grūdas prie grūdo susidaro ištisas lobynas, kuriame yra išreikšta tauta. Juo didesnis tasai lobynas, juo turtingesnė ir pajėgesnė yra tauta. Yra tautų, kurios savo kultūra maitina ištisą eilę kitų tautų. Mes, lietuviai, deja, tokio lobyno dar neturime. Džiaugsimės, jeigu esamo lobyno pakaks ateinančioms mūsų kartoms. Tautinės sąmonės bei gyvybės jos jieškos ne kur kitur. Todėl kultūrinė mūsų kūryba yra tautinės gyvybės klausimas. *Pralaimėję politiniuose frontuose, galime, kad ir nenormaliose sąlygose, dar gyvuoti ir laukti laimėjimo, bet, pralaimėję kultūriniame fronte, būsimė pralaimėję patys save ir tautos rytojų, kurį apgaubs tautinė mirtis. Dabartinės mūsų kultūrinės pastangos anaipol nėra prabanga, o rūpestis lietuviškojo gyvenimo tėkme. Tada, kai tauta yra bloškiama išsiskaidyman ir sunykiman, turi sukilti jos telkiamoji bei jungiamoji galia ir įveikti tą destrukttyvinę bloškiamąją jėgą.*

TIESOS, GĖRIO, GROŽIO IDEALAI

MAGDALENA GALDIKIENĖ

gimė 1891 m. rugs. 26 d.; 1910 m. baigė Merg. gimnaziją Marijampolėj. 1915 m. baigė pedagoginius kursus Petrograde ir vėliau mokytojavo įvairiose mokslo įstaigose. 1920 m. buvo išrinkta į St. Seimą, o vėliau į kitus seimus. 1925 m. ėjo seimo sekretorės pareigas, o 1926 m. — vicepirmininkės. Nuo 1923 iki 1936 m. Šv. J. Širdies Merg. Mokytojų seminarijos direktorė, o 1936-40 m. — tos pat kongregacijos gimnazijos direktorė. 1941 - 44 m. Taikomosios Dailės instituto ir Augšt. Technikos mokyklos Kaune vyresn. mokytoja.

1919—1940 m. Liet. Katal. Moterų draugijos pirmininkė. Dabar yra Pasaulio Liet. Katalikų Organizacijų sąjungos pirmininkė. Lietuvoj redagavo „Moterį“, o New Yorke — „Darbininko“ skyrių „Moterų Pasaulį“.

Religija. Žmonija tiki, kad yra antžmogiška jėga, kuri sukūrė šį pasaulį. Tas tikėjimas — tai religijos

pradas. Pripažinus visagalinčią esybę, t. y. Dievą, pripažįstame esą priklausomi nuo Jo. Priklausomybė veda į pajungimą žmogaus proto, valios ir širdies Dievui. Tai pareiškiamo savo tikėjimu, dorybėmis ir meile.

Kaip griaučiai palaiko žmogaus kūną, kad jis nešliaužiotų žeme, taip religija palaiko jo dvasią. Religija rodo mums kelią, kuriuo turime eiti, kad pasiektume amžiną gyvenimą.

Moralė. Iš religijos išteka doriniai reikalavimai. Jie tampriai išreikšti 10 Dievo įsakymų, kurie įdiegti kiekvieno žmogaus sąžinėje. Kristus nurodė žmonėms dorybių kelią, mokydamas mylėti artimą, kaip patį save. R. Katalikų Bažnyčios moralės mokslas pateikia taisykles, kurių prisilaikant darysi gerą ir išvengsi blogio. Svarbu yra ugdyti savo religinį susipratimą, nes juo jis bus gilesnis, juo jautresnė bus sąžinė Sąžinės skatinamas ir valios padedamas galėsi suderinti savo mintis, norus ir veiksmus su paskutiniu juo žmogaus tikslu.

Kultūra. Religija davė pradžią ir kultūrai. Kultūra turi ryšį ir su morale. Žmogus formuoja save ir aplinką, siekdamas Tiesos, Gėrio ir Grožio idealų.

Išsilavinusį ir padorų žmogų vadiname kultūringu. Mokslas, menas, teisė — tai kultūros vaisiai. Iš jų apsprendžiame ir tautos kultūrinį lygį.

Civilizacija priklauso kultūrai, bet liečia daugiau materialinius dalykus.

Lietuvių tauta. Lietuvių tauta giliai religinga. Jos moralė — augšta. Kultūros lygis — ne žemas; tai liudija mūsų tautos istorija, papročiai, apeigos, menas...

Viduramžiais lietuviai pasižymėjo dideliais žy-

giais, o vėlesniais laikais daug kentėjo nuo svetimųjų tautų, nesumenkėjo dvasia. Atgavus nepriklausomybę, pasirodė visiškai pribrendę laisvos valstybės gyvenimui.

Šiandien, nors lietuvių tauta kenčia žiauriausią bolševikų priespaudą, bet garsėja pasaulyje savo gerą širdiškumu, kurį parodė nacių persekiojamiems žydams ir savo buvusiems priešams — rusų bei vokiečių belaisviams.

Garbė priklausyti lietuvių tautai. Tikiu, kad ateityje mūsų tauta bus vėl laisva ir joje dar labiau suspinės Tiesos, Gėrio ir Grožio idealai.

LIETUVIŲ TAUTOS IDEALIZMO NEMARUMAS

JURGIS GLIAUDA-
GLIAUDYS

gimė 1906 m. liepos 4 d. Tobolske, Sibire. Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetą baigė 1938 m. Nepriklausomoje Lietuvoje tarnavo Pašto valdyboje, nuo 1942 m. — advokatas Kaune. Jungtinėse Amerikos Valstybėse nuo 1947 m.

Parašyta: 1949 — poema Broliai, 1950 — eilių rinkinys *AvE America!*, 1951 — romanas *Namai ant smėlio* (Draugo premijuotas), 1952 — romanas *Ora pro nobis* (taip pat Draugo premijuotas), 1953 — rinkinys *Gėstanti saulė*, 1955 — romanas *Raidžių pasėliai*.

Aktyviai bendradarbiauja periodinėje spaudoje, rašydamas dažniausia literatūrinėmis temomis. Lietuvių Rašytojų draugijos ir Lietuvių Žurnalistų sąjungos narys. Redagavo teisininkų žurnalą *Lietuvis Teisininkas* 1949—1952 m. Steigėjas ir pirmasis Los Angeles Lietuvių Mokslo instituto pirmininkas 1954—1955 m.

Kalbėti apie idealą reikia juo labiausiai tada, kada apie jį nekalbama, kada kalbėti apie jį nėra madoj.

Idealo siekiu yra persunkta mūsų skaisčioji kultūra, tas gražus ir kuklus įnašas į visuotinąją žmonijos kultūrą. Laisvė, humanizmas, tėvynės meilė, aukos prasmė, tikėjimas anapus žerėjimu — tai kertiniai mūsų kultūros rūmo akmenys. Nepaprasta tautos praeitis išaugino mus tikinčius idealu ir kovojančius dėl idealo. Tenesuteršia to dvasinio prakilnumo kasdienybės verpetai. Tik betarpiame ryšy su savo tautos istorija mes esame vydūniškieji *sau žmonės*.

Kelių šimtmečių siautulyje lietuvių tauta patyrė aibes neteisės ir smurto. Tai išaugino lietuvių kovotojų dėl idealo. Visi mūsų praeities ir kultūros kūrėjai per siektinus idealus suvokė savo tautos misiją — būti iškilia gaire tarp kitų. Idealo siekime mes sugebame jo visuotinumą sujungti su lietuviškumu. Altruistinė au-ka bei pasiaukojimas visada buvo bet kurio mūsų iškilnio asmens veiklos centre. Lietuvių tautos ir lietuvių kultūros istorija, kaip deimantais, nusagstyta tais mums nemariais vardais, kurių pasiaukojimas padarė mus savitais ir turiningesniais. Kasdienybės kūryboje verta skelbti mūsų kultūrą esant prakilnią, nes tai yra tiesos skelbimas.

Tas mano tvirtinimas bus ryškesnis, kada sugretiname mūsų tautinės kultūros apaštalus su kitų tautų garsenybėmis. Kiek apstu ten skepticizmo, sarkazmo gyvenimo esmei, pripažinimo gyvenimą esant beprasmį, siekimo tuščiavidurių idealų po „menas menui“ vardu. Nelaimingos tautos, neturėdamos savo pranašų, seklėja dvasioje, kultūra išsigimsta į tam tikros pramogos

formą, kuri puošni savo forma, bet beidėjinė savo turiniu.

Aš nepalaužiamai tikiu lietuvių tautos idealizmo nemarumu. Lietuvio žvilgsny jį norime matyti ypač ryškiai svetur, kad ir kaip dengtų jį tos svetimos dulės. Kol lietuvis jaučiasi lietuvis esąs, jis yra bendradalyvis tos idealistinės pasaulėjautos, kurią skleisti pasaulyje yra lietuvių tautos misija. Mes esame gyvenimo esmės entuziastai, todėl su tokia energija, su tokiu gyvybingumu išgyventi pirmieji tremties etapai, kai tuo tarpu mes matome, jog daugelis tautų susmunka ir išblėsta.

Tą pat idealistinę lietuvišką pasaulėjautą matome ir Lietuvoje — kad ir kaip ji slopinama ir naikinama, o visgi ji yra gyva, ir gyvens iki savo triumfo.

Tikėti savo tautos dvasine jėga yra palaima kaip savame krašte, taip ir svetur. Tai yra mistiškas gyvybės šaltinis kiekvienam tautos nariui.

Apvaizdos buvo lemta, kad lietuvių tauta pažintų krikščionybę ir persiimtų jos išpažinimu. Religija tapo lietuviui dvasinių vertybių šaltiniu. Kadaisė išpažinę idealistinę pagoniškąją pasaulėjautą, lietuviai perjautė Kristaus mokslą savo skaisčia idealistine prigimtimi. Krikščionybės paskelbti idealai įsisunkė lietuvių tauton nauju dvasinės gyvybės krauju. Dažnai man atrodo, kad prieš penkis šimtus metų pakrikštyti lietuviai labiau supranta krikščionybės esmę, kaip kiti, išpažįstą tūkstantmečius ir sutapatinę ją su forma be turinio.

Religijoje lietuvis randa idealo ilgesį, tokį įprastą jo prigimčiai. Lietuvio religiniame jausme justų di-

džiojo Asyžiečio kvėpavimas, kuris šiltas šimtmečių
šalty, žmogus čia stovi prieš Didįjį Idealą stebuklingo-
je šio gyvenimo misterijoje. Mikrokosmas prieš Ma-
krokosmą. Jakštiškai tariant, kūrėjėlis prieš Kūrėją.
Žmogus ties stebuklinga plačiakrašte erdve, kupina
perveriančio anapus žėrėjimo - - -

*Dievas man įteigė dvasią nerimstančią:
sielvarte mirstančią, viesule gimstančią,
dvasią naivią, kaip vaikiška pasaka,
dvasią stačioko, kaip durianti ašaka,
dangiškai skaisčią, kaip šventojo poterius,
žemiškai sodrią, kaip meilę moteriai,
ir, tartum degančius rūmus liepsna,
pildo mane ta dvasia divina.*

*Kartais jinai lyg sadiste kankintoja,
kartais švelni, kaip motulė maitintoja,
kartais smerkiu tą dvilypį kentėjimą,
kartais ilgiuos to anapus žėrėjimo
ir niekados tarp šešėlių gyvenimo
aš nerandu pilnumos ir išganymo
ir, tartum, paukštis auksiniame narve,
vis kankinuos plačiakrašte erdve.*

Tą kančią, slypinčią poveržyje pažinti ir pajusti
idealą ir Didįjį Idealą, aš laikau tikra, vienintele laime,
suteikta žmogui. Tas tikėjimas turtina mane ryšio pa-
jutimu su žėrinčiu anapus, o taip pat ir su tauta, kuri
man davė gyvybę.

ĮPRASMINTI KANČIĄ IR MIRTĮ

JUOZAS GOBIS

gimė 1895 m. sausio 28 d. Matelėnų k., Inturkės par., Utenos apskr. (tuomet Vilniaus apskr.). Pradžios mokyklą baigė Jonišky (tuomet Vilniaus apskr.), vidurinę — Vilniuje. Nuo 1915 metų mokytojavo Klovainių pr. mokykloje, Linkuvos, Rokiškio, Ukmergės gimnazijose, buvo Plungės gimn. direktorius. Mokydamas mokėsi ir 1929 m. išlaikė valstybinius egzaminus Lietuvos un-te, Humanitarinių Mokslų fakultete, augštesniosios mokyklos lietuvių k. ir literatūros mokytojo vardui gauti. Nuo 1945 iki 1949 m. dirbo pedagogo darbą Fuldos, Kasselio ir Schwaebisch Gmuendo lietuvių vidurinėse mokyklose.

Spaudoje dirba nuo 1919 metų. Jo pirmas rašinys pasirodė „Draugijoje“ ir atskiru atspaudu — „Pažanga ir laimė“. Mokyklai yra parašęs „Visuomenės mokslo vadovėlių“ (3 laidos), „Trumpą visuotinės istorijos kursą“ (2 laidos) ir „Trumpą auklėjimo istorijos kursą“ (21.). Yra rašęs įvairiais psichologijos ir filosofijos klausimais ir išleidęs keliolika knygelių. Visi jo raštai išimti iš viešųjų bibliotekų Lie-

tuvoje ir sunaikinti. Savo mokytojais ir įkvėpėjais J. Gobis laiko A. Jakštą, prof. Pr. Dovydaitį, vysk. M. Reinį, vysk. K. Paltaroką.

Jo raštai ėjo per Draugiją, Lietuvos Mokyklą, Švietimo Darbą, Židinį, Logos, Rytą, Šaltinį, Panevėžio Balsą, Draugą ir kt. Literatiniam darbui naudojasi 8-mis kalbomis, iš kurių 6-mis kalbomis ir rašo. Turimąjį mokslą atnaujinti vakarais lanko Los Angeles miesto kolegija

Dievas yra žmogaus dvasinio gyvenimo pagrindas ir pagrindinis jo egzistencijos tikslas. Kas netenka tikėjimo asmeniniu Dievu, tas atsiduria gyvenimo plokštumoje — yra išmestas į gyvenimo paviršių ir netekęs jėgų kilti augštin. Šv. mišių maldos žodžiai „Sursum corda“ yra giliai prasmingi, nes pakelti širdį augštin (į Dievą) yra labai svarbus momentas mūsų pilkame gyvenime. Jei kultūros kūrėjas nenori savo širdies pakelti augštin, jo kūriniai išeina plokšti, kaip pvz. Voltaire, Emil Zola, Gabriel d'Annunzio, Pitigrilli ir d. k.

Filosofijos srovėse žmogus turi kelias charakteristikas: zoon politikon, homo sapiens, homo faber, homo patiens. Jei sakoma, kad žmogus yra „zoon politikon“, tai tuo akcentuojama, kad jis yra socialus, kad tegali gyventi socialinėj aplinkoj, valstybėje. Jei pabrėžiamas „homo sapiens“, tad tuo sakoma, kad protas žmogų išskiria iš gyvulių tarpo. Kas žmogų charakterizuoja kaip „faber“ (amatininkas), tas tuo nori pasakyti, kad svarbiausias žmogaus savumas — tai jo pajėgumas kurti ūkį ir civilizaciją. Šitą savybę labiausiai pabrėžia kolektyvistai (komunistai ir fašistai), kuriems Dievas ir Jo įstatymai nepageidaujami nei viešajame, nei privačiame gyvenime. Kolektyvinėje visuomenėje žmogus tiek tėra vertas, kiek jis savo dar-

bu prisideda prie ūkio ir režimo kūrimo plačia to žodžio prasme. Modernioji filosofija daugiausia kalba apie tai, kaip sukurti laimę šiame pasaulyje, tartum žmogui nereiktų nei kentėti, nei vargti, nei sirgti, nei būti kitų įžeistam, nei patirti sąžinės graužimą, nei mirti.

Mirtis paprastai ateina per kentėjimus. Linksmoj gyvenimo filosofijoj su populiariu „happy ending“ yra tam tikras „escapism“ — bailsus bėgimas nuo gyvenimo realybės. Kančia yra neatskiriamas mūsų gyvenimo palydovas, tad „homo patiens“ yra tokia pat realybė, kaip „zoon politikon“, „homo sapiens“, homo faber“. Savo gilumoje ir savo paskutiniame momente žmogaus gyvenimas žemėje yra kančia, pasija.

Racionalistai protą buvo pavertę lyg kokia deive ir sukūrė šūkį „sapere aude“ (išdrįsk protauti), o krikščioniškoji filosofija teigia ne vien „Sapere aude“, bet ir „Pati aude“ (išdrįsk kentėti), kai likimas tau kančią siunčia; stenkis morališkai savo kančią įprasminti. „Kentėti reiškia ne vien morališką aktą atlikti, augti ir bręsti, bet taip pat ir savo sielą praturtinti. Kentėdamas žmogus priauga prie savęs. Kančia turi ne vien moralinį orumą, dignitetą, bet ir metafizinį apreiškimą“, sako dr. Vikt. E. Frankl, o anglų rašytojas Oscar Wilde, iš linksmo bei nuodėmingo gyvenimo atsidūręs kalėjime, savo puikiame veikale „De profundis“ sako, kad iki šiol jam gyvenimas atrodęs kaip graži pasaka, kaip puiki kvapi gėlė, o kančios rūmuose (kalėjime) jis pastebėjęs, kad prie tos gražios gėlės esąs prikibęs piktas kirminas. Už linksmybės visada yra vulgariškumas, o už kančios — tik kančia. V. E.

Frankl sako: „Kančia įgalina žmogų aiškiau matyti ir suprasti; ji padaro jam gyvenimą permatomą“.

Prisirišę prie žemės ir žemiškumo, prie to, ką Kristus vadina „šiuo pasauliu“, mes paprastai bijome mirties ir dažnai pykstame, kam reikia mirti, bet įsi-vaizduokime, kad žmogus, kasdieną gerdamas po puslitrį degtinės ar po litrą vyno, kasdien po 8 val. šluodamas ar fabrike mašiną aptarnaudamas, kasmet parašydamas po gerą knygą ar sukurdamas puikią operą, nemirtų, o amžinai gyventų čia žemėje, tęsdamas savo ydas ir savo darbą be galo, — juk tai būtų absurdas. Nei žmogaus ydos, nei jo dorybės, nei jo vertingi kūriniai negali būti be galo tęsiami, nes šis laikinasis gyvenimas tėra pasirengimas amžinybei, kur mūsų laukia atpildas už pozityvius ir negatyvius veiksmus šiame gyvenime. Mirtis yra slenkstis į amžinybę. Įprasminti kančią ir mirtį, kaip ir visas mūsų kūrybines pastangas, tegalima Kristaus malonių pagalba.

Be Dievo malonės žmogus savo kančia negali nei sau, nei kitiems pagelbėti. Nelaimingiausias žmogus yra ne tada, kada jis kenčia, bet tada, kada jis iš savo kančios negali pasidaryti išganingos aukos, nes šiuo atveju jo kančia yra tragingai beprasmė. Dr. V. E. Frankl savo knygoje „Homo patiens“ įrodė, kad gyvenimo prasmės bei tikslo trūkumas deformuoja ir su-sirgdo žmogaus sielą. Heidelbergo universiteto internistas prof. dr. Pfluegge ištyrė 50 nusižudymo atvejų ir rado, kad nusižudėliai nesirgo jokia fizine liga ir neturėjo jokių ekonominių ar profesinių nepasisekimų; jie nepakėlė begalinio nuobodulio; jų žmogiškas ilgesys buvo nepatenkintas, jie nerado savo gyvenimui tinka-

mo turinio ir tik dėl to nutraukė sau gyvenimo siūlą ; jei jie būtų tikėję, būtų turėję gyvenimo prasmę ir nebūtų nusizūdę.

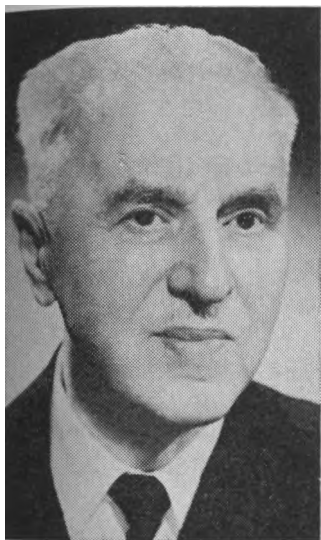
Žmogus nori mylėti ir būti mylimas. Tai yra ne proto, o širdies reikalavimas. „Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît pas“ — „Širdis turi savo teises, kurių protas nepažįsta“, pasakė filosofas Pascal. Jau 3—4 metų vaikas labai vertina meilę ; meilės nepatyręs vaikas įgyja palinkimą į žiaurumą. Suaugęs žmogus dažnai apsilivia savo mylimaisiais ; apie erotinę meilę galima sakyti, kad ji ateina ir praeina, bet tikėjimas ja pasilieka iki mirties. Žmogus nori mylėti ką nors absoliutiškai vertingą; tatai verčia jį vienaip ar kitaip jį ieškoti Dievo, kaip pvz. ištroškęs žmogus ieško gėrimo savo troškuliui patenkinti. Žmogus niekad netrokšta to, ko gyvenime nėra. Jei žmogaus sie-loje yra Dievo troškimas, tad turi būti tai, kas jo troškulį gali patenkinti. Dvasinį žmogaus troškulį gali patenkinti Kristus, Jo meilė žmogui, kaip laisvam ir geros valios asmeniui. Kristus yra tobula meilė; tad kas nuo Jo meilės traukiasi, tas pats savo sielai daro begalinę žalą, rodo savo žiaurumą ir netenka egzistencialinio tikslo. Kam egzistencijos tikslas yra mylėti Dievą ir būti Jo mylimam, tam lengviau išgyventi gyvenimo nemalonumus ir fizinius kentėjimus.

Net toks kietas ateistas, kaip Fr. Nietzsche, pasakė: „Wer ein Warum zu leben hat, ertraegt fast jedes Wie“ (kas turi savo gyvenimui tikslą, tas pakelia be-maž visas kliūtis). V. E. Frankl, ilgai kalintas Hitlerio koncentracijos stovyklose, pastebėjo, kad nežmoniškai sunkiose aplinkybėse pirmiausia palūžta tie kaliniai,

kuriems trūksta gyvos religijos bei gyvo tikėjimo į Dievą. Kai ištisos valstybės pavirsta savotiškomis koncentracijos stovyklomis, daugiausia moralinio atsparumo parodo religingi žmonės.

Žmogus, kaip asmuo, yra vienkartinis ir kitu asmeniu nepakeičiamas; iš šio fakto kyla jo atsakingumas už savo veiksmus. Su šiomis savo savybėmis mes perisime į amžinybę. Tas faktas, kad kiekvieno iš mūsų „aš“ yra vienkartinis ir čia, ir amžinybėje, yra mūsų džiaugsmas ir mūsų laimė; mes nesame vienodi atomai socialiniame gyvenime. Iš mūsų individualių savybių susidaro mūsų tautos charakteris; juk tauta yra kolektyvi ir taip pat vienkartinė bei nepakeičiama individualybė. Mūsų tauta, kaip kolektyvi individualybė, myli Dievą; ši meilė duoda jai jėgų priešintis deindividualizacijai, einančiai iš kolektyvistinių režimų, svetimųjų jai primestų.

ANIMALINIŲ IR DVASINIŲ JĖGŲ KONFLIKTAS

JULIUS GRAVROGKAS

gimė 1885 m. vasario 5 d. Telšiuose. Baigė Šiaulių gimnaziją (1903), Petrapilio Technologijos institutą (1915). Studentaudamas priklausė lietuvių studentų Petrapilio dr-jos kairiajam sparnui. Nepr. Lietuvoj iki 1927 m. priklausė socialdemokratų partijai. Tremties metu įsi-

jungė į ateitininkų sąjungą. Mokytojavo Bologoje, dirbo kaip inžinierius Omske; 1920 m., grįžęs į Lietuvą, suorganizavo Technikos mokyklą Vilniuje, o lenkų iš ten išblokštas — Technikos mokyklą Kaune ir išbuvo jos direktoriumi iki I bolševikų okupacijos. Nuo 1922 m. dėstė Vyt. Didžiojo universitete, o 1941—1944 m. buvo to universiteto rektorius. 1944—1946 m. Detmoldo lietuvių gimnazijos mokytojas, 1946—1949 m. Pabaltijo universiteto profesorius. JAV patentavo aparatą laivų siūbavimui tirti. Gausiai rašo periodinėje spaudoje.

Išspausdintos jo studijos: Jėgų lygiagretainis ir dviejų lygiagrečių

jėgų atstojamosios tiesiosios padėtis (1929), Nuo nejudamo eterio iki reliatyvinės mechanikos (1929), Keletas pastabų materialinio taško judėjimo klausimu (1933), Dėl A. Jakšto kritikos: Einšteino paradokasai arba dabartinė mintijimo kryptis fizikoje (1930), Laivų stabilizacijos klausimas (1944).

Šiandien labiau, negu bet kada anksčiau, ryškėja gilus žmogaus psichologijoje vyksmas, tas animalinių žmogaus jėgų su jo dvasinėmis jėgomis konfliktas. Animalinis žmogus kelia maištą. Jisai yra išimtinai pasinešęs į laikinumą. Jisai vertina tiktai laikinuosius tikslus, kurie kinta pareinamai nuo laiko ir vietos. Tas kitimas animaliniam žmogui yra palaima, tiek bendruomenę, tiek atskirą individą gaivinas šaltinis, kurio nuostojus, ir individas, ir bendruomenė esą sustingsta — virsta lavonu. Todėl animalinis žmogus bijo pastovumo. Jam absoliutinės idėjos yra nepriimtinos.

Griežtai priešingai pasireiškia dvasinis žmogus. Jisai trokšta pastovumo, amžinųjų vertybių, amžinosios absoliutinės Tiesos, jisai ilgisi Dievybės, kad galėtų savo gyvenimą nelygstamai įprasminti ir laiduoti sau nemirtingumą. Šiame ilgesy dvasinis žmogus ižiūri savo giliausią esmę, kuri griežtai skiria jį nuo kitų gyvų tvarinių.

Mes, eiliniai žmonės, ne šventieji, nesame apdovanoji tiesioginės intuicijos galia pažinti Dievą. Bet ne-nuvainikavę savo intelekto, nepaneigę jo galios tikrovei pažinti, mes logikos dėsniais, kuriais protaujame, randame Dievo buvimo tiesą, kuri yra objektyvi ir visuotinė lygiai taip, kaip visuotiniai ir privalomi žmogui yra tie logikos dėsniai, kuriais žmogus protauja. Jieškąs Dievo, geros valios ir pasitikįs intelekto galia,

žmogus nesiduos sekularizmo pavergiamas, nepraeis pro šalį tų Dievo stebuklų, kurie ir mūsų laikais vyksta, nesidrovės paanalizuoti Liurdo, Fatimos ir kitų stebuklų, o ypatingai 1917 m. spalio 13 d. įvykusio Fatimoje saulės stebuklo. Juk šie stebuklai yra skirti žmonėms į Dievą gražinti. Nešališkas, aprioriniai prieš stebuklus nenusistatęs, žmogus, juos analizuodamas, užsidegs dar didesniu pasitikėjimu Kristumi ir Jo pažadais. Laimėjęs savo proto galia tikėjimą Dievui, žmogus karštoje maldoje sieks santykiavimo su Dievu, prašys, kad Dievas leistų jam intuityviai save pažinti, nors kiek dalyvauti Jo egzistencijoje.

Jei malda ugdo žmogaus religingumą, jo santykiavimą su Dievu, jo meilę Dievui, tai jo pastangos tinkamai pagal Dievo įsakymą santykiauti su savo artimu ugdo jame moralę. Tai yra sunkiausios pastangos, nes žmogaus animalinio ir dvasinio prado kovoje pergalės svarstyklės krypsta, dėl žmogaus silpnumo, animalinio žmogaus pusėn. Dažnai žmogų taip užgula gyvenimo dulkės, kad jisai ilgam laikotarpiui lieka visai pavergtas turto ir garbės troškimo, aistringai siekdamas savo troškulį tenkinti; bet jei jame nėra užgesęs įsisąmoninimas, kad be animalinio jisai yra apdovanojamas dar ir dvasiniu pradū, jei jisai savo galvosena ir savo jausmais apčiuopia nors ir silpnai rusenanti jo širdyje ši pradą, jisai po ilgos žemesniojo prado viešpatavimo nakties laiks nuo laiko pabunda ir prisimena, kad jisai žemėje yra tik pakeleivis. Tokiais šviesiais momentais jis skiria dalį savo lėšų reikalingam pagalbos savo artimui, suvaržo garbės troškimo aistrą, šiek

tiesk nuramina savo sąžinę... Bet tai trunka neilgai, nes dažniausia jis ir vėl tampa animalinio prado vergu.

Ne tik aš, bet, manau, daugelis mūsų, prisimindami prabėgusius jaunystės, o gal ir subrendusio amžiaus, metus ir stengdamiesi objektyviai į juos pažiūrėti, rasime, kad toks yra mūsų silpnų žmonių gyvenimo kelias.

Žmonijos istorijos vyksmas visados ėjo šių dviejų — animalinio ir dvasinio — žmogaus prado konflikto ženkle. O šiandieną bolševikiniuose rytuose animalinis pradas aistringai siekia savo galutinio triumfo. Daugybė mokslininkų ir menininkų stengiasi ten formuoti žmonių galvosena ir jausmus, kad šis pradas triumfuotų. Bedieviškos valstybės milžiniškos lėšos ir baisi prievartinė jėga yra nukreiptos ten į tikslą — kurti naujas žmonių santykiavimo formas, kur viskas būtų standartinio pobūdžio, kur viskas būtų sumechaninta, nuasmeninta, suniveliuota. Ten rytuose ugdomas lyg robotų - termitų kolektyvas, kuriam nieko nėra augštesnio, kaip jo biologiniai tikslai. Ši naujoviška rytų kultūra su fanatišku atkaklumu paneigia bet kurią asmenybės laisvę ir vaidmenį istorijoje, o taip pat ir bet kurią kitokią egzistencijos prasmę, kaip tik materialinius tikslus. Ji siekia sunaikinti vakarų seną krikščionišką kultūrą, kuri buvo sukurta genijų ir talentų, — kurios raidai lemiamos reikšmės turėjo ne kolektyvas ir ne minia, bet tiek stambesnio, tiek smulkesnio masto mintytojai, idealistai ir įkvėpėjai — kuri ir toliau bus ugdoma didelių asmenybių ir iš jų sėmsis sau gyvybinių jėgų.

Yra džiugu matyti, kad ir mūsų jaunoji kultūra

yra pasinešusi eiti tais didingais keliais. Turime nemaža idealistinės pakraipos menininkų. Turime grožinės literatūros atstovų, skulptorių, tapytojų, kurie nesitenkina grynu formizmu mene, grožiu dėl jo paties, bet siekia gražiomis formomis reikšti kilnias idėjas, ugdyti žmogaus dvasinį pradą. Fantazijos žmogus — menininkas, kuris duoda naują meninę realybę, kuris siekia sukurti grynai subjektyvų (be turinio), jokios idėjos neįdvasintą vaizdą, neturi įtakos jokios kultūros ugdymui nei teigiama, nei neigiama prasme, nei kilnindamas žmonių santykius, nei juos smukdydamas. Grynas formizmas tuo atžvilgiu yra visai bejėgis.

Tautiškumas nepriklausomoje Lietuvoje buvo išgyvenamas mūsų jausmais ir mūsų galvosena labai nevienodai: vieni jį siejo su krikščionybės, kiti su demokratijos idėja, o dar kitiems tai buvo visai savaranki, tik jausmais išgyvenama, su jokia kita idėja nesusieta vertybė. Tai rodo, kad net nepriklausomybės laikais mūsų tautiškumas nebuvo stabilus, nes ir tada neturėjome bendro visiems mums „tacitu consensu“ priimto principo, į kurį, kad ir įvairiai išgyvendami tautiškumą, galėtume tą vertybę atremti. Todėl dabar, kai gyvename išeivijoje, pastangos mūsų tautiškumą stabilizuoti yra ypatingai sunkios. Kad mūsų tautiškumas būtų patvarus, mes turime gaivinti jį moraline idėja, duoti jam pasaulėžiūrinį nugarkaulį. Tie mūsų lietuviai, kurie, netikėdami Dievu, tiki žmogumi, jo kilnumu, įžiūrės žmogaus prigimties nepalyginamame kilnume moralinį principą, kuris reiškiasi tautos gyvenime savarankiomis formomis ir įprasmina mūsų tautiškumą. Mes, lietuviai krikščionys, taip pat siedami

savo tautiškumą su moraliniu principu, išgyvename jį kaip į mūsų tautinį rūbą įvilktą Kristaus tiesą, Jo paliktąjį mums didžiąją Dievo ir artimo meilės idėją. Mes išgyvename šią vertybę taip, kaip išgyvena ją lietuviškas kaimas, kuriam ji yra neatskiriamai susieta su jo religingumu ir reiškia pilną ir vispusišką mūsų tautos dvasios polėkį gėrio ir grožio link. Mums išeivijoje gyvenant įvairiuose kontinentuose ir tampant svetimų valstybių lojaliais piliečiais, lietuvybė švies visados, kaip dinamiškoji pasaulėžiūrinė vertybė, kurioje glūdi tam tikras buities problemos sprendimas ir kurioje teks jį ieškoti gairių būsimos laisvos Lietuvos santvarkai nustatyti.

KIEKVIENAS EGOIZMAS NUODINGAS

KOTRYNA GRIGAITYTĖ-
GRAUDIENĖ

gimė 1910 m. liepos 26 d. Būdežerių km., Vilkaviškio apskr., Lietuvoje. Kaune „Aušros“ (1924 — 1929) ir Šv. Kazimiero Seserų kongregacijos gimnazijose (1929 — 1932) išėjusi augštesnį mokslą, studijavo VDU Humanitarinių Mokslų fakultete, Filosofijos skyriuje (1934 — 1936). Vėliau įvairiose įstaigose tarnautoja, literatūros vakarų dalyvė. LRD narė nuo 1937 m. Pirmieji literatūros darbai — eilėraščiai, novelės, apysakos — išspausdinti periodikoje 1928 m.

Poezijos knygos: Akys pro vėduoklę (1937), Paslaptis (1950), Širdis pergamente (1956). Amerikon atvyko 1949 m. Šeima, kūryba — pagrindiniai rūpesčiai tremtyje.

Religija, mano giliu įsitikinimu, yra žmogaus gyvenimo šviesa, prasmė ir tikslas. Kadangi religija yra visuotinio charakterio, todėl ji yra pilnutinio gyveni-

mo — dvasinio ir tautinio — kūrėja, įprasminoja ir atbaigėja.

Moralė be religijos yra nesusipratimas, nes religija yra moralinis ryšys žmogaus su Dievu.

Kultūra yra savo vidaus ir išorės pasaulio nuolatinis skaidrinimas — ji yra įkūnytų vertybių regima forma, t. y. moralinių, socialinių, intelektualinių bei estetinių vertybių kaip galint tobulesnė išraiška. *Moralės* ir kultūros pažanga teka iš vispusiškai sąmoningo religingumo.

Lietuvių tautos idealas turi būti kiekvieno lietuvio idealas: lietuviais esame gimę, lietuviais būdami kultūrėsime, vis labiau suprasdami savo prigimtį ir tautos pašaukimą. Būkime dvasiškai ir tautiškai *vieningi* ir sąmoningi, nes kitaip palaidosime save ir mūsų jaunąją kartą. Ne partiniai ginčai turėtų mums rūpėti, bet vieningas darbas Lietuvos gerovei. Tuščios pastangos vienas kitam akis badyti dėl praeities klaidų ar nesusipratimų; kartodami klaidas, gi nieko nesukursime! Tokiu būdu ir jaunimo tėvynės meilės neišmokysime. Jaunimas mūsų ir mūsų tautos ateitis. Nežudykime jo ir savęs partinio egoizmo nuodais. Kiekvienas egoizmas yra nuodingas, tačiau partinis — pats nuodingiausias, ypač dabar, tremtyje.

Menas ir literatūra, nukrypę į rafinuotą ir kartu grubų modernizmą, nesužadins idealizmo jaunoje širdyje. Yra išimčių, bet visumoje mūsų modernizmas vargu ar ką gero atneš? Mažiau to „meniškumo“, o daug daugiau kūrybiškumo tiek dvasinėje, tiek tautinėje srityje.

GYVENIMO PILNATVĖ

JONAS GUTAUSKAS

gimė 1906 m. sausio 16 d. Katle-riškių k., Anykščių v., Ukmergės aps. (po I Pas. karo Debeikių v., Utenos aps.). Mokėsi 1919-25 m. Utenos gim-je, 1925 -32 m. Kauno kun. siem-je. Kunigu išventintas 1932 m. gegužės 21 d. 1933 me-tais teol. licenciatas, 1940 m. teol.

daktaras. 1934-39 m. Kupiškio ir Biržų kapel. ir lotynų k. mokyto-
jas. 1941-44 m. VDU Teologijos fakultete orient. teologijos, patrolo-
gijos, religijų istorijos, filosofijos istorijos, bažnytinės iškalbos jaun.
dėstytojas, Institutum Russicum steigėjas ir pirmininkas. 1945-48 m.
III Pop. Misijos delegatūros lietuviams Vokietijoje jaunimo ir mo-
kyklų reikalams patarėjas. 1948-49 mokslo m. Medellino Kun. sem-
jos Kolumbijoj profesorius. 1953 m. Quebeco Lavalio un-te pedago-
ginių mokslų daktaras cum laude.

1946-52 m. Ateitininkų federacijos, Kanados Liet. Kat. federa-
cijos ir Ateitininkų sąjungos dvasios vadas. 1949-51 m. Kanados
Kun. Vienybės pirm. ir valdybos narys (1952-55). 1952-56 m.
KLB Krašto valdybos narys ir sekretorius. Rašė Ateities Spinduliuose,
Ateity, Aiduose, Tremties Mokykloj, Drauge, Lux Christi, Lumen
Kristi, Tėviškės Žiburiuose. Parašė Dangaus tarnyboje (1932), Vl.

Solovjovo mokslas apie Romos popiežiaus primatą (1940), Didysis Svečias (1947), Vaiko Dievas ir religija (1953), Religinė pedagogika (rank-je). Liet. Enciklopedijos bendradarbis.

TARP DVIEJŲ AUŠRŲ

F. Dostojevskis savo romane „Nusikaltimas ir bausmė“ sako, kad žmogui sunku gyventi žemėje be dviejų dalykų — be aiškaus gyvenimo tikslo ir meilės. Liūdnas yra žmogaus likimas, kai tenka sakyti: „Aš nežinau, ką turiu daryti, kam gyventi. Nėra širdies, kuri mane mylėtų“. Gyvojo tikėjimo žmogus žino, kam jis gyvena. Jis taip pat jaučia, kad nėra našlaitis žemėje, nes turi Tėvą danguje, kuris jį myli.

Didis ir prasmingas yra mūsų gyvenimas. Tai nuostabi giesmė, kurios klausosi žemė ir dangus. Tai vienintelė knyga, kurią rašo beraštis ir mokytojas, kasdien versdami po puslapį, kol mirties angelas ją perkelia į anapus. Tai kelias tarp dviejų aušrų: kai gimstame, mums nušvinta šios žemės rytmečio aušra, kai mirštame — ima šviesti ateinančios dienos aušros spinduliai.

Praeina žmogus, bet ne visas. Praeina žmogaus darbai, bet ne visi. Atiduodame laiką, kad laimėtume amžinybę. Atiduodame žmogiškumą už malonės dieviškumą. Atsisakome nuo vergo dalios, kad gautume Dievo vaikų laisvę.

TREJOPA PAŽANGA

Pasaulis šiandieną labiausiai reikalingas tikrai didelių žmonių — šventų vyrų ir moterų. Deja, tik retas

žmogus yra tas, kas privalo būti — nuolat tobulėjanti asmenybė. Apie mūsų Išganytoją pasakyta (Luk. 2, 40), kad Jis augo ir ėjo stipryn (vystėsi fiziškai), pilnas išminties (augo dvasiškai), ir Dievo malonė buvo Jame (tobulėjo religiškai). Taip turi daryti ir kiekvienas žmogus — auklėti save kiek galima fiziškai, dvasiškai ir religiškai. Mes turime didelį, tiesiog milžinišką uždavinį — pilnutinį savojo asmens ištobulinimą. “Fizinis ugdymas yra ribotas — žmogus greitai pasiekia fizinių jėgų viršūnę ir po to pradeda leistis žemyn. Dvasinis gi auklėjimasis yra galimas per visą gyvenimą. Per visas dienas žmogus gali kilti nuo dorinio menkumo iki karžygiškų dorybių augštumo, nuo šalto abejingumo iki nuoširdžiausio religingumo. Kiekviename amžiuje atviros durys į žmonijos mokslo ir meno šventoves.

Dvasiškai tobulėti reikia praturtinti save dvasinėmis vertybėmis — išplėtoti savo dvasines jėgas. Savo santykiu su Dievu bei su religija žmogus iškyla virš šio matomo pasaulio ir įžengia į antgamtinę sritį. Juo jis labiau artėja prie Dievo — tobulo Gyvenimo, tobulos Tiesos ir tobulos Meilės, juo jis jaučiasi laimingesnis, nes artėja prie savo būties šaltinio.

PILKŪJŲ DIDVYRIŲ ŽEMĖ

Į gyvenimo pilnatvę veda fizinis, dvasinis ir religinis savęs auklėjimas, betarnaujant ir bedirbant savo šeimai, savo artimui, savo tautai.

Kaip brangi savoji šeima, taip brangi savoji tauta. Kaip miela tėviškė, taip miela tėvynė, nes kasgi yra

tauta, jei ne didžioji mūsų šeima, kasgi yra tėvynė, jei ne didžioji mūsų tėviškė? Niekur žmogus nesijaučia taip savas, kaip tarp savųjų. Niekur nėra taip svetimas, kaip tarp svetimųjų. Niekur nėra taip kūrybingas, kaip kurdamas savo žemėje ir saviesiems. Niekur nėra taip laimingas, kaip gyvendamas ir mirdamas savo tėvynėje.

Mes nešiojame savo širdyse mūsų tėvynės ateitį. Kokia Lietuva mūsų mintyse, mūsų svajonėse, tokia ji bus ir tikrovėje. Tauta yra gyva savo vaikų meile ir auka. Tos idėjos nemiršta, dėl kurių daugelis miršta. Ir toji tauta nemiršta, dėl kurios daugelis miršta. Gyvens per amžius ir lietuvių tauta, nes jos vaikų mirtis išpirko jai gyvybę.

Maža mano tėvynė — pilkųjų didvyrių žemė, bet ji man gražiausioji žvaigždė šiaurės rytų danguje. Ir mažai mano tautai yra didis kelias — jei ne į fizinę, tai į dvasinę didybę. Tikiu į jos didžią ir šviesią ateitį, į lietuviškojo genijaus kūrybiškumą.

Kartų kartos per amžius nešė tautos gyvatos žiburėlį. Jis dega piliakalnių gelmėse, knygnešio, sava-norio, partizano kape, senelio pasakoj, sesulės dainoj, Rūpintojėlio susimąstyme, lietuviškosios kalbos skambėjime. Dieve, laimink tas rankas, kurios jį saugo ir globoja, kad pikti vėjai neužpūstų.

VEIKSNIAI, APSPRENDEŲ MANO DABARTINĘ PASAULĘŽIŪRĄ

ZENONAS IVINSKIS

gimė 1908 m. gegužės 25 d. Kaušėnų k., Plungės valsč., Telšių apskr. Baigęs Telšių gimnaziją ėjo studijas Teol. - Filosofijos fakultete, Kaune, drauge dėstydamas S. Daukanto Mokytojų seminarijoje. Istorijos studijas gilino Muencheno, Berlyno universitetuose. Parašęs di-

sertaciją apie Lietuvos valstiečių luomo išsivystymą 1932 m. gavo filosofijos daktaro laipsnį. Surinkęs medžiagą Prūsų valstybiniame archyve Berlyne ir Danzigo archyvuose, 1933 m. parašė habilitacinį darbą: „Lietuvių ir Prūsų prekybiniai santykiai pirmojoje XVI a. pusėje“. Dėstė VD un-te Teol - Filosofijos fakultete, 1935 m. tapdamas istorijos katedros vedėju. Kaikurį laiką buvo Kultūros paminklų apsaugos konservatorius. Laikinosios Liet. vyriausybės 1941 m. paskirtas Filosofijos fak. dekanu.

Tremtyje 1952 m. buvo Vliko narys ir Užsienio Tarnybos valdytojas, tačiau daugiausiai — nuo pat 1949 m. — dirba Vatikano ir ki-

tuose Romos archyvuose, rinkdamas istorinę medžiagą apie Lietuvą. Lietuvių Kat. Mokslo akad. narys, Lituanistikos inst. istor. sk. narys. Yra išspausdinta keliasdešimt jo knygų ir istorinių studijų atspaudų iš žurnalų. Pažymėtinos: Senovės liet. religijos bibliografija, Krikščionybės kelias Lietuvon, Trakų salos pilis, Merkelis Giedraitis arba Lietuva dviejų amžių sąvartoje, Šventasis Kazimieras, Merkelis Giedraitis ir jo laikų Lietuva (1955 m. Aidų premija). Parašė studiją Lietuvos sienų klausimu; Romoje surašė vysk. Pr. Būčio atsiminimus.

Kai aš dabar, stovėdamas ant pusšimčio ribos, „istoriškai“ apmąstau, kas yra labiausiai prisidėję prie mano turimos pasaulėžiūros susiformavimo, randu keletą reikšmingų ir man brangių elementų.

Nostalgiškoje šiandieninės tremties aplinkoje mano žvilgsnis tuoj krypsta į anuos Minijos - Babrungo krantus, kuriuose kūdikiu bėginėjau. Nors augau už pusantro kilometro nuo Plungės, kuri mano vaizduotėje — su savo pora tūkstančių žydų — ilgai pasiliko tikru „miestu“, bet prie jo visai nepritapau. Pasilikau perdėm Žemaičių *kaimo ūkininko* vaikas, kuriam vaizdingi pasakojimai apie „baidymus“ jaujose, kalbos apie pamiškių - paupių laumes, gąsdinimai apie vaikščiojančias „žvakeles“, visoki atsitikimai apie slogučius, aitvarus ir kt. nuo pirmųjų kūdikystės dienų yra palikę giliai įsispaudę sąmonėn, juo labiau, kad aš, penkerius metus į gimnaziją vaikščiodamas iš gimtų namų, nuo anos aplinkos vis neatitrūkau.

Ji yra daug prisidėjusi, kad aš ir vėliau savo studijose lietuvių etnografijai ir jų liaudies kultūrai rodyčiau daug dėmesio. Kai ir dabar pamatau nuotrauką paprastos lietuviškos kaimo sodybos, kokioje kitados yra gyvenę ir anie narsieji kovotojai prieš kryžiuočius, man visada pasilieka toji šiaudais dengta lietuvio pir-

kia tokia brangi ir labai miela. Kiek daug joje pačioje ir jos aplinkoje tik lietuvių širdžiai tepagaunamo jaukumo ir šilimos, kuri visai dingsta šaltuose miestelių mūruose! Rašytais ženklais sunkiai apibūdinamu jausmu pamylėjau aš tos žemės žmones, iš kurių aš pats esu kilęs. Per tris dešimtmečius bestudijuodamas istoriją savos tautos, tvirtai įtikėjau į jos *pašaukimą*. Apvaizdos yra taip surėdyta, kad ir lietuvių tauta margaspalviame tautų „kilime“ žibėtų savo *originalia* spalva, atlikdama savo *paskirtį*.

Darbų tvarkymu ūkyje užimti tėvai negalėjo kreipti specialaus auklėjamojo dėmesio į augantį vaikų būrį. Kai mokslas man jau šiek tiek buvo pratrynęs akis, mano tėvas vis primindavo žymųjų kalendorių leidėją, gimusį lygiai šimtas metų prieš mane. Paveldėjau namuose ir jo kalendorių krūvą, per sutvirtinimo sakramentą pasirinkdamas ir Lauryno vardą.

Mano pasaulėžiūriniam nusistatymui turėjo reikšmės, kad tėvai nuo mažens pratino į religines praktikas. Motina mus, mažyčius, pasiimdavo per sumą šventadieniais į savo „laupką“ (bažn. suolą). Labiausiai man įspūdžio darė tėvo pamaldumas. Kada jau buvau raštingas gimnazistas, tėvas mane imdavosi įvairių jo prekybinių reikalų sutartims surašyti. Jis ilgose nuobodžių valandų kelionėse vienkinkiu arkliuku į įvairius Žemaičių miestelius vis „sukdavo“ rožančių. Tada ir aš išmokau rožančių kalbėti, suprasdamas jo paskirtį. Vienas visuomenei žinomas prietelius 1948 m. mūsų spaudoje pažymėjo rožančiaus monotoniškumą, tada domininkonų išrastą tamsioms gotikos bažnyčioms, ka-

da dar žmonės nemokėję knygų skaityti. Tad šiandien jis esąs nebereikalingas. Buvau ir esu kitos nuomonės.

Šalia tėvų namuose vaikams nustatytų religinių normų, gaunančių tvirtesnę prasmę gimnazijoje, prie mano katalikiškos pasaulėžiūros susiformavimo prisidėjo dar kiti svarbūs veiksniai: labai ankstyvas įsijungimas į ateitininkų organizaciją (ėjau 12-tus metus) ir studijos Teologijos - Filosofijos fakultete. Nors vėliau užsienio universitetuose dar daug klausiau įvairių paskaitų, tačiau mano pirmųjų profesorių, būtent, St. Šalkauskio, Pr. Dovydaičio, Pr. Kuraičio, M. Reinio, J. Ereto ir kt. paskaitos labiausiai padėjo susiformuoti mano pasaulėžiūrai tame jauname amžiuje, kada išgyvenama krizių ir lūžių. Aš pasilikau prie tradicijų, atsineštų iš namų, ir jas pagrindžiau studijomis. Nesigailėjau pačiu paskutiniu momentu iš Humanitarinių mokslų fakulteto persikėlęs į gretimą fakultetą. Jo dėstytojai darniai atstovavo aristoteliškai - tomistinę filosofiją.

Į universitetą atsinešiau ateitininkų nario patyrimą, kuriam dažnai buvo tekę būti valdyboje, pirmininkauti, o svarbiausia — pačiam skaityti pasaulėžiūrinių paskaitų. Pilni ir įrišti „Ateities“ komplektai nuo pat jos pasirodymo buvo man dažnai ir atostogų lektūra. Šeštoje klasėje susidomėjau pedagoginėmis knygomis. Ne tik M. Pečkauskaitės verstuosius, bet ir originalius Fr. W. Foersterio raštus skaičiau, ir skaičiau dar ilgai ir studentas būdamas. Savęs auklėjimas, valios lavinimas tada buvo bręstančių at-kų jaunuolių labai mėgstamos temos ir kuopelių paskaitose.

Besigilindamas į Lietuvos istoriją, praregėjau vis labiau, kokia buvo lietuvių tautai didelė laimė, kad ji, apsispręsdama už lotynišką krikštą, tuo pačiu apsisprendė už Vakarų Europos kultūrą, išaugusią Romos krikščionybės prieglobstyje. Visa tai prisidėjo ir prie stiprinimo pasaulėžiūros, kurioje visas mano *moralines normas* savaime apsprendžia išpažįstamas katalikų tikėjimas. Kaip jo reikalingumą artimos ir tolimesnės praeities faktais įrodo mūsų istorija, taip ir man asmeniškai sunkiose valandose mano tikėjimas buvo ir yra man paguoda.

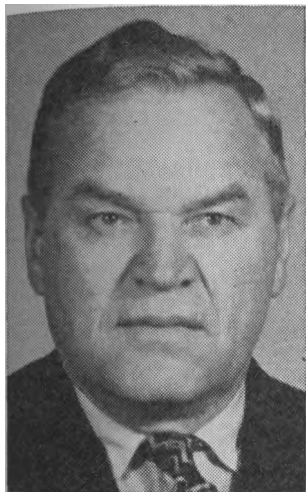
Man skirtosios eilutės jau pasibaigė... Bet noriu dar pridėti: iš savo asmeniшко patyrimo gyvai įsitikinau, kas, rodos, visada turėtų būti aišku. Jeigu žmogus ko nors nori pasiekti, tai tegali laimėti tik dėka darbo ir užsispyrimo. Taip buvo visada mano gyvenime!

Roma, 1957 m. birželio 6 d.

PAGARBA RELIGIJAI IR LAISVĖS IDĖJAI

JUOZAS JAKŠTAS

gimė 1900 m. rugs. 9 d. Slabados km., Pabaisko valsč., Ukmergės aps. mažžemio ūkininko šeimoj, čia užaugo ir pradžios mokslus ėjo gretimoj Pašilės pradž. mokykloj (1910

- 13) ir vidurinius — pradžioj vidurinėj mokykloj (1913-15) ir paskui (1918-23) lietuviškoj gim-

nazijoj Ukmergėje. Kauno un-te studijavo visuotinę istoriją ir pedagoginius dalykus (1923-28). Baigęs un-tą, gavo Humanitarinių Mokslų fak. komandiruotę studijoms į Berlyną (1929- 31) ir Vienos universitetus (1931 -32). Po užsieninių studijų tapo priimtas į Humanitarinių Mokslų fakultetą asistentu prie visuotinės istorijos katedros (1932). Vėliau (1941) pakeltas į docentus. 1938 m. Kauno universitetas jam suteikė istorijos daktaro laipsnį už disertaciją „Vakarų krikščionių mintys apie Romos imperiją iki V a.“ 1944 m. pasitraukė į Austriją, iš kur 1949 m. atvyko į JAV. Nuo 1950 m. įsikūrė Clevelande, kur iki šiol gyvena, tebetriūsdamas plieno fabrike ir bendradarbiaudamas Lietuvių enciklopedijoj.

Teisingai sakoma, kiekvienas žmogus yra savo laiko vaikas. Jo būdas, polinkiai, galvosena ir, svarbiausia, pati pasaulėžiūra apsprendžiama tos aplinkos, kur jis gimęs, brendęs, mokslus ėjęs. Aš, būdamas kilęs iš žaliojo kaimo, atseit iš religinės aplinkos ir ypač neužmirštos nepaprastai dievotos motinėlės įkvepiamas, brendau su religine pasaulėžiūra. Religija man, kaip ir mano motinėlei, buvo gyvenimiškas nuo kasdieninės buities neatskiriamas dalykas, gali sakyti, pats gyvenimo ramstis. Einant mokslus — vidurinius ir augštuosius — ta „kaimiška“ religinė pasaulėžiūra evoliucionavo. Ją stengiausi „moksliškai“ aiškintis, sekdamas pasitaikiusiais autoritetais. Jaunuoliui įprasto kritiško galvojimo, ypač be atodairos skaitomų visuomeninio - pasaulėžiūrinio turinio veikalų įtakoj, iš kaimo išsineštoji religinė pasaulėžiūra kiek nubluko; bet ji paliko man idealizmo šaltiniu.

Juk ne kas kita, kaip plačiausia prasme suprastas religingumas yra tai, kas daro žmogų žmogumi ir jį išskiria iš kitų žemiškų būtybių. Teisingai Fichte yra pasakęs, kad žmogus yra vienintelis tvarinys žemėj, galintis pakelti akis į dangų. O tai jau rodo jį esant sukurta augštesniems, antgamtiniais tikslams. Tad žmogaus prigimty glūdi kažkas antlaikinio bei amžino, kaip tai išpūdingai įrodinėjo Maksas Scheleris.

Pagal dar augštesnį mokyklų susidėsčiusią religinę - idealistinę pasaulėžiūrą, pasirinkau universitetinėms studijoms istoriją, atseit tą par excellence žmogiškąjį mokslą. Ypač palinkau prie to laikmečio, kada religingumas rikiavo gyvenimą ir kuris todėl kartais vadinamas religijos amžiumi, būtent, prie viduramžių.

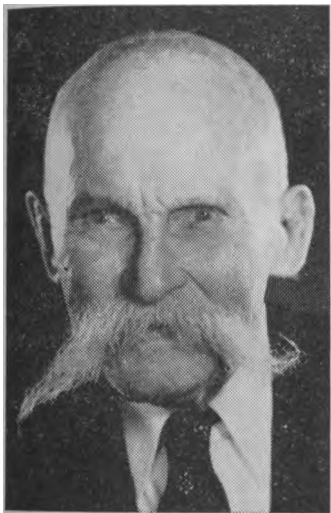
Ryškiausiai tą laikmetį ir jo dvasią įkūnytą įžiūrėjau popiežiaus Grigaliaus VII asmeny. Juo susižavėjau nuo pat gimnazijos laikų ir nesilioviau domėjęsis visą laiką. Man ypač brangi pasidarė jo iškelta Bažnyčios laisvės (libera ecclesia) idėja, kai jis stengėsi ją nuskaidrinti, išvaduodamas iš pasaulinės valdžios varžtų. O jam mirštančiam tremty priskiriami žodžiai „Dilexi iustitiam, odivi iniquitatem, propterea morior in exilio“ (Mylėjau teisingumą, nekenčiau nedorybės, dėl to mirštu tremtyje) — gali tikti ne vienam šių dienų tremtiniui. Ryšium su religine - idealistine pasaulėžiūra, kuriai susidaryti dar lėmė ir studijos Kanto veikalo „Praktiškojo proto kritika“, man brangi pasidarė laisvės idėja. Jos pasireiškimų aš visuomet jieškojau ir jieškau istorijoje ir itin vertinu tuos įvykius, kur ji išeina aikštėn. Manding, laisvė susieta su pagarba pačiai asmenybei, kuri tegali išplėtoti savas galias tik nevaržoma. Tad betkoks asmens pavergimas, fizinis ar moralinis, yra drauge jo sunaikinimas. Juk asmuo yra pats sau tikslas ir negali būti priemonė pašaliniam tikslams. Jo gyvenimo tikslai tegali eiti iš jo prigimties, kuri pašaliečiui negali būti suprantama ir išsakyama. „Individuum est ineffabile“, — sako gilioji išmintis.

Iš asmens laisvės idėjos, perkeltos į politinę bei visuomeninę plotmę, kyla liberalizmo samprata. Juk liberalizmas kilo pirmiausia iš pagarbos asmeniui, kurį norėta išlaisvinti iš visokeriopų varžtų ir leisti laisvai plėtotis jo dvasinėms galioms. Pagal liberalizmą, asmuo negali būti slopinamas, primetant jam bet kokias doktrinas, laikant jas lyg absoliutinėmis tiesomis. Iš

tikrųjų mes gyvename relatyvumo sferoj ir visokie mokymai yra sąlygojami istorinio proceso; šiam kintant, kinta ir jie. Tad visokios kryptys kyla su laiko sąlygomis, su istorinėmis aplinkybėmis ir krinta į užmarštį šioms iš esmės pakitus. Bet amžina palieka asmenybė su savo laisvės troškimu, su pareikštu ar nepareikštu geresnio gyvenimo ilgesiu. Iš čia kyla jos polinkis veikti, kurti, t. y. reikšti dvasines galias išviršinėmis formomis. Tad laisvoji asmenybė yra kultūrinės kūrybos laidas.

Iš liberalizmo seka ir tautinės laisvės mintis. Juk tauta yra ne kas kita, kaip kolektyvinė asmenybė, kurios narius jungia tik dvasiniai saitai. Kaip asmuo, taip ir tauta trokšta laisvės pirmiausiai savo netrukdomam dvasinių galių pareiškimui.

JEI ŽMONĖS RELIGIJĄ PROTU PAREMTŲ...

JUOZAS JANUŠKEVIČIUS

gimė 1862 m. birželio 14 d. Roponių kaime, Šiaulių apskr. Lankė Linkuvos rusų dėstomąją kalbą pr. mokyklą. 1875 m. stojo į Mintaujos vokiečių kalbą dėstomąją gimnaziją, kurią lankė iki 1881 m. Tais metais stojo į Petrapilio dvasinę seminariją. Lankęs ją iki 1884 m., grįžo į Lietuvą. Nuvykęs vėl į Mintaują, buvo vieno vokiečių didiko namuose vaikų mokytoju ir ruošėsi abiturėso egzaminams. 1886 m., išlaikęs Rygoje abituriento egzaminus, stojo į Petrapilio universiteto Teisių fakultetą. 1889 m. universitetas buvo uždarytas. 1906 m. tęsė filologijos ir palyginamųjų kalbų studijas Breslau universitete, Vokietijoje; čia studijavo iki 1909 m. ir, gavęs Dr. phil. laipsnį, apsigyveno Petrapilyje, kur 1911 m. tapo vokiečių literatūros mokytoju Šv. Kotrynos gimnazijoje. Ilgainiui dėstė ten ir lietuvių kalbą. Užėjus pirmajam Pasauliniam karui, buvo įsikūrusios Petrapilyje Lietuvių progimnazijos vedėju.

1918 m., grįžęs į Lietuvą, buvo Telšių gimnazijos inspektorius, o paskui direktorius. Nuo 1919 m. Panevėžio gimnazijoje dėstė lotynų kalbą. Nuo 1922 m. Šiauliuose buvo lietuvių literatūros bei lotynų ir vokiečių kalbų mokytoju; kurį laiką dėstė ir prancūzų kalbą. 1923 m. buvo pakviestas organizuoti gimnaziją Kėdainiuose, kurios direktorium išbuvo iki 1925 m. Perkeltas į Veiverius, buvo progimnazijos ir mokytojų kursų vedėjas. Iš Veiverių buvo nukeltas į Raseinius dėstyti lotynų kalbą.

Persidanginęs į Kauną, išvertė iš vokiečių kalbos Schillerio dramas: Marija Stuart ir Braut von Messina. Įsikūrus vyskupo M. Valančiaus liaudies universitetui, dėstė jame vokiečių, lotynų, prancūzų ir rusų kalbas. Užėjus vokiečiams, buvo vokiečių k. kursų dėstytoju. Artinantis bolševikams į Lietuvą 1944 m., išemigravo į Vokietiją, kur teko kurį laiką Bamberge dvasinės seminarijos alumnams dėstyti lotynų ir graikų kalbas. Be to, Vokietijoje buvo liet. Jono Basanavičiaus vardo prog. direktorius. 1949 m. atvyko į JAV ir gyvena pas savo sūnų Riverside, N. J.

Mano religija paremta katalikų Bažnyčios logika. Nors aš anti-modernizmo priesaikos nedariau, bet modernizmui manyje vietos nėra, jei jis neišeina iš autoritetingo šaltinio. Mano nuomone, dauguma žmonių pasaulyje gyvena jausmo religija, nes jei jie paremtų ją protu, turėtų tapti katalikais. Pavesdamas mokytiniams savo mokslą, Kristus užtikrina, kad bus su jais iki pasaulio pabaigos. Tas ir garantavo Jo įsteigtosios Bažnyčios neklaidingumą.

Moralė apima daug nerašytų dėsnių su savimi, su šeima ir visuomene, todėl moralė yra labai vertinga, bet ji gali būti tik augštos kultūros žmonių savumas, žmonių, kurie savo laisvą valią sunaudoja geram.

Kultūra neturi griežtos definicijos. Aš vadinu kultūrą — žmogaus kilnių gabumų pritaikymą veiksams, kurių uždavinys yra būvio ir savęs tobulinimas.

Tautybė man brangi panašiai kaip religija. Lietu-

vių tautos padėtis buvo ir dabar tebėra apverktina. Nuo 1795 metų, nuo paskutinio padalinimo, Lietuva vilko rusų jungą iki 1918 metų. Dabar — vėl. Daroma pastangų iš užsienio priversti okupantus pasitraukti. Istorijoje labai reti tokie įvykiai, kad priešas, okupavęs kraštą, gera valia pasitrauktų. Jis paklauso tik galingo ginklo ar juo paremto tvirto žodžio. Siekdami Lietuvos laisvės, mes turime jieškoti kelių, kad toksai žodis Lietuvos okupantams būtų tartas.

DABARTIES KRYŽKELĖS IR IDEALŲ KELRODŽIAI

DOMAS JASAITIS

gimė 1898 m. rugp. 18 d. Stanaičių k., Garliavos valsč., Kauno apskr. Baigęs Voroneže M. Yčo gimnaziją, studijavo mediciną Kievo ir Berlyno universitetuose, 1923 m. gaudamas medicinos dr. laipsnį. Dvejus metus dirbo Paryžiaus ligoninėse ir Pasteuro institute. Nuo 1925 m. darbavosi Šiauliuose. Tremtyje, Vokietijoje, 1945—1950 buvo Liet. Raud. Kryžiaus pirm. Nuo 1953 m. dirba džiovininkų ligoninėje Tampoje, Fla. Gausiai bendradarbiavo spaudoje. Medicinos žurnale tilpo jo studijos apie erzinimo terapiją, diabeto gydymą, D'Herelle'io fenomeną, sanokriziną, skarlatiną, prieštuberkuliozinį skiepijimą, tuberkuliozės sero- ir vakcinoterapiją ir kt. Rašė Kosme, Židinyje, Ateities Spinduliuose, Ateityje, Ryte, Tėvynės Sarge ir kt. Savo išsimokslinimu ir taktu bei energija visuomeninėje veikloje tapo plačiai žinomą autoritetingu asmeniu.

Religija. Aš tikiu į Dievą.

Žmogus yra ne tik homo sapiens, bet ir homo reli-

giosus. Tik religija yra užtikrinantis metodas žmogaus dvasinei ir dorinei raidai skatinti ir vykdyti.

Nudievinėti, nureliginti žmogų — reiškia jį apiplėšti, padaryti vienpusišku. To padariniai būtų baisūs žmogaus dvasiniame tūryje, mene, literatūroje, humanistiškuose ir net praktiškuose moksluose. Jei tas įvyktų, tai ateities žmogui bus svetima labai plati gama išgyvenimų, išjautimų, nes jam bus nežinomos meditacija ir kontempliacija, kurių eigoje kaupiasi asmenyje kūrybinės galios.

Nudievinintas žmogus visuomet verčiamas jieskoti impulsų išoriniame pasaulyje. Vietoje Dievo jam duodami stabai. Dievas yra žmogaus išeinamas taškas, keliavimo linija ir grįžimo punktas.

Tikėjimą turėtų skelbti tik giliai tikintieji, kuriais besąlyginiai pasitikima.

Tikėjimas neprivalo būti tik primestas, bet jis turi organiškai išaugti ir išsiskleisti ir užpildyti žmogaus sąmonę ir pasąmonę.

Tuomet nebus tikinčiųjų, kurie tik formaliai tiki, bet savo tikėjimo nemyli. Tuomet išnyks statistikiniai žmonės, statistikiniai krikščionys. Negyvus idealus tik laikinai prisimena ir gerbia, bet niekas už juos nemiršta.

Tikėjimui reikalinga netik liturgija, bet ir sociologija.

Kaip, eidamas per žydinčias ir kvapias pavasarienes pievas pirmajai išpažinčiai ir Komunijai, laikiausi Motinos rankos — taip ir visą gyvenimą stengiausi matyti ir sekti Eklezijos vedančius žvilgsnius ir pasilikti

josios žmogų gelbėjančių, didinančių ir taurinančių pastangų nesibaigiančioje galioje.

Moralė. Dora nėra tik papročiai. Dora nėra vien tik baudžiamąjo statuto nustatytos žmogaus elgsenos normos. Dora yra pradai, gimę iš tikėjimo į Dievą, iš Jo savybių — absoliučios išminties, absoliutaus teisingumo, absoliutaus gėrio. Žmonės yra Dievo kūriniai — todėl besąlyginė meilė žmogaus žmogui yra evangelinis žodis dorovės kultūroje. Tik tokia dora, kurios viešpatijoje neveikia relatyvė, gali pajėgti sukelti žmogui jėgas - energijas, kurios apvaldo žmogaus pirmines gaivališkai - gyvuliškas aistras.

Dora, kaip ir energija, tik tuomet veiksminga, kuomet ji pulsuoja pakankamais vienetais — etinės energijos kvantais. Tik tuomet doros pradai išeina iš idealinės būklės į realinę, veiksminę būklę... Jei dora nepajėgia ganėtinai sutelkti etinių impulsų, tai ji palieka potencinę. Tuo atveju ji nėra žmogaus asmens dorinio tūrio darininkas (formuotojas). Ji yra tik norinė dora. O gerais norais pragaras grįstas!...

Dabarties žmonija yra klaidžioje kryžkelėje... En masse žmogus dar rieda Kristinės dorinės energijos įtaigojamas... Bet jos įtaiga kai kur jau nepakankama. Paskutiniųjų dešimtmečių įvykiai — Lenino - Hitlerio šetonizmas — nepaslėptai parodo, kokiose formose gali reikštis žmogus ir jo sukurta santvarka, kur neveikia Dievo doriniai įstatymai.

Už paskutinių amžių santvarką krikščioniškoji dora nekalta... Ji ne iš jos kilo. Bet krikščionybės išpažintojai neša pilną atsakomybę. Jie nesugebėjo pareikšti pakankamai kūrybinės valios, sukurti tinkamą

metodų struktūrinėms reformoms visuomeniniame gyvenime įvykdyti. Didelė dorinė žala padaryta, kad Evangelija netik visų širdžių nepaveikė, bet per ilgus šimtmečius mažai pakeitė visuomenės santvarką... Visi gražiausi žodžiai apie gerį, meilę — žmogui pasakyti... bet darbų kalnai geriui padaryti laukia... Mūsų išgelbėjimui būtini šventieji šiandieniniuose drabužiuose...

Kultūra yra turtai, sukurti žmogaus proto, širdies ir raumenų. Tos trys jėgos - pradai turi dalyvauti kultūros ugdyje. Didelė mūsų tautos nelaimė, kad mes 400 metų per vėlai išmokome rašyti, t. y. per vėlai pasisavinome universalinę ir dinaminę krikščionybę. Mūsų tautai užteko sugebėjimų ir fizinių galių sukurti imperiją, bet ji neįstengė įtaigoti kultūriškai tą tautą. Priešingai, mūsų kunigaikščiai - lietuviški prokonsulai, valdą į lietuvių suverenitetą patekusias teritorijas — prisitaikė vietos sąlygoms — priėmė Rytų krikščionybę ir papročius ir ištirpo, kaip rūkai ant saulės spindulių sparnų.

Tas pats atsitiko ir su mūsų aristokratija - šviešiomene. Ji perėmė kitų kultūrą, net nesulietuvino jos savo kalbos priemonėmis, neapvilko jos savo tautos žodiniais rūbais... Ilgainiui tautos kamienas paliko vienas: be vadų, be mokslo, be kultūros, be laisvės... Bet, nežiūrint to, tauta išsaugojo savo kalbą, pasaulėžiūrą, tikybą, sukūrė sau augšto lygio kultūrą, meną, literatūrą (folklorą — dainas, pasakas, patarles)... Baudžiamos pančiams nukritus nuo jų kojų ir rankų ir kančiams nustojus plakti jų nugaras, jie greitai išsiaugino savo vadus. Tauta buvo išgelbėta. Politinė nepriklaus-

somybė — praeities didybės ir didvyriškumo pažadinta — buvo atlyginimas už ištikimybę tautos genijui.

Savo tautinės kultūros neturėjimas padaro mus nepaprastai imliais kitų kultūrų vertybėms. Nepavyko mums išstumti į pasaulinę areną nei savo mokslininkų, nei rašytojų, nei politikų. Daugiau sėkmės turėjome su menininkais. Gal buvo permažai laiko... Savajai augšto lygio kultūrai sukurti reikalingi šimtmečiai. Net savoji istorinė praeitis — tokia didinga — neužbūrė mūsų rašytojų. Tuo tarpu ji buvo įkvėpimo šaltinis nemažam skaičiui kitų tautų didžiųjų rašytojų.

Ir dabartinė tautos tragedija labai mažai atsispin-di mūsų kūryboje... Nors ji begaliniai svarbi netik mūsų jaunuomenei, mums, vyresniesiems, bet ir aplinkinių tautų nuteikimui.

Lietuvių tauta. Aš esu lietuvis. Mano tautą nuo pat jos istorijos pradžios lydi tragizmas. Tai tampa didžia dalimi išaiškinama tuo, kad mūsų tautos gentys įsikūrė tarp germanų scilos ir slavų charibdos, o taip pat tuo, kad baltai yra skirtingi ir nuo slavų, ir nuo germanų.

Dar ir šiais laikais nacionalinis pradas daug lemia nustatyti santykius su kitais valstybiniais organizmais. Bet prieš keliolika šimtmečių kraujo giminystė formavo dorinius pradus, kuriais buvo saistomi santykiai su artimais ir tolimesniais kaimynais.

Mūsų tauta buvo skirtinga netik rasiškai, bet ir filosofiškai, t. y. turėjo savitą tikyba, savitą pasaulėžiūrą. Lietuvių tauta buvo ir ligi šiol pasiliko religiškai nuteikta tauta.

Šiais relatyvizmo amžiais religija, tautiškumas ne

vienur tapo relatyvėmis ir saistomomis vertybėmis, kurios išpažįstamos ir ginamos tik tol, ir tik tiek, kiek tai dabarties žmogui apsimoka. Prieš keliolika šimtmečių žmonės buvo vairuojami kategorinio imperatyvo dori-
nėmis idėjomis. Tik tokios mūsų bočių dvasinės savybės ir jų nerelatyvi dora leidžia suprasti jų ilgaamžes kruvinas, net dažnai neviltingas, kovas. Tik tai išaiškina mūsų bočių sugebėjimą gintis ir prieš germanų „reizus“, ir prieš slavų „nabiegus“. Tik tuo mes galime išaiškinti kunigaikščių margerių, didingų žvilių istorinių legendų gimimą.

Mūsų tautinis skirtingumas, savita religija, besąlyginis nusistatymas išsaugoti, apginti savo esmę ir yra mūsų istorinės tragedijos užuomazga. Ta tragedija turi pradžią, bet ji yra permanentinė ir šiandien sunku numatyti jos pabaigą... Tos tragedijos aktai yra vienas už kitą baisesni, kruvinesni, šiurpulingesni... Yra pagrindo galvoti, kad dabartinės mūsų tautos kartos vaidina vieną iš rūščiausių tos tragedijos aktų... Mes nežinome tikrai, kas dedasi už geležinės uždangos, bet mes su virpančia sąmone ir baugiai plakančia širdimi nujaučiame, kad ten raudonas, genocidinis teroras liepsnoja ir traška demoniškais ugnimis... Neturtas, prievarta, priespauda, vergų darbo prakaitas, smūgių kraujas apšlakstė gimtąją žemę...

Dabartinė padėtis mūsų tėvynėje netik baisi, bet ji gresia mūsų tautai pražūtimi ir nugrimzdimu į nebūtį. Kuomet ateityje grius geležinė uždanga ir laisvojo pasaulio laisvas žmogus patirs šėtonišką naikintojų darbą ir žalą, padarytas mūsų tautos kūnui — jis ap-

stulps... Bet kankintoju pasibiaurėjimas niekuomet neatlygina aukai padarytų skriaudų!

Raudos, aimanavimai istorinių įvykių neformuoja ir nelemia. Istorija lemia ir sprendžia su žvilgsniu, nukreiptu į amžių perspektyvas. Tautos išlieka gyvos, o valstybės nepriklausomos tik tol, kol yra kas jas gina, kol yra kas už jas miršta. Tik tos idėjos lemia ir kuria, kurias gaivina gyvo ir dvasioje nepavergto žmogaus kraujas... O „kovą laimi tas, kas dvasioje kovą laimi“...

Mūsų visų širdys turi plakti ne tik sau, bet ir pavergtos tautos išlaisvinimui ir kenčiančių lietuvių išgelbėjimui.

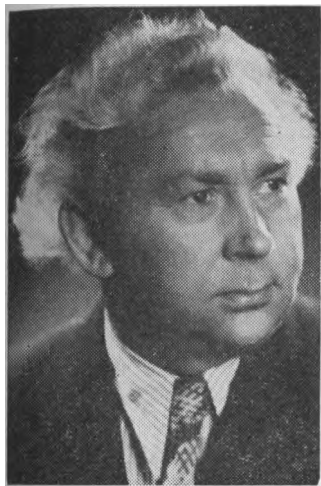
Su mūsų kasdieninėmis maldomis turi aidėti: „Tėvyne, būki laisva, laiminga ir amžina!“

Mes visi turime stengtis padaryti daugiau nei galima. Mūsų nepakankamas įsijungimas į tautos gelbėjimą gali būti priežastimi, kad paskutinis nepriklausomybės atgavimas buvo lyg paskutinis ugniakuro suspindėjimas prieš galutinį užgesimą...

TAUTAI IŠGANINGA MISIJA

VYTAUTAS K. JONYNAS

gimė 1907 m. kovo 16 d. Ūdrijos bažnytkaimyje, Alytaus apskrityje. Mokėsi nuo 1923—1929 m. Lietuvos Meno mokykloje ir nuo 1931 iki 1935 m. vasarosi Paryžiuje, kur baigė Conservatoire Nationale des Arts et Metiers ir Ecole Boulle mokyklas. Nuo 1935 m. rudens Kau-

no Meno mokykloje grafikos ir skulptūros mokytojas. 1941 — 1944 metais Taikomosios Dailės instituto Kaune direktorius ir dėstytojas. 1936 — 1941 metais Lietuvos Kultūros Paminklų Apsaugos konservatorius, vėliau tos įstaigos viršininkas. 1936 m. Paryžiaus Pasaulinės parodos liet. sekcijos reikalų vedėjas, o 1937 m. tarptautinės jury k-jos skulptūros sekcijai narys. 1938 m. Prancūzijos respublikos prezidento apdovanotas Garbės Legiono ordinu, karininko laipsniu.

1945 m. Hanau stovyklos pabaltiečių skyriaus organizatorius, Lietuvių d-jos pirmininkas, Raudonojo Kryžiaus vicepirmininkas, New Yorko apygardos Lietuvių bendruomenės vicepirmininkas.

1946—1950 m. Freiburge (Brsg.) Taikomosios Dailės instituto įkūrėjas, direktorius ir dėstytojas.

1950—1951 m. Meno Reikalų Tarėjas prancūzų zonoje Augštaja-

me komisariate ir svečio teisėmis docentas Mainzo Meno ir Statybos mokykloje. Už nuopelnus Vokietijoje gavo Vliko garbės premiją. 1951 m. atvyko į JAV; nuo 1952 m. dėsto Catau - Rose meno institute ir nuo 1956 m. rudens Fordhamo universitete meno dalykų dėstytojas.

Savo atskiras kūrinių parodas turėjo: 1935 m. Paryžiuje, 1944 m. Rygoje, 1946 m. Freiburge, 1947 m. Baden Badene ir Tuebingene, 1948 m. Konstancoj, 1949 m. Paryžiuje, 1954 m. New Yorke ir Maine universitete, 1956 m. Kalifornijoje.

Jonyno darbus turi įsigiję muzėjai: Vytauto Didžiojo Kultūros muzėjus Kaune, Dailės muzėjus Vilniuje, Lietuvos Valstybinė biblioteka, Rygos ir Talino Valstybiniai muzėjai, Weimaro Goethės muz., Hamburgo Kunsthalle, Antverpeno graviūrų kabinetas, Amsterdamo muzėjus, New Yorko viešoji biblioteka, Kongreso biblioteka Washington, Maine universitetas, Amerikos Grafikų d-ja N. Y. ir Metropolitan muzėjus New Yorke.

Atžymėjimus už savo kūrinius gavo: 1937 m. Pasaulinėje Paryžiaus parodoje du aukso medalius už grafiką ir garbės diplomą už vidaus dekoravimą, Lietuvos Valstybinę premiją už grafiką, The Paint Club Philadelphia Honorable Mention už litografiją ir 1957 m. The John Taylor Arms medalį ir premiją iš Audubon Dailininkų d-jos New Yorke (1957).

Jonynas yra narys P. L. bendruomenės, American Graphic Artist Soc., Audubon Artist Soc., American Watercolor Soc. ir Liet. Dailininkų s-gos New Yorke.

Žmogaus dualizmas ir blaškymasis tarp proto ir jausmo, tarp dvasios ir materijos, mus saisto ir nusto santykiavimą su mus supančiu pasauliu bei antruoju pasauliu, esančiu už mūsų apčiuopiamo konkretumo ribų.

Būdamas dailininkas turiu susikūręs savo dvasinį pasaulį, kuris yra mano gyvenimo nedalomoji dalis. Kaip šis mano pasaulis arba aš pats *santykiauju* su religija, morale, kultūra ir lietuvių tauta, man pačiam būtų nelengva nusakyti. Kaip aš į šiuos esminius žmogaus savumus *žvelgiu*, čia mėginsiu trumpai pasisakyti.

Tikslu prisipažinti, kad gilesnis meno problemų pažinimas mane daugiau artina su gilesniu Dievybės įžvelgimu ir pačiu tikėjimu. Man sunku įsivaizduoti vispusišką kūrėją, kuris atmestų Augščiausiojo Kūrėjo buvimą. Šioms problemoms spręsti aš daugiau vadovaujuosi jausmu nei protu. Tikėjimas, kaip ir menas, man yra dvasinė apraiška ir kaip tokia ji man priklauso jausmų pasauliui. Morale yra to dvasinio pasaulio nedalomoji dalis. Nors moraliniai dėsniai kiekvienam žinomi ir jaučiami, tačiau ne kiekvienas individas jų vienodai paiso. Ne dėl moralės iš esmės, bet dėl pažiūros kitimo į moralės dėsnius atsiranda didesnis nuomonių skirtumas. Čia ne vienas kūrėjas gali būti pakaltintas, kad drįso nusistovėjusią pažiūrą keisti arba laužyti. Mados, filmai, meno ir literatūros veikalai dėl savo formos, turinio, naujų aspektų žvelgimu - skrodimu į žmogų neretai peržengia ir pažeidžia moralės varžtus. Dauguma šių išsišokimų prieš moralę atsiranda prekybiniais sumetimais. Pastarieji su menu teturi tiek bendro, kiek meninės formos ir priemonės pasitarnauja komerciniams tikslams paslėpti.

Meno formų ir priemonių gausumas gali lengvai talpinti kiekvieną kūrėją į krikščionybės moralės ribas.

Kultūra — margaspalvė žmonių ir amžių, džiaugsmo ir kančių beauganti uola. Šioje uoloje vienos tautos anksčiau, kitos vėliau įtiesė ir tebetiesia savo dvasinių išgyvenimų klodus. Kultūra — augštoji dvasinė temperatūra, kurioje visos priemaišos po tam tikro laiko išnyksta, palikdamos tik dvasinių vertybių pastovų liejinį. Kaip brangieji metalai yra atsparūs laiko ir klimato veikimui, taip ir dvasinėje srityje yra atspari kul-

tūra. Suprantama, kodėl žmonės ir tautos deda visas pastangas, kad išlaikytų galimumą kurti. Kūrybingume yra tautų nemirtingumas. Visos politinės valdymosi formos, kurios slopina arba neleidžia individui laisva sava kūryba reikštis, yra nukreiptos prieš tautos gyvybę.

Tautos laisvės varžymas arba jos atėmimas yra žiaurios kolektyvinės žmogžudystės aktas. Pastangos šiuos nusikaltimus paslėpti arba pateisinti yra nusikaltimų sąrašo didinimas. Tokių faktų akivaizdoje pavergtos tautos visas dėmesys ir jėgų koncentravimas privalo būti nukreiptas į dvasinių vertybių kūrimą. Visi tie, kurie sąmoningai ar nesąmoningai užmerkia akis prieš šių faktų tikrovę, laikytini fiziniai egzistuojančiais pusžmogiais.

Lietuvių tauta, kurdama savo dainas ir pasakas, kryžius, bažnyčias, raštuotus audinius, medžio puošniuosius apyvokos reikmenis, medžio raižinius ir skulptūras, per tiek amžių ir nevilčių išliko gyva.

Iš šių dvasinių turtų sau stiprybę ir gyvybę sėmė Donelaičiai, Rėzos, Poškos, Valančiai, Kudirkos, Basanavičiai ir nepriklausomybės kovų savanoriai. Nelikime apsivogę ir palikime ateities kartoms ne savo mirties testamentą, bet ateities lietuvių gyvybei palaikyti būtinas lietuviškosios dvasios kultūrinės vertybes.

Man tebeatrodo, kad mūsų tremtinio arba emigranto pasirinktas kelias visų pastangomis gali būti paverstas tautai išganinga misija.

BLĖSTA NESANTAİKA TARP MOKSLO IR RELIGIJOS

PRANAS JUCAITIS

gimė 1896. XII. 5 Kiaulupiuose, Sintautų valsč., Šakių apskr. Baigė Suvalkų gimnaziją (su medaliu) 1915 m. Studijavo Berno ir Freiburgo un-tuose Šveicarijoje 1919-20 m., ir Westfalijos Vilhelmo un-te Muenstery 1920- 24 m. Chemijos doktoratą (Ph. D.) įgijo Muensteryje 1930 m. Nuo 1924. X. 1 Žemės Ūkio akademijos (Dotnuvoje) chemijos docentas, nuo 1932 m. extraordinarinis profesorius. 1941-44 m. V. D. un-to fizinės chemijos profesorius, 1941 -42 technologijos fakulteto dekanas. Vokietijoje 1946 - 48 Pabaltijo un-to profesorius ir chemijos f-to pro-dekanas. Atvyko į JAV 1948 m. ir dėstė chemiją vyr. kursų studentams Gannon kolegijoje, Erie, Pa. Nuo 1951 m. yra tyrimų chemikas ir tyrimo projektų vedėjas Armour Research Foundation prie Illinois Technologijos instituto, Chicagoje.

Jo mokslines studijas spausdino žurnalai: Zeitschrift fuer anorganische und allgemeine Chemic, Z. Ū. akademijos metraščiai, Kosmos, Žemės Ūkis, Veterinarija ir Zootechnika ir kt. Parašė veikalą (drauge

su agr. B. Špoku ir stat. techn. J. Juška): „Pašaro rauginimas ir raugyklos“. 1955 m. A. R. F. of Illinois Institute of Technology gavo mokslinį atžymėjimą „Award of Scientific Merit“ už kai kuriuos mokslo darbus, kurių praktiškai rezultatai buvo užpatentuoti International Harvester Co. Tarpe 1955 ir 1957 metų užpatentavo 11 (vienuolika) išradimų, keletą tarp jų ir Du Pont de Nemours Co.

Priklauso Amerikos mokslininkų draugijai Sigma Xi, Amerikos universitetų profesorių draugijai, Amerikos Chemijos draugijai, Illinois Valstybės Mokslų akademijai, Lietuvių Profesorių draugijai Amerikoje (buvo jos pirmininkas 1952-54 m.), 1954-57 m. buvo Atkūrimo Sendraugių c. v-bos pirmininkas, Liet. enciklopedijos chem. skyr. redaktorius ir kt. Kaipo visuomenininkas, veikė Vilniui Vaduoti sąjungoje, šauliuose, buvo Žinijos knygų leid. b-vės valdybos narys.

Kaipo tikslųjų gamtos mokslų ir cheminės technologijos atstovas, kalbėsiu daugiau apie moderniojo mokslo išdavas, ir kas iš to išplaukia. Mokslas ir technika padarė nepaprastą pažangą, tik gaila, kad kartu nėjo moralės pažanga bei tinkamas ir dvasinių vertybių respektavimas. Materialistinis natūralizmas dar vis dominuoja daugelio žmonių (ne mokslininkų) protus), kaip „mokslo“ rezultatas.

Mokslas nėra vien tik nusistovėjusių žinių rinkinys, jis yra sistema ir tyrimo pažangos padarinys.

Daug kas dar neištirta, ir dar gal ir nevisi dėsniai jau žinomi. Mokslininkų uždavinys susekti tuos dėsnius. Jie nėra kažkas nekintamo, kaip būdavo mokoma gimnazijoje. Mes darome indukcijas, dedukcijos tiriamos bandymais, ir tas svyravimas tarp logiško ir empiriško (patirties) sudaro mokslinio metodo esmę. Fizikos ir kiti empiriniai mokslo dėsniai nėra galutinė tiesa, nors gal ir arti tiesos. Juose daromos pataisos, kai susirenka naujų eksperimentinių duomenų.

Mokslininkai ir šiaip žmonės ne tik atsako į klausimus,

simą „ką kaip“, bet klausia ir „kodėl“? Gal vieną dieną prieisime prie to, kad visus negyvosios gamtos reiškinius galėsime išaiškinti keliais pagrindiniais dėsniais. Bet kaip išaiškinti pačius dėsnius? Tais laikais, kai atrodė, kad pagrindiniai dėsniai buvo vien tik mechanikos dėsniai, žmonės (ir net mokslininkai) galėjo manyti, kad tie (mechanikos) dėsniai yra savaime suprantami, prie kurių buvome pripratę kasdieniniame gyvenime, kaip pvz. judesio dėsniai. Tačiau vadina-mieji pagrindiniai fizikos - chemijos dėsniai per pastaruosius 50 metų labai pakito. Su kvantų mechanika į atomo mokslo terminologiją įėjo vad. „netikrumo principas“ (uncertainty principle).

Iki tol buvo manoma, kad visai galimas deterministinis pasaulio supratimas. Vadinas, seniau buvo manoma, kad galima apibrėžti (nustatyti) padėtį ir greitį kiekvieno atomo bei kiekvieno elektrono atome. Tada būtų galima jiems pritaikyti mechanikos ir elektros dėsnius, atseit, „sumechaninti gamtą“ bei mechaniniais dėsniais remiantis aiškinti ir gyvo organizmo reiškinius.

Gyvosios medžiagos egzistencija įneša komplikaciją į determinizmo teoriją. Ar atomai ir elektronai juda pagal paprastus fizikos dėsnius gyvame kūne, ir, jei kai kurios molekulės ir atomai neklauso fizikos dėsnių, kodėl jie taip daro tik gyvame organizme? Pagal kvantų mechanikos dėsnius, mes niekad neturėsime pakankamai duomenų apie nors ir vieno atomo judesį organizme ir negalėsime išpranašauti jo elgesio ateičiai. Dar daugiau, taikant gyvam organizmui šią galvoseną, mes net ir pralenkiamo tąją kvantų mechanikos netik-

rumo principą, nes juo daugiau norime sužinoti apie atomų būklę gyvame organizme, juo labiau esame priversti griebtis gana žiaurių pakeitimų organizme atliekant matavimus ir darant tyrimus, kas įneša dar daugiau netikrumo elemento į duomenis dar virš netikrumo principo, žinomo iš kvantų mechanikos.

Pavyzdžiu imkime kad ir mažiausią biologų objektą, virusą, kuris tiriamas elektroninio mikroskopo pagalba. Mes tematome ten tik negyvą virusą, nes gyvas virusas negali pergyventi bombardavimo greitaisiais elektronais, kurie naudojami mikroskope. Mes tematome tik viruso liekanas. Tiesa, ir tas mums svarbu, bet mes nematome gyvo viruso, „virus at work“.

Tuo būdu iš moderniosios fizikos ir chemijos požiūrio mechanistinis bei deterministinis gamtos aiškinimas netenka prasmės. Dar blogiau mechanistams sekasi aiškinti problemas, kur susiduriama su kūno ir sielos problema. Materialistinis mokslas neįstengia išaiškinti šios problemos, nes neturi tam reikalingų tirti metodų.

Materialistinis natūralizmas dar vis dominuoja daugelio žmonių protus, kaip „mokslo“ padarinys. Ttai naudinga labiau žmonijos ir žmogiškumo priešams, negu mūsų laisvajam gyvenimo būdui. Jei žmogus tėra tik mechanizmas, laisvė neturi prasmės (kaip sovietuose) . Determinizmas nepalieka vietos laisvei. Pagal jį, vien tik esamojo momento (atomų) konfigūracija nustato ateitį. Mūsų mintys ir veiksmai rytoj priklausys tik nuo šios dienos būsenos — nuo miriado medžiagos ir energijos dalelių judesio...

Daug neurologų ir smegenų chemijos specialistų

bandė spręsti kūno - sielos dualizmo klausimą. Tačiau daugelis jų sutinka, kad mintis nepasiduoda moksliniam metodui (kiek jis mums žinomas iki šiolei), ir kad tyrimų duomenys nėra pakartojami. Gal mes čia jau irgi priėjome prie panašios padėties, kur kyla priešingumo klausimas, kaip kad kvantų teorijoje yra su netikrumo principu? O kaip gi išmatuoti mintį, idėjas ir emocijas, sudarančias pasaulį, kuriame mes gyvename?

Pagaliau, ar mokslas, kaip sakė Francis Bacon, yra tiesos, ar realybės paveikslas? Ar tiktai realybės vaizdas, perduodamas smegenims per labai gležną nervų sistemą? Čia reikia priminti, kad ir mokslininkai šiuo atžvilgiu naudojami pasitikėjimu arba tikėjimu, kaip ir religija (kurios kai kurie nekenčia per nesusipratimą ar fanatizmą) : jie turi tikėti realybės vaizdams, lyg tikrovei, jie net tiki ir jų priimtajai logikai (kurių gali būti kelios sistemos). Jų — tų mokslininkų — galvojimas atrodo (jiems) sveikas, nes taip jiems atrodo. Jie tiki savo galvojimui, nes jis yra pagrįstas premisomis, kurios jų priimamos be įrodymų, ar dėlto, kad jų negalima įrodyti.

Žymiausias smegenų chemijos tyrėjas, dr. I. H. Page, sako, kad kūno - sielos dualizmo problema negali būti išspręsta vien tik materijos prasme, ir nuo to sprendimo priklausys žmonijos likimas. Smegenų funkcija nėra vien tik protoplazmos funkcija. Ta funkcija turi dvi puses — medžiaginę ir transcendentinę ir biologijos filosofijon abu tuodu pradai turi būti įjungti: materialinis pradas, kuris yra mūsų mokslo sritis, ir nematerialiniai atributai, kurie sudaro mūsų vertybes.

Tik abiejų junginys panaikins tą baisią prarają, kuri taip neprasmingai išskyrė mokslą ir žmogaus vertybes, padarydamas mokslą žmogaus ir Dievo priešu. Vien tik mokslas nedavė ir neduos žmonijai laimės, ypač kai jo bei technikos pažanga neina greta su moralės pažanga bei dvasinių vertybių pabojimu.

Pasak Bertrand Russelio, nevienodumas pažangoje tarp žinojimo ir vertybių bei moralės beveik privedė žmoniją netoli savęs susinaikinimo ribos.

Pragmatiniai - materialistinė (Europoje seniai pamiršta) Amerikos Dewey „filosofija“ bei pedagogika pagamina kasdien daug mokyklos suolą apleidžiančių nusikaltėlių - jaunuolių. Tai vis tos augščiau minėtos materialistų sudarytosios bedugnės tarp mokslo (ar tariamojo mokslo) ir religijos padarinys.

Dabar vis daugiau mokslininkų pasisako prieš tą bedugnę. Antai, P. Sorokinas iš Harvardo, žurnale „Science Newsletter“ (1957. V. 1, 14 psl.) sako, kad naujausia pažanga fiziniuose ir biologiniuose moksluose reikalauja stambios (drastic) revizijos Freudo asmenybės bei žmogaus elgesio ir darvinizmo kovos dėl būvio teorijų.

Atrodo, kad dabar padaryta pažanga išlyginti tai duobei tarp mokslo ir religijos. Seniau, dar man būnant gimnazijoje, tarp 1907 ir 1915 metų, buvo labai madoje Dievo nebuvimo „įrodymai“ neva remiantis gamtos mokslo daviniais. Argumentai būdavo imami iš knygelių, parašytų dažnai gamtos mokslų beveik neragavusių populiarizatorių. Kartais ir didesnio garso mokslininkai duodavosi įtraukiami į panašias diskusijas. Zoologijos prof. E. Haeckelis net falsifikavo klišes,

norėdamas įrodyti savaimingą gyvybės atsiradimą (iš jūros dumblo), vad. generatio spontanea.

Savo knygelėje „Die Weltraetsel“ Haeckelis bandė nevykusiai pritaikyti energijos dėsnių kosmologinėms problemoms spręsti, žymusis rusų fizikas prof. O. D. Chwolsonas atsakė Haeckeliui, parašydamas knygą „Hegel, Haeckel, Kossuth und das zwoelfte Gebot“, kurioje pataria zoologijos profesoriui Haeckeliui nerašyti apie fizikos dalykus, apie kuriuos jis nenusimano... Tai buvo laikai!

Nežinau, ar šiandien tai pasitaiko šiame krašte. Tačiau vis dėlto kiek savotiškai atrodo, kad krašte, kur materialinis gerbūvis toks augštas, kur taip pabrėžiama laisvė ir „civics“, yra daug palankumo savotiškai dialektikai, kuri, jau apėmusi didelę pasaulio dalį, savo esme yra laisvės antitezė.

Unum est necessarium — arčiau prie tikrojo mokslo, religijos ir dvasinės kultūros. Mums, lietuviams, dar ir kita vertybė svarbu išlaikyti ir plėtoti, tai tautybė. Materialinės gėrybės nėra gyvenimo tikslas, tik priemonės ugdyti kultūrą bei dvasines vertybes. Mokslas neduoda pilnos pasaulėžiūros, juo labiau jis neatstoja etikos, moralės. Organinė tų vertybių visuma tesudaro pilnutinį žmogų. Viena tokių vertybių yra šeima ir tauta. Žmogus negali peršokti tam tikro „etapo“, kaip parodyta Paul Bourget romane „L'Etape“. Ir savo tautą pametęs žmogus yra lyg viena grandis, atkritus nuo grandinės kamieno, nereikalinga ir bevertė ne tik tai pačiai grandinei, bet ir pačiam sau, ir kitoms grandinėms, į kurias tegali būti įterpta tik dirbtinėmis priemonėmis.

Būkime ištikimi savo tautai, nebūkime „uprooted persons“, atskilę nuo jos organinės dalies kaip supuvusi lietuviško medžio šaka. Tik per tautinę organinę sąrangą realizuosime ir savąją asmeninę vertę bei būsime naudingi ir visai žmonijai.

Beje, dar viena pastabėlė tektų padaryti: turėkime prieš akis vieną labai svarbų reikalą — būkime vieningi ir susiklausę bent tautos reikaluose. Remkime savuosius. Ugdykime tautiškumą ir patriotizmą. Žinome iš mūsų istorijos, kad perdaug buvome nuolaidūs kitoms tautoms, išsižadėdami savo brangios lietuviybės. Nekartokime tų klaidų, ugdykime stiprią lietuvišką dvasią ir kultūrą, ir per šitą „savąjį etapą“ pasižymėkime savo kūriniais ir tarptautinėje plotmėje.

RELIGIJA — AUKLĖJIMO IR KULTŪROS PAGRINDAS

PREL. PRANCIŠKUS

M. JURAS

gimė 1891 m. birželio 16 d. Bridų kaime, Šiaulių par. Tėvas Mykolas ir motina Morta Balčiūnaitė. Pradžios mokyklą baigė Sutekūnuose.

Pustrečių metų dirbo Benedikto Kaminsko krautuvėje, Šiauliuose, ir porą metų buvo vedėju kooperatyvinėj krautuvėj. 1911 m. baigė keturklasę Šiauliuose.

1912 m. spalio 30 d. atvyko į JAV. Tris mėnesius dirbo Daunoras vaistinėje, Brooklyn, N. Y.

1913 m. besimokydamas St. Charles kolegijoj Catonsville, Md., apsirgo džiova. Gydėsi sanatorijoj, vėliau zakristionavo, dirbo LRKSA raštinėje. Nuo 1916 m. vėl tęsdamas studijas, 1922 m. birželio 18 d. šv. Kryžiaus katedroje, Boston, Mass., išventintas į kunigus.

Nuo 1929 m. klebonas šv. Pranciškaus parapijoj, Lawrence, Mass. 1951 m. kovo mėn. 22 d. Šv. Sostas suteikė jam prelado titulą. Veiklus organizacijose: darbininkų, ateitininkų, pavasarininkų, blaivininkų, vyčių, kat. federacijos, Kunigų Vienybės ir kt. Bendradarbis: Moks-

leivio, Giedros, Vyties, Tautos Ryto, Draugo, Darbininko, Amerikos, Garso. Amerikos Lietuvių Kultūros instituto ir ALKA muzėjaus įsteigėjas bei direktorius.

Lietuvių spaudos mecenatas. Įkūrė tėvams pranciškonams Kretingoje ir N. P. Sesarims Putname, Conn., spaustuves.

Savo lėšomis yra išleidęs knygas: Naujasis Testamentas, Šv. Raštas II tomas, Apie Kristaus sekimą, Gyvenimai šventųjų, Ramybės Šaltinis, Apie pasaulio pabaigą, Poncija, Vai lėkit dainos, Liaudies dainos, 100 liaudies dainų, šv. Mišios J. Kačinsko, Kur bakūžė samanota, Ateistinis komunizmas, Šventieji akmenys, Poezija, Sesuo buitis, Taupioji virėja, St. Šimkaus dainos, Prie vilties kryžiaus, Pavasario balsai, Kad kūrentųsi, Šv. Pranciškaus parapijos istorija, Jobo drama, Didysis Inkvizitorius, Saulės giesmė, Didžioji padėjėja, Ateitininkų ideologija, šešis studentus yra išleidęs į augštuosius mokslus.

Žmogų tobulina Dievo apreikštas tikėjimas, meilė ir geri darbai. Moralinė teologija nustato kriterijus sielos kultūrai. Meditacija, dvasinis skaitymas padeda žmogui pažinti save ir nuteikia jį kultūriniam darbui. Tikybinės pratybos, ypač sakramentai ir malda, ugdo dvasines jėgas, tobulina ir daro sąžinę kultūringa. Tai gi katalikybės reikšmė dorai ir kultūrai yra begalinė.

Visose tautose religija buvo ir yra auklėjimo ir kultūros pagrindas. Senovės Babilonijos, Graikijos ir Romos valstybės, kurios didžiavosi savo galia, mokslu ir menu, sugniuždė iš netikėjimo plaukiąs šeimų dorovinis pakrikimas ir jaunimo ištvirkimas, lėbavimas. Voltaire, Rousseau ir jų bendradarbių raštai, kaip pragarinės bombos, susprogdino Prancūziją. Rusija pasekė minėtąsias valstybes ir virto sunkiųjų darbų tirosijos kalėjimu.

Dvasinė žmogaus gyvenimo vertybė priklauso nuo jo sąžinės. Jam negana žinoti, kas gera bei naudinga, kas bloga ir kenksminga. Jis turi gyventi dorai pagal Dievo jam duotus nuostatus ir naudotis Dievo duoda-

ma jam pagalba. „Teisusis iš tikėjimo yra gyvas“ (Rom. 1, 17). Nusikaltimai suteršia, atbukina, suklaidina sąžinę. Iš to ir jis pats daug nukenčia ir kenkia kitiems, turintiems su juo reikalų. Altruizmas, idealizmas ir sąžiningumas žmogų ištobulina, gi egoizmas, materializmas jį sugniuždo. Kultūringa sąžinė negali būti vergė nuodėmės ar blogų įpročių.

Mes, lietuviai, nesame gausūs, bet galime būti kultūringi ir galingi. Okupacijos laikais erelis suspaudęs nagais trukdė lietuviams šviestis ir kultūrėti. Maskoliai stengėsi juos surusinti ir supravoslavinti. Prieš rusifikaciją lietuviai atsilaikė savo religingumu ir dovingumu. Po antrojo Pasaulinio karo komunistai vartoja nureliginimui ir nutautinimui šėtoniškas priemones. Šie pavojai gresia išblaškytiesiems lietuviams po visą pasaulį. Daugiausiai atsparumo galėtume parodyti gyvenantieji JAV-se, išlaikydami religiją, tautybę ir kultūrą.

Nukrikščionėjimas ir nutautimas yra nusikaltimas prieš Dievą ir prieš tautą.

Be sielos kultūros visos kultūros yra surogatai.

Kiekvienas žmogus yra įjungtas į tautos egzistenciją. Tauta, kaip moralinis asmuo, turi savo charakterį ir tautinę kultūrą. Religiniu, moraliniu ir kultūriniu atžvilgiu lietuviai davė J. A. Valstybėms labai daug. Šventosios Lietuvos artojėlis su grėbėja bei audėja, vargo audrų atblokšti į Ameriką, didžiumoje įrodė savo ištikimybę Bažnyčiai ir tautai. Jie švietė gražiu pavyzdžiu. Tapdami Amerikos piliečiais, nenustojo būti ištikimi Lietuvos sūnūs bei dukros. Kaip mūsų senoliai ir broliai Lietuvoje bandymo laiku drąsiai įro-

dė, jog labiau reikia klausyti Dievo, negu savo užgaidų ir žmonių, taip ir Amerikoje lietuviai nepasidavė klas-tingiems viliojimams. Kova už religiją ir čia jiems buvo sunki. Juos stiprino Kristaus pamokslas nuo kal-
no. Jie kūrė parapijas, mokyklas, mokslo bei apšvietos įstaigas, organizavo draugijas ir Lietuvos atstatymui suaukojo milijonus dolerių. Būtų dar daugiau nuveikę, jei ne kovos su atkritusiais nuo Lietuvos kamieno ir krikščionybės žmonėmis, kurie nuolat varė destruktyvinį darbą.

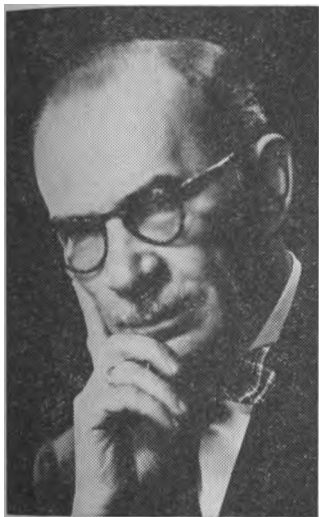
Tautinėje dirvoje senoji karta pavargo; jaunoji liko paveikta prabangos bei liuksuso ir kreivų pasaulėžiūrų. Daugiau tikėtasi iš naujakurių, negu jie davė. Vėliau atvykusieji lietuviai gali daugiau didžiuotis mokslu ir patriotizmu negu religingumu.

Šv. Raštas žmogaus sielą prilygina dirvai. Prilyginime apie sėją ir sėklą Kristus nurodo ketveriopas žmonių širdies rūšis. Jei sielų dirva prižėlusi geidulių, usnių, apraizgyta erškėčiais arba yra užkietėjusi pui-kybės, godumo, pavydo, neapykantos ir kitomis nedo-rybėmis, Dievo žodis joje negali prigyti ir Dievo malonei joje nėra vietos. Taigi pirma reikia prašalinti iš širdies blogybes ir tada sėti Dievo ir artimo meilės sėklą geriems vaisiams.

Kaip žmogui, taip ir tautai nelengva yra kovoti su blogais veiksmais ir sąžinę žalojančiomis priežastimis. Dar sunkiau vietoje blogų palinkimų bei įpročių išugdyti dorybes. Egoizmas ir materializmas — tai du sli-
binai, kurie šimtais siūlų riša žmogų prie žemės purvo. Vien savo jėgomis jų niekada nesutriuškinsime ir neat-sieksime Dievo Apvaizdos mums skirtojo tikslo.

MAŽIAU KALKULIACIJOS, DAUGIAU KONTEMPLIACIJOS

ALFONSAS JURSKIS

gimė 1894. VIII. 4 d. „miško Jurskio“ šeimoj, Akmenytės vsd., Pumpėnų valsč., kur Žaliosios girios pušys ošė ir vilkai staugė, kur dien-daržyje žalčiai kiaušinius dėjo, o dirvonuose — akmenų, kaip prisėta, margavo...

Mokslus pradėjo Papilėje, gražiosios Ventos žaviose atšlaitėse, nusėtose belemnitais ir amonitais, o studijas baigė Paryžiuje. Pirmojo Pasaulinio karo metu matė Uralą, taigas, Baikalą... ir ledlaužiais triuškinio Baltosios jūros ledus bei skrodė Ledinuotojo vandenyno šaltąsias bangas; bent trejus metus buvo nutolęs nuo tėvynės, tačiau daug karštos meilės jai vienatvėje pažinęs, o jūreivių darbo aplinkoje daug solidarumo išmokęs.

Nepriklausomoje Lietuvoje iš jo sutvarkytos radijo stoties 1926 m. birželio 12 d. pirmą kartą radijo bangomis nuaidėjo lietuviškas žodis į platųjį pasaulį.

1924- 40 Augštųjų Karo Technikos kursų (vėliau — Karo Technikos valdybos) radijo laboratorijos steigėjas, vedėjas ir specialių dalykų dėstytojas. 1927—1944 VD un-to lektorius, vėliau docentas ir radijo katedros vedėjas. 1940-44 Technologijos fakulteto prodekanas. Tremtyje — Inžinierių Tremtinių dr-jos centro vald. pirm., Augsburgio Augšt. Techn. mokyklos direktorius. Nuo 1949 m., atvykęs į JAV, buvo pakviestas lektoriumi į Technical Institute of Temple University. Eilę jo studijų išspausdino Mūsų Žinynas, Inžinieriaus Kelias, Lietuva. Parašė Radiotechnikos vadovėlį, daugelį konspektų ir santraukų studentams. Paklaustas apie savo praeitį, inž. Jurskis sako:

„Atmintyje, kaip kaleidoskope, rikiuojasi įvykiai ir rutuliojasi gyvenimo faktai skaidriame jutimo fone, kurio neišblėstantį švytėjimą užžiebė mano motinos motiniškoji meilė, jos motiniškoji ašara ir tyra malda, o gyvenimo vaizdų tikslumui ir grožiui išsaugoti, taip rūpestingai gelbsti man — mano brangiausiaji gyvenimo draugė — mano mylimoji žmona“.

Aš ir...

...ŠIS PASAULIS

Ne savo valia atsiradau šiame pasaulyje, bet savo laisva valia ir išmana turiu skinti sau gyvenimo taką šioje „ašarų pakalnėje“ — nuodėmingoje žemėje. Apdovanotas laisva valia, veržiuosi į aplinkos pažinimą. Metų metais fizinio pasaulio horizontai darėsi platesni — su tikresne nuovoka dariau sprendimus apie neišmatuojamą visatos sąrangą, kurioje įžiūrėjau nelygstamą išmintį ir tiesą.

Savo laisvai valiai neradau vietos deterministiniame ar mechanistiniame pasaulyje, nes tokiame pasaulyje būčiau tik robotas arba, palyginamai, tik smulki mechaninė dalis to sudėtingo visatos agregato. Neįtikina manęs materialistų dialektika, kad visų reiškinių priežastingumas ir pradžia glūdi materijoje. Materija jau įveikta. Pagal de Broglie ir Schroedingerį, mate-

rija tai tik sustingusi energija, gi atomai — tai tik energijos mazgai, šiandien jau matome, kad juo daugiau tą materiją skaidome, tiriamo ir čiupinėjame, juo mažiau ją beapčiuopiame... Anot Sir James Jeans, „jei šiandien, iš viso, mokslas apibrėžia dar tam tikrą materijos vaizdą, tai toks vaizdas, kiekvienu požiūriu, atrodo artimesnis minčiai“. Sir A. S. Eddington nusako tai dar tiksliau, būtent: „Tikram fizikui sunku sutikti su pažiūra, kad visko pagrindas turi dvasinį pradą, tačiau niekas negali užginčyti, kad dvasia yra pirminis ir artimiausias netarpinis dalykas mūsų patyrimė“...

Žmogus veržiasi prie idealo žemėje, būtent, atsipalaiduoti nuo materinių pančių, išsilaisvinti iš gamtos vergijos ir iškilti į augštesnį dvasinį laipsnį.

Nei dangaus, nei žemės prasmės nesuvoktumėm, jei mumyse nebūtų įžiebtą dieviškoji kibirkštėlė, kuri išskiria žmogų, kaip sąmoningą būtybę, iš gyvojo ir negyvojo inventoriaus tarpo.

Samprotauju ir nuvokių, kad esama subtilesnių, švelnesnių, skvarbesnių ir už šviesą greitesnių substancijų, kurios ateities žmonijai palengvins išrutulioti tobulės veikimo, bendravimo ir susižinojimo formas, ir suteiks tikresnį pažinimą ir daug arčiau priartins prie Augščiausios Išminties, Tiesos ir neišsenkančios Valios. Tos Valios atspindys glūdi žmoguje. Taigi valia neišsenkama ir galia beribė, atseit ir mūsų tobulėjimas nebaigtinis.

...MANO DIEVAS

„Pradžioje buvo žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas“... (Jono, 1, 1). Nelyginant kaip tam tikra matematinė funkcija išbėga mano mintis į begalybes ir vėl grįžta iš priešingos pusės — taip jaučiu Žodį esant *čia* ir begalybėje pirmyn ir begalybėje praeityje, taigi Jis buvo, yra ir bus. Jis yra per save ir iš savęs, taigi pradžia ir galas, be priežasties ir nebaigtinis. Sunkiai tai suvokiama, tačiau nebūtinai jieskokime sudeterminuoto priežastingumo, užtenka logiškumo. Suprantu Dievo Žodį, kaip nelygstamą tiesą ir meilę, o tai ir yra mano Dievas. Jo jieskoti nereikia, Jį reikia pažinti, ir pažinimo sampratas ir jų formulavimą perkelti į tikėjimo sritį. Tikėjimas yra Dievo pažinimo filosofija bei meilė.

Tikiu, kad mano Dievas yra ir visų kitų Dievas, tik kiti gal kitaip Jį vaizduojasi, kitaip Jį pažįsta ir išpažįsta. Dievo buvimui priminti, galima Jį ir pagal Mykolo Angelo paveikslus fizine forma apipavidalinti, tačiau tai nebus Jo būties atvaizdavimas, bet priminimas apie jį. Jo būčiai suvokti, reikia jausti Jį esant visur, antlaikio ir antmedžiaginio pasaulio prasme.

Kaip pažinimas sugriovė aukso dievaičius bei status, „paskandino“ saulę vežiojusius laivus, „sukulė“ dangaus žibintus, atseit, atvėrė erdves, taip lygiai ir Dievo sąvoka ir pažinimas pasidarė nebeaprežtas erdvėje ir nebereikalingas fizinių formų. Dievas yra Žodis ir Dvasia. Dievas yra visur, — jaučiu Jį ir savo širdyje.

...VISUOMENĖ

„ ... Žmogus jieško žmogaus, tautietis —
tautiečio, mintis jieško minties!...“

(„Alkos“ sambūrio motto)

Visuomenę vaizduojusi kaip sambūrį *žmonių*, kurie laisvos valios ir įgimtos išminties vedini bendrauja gyvenimo idealams sutartinai siekti. Deja, idealai dažnai iškeičiami į pasipelnymo žygius, o siekimai į viliojantį nusiteikimą, ir visuomeninė realybė virsta sujauktu pilkos masės konglomeratu.

Politikos meistrai visuomenines bei socialines problemas suplaka su ekonominiais interesais, ir taip įdirgina bei pavergia mases ir išvysto totalistinius valdymo metodus. Diskredituojami ir sunaikinami autoritetai, o jų vieton iškeliami idolai, kurie, neturėdami moralinių pamatų, patys anksčiau ar vėliau susmunka ir veda prie tautinių ir valstybinių katastrofų. Politiniame biznyje bet kokia ideologija iškeičiama (ar įkeičiama) į priemones, ir idealai nublėsta. Tiesa ir objektyvi realybė dažnai apeinama dirbtiniu sugretinimu nesugretinamų veiksmų, ir gaunasi karikatūra, satyriko nusakyta: „Nėra didesnės karikatūros už tą, kurią vaizduoja gyvenimo tikrovė“... Žiauri ir paradoksali tiesa!... Taigi, gyvenimo karikatūrai sušvelninti bei jai išvengti, reikia sutramdyti sumasėjusių elementų gobšumo, klastos bei pagiežos instinktus.

Sau kelią skyniau pro pilkąją masę, sutikdamas demoniškus gundymus ir politines kryžkeles, tačiau šiandien — jau į septintą gyvenimo kryželį įžengęs — džiaugiuosi nepasimetęs, nepaskendęs ir nesužvejotas,

— politiškai laisvas ir demokratiniais principais galys naudotis, kaip niekam politiškai nepriklausąs, tik sąžinės balsą girdįs.

Tau, jaunime, linkėčiau suprasti mano patyrimus ir išeiti į šviesius — ne idoliška, bet dieviška etika nuskaidrintus — horizontus. Tuos šūkius, kuriuos šiandien skelbi ir į savo vėliavas įrašęs esi, pasistenk greičiau įžiebtį visuomenės širdyse. Šiandien, kaip niekad dar anksčiau, žmogus pasigenda žmogaus... Gyvenimo esmei suprasti — mažiau kalkuliacijos, o daugiau kontempliacijos šiandien reikia!...

Mano tautinių aspiracijų atšvaistas — Tumas - Vaižgantas.

PILNUTINIO ŽMOGAUS ILGESYS

JERONIMAS KAČINSKAS

gimė 1907 m. bal. 17 d. Viduklėje, Raseinių apskr. Muzikos mokslą ėjęs Klaipėdos ir Kauno muzikos mokyklose, studijas gilino Prachos konservatorijoje. Gilinosi į kompoziciją, dirigavimą, ketvirtatoninę muz. sistemą ir atematinę kompoziciją. Kai kurį laiką padirbėjęs

Kauno Valst. teatre, buvo pakviestas dėstyti Klaipėdos Muzikos mokykloje (1932—1938). Ten suorganizavo simfoninį orkestrą ir operą, vadovavo Klaipėdos Darbininkų chorui, dirigavo Klaipėdos operoje. Grįžęs į Kauną 1938—1940 vadovavo Radiofono orkestrui, suorganizavo mišrų radiofono chorą. 1940—1941 dirigavo Vilniaus radiofono simfoniniam orkestrui, 1942—1944 dirigavo Vilniaus operoje, 1940—1944 vadovavo muz. mokykloje simfoninio orkestro, kamerinės muzikos ir dirigavimo klasėms. Yra parašęs daug simfoninių kūrinių, apie 50 vokalinių kūrinių; vienas stambesnių jo kūrinių — Mišios Nekalčiausiosios Marijos Širdies garbei, parašytos švenčiant 700 metų sukaktį nuo Mindaugo krikšto. Bendradarbis Muzikos Barų, Naujosios Romuvos.

Religiją laikau esmingiausiu žmogaus buities palydovu. Per religiją pajuntame dvasinį ryšį su Dievu ir antgamtiniu, esančiu už materialinės regimybės ribų, pasauliu. Religija žmogaus sąmonėje padeda suformuoti objektyvinę gėrio ir blogio sąvoką ir atidengia šių priešgynybių tikrąjį turinį. Tikintis žmogus amžinuose religinių vertybių principuose randa pastovią atramą. Jis pajėgus sunkiausiuose savo gyvenimo kryžkeliuose išlaikyti dvasinę pusiausvyrą. Kreipdamis savo mintis į Dievą, neriboto gėrio kuriantįjį šaltinį ir tyrinėdami Jo apreiškimus, suvokiame žmogaus gyvenimo prasmę ir jo paskirtį. Religija, be to, išlaisvina žmogų nuo nepastovių idėjų ir daiktų pervertinimo, pabrėžia žemiškosios aplinkumos praeinamumą ir sutelkia jo dvasią amžinojo gyvenimo troškimui. Šiuo būdu religija atidengia neįkainojamą žmogaus asmens, kaip Dievo teikiamų malonių paveldėtojo, vertę. Neiškreiptas ir nuoseklus asmens, šeimos ir tautos religingumas sudaro tvirčiausią pagrindą pastoviai turtėjančiai kultūrai ir civilizacijai ugdyti.

Moralę laikau ištikima ir tikra sveikos šeimos, tautos, betkokios žmonių bendruomenės ar valstybės sąjungininke. Kuriant kultūrą, moralė neturėtų būti pastatyta šalia jos, kaip atskira dvasinė būseną, šiais laikais daroma nemažai pastangų žmogaus moralės jausmą surelatyvinti. Mano supratimu, pagrindiniai moralės dėsniai yra nekintami, ir, kol žmogaus sąžinė nėra užslopinta, niekada blogis įvairiose savo apraiškose ir moraliniai nukrypimai nebus vienoda teise gretinami gyvenime su teisingumu, meile, dorove ir kitais gėrio siekimais. Asmenys, kurie šiaip nevisada palan-

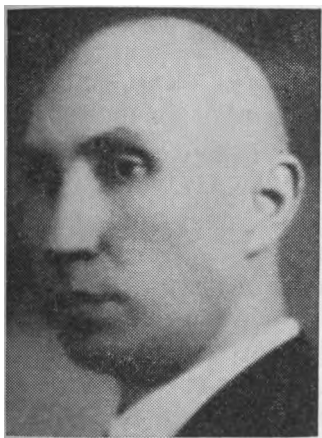
kūs kai kuriems moralės dėsniams (žmonių be jokios moralės turbūt labai nedaug pasaulyje), paliesti neteis-ingumo ar kitokių gyvenimo negerovių, kaltina blo-gus žmones ar aplinkybes tuo pačiu moralės principų mastu.

Kultūra — šviesi žmogaus kūrybinės minties išda-va. Tačiau visokių kultūrų esama. Sovietų Sąjunga yra ryškus įspėjimas vakarams, kur gali nuvesti neapdai-rus kultūros kelias. Kultūra, mano požiūriu, turėtų būti dvasinio ir medžiaginio gyvenimo suvedimas į har-moninę ir nedalomą visumą. Bene pavojingiausias kultūros priešas yra materializmas. Mūsų žemiški pa-tyrimai nėra pakankami buities problemoms spręsti, todėl materialistinė pažiūra į gyvenimą negali būti mastas visam kam saikuoti. Augštos senjojo pasaulio Egipto, graikų, romėnų ir kitos kultūros taip pat nesu-gebėjo išvengti sustingimo ir laikui bėgant, visumoje, pradėjo išsigimti. Daug sveikų pagrindų kultūrai davė krikščionybė, išlaikydama darnų dvasinių ir vitalinių pasaulio jėgų santykį. Krikščionybė šiais moderniais laikais tebėra viena iš svarbiausių kultūros maitintojų. Jokios vienašališkos ideologinės struktūros, kaip tai individualizmas, pozityvizmas, egzistencializmas, socia-lizmas ir k. neišsprendžia daugelio šių dienų rūpimų klausimų, o taip pat neišsemia žmogaus kūrybinio pa-jėgumo.

Tautų susiformavimai žemėje yra vienas iš svar-biausių žmonijos gyvenimo faktų, todėl nuo neatmena-mų laikų tautos sąvoka žmogaus sąmonėje yra neišdil-doma. Paskiros tautos kultūrai ir civilizacijai teikia neįkainojamų įnašų, todėl jų gyvybinių ir kūrybinių

jėgų išlaikymas yra žmonijos šventa pareiga. Nyks-
tančios arba naikinamos tautos pasitraukimas iš tautų
bendruomenės epochoje, kurioje ji gyvena, tolygu ku-
rio nors kūno sąnario sužalojimui ar netekimui. Iš to
seka, jog meilė tarp tautų turėtų būti panaši į artimo
meilės įstatymo užlaikymą. Egoistiška rūpintis išim-
tinai savo tauta ir nepaisyti kitų tautų nelaimių arba
skriausti kitas savo gerovės sąskaiton. Čia mums sto-
jasi prieš akis netolimos praeities baisūs nacizmo ir
fašizmo pavyzdžiai. Ačiū Dievui, lietuvių tauta nei
praeityje, nei vėliau neturėjo panašių polinkių ir visu-
moje, net savo didžiausios galybės metu, buvo toleran-
tiška kitoms tautoms. Tačiau ne be to, kad ir mūsų
tautoje pasireiškia beatodairiškas tautos suidealini-
mas; tada nustojame savikritikos ir įvairias ydas, ne-
geroves ir trūkumus neretai laikome tautos charakte-
rio savumais ir jais didžiuojamės. Nueidami į kraštu-
tinumus, kartais be blogos valios, neišnaudojame gali-
mų priemonių savo tautos gyvybei ir kultūrai išlaikyti.
Puikybė, perdėtos ambicijos, apatija arba priešiškas
nusistatymas religijai, moralės dėsnių ignoravimas,
perdėtas individualizmas, savotiškas laisvės sąvokos
interpretavimas, tautos socialinių problemų nepaisy-
mas, noras išlaikyti tautinę kultūrą primityviškose for-
mose, hipokritizmas ir t.t. anaipol nepadeda ugdyti
lietuvio - žmogaus, giliai sąmoningo tautai ir žmonijai.
Norėčiau lietuvio pilno žmogaus, kurio sieloje kartu
sutelpa tautiniai, religiniai ir socialiniai aspektai.

KRIKŠČIONYBĖ — VIENAS DIDŽIAUSIŲ GYVENIMO VEIKSNIŲ

JONAS KARDELIS

gimė 1893. V. 26 Girdžiūnų kaime, Rimšės valsč., Zarasų aps., mokėsi Zarasų vidurinėje mokykloje, po to baigė vidurinę medicinos mokyklą (gydytojo padėjėjo laipsniu), vėliau įsigijo brandos atestatą ir studijavo V. D. universitete biologiją

ir geografiją, o privačiai — muziką. Keliais atvejais buvo gimnazijos mokytoju, ir mokė gamtos, geografijos, muzikos ir gimnastikos. Vedė chorus. Kaimuose ruošė caro laikais lietuviškus vakarus. Zarasuose parapiją paruošė lietuviškoms pamaldoms — maldoms ir giedojimams visose bažnytinėse apeigose. Vedė Zarasų parapijos ir gimnazijos chorus. Būdamas žurnalistu, redagavo Lietuvoje dienraštį „Lietuvos Žinias“, „Savivaldybininkų Balsą“, tremtyje „Lietuvių Žodį“, Kanadoje redaguoja „Nepriklausomą Lietuvą“. Bendradarbiavo ir kitoje spaudoje. Dalyvauja politiniame lietuvių gyvenime ir yra narys Vyr. Liet. Išl. K-to. Veiklus Lietuvių bendruomenės narys.

Krikščionybę laikau vienu iš didžiausiųjų gyvenimo veiksmų, formuojančių ir veikiančių gyvenimą teigiamąją prasme. Taip man atrodo klausimas iš teorinės, krikščionybės mokslo pusės. Praktika gi susiduria su sunkumais iš žmogaus netobulumo pusės — ir vykdytojų, tikslą siekiančiųjų, ir tikslo taikomųjų pusės.

Visokiu atveju, tikintis žmogus yra maksimališkai laimingas, o laimė yra absoliutinės žmonių daugumos tikslas čia, žemėje, arba anapus šio gyvenimo. Iš antros pusės, krikščionybė yra tas instrumentas, kuris krikščionių organizacijoms duoda didelę galimybę tobulinti žmogų ir per jį visą žmoniją. Visas klausimo sunkumas: ar šis didžiulis instrumentas panaudojamas maksimališkai efektyviai ir ar taip galima padaryti? Ir ar jis dabar naudojamas pakankamai ten, kur daugiausia yra reikalingas?

Natūralu buvo, kai praeityje popiežiai rėmėsi diuomene. Bet dabar iškilo pats mažasis žmogus — eilinis darbininkas. Žinau, kad yra popiežių pasisakymai dėl darbo, bet, man regis, kad iš inercijos vis dar neįeinama į laiko ir sąlygų sukurtos būsenos esmę ir visiškai tvirtai ir visiškai aiškiai būtų atsistota ant socialinio teisingumo pagrindo ir tuo pačiu už galimai tiklesnę tiesą, kuri, man rodosi, yra pagrindinis krikščionybės tikslas. Man regis, visi sąžiningieji protai siekia absoliutinės tiesos, ir krikščionybės vadovai čia turėtų būti vėliavnešiai, nes Kristaus mokslas to siekia.

Kai galvoju apie krikščionybės instrumento veikimo efektyvumą, aš prieinu prie pesimistiškų išvadų. Daugumas žmonių, kurie net pabrėžia savo krikščio-

niškumą, nieku neišsiskiria iš bendros masės. Iš veiksmų nieku negali išskirti krikščionio iš nekrikščionių tarpo. Šiuo atveju teorija lieka be praktikos, forma be turinio. Aš manau, kad krikščionys turėtų būti gyvenime krikščionimis, kurių elgsenos gaires sudarytų Kristaus įsakymas: Mylėk artimą, kaip pats save. Kad krikščionių galėtume atpažinti iš elgsenos, darbų, santykių su žmonėmis ir jų išskirti iš kitų, nekrikščionių, tarpo. Būtų tikrai efektinga, jeigu krikščionybės teorija būtų paremta praktika.

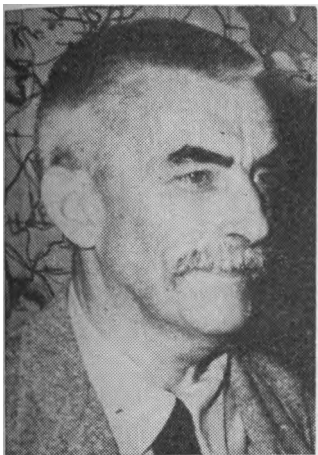
Čia mes prieiname prie antro Jūsų klausimo — moralės. Jis yra tobulai formuluotas Kristaus: Mylėk artimą, kaip pats save. Tai yra žmonių tarpusavio santykių pagrindas. Kiti, humanistai, yra sukūrę, kad ir siauresnės apimties, bet panašią formulę: Nedaryk kitam to, ko nenori, kad tau būtų padaryta, šie nurodymai apima ir pavienių žmonių, ir jų bendruomenių santykių principus. Vien valstybių įstatymais neįmanoma palaikyti tobulesnę santvarką. Reikia moralės principų, kurie ir įstatymams būtų pagrindas. Man regis, kad dabartinė tarptautinė suirutė vyksta todėl, kad nėra moralės. Pretenduoju į pačios kultūringosios žmonijos viršūnę žmonija dar gyvena žvėries laikotarpį — kas stipresnis, tas kitus nugalės ir viešpataus. Panašiai yra žmonių santykiuose. Moralės stoka žudo visą gyvenimą ir galimą jo grožį.

Su šiuo prieiname prie kultūros klausimo. Žmonijai, mano supratimu, nepaprastai trūksta kultūros. Aš čia jau nekalbu apie laukinių arba puslaukinių stovyje esančius. Visų pirma, kultūros trūksta tiems, kurie save vadina kultūringais, — kultūros trūksta pačioms

kultūrinėms viršūnėms. Bet yra ir kultūringų žmonių, nors ir nedaug. Gaila, kad jų balsas mažai girdimas: jis dingsta masės užesy. Bet neabejoju, kad kultūra kyla, nors ir nepaprastai lėtai. Man atrodo, kad krikščionybė čia labai daug galėtų padėti. Ji ir padeda, bet gal ne tiek daug, kiek galėtų. Gal aš klystu, bet man regis, kad krikščionybė per daug kreipia žvilgsnį į dangų ir tuo mažiau į žemę — į žmogaus tobulinimą — ir iš dvasinės, ir iš medžiaginės pusės. Gal geriau tikėtų teigimui: Kas Dievo — Dievui, kas mamonos — mamonai...

Kadangi kiekviena tauta turi specifinių savybių, naudingų ir kitoms tautoms, tai savaime aišku, kad kiekviena tauta, dabartinėmis sąlygomis ir dabartyje, turi ir savo vertę ir savo reikšmę, todėl tautinis klausimas yra svarbus ir itin palaikytinas.

MANO IDEALAI

STEPONAS KOLUPAILA

gimė 1892 m. rugsėjo 14 d. Tumi-
niškėse, Latgalėje. Mokslą ėjo Tu-
kume ir Mintaujoje, Latvijoje, ir
Maskvoje, Rusijoje. Akademinis
darbas nuo 1915 m. Maskvoje, Lie-
tuvoje — 1921—1944. Dėstė Dot-
nuvos Žemės Ūkio technikumė,
Kauno A. Technikos mokykloje,

Vyt. D. universitete. 1923 m. įsteigė Hidrometrinį biurą ir ligi 1931
jam vadovavo. Nuo 1934 Lietuvos Energijos komitete, 1941 Lietu-
vos Mokslų akademijoje. Atstovavo Lietuvai hidrologinėse ir geodezi-
nėse konferencijose, o taip pat pasaulinėse energijos kongresuose. Da-
lyvavo mokslo draugijose ir skautų organizacijose. Daug bendradarbia-
vo spaudoje. Žymesni spausdinti darbai: Hidrometrija (1918 ir 1938
- 1940), Hidrometriniai metraščiai, (1929 ir 1930), Nevėžis (1936),
Nemunas (1940 ir 1950), Mūsų vandens keliai (1933 ir 1938), Hi-
draulika (1947).

Nuo 1948 m. JAV Notre Dame universiteto profesorius, Lietuvių
enciklopedijos hidrografijos skyriaus redaktorius, Lietuvių Bendruo-
menės tarybos narys.

Tik tas žmogus laimingas, kuris turi aiškų gyvenimo tikslą. Tą tikslą jam gali paskirti kiti (tėvai, Bažnyčia, valstybė) arba jis gali pats pasirinkti. Tam savo tikslui žmogus kaupia išmintį, lavina valią, pajungia jausmus. Pvz. viduramžių riteris rengė žygius įsi-vaizduoto idealo vardan, kartais aukojo net savo gyvybę; atsiskyrėlis kankino savo kūną, atsisukęs nuo pasaulio vilionių.

Savo idealui siekti žmogus pašvenčia visą savo energiją, kantrybę ir išteklius. Užimtas savo užsikrautu darbu, jis nepastebi niūrios ir skurdžios aplinkos, neklauso gandų ir politinių plepalų, nereaguoja į šmeižtus ir tuščias pagyras. Tokį idealistą vadina „ne šio pasaulio žmogumi“. Ir tik toks asmuo gali jaustis pilnai patenkintas! Tikros laimės žmogui neužtikrina nei turtas, nei pigi garbė, nei laikinis pasisekimas ar draugystė. Juk vienos pasakos karalystėje vienintelis laimingasis buvo tas, kuris neturėjo marškinių...

Norėčiau save priskirti prie tokių laimingųjų. Dar jaunas būdamas pasirinkau savo paskirtį, susikūriau sau idealą ir jam stengiausi ištikimai tarnauti. Mano tikslas aiškus kaip kristalas — tirti žavingą Dievo kūrinį — gamtą ir stengtis ją prasmingai palenkti žmonių naudai, pirmiausia savo krašto žmonių naudai. Kadangi vanduo yra tobuliausias daiktas gamtoje, mano idealas yra hidrologija — mokslas apie vandenį.

Gimiau svetur, išaugau svetimose aplinkumose, lietuvis buvau tik pagal tėvo gimtinę ir romantiškas šeimos tradicijas. Prisimenu, vienas mokyklos bičiulis nufotografavo mane ant didelio akmens karingoje pozėje ir pašaipiai uždėjo parašą, kaip paminklui, „Lie-

tuva — savo didvyriui“. Pradėjau greitą ir sėkmingą mokslinę karjerą sunkiu rusų revoliucijos ir civilinio karo metu. Bado, melo ir žiaurumų išvargintas ir gelbėdamas jauną šeimą, grįžau į savo tėvų ir svajonių šalį — Lietuvą. Savo darbą Lietuvoje taip apibūdinau įžangoje į „Nemuną“:

„Gražiausias ir sėkmingiausias mano gyvenimo laikas buvo skirtas Nemuno studijoms. Būdamas XX šimtmečio realistas - technikas siekiau „pažaboti“ Nemuną naudingam žmonijai darbui, todėl matavau jį, tyrinėčiau, stengiausi įsprausti į tableles, grafikas ir formules. Bet kartu, lyg XIX šimtmečio romantikas, mylėjau jį, kaip „naminę mano upę“, žavėjausi jo nepaliestu gamtos grožiu, lankiau ir kitus skatinau lankyti, stengiausi atskleisti įdomią jo praeitį, rašiau apie jį visomis kalbomis...“

Įdomiausias mano darbas buvo kelionės po Lietuvos upes ir ežerus; teko plaukioti įvairiomis priemonėmis, daugiausiairstytis baidare po smulkiausius upelius, braidžioti per seklumas ir raistus... Tuos vandenis mano ideologijos skatintojas neužmirštamasis Vaižgantas pavadino „šlapumėliais“. Kai kas pašiepavo seną profesorių stovyklinėje skauto aprangoje, kai jis su jaunais (kartais ir su senais) palydovais tyrė nežinomus ir neištirtus Lietuvos vandenis. Tačiau tuo buvo atliekamas rimtas darbas, tarnauta savo krašto pažangai ir kartu savo gyvenimo idealui.

Karikatūristai parinko mane pamėgtu taikiniu (jie nepamiršo manęs ir Amerikoje). Gal jie prisidėjo prie to, kad pasidariau populiarius Lietuvoje, gal dėl to išėjau gyvas iš kelių tragiškų įvykių.

Tautos tragedija sulaikė mano darbą Lietuvoje, bet nenutraukiau tarnybos idealui. „Mut verloren — alles verloren“, — sako vokiečių priežodis (viltį praradus, viskas prarasta). Vilčių ir pasiryžimo nesužlugdė klaikios stovyklos ir nejauki emigracija. Archyvai, knygos, žemėlapiai, kartotekos, taip stropiai rinkti per 30 metų, palikti, prarasti, sunaikinti. Sunkiose aplinkybėse kuriami nauji rinkiniai, tęsiamas senas darbas. Atsirado palankesnis tikslas — lietuvių spauda, kultūrinės organizacijos. Pasiryžimą vainikuoja epochinis darbas — Lietuvių enciklopedija. Vienintelis tų darbų tikslas — Lietuvos ateitis. Tegu dabartiniai Lietuvos engėjai draudžia minėti mūsų darbus, lyg mes niekad nebuvo veikę; jiems tinka rusų poeto žodžiai: „patekės aušra, sukils tauta ir ant despotijos griuvėsių parašys mūsų vardus“!

Stengiamės nepaskęsti tarp svetimųjų, kad ir svetimų, žmonių. Tačiau gilią teisybę išreiškė savo eilėse lenkų lyrikas Adomas Asnyk:

*„Gėlė tik savo gimtoj dirvoj
auga sodriai ir žydi laimingai“.*

Artėdamas prie savo laimingo ir turiningo gyvenimo saulėlydžio, jaučiu, kad mano užsibrėžtas darbas tik pradėtas. Jį tęsti ateina jaunoji karta. Tad raginu mūsų mielą jaunimą pasišvęsti kilniems idealams ir eiti Lietuvos keliu.

PRISIPAŽĮSTU...

JUOZAS KREIVĖNAS

gimė 1912. III. 3 kaime netoli Marijampolės. Baigęs mokytojų seminariją ir Pedagoginį institutą, tarnavęs eiliniu kareivių pėstininkų pulke, studijavęs istoriją, buvęs vargonininku, chorvedžiu, mokyklų inspektorium, dirbęs visuomeninėse organizacijose, pabėgėlis nuo bol-

ševikų, emigrantas į Ameriką ir fizinio darbo darbininkas, rašo spaudoje. Išrinktas kultūros fondo pirmininku. Gerą nuotaiką laiko gero gyvenimo pagrindine sąlyga.

Ligi šiol užgyvenęs žmoną, du vaiku, namuką ir krūvą knygų.

I.

Šv. Jono vabalėlis turi savos šviesos, bet naktį jos neužtenka ne tik giriai, jis tos šviesos neužtenka net ir gimtajai daubai apšviesti. Mes irgi turime pažinimo šviesos, ir mums taip pat tos šviesos neužtenka.

Kadaise, jaunystėje, maniau, jog kada nors bus „viskas aišku“. Eina metai ir aiškėja, kad „aišku“ nebus. Ir susidarė pasaulėžiūra, kurioje lėmė ne tik protinis išsiaiškinimas, bet ir nujautimas, ir jausminės nuotaikos, ir valios pastangos. Be abejo, įtakos turėjo kilmė, aplinka ir išsilavinimas. Kai kurių įtakų ir pats nebežinau.

Tikiu buvimu vieno materialaus pasaulio ir ne mažiau kaip vieno nematerialaus pasaulio. Materialiojo pasaulio būtis akiai ir grubiai siekia savo egzistencijos ir daugiau nieko. Idėja mylėti artimą, jieškoti tiesos, vertinti grožį ir t.t. — visa tai gali būti išaiškinama tik kaip reiškiniai iš nematerialių pasaulių, aiškiai geresnių už mūsų gyvenamą pasaulį.

Dievas yra visatos viltis ir tikslas. Didžiausias žmogaus nuopelnas pasauly — Dievo atradimas.

Aš esu Romos katalikas.

II.

Tėvynė yra mūsų žemė. Keista, bet pasiilgstu ne tik to krašto, kuriame gimiau ir didesnę gyvenimo dalį praleidau. Pasiilgstu ir svetimame krašte tų vietovių, kuriose tik teko ilgiau apsistoti.

Aš esu lietuvis. Tai reiškia, esu narys žmonių bendruomenės, kurios dalis tebegyvena, dalis jau atgyveno praeity ir kas nors gyvens ateity. Man atrodo, savo pageidavimu aš negaliu iš šios bendruomenės išsibraukti ir kitur prisirašyti. Žmogaus socialinės pareigos yra įgimtos. Priklausymas savos tautos yra natū-

rali žmogaus socialinė prievolė. Tautos meilė yra ne kas kita, kaip išplėsta vaiko meilė motinai ir tėvui. Ta meilės pareiga žmogiškam protui nėra suvokiama, bet tai neduoda jokio pagrindo paneigti jos buvimą.

Tautos meilė uždeda pareigą puoselėti tautos vertybes.

III.

Nepatinka nei marksizmas nei kapitalizmas. Tinkamiausia žmonių gyvenimo forma laikau tautinę valstybę, betgi kurioje gyvenimą lemia tinkamai išsiauklėjusi visuomenė. Mūsų tautai pridera krikščioniškoji visuomenė.

Mūsų nepriklausoma valstybė buvo besukanti į tautinės valstybės kelią.

Svarbiausia mūsų dabarties pareiga — dirbti tautos labui taip, kaip galima susidariusiose sąlygose. Mūsų misija labai didelė ir lietuvių tautai labai svarbi.

Vakarų kultūra yra baltosios rasės tautinių kultūrų suma. Mūsų įnašo čia kol kas beveik nėra. Dabartis sudaro mums pakankamas sąlygas įsigyti reikšmės ir susidaryti vardą kitų tautų tarpe.

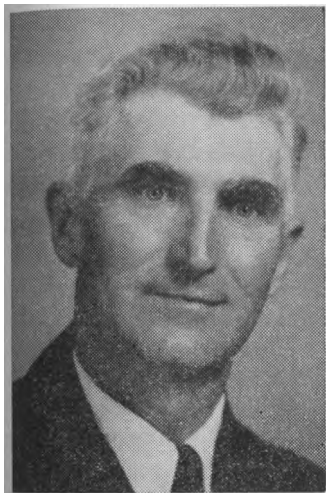
Savo tarpe mes turime prigyventi lietuvių kultūrinę bendruomenę.

IV.

Žmogaus gyvenimas ir darbai turėtų būti jo pasaulėžiūros matomoji išraiška. Bet gyvenimą ir darbus lemia ne tik pasaulėžiūra, bet ir visa eilė kitų sąlygų bei veiksnių. Tatgi ir pasaulėžiūros vaidmuo kiek persiauras.

Pasaulēžiūra apima ir pažiūras ī šeimā (aš manau, ji turi būtī neardoma joku atveju), ī pinigā, ī darbā, ī estetines ir kitokias vertybes ir t.t. ir t.t. Bet autoportretui jau pakanka. Rembrandto portretuose didesnē dalis taip pat glūdi tamsoj ir šešēly.

PAGRINDINIAI DVASINIO GYVENIMO STULPAI

JONAS KUPRIONIS

gimė 1901 m. rugpjūčio 3 Kiaušų k., Anykščių val., ūkininko šeimoj. Gimnazijos mokslus pradėjo Vilniuje, baigė Panevėžy. Miškininkystės mokslus ėjo Ž. Ū. Akademijoje Dotnuvoj, kur gavo diplomuoto miškininko vardą. Papildomas studijas ėjo Michigano Valstybiniame uni-

versitete, JAV, kur gavo miškų mokslų magistro laipsnį. Lietuvoj dirbo Miškų dep-to tarnyboj, eidamas girininko specialisto, miškų urėdo, Miškų d-to miškų želdymo skyriaus vedėjo pareigas. 1940 m. buvo išrinktas docentu dėstyti miškų želdymo mokslą Ž. Ū. akademijoje, vėliau Vilniaus universitete. 1944-46 m. dirbo Vokietijos valst. miškų tarnyboj. 1948-50 buvo Michigano Valst. universiteto asistentu ir sodininku. Nuo 1952 metų yra profesorium Louisianos Polytechnikos institute. Spaudoj bendradarbiauja nuo 1924 metų. Įsteigė ir nuo 1929 iki 1940 m. redagavo miškų žurnalą „Mūsų Girios“, JAV redaguoja „Girios Aidą“. Parašė apie 60 stambesnių straipsnių miškų

ūkio klausimais Mūsų Girioms, Žemės Ūkiui, Lietuvos Ūkiui, Ekonomistui. Išleido keletą brošiūrų miškų klausimais. Buvo Lietuvoj leistos Liet. Enciklopedijos miškų skyriaus redaktorius. Specialiais ir visuomeniniais klausimais rašė j: Rytą, Lietuvos Aidą, Mūsų Laikraštį, Ūkininką, Draugą ir kt. Aktyviai dalyvavo skautų organizacijoje iki josi suvalstybinimo.

*

* * *

Kažin kaip beatrodytų pasaulis, jei žmogus gyventum tik fizinio pasaulio gyvenimu. Tiesa, kiekvieno vabalėlio egzistavimas turi savo prasmę, bet šiuo atveju ir žmogaus gyvenimas tebūtų tiek įdomus ir vertas, kiek to vabalėlio.

Be fizinio pasaulio žmogus turi dar dvasinį, kuris pasireiškia nujautimu buvimo augštesnės antgamtinės valios (religija), jautimu reikalo tvarkyti gyvenimą pagal tam tikrus dėsnius (moralė), noru gėrėtis ir pačiam kurti ką gražaus, vertingo (kultūra), patraukimu bendrauti su artimaisiais, bendra kalba bei papročiais turinčiais žmonėmis (tautybė). Tai keturi pagrindiniai dvasinio gyvenimo stulpai. Jie viens kitą paremia, papildo, bet viens kito nepavarduoja.

1. Kai mama dar mažą prie lovos pasiklupdžiusi mokino poterių, tada Dievo paveikslas turėjo aiškiai apibrėžtą pavidalą: tai plačia barzda, ilgais plaukais, debesų apsuptas senelis, aplink kurį skrieja sparnuotos vaikučių galvutės - angeliukai; kiti dar dūdeles pučia. Simbolingas paveikslas: vaikai garbina Tėvą — žmogus garbina augščiausiąją Valią.

Vėliau, gausėjant visokiai žmogaus patirčiai, anas paveikslas palaipsniui keičiasi. Tačiau sunku suprasti, kaip atsitinka, kad kai kurių žmonių galvosenoj tasai

paveikslas visai išnyksta, o kartais net dar daugiau: juose išauga neapykanta tiems, kurie augščiausajai Valiai nusilenkia. O, rodos, dalykas taip aiškus: pažvelk tik į mėlynąsias dangaus beribes ir paklausk gavęs, kur yra tos erdvės galas?... ar kokia siena?... ir kas už tos sienos?... kaip tie milijonai dangaus švyturių siuva taip tiksliai nustatytu keliu?... ir jau vien iš to pamatai, kaip žmogus esi mažas ir kaip tavo supratimas menkas, o iš kitos pusės, kaip tave supanti visata yra didelė ir kaip ją valdanti jėga yra galinga.

Laikyti save centru, į kurį turi gravituoti visas pasaulis, yra paika. Iš kitos pusės, negudriau yra laikyti save tolygiu vabalui, kai žmogus turi protą, su kuriuo lyg laiptais gali gana augštai pakopti, iš kur jau gali pilnai netik jausti, bet ir matyti visatos didingumą. Kaipgi tad nenulenkti galvą visatą tvarkančiai Valiai.

Tokias priešingybes nebent galima būtų išaiškinti tuo, kad kaip fiziniam pasauly, taip ir minčių pasauly reikalingas įvairumas. Jei miške nebūtų vilko ar lapės, tai visi kiškiai išsigimtų į invalidus. Taip ir mintis, perėjusi per kritiškumo sietą, lyg per ugnį, nusivalo, išryškėja ir įgauna naują spindėjimą. Dėl to skirtingų minčių reiškimasis yra reikalingas, ir kova tarp jų yra natūrali. Reiktų tik, kad abi pusės tą suprastų: tada būtų mažiau kartumo, nes priešingoji pusė nėra tavo priešas, bet tik tavo minties nuskaidrintojas.

2. Žmogaus asmenybės lygį paprastai matuojame pagal jo moralės bei dvasinės kultūros lygį. Šios vertybės gali pasireikšti įvairiais būdais, bet ryškiausiai jos parodomos, kai žmogus santykiauja su kitais, tiek

pavieniais asmenimis, tiek su visuomene. Kiekvienas žmogus savo buvimu, savo veikla ši ar tą įneša į savo gyvenamą aplinką. Stipresnės, veiklesnės asmenybės savo pavyzdžiu ar veikla patraukia kitus ir susidaro judėjimai, išspaudžia gilesnius pėdsakus. Taip susidaro pavyzdžiai, veiklos papročiai, tradicijos. To viso poveikyje atskiros šeimos, visuomenės sambūriai ir pati tauta ar kraštas įgauna vienokią ar kitokią veidą arba charakterį.

Turime garsią Lietuvos praeitį. Joje randame eilę garsių vardų. Tie vardai, pačiame pagrinde, yra rezultatas ano meto lietuvių tautos dvasinio bei fizinio pajėgumo. Vėlesniais laikais išryškėja kiti pavyzdžiai. Pilkas kaimo bernelis, slapta gabendamas per sieną knygas, arba eilinė kaimo moterėlė, po skvernu slėpdama lietuvišką maldaknygę, sukuria kitą epochą. Jie išryškina vieningos kovos bei rezistencijos pavyzdį, vėliau tapusį tautos charakterio bruožu, josios papročiu. Šis pavyzdys daug lėmė atsiradimui savanorių kovai už nepriklausomybę, jis skatino pasipriešinimą vėlesnėms besikeičiančioms okupacijoms, jis gaivina ir dabartinį pasipriešinimą svetimiams žmonėms ir svetimoms idėjoms.

Nepakankamas moralės bei dvasinės kultūros lygis atskirus asmenis ar grupes ir net tautą gali nuvesti ir kita kryptimi. Pavyzdžiui, nesutarimai tarp atskirų asmenų ar neišsprendžiami ginčai tarp įvairių visuomenės sluoksnių. Daug svarbesnis blogumas, kad jie palieka pėdsakus: jie išspaudžia savo bruožus į visuomenės ar net tautos charakterį ir sudaro labai nepageidaujamus papročius bei tradicijas. Minčių skirtin-

gumas ir jų tarpusavys pasikeitimas, netgi kultūrinė jų kova, yra normalus dalykas. Tačiau nenoras jieškoti ar nesugebėjimas suderinti savo minčių, netgi su giminingo galvojoimo žmonėmis, ir išėjimas į nepermaldaujamą kovą su visais, kas tik nors kiek ne su mumis, veda į suskaldymą visuomenės į smulkias, mažiau tepajėgiąs ir dėlto mažiau ką tereiškiančias daleles. O tai jau ne kas šita, kaip asmenybės lygio pasireiškimas, tiek vadovaujančiųjų, tiek rėmėjų bei pasekėjų. Mokėjimas gražiai pašnekėti bei pasirodyti yra menas, o sugebėjimas pozityviai veikti — tai asmens kultūra.

Dažnesnis pagalvojimas: ar mano minčių reiškimas bei veikla, arba rėmimas kitų veiklos, prisidės prie gražių papročių sudarymo ar atvirkščiai, galėtų mums daug padėti kontroliuoti savo žingsnius.

3. Šeimoje tėvai beveik visada geresnį kąsnelį atiduos vaikams. Dažniausiai ir vaikai turi panašų jausmą tėvų atžvilgiu; gal ne visada brolis broliui ar seseriai. Tačiau, apskritai, šeima yra pagrindinis vienetas žmonijos pasiskirstymo gradacijoje. Sekantis vienetas yra giminė, toliau — tauta. Tai natūralūs žmonių susigrupavimai, kuriuos jungia kraujo giminystė, vienokia kalba, charakterio panašumai, papročių bendrumas.

Tiesa, idėjinių minčių pasaulis bei ekonominiai motyvai kraujo giminystės vienetų darnumą kartais aptemdo, ar net visai sugadina. Antai, prieš keliolika metų ispanų tautą nusiaubė žiaurus vidaus karas ir, tiek viena, tiek kita puse kvietėsi svetimtaučius kovai prieš savuosius tautiečius. Arba dabar, kai komunistas lietuvis, norėdamas žūt būt išsilaikyti valdžioje, kviečiasi rusą kovai prieš kitaip galvojančią savo tau-

tietį. Bet čia jau žmogaus moralės ir dvasinės kultūros, ar apskritai asmenybės klausimas. Tai jau iškrypimas iš natūralių prigimties vėžių. Kaipgi kitaip tą gali pavadinti, jei dėl sūnaus elgesio motina ar brolis turi išeiti iš savo šeimos ar netgi apleisti savo kraštą. Argi augštesnės dvasinės kultūros asmenybės, nors ir skirtingą galvojimą turėdamos, negali rast būdo sugyventi, o būtinai turi siekti kito sunaikinimo?

Priklausymas tautai suteikia žmogui daug dvasinės stiprybės. Neturint to jausmo, susidaro tuštuma, kurios nieku kitu negali užpildyti. Pvz. mes jaučiamės esą lietuviai. Daug vargo ir kančios ši tauta yra pakėlus ir dabar tebekenčia. Gausūs pakelių kryžiai ir kopolytėlės tai simbolizuoja. Tačiau, kaip mielas mums pakrypęs Lietuvos laukų pakelėje kryžius! Jis tikrai lietuviškas: tiek lietuvio sielos ir meno į jį sudėta! Arba lietuviškos dainos, papročiai, legendarinės vietovės, kaip Gedimino kalnas Vilniuje, Birutės — Palangoje ir t.t. Visa taip brangu, taip sava, ką būdamas svetur kas rytą bučiuotum savo šalies žemės saują, jei tik ją turėtum po ranka.

Kai tauta jau iš praeities paveldi ir vėliau savo sūnų vertingais darbais bei žygiais vis papildo dvasinių vertybių potencialą, tai po to kiti iš jo, lyg iš šaltinio, semia stiprinančių pajėgų. Pagarbos bei meilės jausmas savo tautai padaro mus tobulesniais: mes stengiamės dirbti bei elgtis už kitus geriau, ypač svetimtaučių akyse, nes mes respektuojame savo tautą.

Numarinimas meilės jausmo tiek savo šeimai, tiek tautai yra tolygu, kaip gėlei netekti savo natūralios spalvos švytėjimo bei kvapumo.

SVARBUSIS GYVENIMO VARIKLIS

JUOZAS LEIMONAS

gimė 1900 m. rugpjūčio 23 d. Lietuvoj. Gimnaziją yra baigęs Kaune, o augštuosius mokslus išėjo Fribourgo universitete Šveicarijoje ir gavo ekonomijos ir politinių mokslų daktaro laipsnį. Dalyvauja visuomeniniame veikime. Buvo Moksleivių ir Studentų Ateitininkų są-

jungų pirmininkas, Ateitininkų Susišelpimo fondo valdybos narys ir „Ateities“ redakciniame kolektyve. Taip pat dirbo Lietuvos kaimo jaunimo tarpe. Nuo 1928 iki 1940 m. yra buvęs Lietuvių Katalikų Jaunimo „Pavasario“ federacijos vyriausias vadas. Be to, nuo 1932 m. iki 1940 m. buvo ir Lietuvos Katalikų Veikimo centro valdyboj, o įsikūrus Pasaulio Lietuvių sąjungai buvo jos centro valdybos sekretorius.

1940 m. karo audrų buvo iš Lietuvos išblokštas Vokietijon. Karui pasibaigus, 1945-46 m. buvo Britų zonos Vokietijoj Lietuvių sąjungos pirmininkas. 1947 m. iš Vokietijos išvyko Anglijon, o 1949 m. iš Anglijos atvyko į JAV. čia irgi reiškiasi visuomeniniame lietuvių veikime ir nuo 1951 m. redaguoja Amerikos lietuvių katalikiškojo jaunimo — vyčių žurnalą „Vytį“.

Religija. Žmogus jieško gyvenimo prasmės. Tiksliau suvokti gyvenimo prasmę be religijos pagalbos yra sunkiai įmanomas dalykas. Ji padeda ten, kur jau žmogaus protas nepasiekia. Mes tikime, kad pilnutinė gyvenimo tiesa glūdi Kristaus moksle, kurį mums skelbia Katalikų Bažnyčia.

Tiesą tikėti dar nereiškia tiesą turėti. Tiesą tuomet turi, kai tą tiesą padarai neatskiriama savo gyvenimo dalimi. Daugelio krikščionių nekrikščioniškas gyvenimas tai gyvai įrodo.

Tiesą daryti neatskiriama savo gyvenimo dalimi yra toks didis uždavinys, kad jo įvykdymo turi būti siekiama be atvangos visą žmogaus gyvenimą.

— Būkite tobuli, kaip ir jūsų Dangiškasis Tėvas yra tobulas, — pasakė Kristus. Tuo pasakymu Kristus nurodė augščiausiąją žmogaus idealą, kurio jis turi siekti, prie kurio jis turi artėti pastoviai, nuolatos. Kadangi Dievo tobulybės žmogus šios žemės gyvenime pasiekti negali, bet gali tik prie jos artėti (čia ir glūdi žmogaus nuopelnų svoris), todėl religiją, kaip žmogaus gyvenimą įprasminančią ir reguliuojančią tiesą, reikia imti ne statine, apvaldyta prasme, bet dinamine, vis daugiau apimti siekiama vertybe. Šitap suprasta religija tampa svarbiuoju gyvenimo varikliu ir didžiuoju gėrio šaltiniu.

Moralė. Krikščioniškoji moralė įstato žmogų į tikrąjį gyvenimo kelią. Stengiantis tvarkyti gyvenimą pagal krikščioniškus moralės dėsnius, iškyla vienas itin svarbus klausimas, tai žmogaus asmeninių pastangų ir Dievo pagalbos problema. Nuo jos tinkamo suvokimo

daug pareina tolimesnė žmogaus gyvenimo raida ir žmogaus moralės lygis.

Yra žmonių, kurie, matydami savo menkystę, nu- stoja vilties ką nors didesnio siekti savo asmens tobuli- nimui. Jie netiki nei savo asmeninių pastangų galia, nei Dievo pagalba. Tai didieji pesimistai. Yra gi kitas žmonių tipas, kurie mato savo menkystę, bet tiki Dievo pagalba ir dėl to visa palieka Dievo valiai, Dievo malonės veikimui, išjungdami iš veiksmo savąsias pastan- gas, nes netiki jų efektingumu. Jie, taip sakant, už- miega Dievo pasitikėjime. Čia iškyla žmogui reikalas susirasti pusiausvyrą, kuri yra svarbi atrama ir žmo- gaus moralei.

Dievas nepadeda žmogui, kuris pats nesistengia padaryti tai, ką jis gali padaryti. Jei Dievas viską da- rytų už žmogų, tuomet ir pati žmogaus egzistencija būtų nereikalinga. Dėlto žmogus, turėdamas didžią gy- venimo paskirtį ir laisvą valią, negali galvoti, kad Die- vas už jį viską padarys, tuo pasikliauti ir nieko neda- ryti arba per mažai daryti. Žmogaus moralės klausimas kyla iš jo, kaip laisvos ir atsakingos už savo veiksmus esybės. Jei žmogus būtų tik it lauko žolė ar kelio smiltis, tai jam ir moralinių klausimų nekiltų, kaip ir šiems pastariesiems.

Iš kitos pusės, žmogus negali galvoti, kad jis bus paliktas vien savo silpnoms jėgoms ir beviltiškam blaš- kymuisi. Dievas visiems teikia reikalingų malonių. Tik žmogus, būdamas ribotas, negali apimti tų dalykų pil- nybės. Dėl to jam reikia pasitikėti Dievu, siekti savo gyvenimo tikslų ir nenustoti vilties. Tai yra šaltinis ir moraliniam augimui.

Kultūra. Dažnai mums tenka girdėti žodį „kultūra“, kaip kažką nepaprastai gražaus, magiško. Mus žavi kultūringas žmogus, kultūringos tautos, kultūringos valstybės. Kai mes tariame žodį „kultūra“, mūsų sąmonėje iškyla ryšys su gėriu, grožiu, pažanga ir t.t.

Žmonės paprastai trokšta būti kultūringais, reikšti maksimumą gyvenimo vertybių, nuolat daryti pažangą, kilti.

Kultūringumas nėra tas pats, ką ir moralė ar religija; bet vis tik kultūringumas suponuoja bent minimalią žmonių kilnumą, padorumą, kuris savu keliu suponuoja atitinkamą pasaulėžiūrą ir moralę.

Kultūra nėra tas pats, kas suprantama civilizacija, kuri savo esme daugiau atitinka augštam technikos standartui ir žmogaus ekonominiam gerbūviui. Dėl to yra suprantama, kad gali būti neišmokslintas ir net gana primityvus ir neturtingas žmogus, bet gyvenęs augštu dvasiniu gyvenimu ir dėl to jis daugiau atitiks kultūringo žmogaus tipą. Ir priešingai, gali būti žmogus didelio išsimokslinimo, turtingas ir gyvenęs liuksuse, bet gali būti tokio žemo, menkaverčio gyvenimo, kad jam kultūringo žmogaus vardas netiks. Taip suvokus kultūringumą, bus aiškus žmonijos reiškimosi laukas, iš kurio galėtų rutuliotis vis kultūringesnis, gražesnis ir geresnis gyvenimas.

Savaime suprantama, kad žmonijos kultūrai bus įvairiausių įtakų ir dėl to jos kultūra turės įvairiausių niuansų. Čia veiks žmonių gyvenimo būdas, papročiai, mokslas, menas, ekonominis gerbūvis, politinis gyvenimas, tarptautiniai santykiai, religija, moralė ir t.t. Jei pvz. krikščioniškasis žmonių pasaulis bus pakankamai

pajėgus ir ekspansyvus, tai jis turės gilią įtaką ir visos žmonijos kultūros raidai. Jeigu gi kiti bus stipresni, tai, aišku, ir jų įtaka bus stipresnė.

Taigi yra būtina rūpintis žmonių kultūros reikais ir kultūros stiprinimui atiduoti savąją duoklę, nes kultūra yra laukas, kuris giliai ir plačiai veikia žmonių gyvenimą.

Lietuvių tauta. Pavieniai asmenys, nors jie ir reiškiasi savarankiškai, bet įeina į žmonijos gyvenimą per šeimas, tautas ir rases.

Tauta susikūrė laikui ir įvairioms sąlygoms veikiant ir dvasinėms žmonių ypatybėms ryškėjant. Tuo būdu susidarė paskirų grupių tipai, besireiškiantys skirtinga kalba, papročiais, polinkiais, dainomis, pasakomis, šokiais, visokiais kitokiais reiškimosi būdais ir net gabumais. Dėl to susidariusios atskiros žmonių grupės, kurias vadinsime tautomis, viena kitą papildo ir turina visą žmonijos gyvenimą. Kas naikina kurią nors tautą, tas daro didelę žalą ne tik tai tautai, bet ir visam žmonijos gyvenimui. Bet didžiausia niekšybė yra tuomet, jei pati tauta save kuriuo nors būdu naikina.

Lietuvių tauta egzistuoja nuo gilių senovės ir visą laiką išlaikė savo individualybę. Lietuvių tautos teigiamos savybės — taurumas, geraširdiškumas ir heroizmas. Pažymėtina, kad lietuvių tauta niekad neskriaudė kitų tautų. Priešingai, pvz. savo didžiausios ekspansijos ir galybės laikais ji kitoms tautoms daug padėjo, jas globojo. O dar nuostabesnė lietuvių tauta buvo ir yra savo didžiųjų nelaimių ir kančios metais. Tuomet ji savo egzistenciją išlaiko tokiu heroizmu, pa-

siaukojimu ir kantrybe, kuriems lygių pavyzdžių sunku rasti žmonių gyvenime.

Iš lietuvių neigiamų ypatybių paminėtinas per stiprus individualizmas, kartais ardąs net lietuvių tautos vieningą reiškimąsi. Jis ypač yra ryškus lietuvių intelligentiniuose sluogsniuose. Tai liudija ir dabarties lietuvių tremties gyvenimas.

Kadangi nėra žmogaus, kuris būtų be ydų, tai nieko nuostabaus, jei ir lietuvis turi savų neigiamų savybių. Tas tik įpareigoja lietuvius prisiminti savo tautos teigiamus ir neigiamus bruožus ir kas bloga vengti, o kas gera stiprinti.

Nežiūrint kai kurių neigiamybių, lietuvių tauta yra turtinga didžiomis vertybėmis. Ir jos indėlis į žmonių gyvenimą yra tikrai svarus. Todėl kiekvienas lietuvis turi didžiuotis savo tauta ir ją giliai mylėti. Kartu jis turi jausti atsakomybę už savo tautos likimą, tikėti jos šviesia ateitimi ir visomis jėgomis dirbti jos gerovei.

MŪSŲ PAŽIŪROS ATOMINIAME AMŽIUJE

ALBINAS LIAUGMINAS

gimė 1907 m. birželio 10 d. Aukšūdžio k., pačiame Latvijos pasienyje (Laižuvos v.). Vid. mokslą išėjo Mažeikių gimnazijoje. 1934 m. baigė V. D. un-to filosofijas - pedagogikos skyrių su filosofijos šalutine šaka (vokiečių ir lot.). 1934 - 35 m. studijavo Sorbonoj filosofiją, o nuo 1935 m. m. gavo V. D. Un-to stipendiją gilinti pedagogikos ir psichologijos studijas Šveicarijoje. Studijavo vienerius metus Pedagoginių M-lų institute Genevoj, o per kitus dvejus metus — Genevos un-te, kur 1939 m. gavo filosofijos d-ro laipsnį.

Grįžęs į Lietuvą, pradėjo dėstyti psichologiją Klaipėdos Pedagoginiame institute. Nuo 1941 iki 1944 m. buvo to paties instituto direktoriumi Vilniuje. Tuo pačiu metu dėstė psichologiją ir filosofiją Vilniaus un-te, kur, parašęs ir apgynęs habilitacijos darbą „Nietzschės etikos kritika“, gavo privatdocento laipsnį. Per visą laiką dalyvavo nepr. Lietuvos mokslinėje spaudoje, o išeivijoje rašo Aiduose, Kolumbijos Lietuvoje, Revista Combiana de Filosofía (ispaniškai),

Drauge ir Laiškuose Lietuviams. Dabartiniu metu yra Lietuvių enciklopedijos bendradarbis psichologijos klausimais.

Austrijoje ir Vokietijoje visą laiką pasižymėjo kaip veiklus liet. organizacijų narys: 1945-46 m. su a. a. kun. Petraičiu, dr. Daukša ir kt. įsteigė centrinę Voralbergo Lietuvių k-tą ir buvo jo sekretorius, 1946 - 48 m. buvo lietuvių delegatas prie Prancūzijos karinės valdžios ir Ravensburgo liet. kolonijos vicepirmininkas. Išvertė iš latvių kalbos Blaumanio dramą „Indranai“, kurią vaidino Ravensburgo lietuvių teatralų grupė. Nuo 1949 m. jis buvo Kolumbijos Lietuvių Krašto v-bos narys švietimo reikalams. Nuo 1955 m. persikėlė į JAV; profesoriauja Lojolos un-te Chicagoe ir yra Chicagos Katalikų Psichologų asociacijos narys.

Religija. Šis terminas yra kilęs iš lot. veiksmazodžio *religare* — pririšti, susieti. Iš jo buvo padarytas daiktavardis *religio* išreikšti tam jausmui ir veiksmams bei apeigoms, kuriais palaikomas nuolatinis ryšys tarp žmogaus ir jo Kūrėjo.

Nesiremsiu apreikštosiomis tiesomis religijos sąvokai nagrinėti — čia teologų žodis svaresnis. Bandyčiau kitais keliais paryškinti religinio jausmo vaidmenį žmoguje.

Kur baigiasi asmeninė patirtis, ten prasideda *pasitikėjimas* kitų pateiktomis žiniomis; juk visko nė neįmanoma pačiam patirti, savo akimis pamatyti. O kur iš viso nei pojūtinis, nei mokslinis pažinimas neįmanomas, ten prasideda *tikėjimas*. Religinė intuicija užpildo mūsų žinojimo spragas. Tad kuo toliau eisime į praeitį, tuo daugiau reiškinių žmogus priskirdavo savaip įsivaizduotai dievybei bei dievybėms, kaip pvz. ligos, mirtis, perkūnas, lietus, viesulai ir pan. Mokslui žengiant vis pirmyn, palaipsniui šių reiškinių priežastys buvo išaiškinamos ir atkeliamos į gamtos sritį.

Dažnam atrodė, lyg tikėjimas turėtų tendenciją pamažu užleisti savo vietą moksliniam pažinimui, *žinojimui*, ir kad moderniojo ir išmokslinto žmogaus pasaulėžiūroje iš viso religijai nebeliks vietos. Bet gyvenimo istorija rodo kitą faktą: kai mokslai suklesti, žmogus kiek atsitraukia nuo Dievo, o vėliau ir vėl Jo ima pasigesti, jį ieškoti. Ir modernusis žmogus nė kiek nėra mažiau religingas, kaip ir jo pirmtakūnas. Mat, kaip tik žmogus perkelia kurį faktą iš mistinės srities į mokslinę, tuoj tikisi sumažinęs tikėjimo turinį. Bet tikrumoje jis tada atsiduria prieš naują nežinią, ir taip šiam procesui nematyti galo. Juk juo toliau į mišką, tuo daugiau ir įvairesnių medžių. Tokiu būdu tikėjimas amžių bėgyje ne mažėjo žmoguje, o tik iš artimesnių sričių būdavo nukeliamas į tolimesnes, už kurių yra tam tikros religinės apreiškimosios tiesos, iš viso neįmanomos protu aprėpti.

Tiesiogines mus supančiųjų reiškinių priežastis galima net pojūčiais pažinti. Pavyzdžiui, matėme, kaip viesulas nulaužė medį, o žaibas sudegino trobą. Iš kur žaibas ir kaip susidaro viesulas, tatau patiriame moksliniu pažinimu, nes nuoga akimi jų priežasčių negalime matyti, kaip nematome, kad žemė yra apskrita, kad saulė didesnė už mėnulį, ir visą eilę kitų faktų. Bet iš kur pati žemė? Iš kur ji gavo pirmąjį impulsą suktis? Iš kur medžiaga ir energija, to mums eksperimentiniai mokslai nepasako, nes čia baigiasi jų sritis. Nuo šios ribos pažinimo uždavinys perleidžiamas filosofijai. O ši, susintetinus kitų mokslų duomenis ir remdamasi *loginiu išprotavimu*, daro analogiškai tolimesnę išvadą, kad šie pastarieji, reiškiniai tėra padariniai kitos X

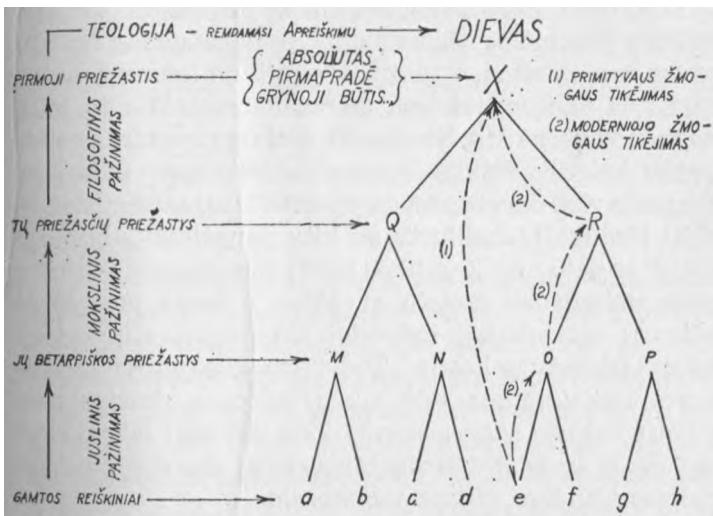
būtybės bei priežasties. Šis X-as čia įvairiais vardais vadinamas: Absoliutu, Pirmaprade, Pirmąja Priežastimi, Grynąja Būtimi ir pan. O teologas, remdamasis filosofijos mokslu ir Apreiškimu, vadina šią Pirmą pradę tiesiog *Dievu*. — Jei senovinis žmogus kiekvieną pojūčiais neapčiuopiamą reiškinių aiškino Dievo ar dievybių įsiterpimu, tai atominio amžiaus žmogus, nors ir nugalėjęs daugumą visatos paslapčių, pakinkęs gamtos jėgas sau tarnauti, tačiau be minėtosios X-so sąvokos neišsiverčia: Dievas stovi dar arčiau žmogaus, negu tolimoj praeity. Tik Jį šiandien labiau suprantame kaip veikiantį per galbūt begalinę priežasčių - padarinių grandinę, kurių artimiausieji nariai yra pajūčiais pažįstami, tolimesnieji priklauso mokslų sričiai, o patys pirmieji, t. y. toliausieji, yra tik filosofiskai menami ir be teologijos pagalbos nesuvokiami.

Religijos vietą kitų pažinimo sričių tarpe galėtume pavaizduoti šia schema.

Toliau, religija, ypač religinė moralė, yra didelis socialinio gyvenimo ir sugyvenimo faktorius. Juk įstatymai tik pačius svarbiausius nusikaltimus teapima. O be to, įstatymo saugotojams tėra prieinami tik viešumon iškilę faktai: vagystės, įsilaužimai, žmogžudystės, narkotikų prekyba ir pan. Tuo tarpu religija riša individą su sankcija, kai ir niekas nusikalstamojo akto, čia vadinamo *nuodėme*, nemato ir niekuomet negalės jo patirti. Jei teisminiai organai apsiriboja *veiksmų* sankcionavimu, tai religija siekia daug toliau, giliau, sankcionuodama net *nusikalstamąsias mintis*, kurios ir yra anų veiksmų tikrąją priežastimi. Čia galėtume

civilinių teisingumo organų funkciją palyginti su ugniagesių paskirtimi — užgesinti bedegantį ir jau gerokai apnaikintą namą. Tuo tarpu gili religija užgesina ir tą blogą žiežirbą, iš kurios *galėtų* kilti gaisras.

Baigdamas pacituosiu vieną atsitikimą iš mums neužmirštos praeities, kai jėga būdavome varomi klausytis tam tikrų paskaitų. Vienas labai iškalingas etnologas, V. U. profesorius, skaitė paskaitą tema apie „tikėjimo absurdiškumą“. Beveik per porą ištisų va-

landų jis pateikė eiles etnologinių faktų iš įvairiausių tautų ir laikotarpių: kur ir į ką tikėta — pradedant nuo kokios drevės medyje, gyvačių, įvairiausių keturkojų ir baigiant gamtos jėgomis, jos reiškiniiais ir pan. Visa tatau turėjo įrodyti religinio jausmo beprasmingumą ir žalingumą. Bet buvo gautas visai nelauktas

rezultatas: visa grupė net žilų ir barzdotų klausytojų po paskaitos apspito prelegentą ir nuoširdžiausiai sveikino jį už tokią turiningą ir gausią faktais paskaitą, per kurią jie įsitikinę, jog *religija yra taip sena, kaip ir pati žmonija*, ir kad, matyti, *religinis jausmas sudarąs žmogaus prigimties dalį*. Tad noras išrauti iš žmogaus prigimties religinį jausmą yra tolygus bandymui pašalinti savisaugos ir kt. pan. gyvybinius instinktus. Tatai tėra įmanoma tik patologiniais atvejais.

Moralė. Kaip žmogaus kūnas yra pajungtas biologinės prigimties dėsniams, kurių nepaisymas reikštų savęs sunaikinimą, lygiai taip pat ir jo laisvieji veiksmai turi atsiremti į tam tikras normas. Be jų būtų neįmanomas ne tik bendruomeninis gyvenimas, bet ir paties individo fizinis ir dvasinis tarpimas. Pagaliau, jei jis ir visa darytų, nepaisydamas kitų, savo egzistencijai išsaugoti, susidurtų su kitų panašiais „užsimojimais“ ir pats nuo jų rankos žūtų: vienas sunkiai dirbtų pasigamindamas maisto ar rūbų, o kitas juos iš jo atimtų; silpnesnieji individai išnyktų, o stipresnieji žūtų tarpusavio kovoj. Todėl žmogus visais laikais jautė reikalingumą tam tikrų taisyklių, kurios normotų kaip jo paties, taip ir kitų individų laisvuosius veiksmus ir juos derintų tarpusavy. Šis elgsenos kodeksas šiandien vadinamas *morale*.

Kiek tų taisyklių bebūtų, jos negali apimti visų gyvenime pasitaikančių atvejų. Todėl žmonija visais laikais jieškojo pastovaus masto bei kriterijaus atskirti geram veiksmui nuo blogo ir jį įvairiai suprasdavo, kas matyti ir iš šiai sąvokai išreikšti termino etimologijos įvairiose tautose.

Žodis *moralė* yra skolinys iš lotynų kalbos ir yra kilęs iš daiktavardžio *mores* — papročiai. Panašiai yra su jo sinonimu, taip pat plačiai vartojamu, *etikos* terminu. Šis yra kilęs iš graikų kalbos žodžio *ethos* — paprotys, iš kuuio sudaryta daikt. *ethikė* reiškė papročių mokslą. Tad senovės graikai ir romėnai moralę suprato kaip *papročių mokslą*. Moraliu bei doru žmogum laikydavo tąjį, kurio elgsena atitikdavo visuomenėj vyraujančius papročius. Vadinasi, jei nori būti moralus, taikinkis prie visuomenės, elkis taip, kad tavo poelgiai derintųsi su kitų žmonių poelgiais. Panašiai bus supratę moralę ir mūsų protėviai: juk *dora* yra bendros šaknies žodis su *derinti* ir iš jo išvestiniu *darna* (plg. sanskrito Dharma — teisingumas, Tiesa kaip dievybė). Vokiečių terminai *Sittlichkeit* ir *Sittenlehre*, reiškia atit. dorą bei dorumą ir doros mokslą, irgi yra kilę iš papročio sąvokos (Sitte).

Nesunku suvokti, kad anaip supраста dora negali būti objektyvus bei idealus žmogaus veiksmų mastas. Juk pati visuomenė toli gražu nėra ideali: girdėjom dažnai kalbant apie dorą puolusias bendruomenes, žemos moralės tautas ir pan. Tad argi visuomet bendruomenė gali būti kelrodis priaugančiajai kartai ir paskiriems individams? Aišku, kad ne. Be to, ir pati visuomenė ar tauta yra reikalinga *auklėjimo*. Čia jau ji negali būti savęs idealas! Reikia jįškoti šiam tikslui objektyvesnių normų, esančių augščiau už pačią žmonių grupę, kurioj gyvename. Juk netikslu būtų bandyti nustatyti tikslu laiką, susirandant vidurkį tarp keliolikos pripuolamai patikrintų įvairiausios kokybės laikrodžių. šiuo atveju objektyvų atsakymą mums duoda astronominė observatorija.

Tokiu pat būdu ir moralės normas netikslu būtų išsivesti vidurkio pagalba. Tad visų amžių filosofai laužė galvas, jieškodami gėriui nuo blogio atskirti kriterijaus, galiojančio visoms tautoms ir visiems amžiams. Atsirado daug teorijų, kurių svarbiausios yra hedonizmas, utilitarizmas, eudeimonizmas, stoicizmas, Kanto kategorinis imperatyvas, socialinės moralės ir kt., tačiau nė viena jų nepatenkino žmogaus proto, ir visos buvo kritikuojamos, modifikuojamos. Vėl žmonijai teko grįžti prie kadaise Sinajaus kalne paskelbtų moralės normų, žinomų Dekalogo vardu. Šios moralės dar niekas nepajėgė sukritikuoti, — išskyrus Nietzsche, kuris tai bandė, — nes ji buvo duota kaip kelrodis žmonijai paties visatos Autoriaus, kurio normos yra absoliutinės.

Kultūra. Kultūros žodis yra kilęs iš lot. veiksmažodžio *collere* (arba geriau: iš būs. laiko dalyvio *culturus*) apdirbti, išdirbti, išugdyti, kultivuoti. Yra įvairiausių kultūros reikšmių: pradedant nuo žemės kultivavimo, augalų sodinimo, gyvulių bei bakterijų auginimo ir baigiant žmonių bei tautų *kultūra*. Šia pastarąja prasme ir kalbėsime.

Jei jau *kultūrinis* augmuo, vaismedis ir gyvulys yra daug vertingesnis, labiau atitinkąs esamas sąlygas, tai dar svarbesnė yra kultūros įtaka žmogui. Atėmus iš žmogaus kultūrą, liktų primityviausias ar net laukinis sutvėrimas: be mokslo, be gilesniųjų jausmų, be menkiausio dvasinių vertybių pažinimo, jų pajutimo ir išgyvenimo. Kultūra, kaip matome, yra *dvasinis turinys*, kuriuo palaipsniui pripildoma žmogaus asmenybė kelyje į jo esmės realizavimą.. Kaip žiedo

tikslas yra vaisius, taip žmogiškosios būties paskirtis yra maksimalinis *sudvasėjimo laipsnis*. Ką gi? Kūno augimas yra įstatytas į biologinio dėsningumo rėmus: čia mes savo valia nieko pakeisti negalime — nebent prižiūrėti jį labiau, apsaugoti nuo kenksmingų aplinkos įtakų, sudaryti jam higieniškesnes sąlygas. Tai visa. Bet dvasios tobulėjimui nėra ribų, ir šis procesas yra mūsų pačių rankose, čia žmogus tęsia savyje Kūrėjo pradėtą darbą, tarsi koks dailininkas, pats realizuodamas savo atvaizdo eskizą.

Kultūra iškelia ir tobulina pavienį asmenį; kultūra įamžina tautas, nes josios turinys, nors ir per medžiagą tepasireiškia, tačiau išeina už medžiagos ribų ir negali būti sunaikinamas nei barbariškų okupacijų, nei gaisrų, nei pagaliau atominių bombų. Graikų ir Romėnų valstybės buvo nukariautos, jų tautų likučiai užmiršti, tačiau šios kultūros užvaldė vakarų pasaulio protus ir iki šios dienos tebegyvena, tik naujose formose. Taip pat atsitiko ir su krikščioniškosios kultūros dvasia. — Dabar nesunku suprasti, kad kultūra iš vienos pusės yra turinys, pripildęs žmogaus dvasią ir atspindį jo veiksmuose bei poelgiuose, o iš kitos — lyg *objektyvi dvasia*, atsijusi nuo paskirų individų ir sudaranti tarsi šaltinį, iš kurio pavieniai asmenys semiasi sau dvasinio peno. Tai atskiros tautos ar epochos kultūra.

Kultūros sąvokos nereikia suplakti su civilizacija. Ši pastaroji, kaip neišvengiama kultūros materialinė pasekmė, apima tikslųjų ir pritaikomųjų mokslų pažangą, pasireiškiančią statyboje, susisiekiame, technologijoje, manufaktūroje ir socialinio gyvenimo sąrangoje.

Didelės civilizacijos pažymiais bus dangoraižiai, trijų ar keturių aukštų miestinis susisiekimas, mašinų tobulėjimas iki elektrinių smegenų, televizijos ir atitinkamas žmonių aprėdas bei elgsena. Čia, kaip matome, yra labiau gamtos apvaldymas, jos, jei taip galima pasakyti, *susmeginimas*, o ne paties žmogaus *sudvasinimas*. Paprastai įkandin kultūros eina ir civilizacija. Puiku, kai šie procesai eina kartu; blogiau, kai kultūra užleidžia savo vietą civilizacijai, ir visai liūdna, kai civilizacija pasidaro gyvenimo tikslas be kultūros, kaip tai esti kai kuriuose naujojo pasaulio kraštuose. Jei kultūra davė žmogui *dvasios pusiausvyrą, vidinį ramumą*, tai civilizacija be kultūros atneša jam *neurozę, įvairiausių rūšių psichinius kompleksus*.

Plynoj šių dienų civilizacijoje *Ars gratia artis* virsta *Ars gratia negotiorum*, o vaizbūnas (dealeris) — masių užmokykliniu auklėtoju! Ar tai ne aiški kultūros krizė! Iš jos išeiti yra tik vienas kelias — šalia išbujojusios civilizacijos nepamiršti per tūkstančius metų žmonijos sukurto dvasinių gėrybių lobyno, sukrauto filosofijoje, literatūroje, muzikoje, skulptūroje, tapyboje... ir, akumuliuojant jas savyje, siekti susidaryti gilią ir tvirtą, paspalvintą moraliniais, estetiniais ir religiniais jausmais, pasaulėžiūrą. Linkėčiau, kad mūsų priaugančioji karta šalia savo profesinio pasirengimo ir techninio kasdienio darbo skirtų nors tiek vietos vienam iš minėtų dvasinių mokslų, kiek skiria savo *hobby*, laikomam šiandien būtinu moderniojo žmogaus pažymiu. Šiuo keliu eidami, nors ir paskendę civilizacijos jūroje, įstengsime išsaugoti savo asmenybės integralumą.

Lietuvių tauta. Kaip organizmas susideda iš ląstelių, taip tautą sudaro paskirų individų tam tikru būdu apspręstas junginys. Ir organizmas, ir ląstelės yra gyvos būtybės, tik jie skirtingu laipsniu apreiškia savo gyvybę: organizmas atlieka daug sudėtingesnius veiksmus negu ląstelė. Tad ir individas labiau įprasmina savo egzistenciją, kai gyvena tautoje, jai tarnauja ir per ją pasireiškia, o ši savo ruožtu sudaro jam palankesnes sąlygas bujoti, augti kūnu ir dvasia.

Bet tauta yra daugiau negu organizmas: ji turi, kaip ir asmenys, savo kūną ir savitą dvasią. Jos kūną sudaro rasė ir teritorija su savo turtais ir institucijomis; tuo tarpu jos dvasia, kaip nemedžiaginis turinys, atsispindi papročiuose, mąstysenoj, jausmuose ir kultūroj. Tatai, apskritai, vadinama *tautos sąmone*, kurios turinį sudaro ta paskirų individų sąmonės dalelė, kuri yra *bendra* visiems. Kuo didesnė savo sąmonės dalį skirsime tautai, tuo jos sąmonė bus turtingesnė, tuo pati tauta pasidarys gajesnė, atsparesnė. Juk tautos būtį apsprendžia individų visuma, ir beje tiek, kiek jie *savęs* skiria bendruomenei, kiek jie gyvena kolektyviniais interesais, kiek jie sielojasi dėl tautinių nelaimių ir džiaugiasi dėl jos laimėjimų. Todėl neužtenka būti savo tautos *kūno dalimi* — nešioti jos kilmės pavardę ir rasinės žymės, o reikia kuo nors prisidėti prie tautos sąmonės turinio praturtinimo; juk tautos galvoja, jaučia ir reiškiasi dvasinėj plotmėj per paskirų tautiečių protus ir širdis. Nei rasė, nei vien kraujas tautiškumo nesudaro. Tautos iškyla ne narių skaičiumi bei jų rasės grynumu, bet jų *tautinio sąmoningumo laipsniu*.

Kartą susiformavusi tauta ima reikštis, panašiai kaip ir pavienis asmuo, savo veiksmais ir įtaka laike ir erdvėje. Taip ji kuria savo istoriją. Ir kuo jos praeitis yra didesnė ir garbingesnė, tuo yra tvirtesnis pagrindas tautai išsilaikyti. Tokiu būdu ir lietuvių tauta nėra vien sąvoka, vardas. Ji yra realybė, giliai įleidusi šaknis praeity. Bet pilnai tauta tepasireiškia, kaip ir individas, kai ji naudojasi *laisve*, kai ji yra *nepriklausoma*. Individo atveju apsisprendimo laisvė vadinama *valios laisve*, o tautų gyvenime — *suverenumu*, ko, deja, lietuvių tauta šiandien neturi. Bet nenusiminkime: kai žmogus esti kalėjime, tatai dar nereiškia, kad jis nustojo gyventi. Anaip tol ne: mūsų dvasios niekas neįstengs pavergti, išskyrus mus pačius! Kaliniai kartais taip išbujoja dvasioje, kad jų asmenybės tampa tiesiog galiūnais ir jų idėjos užvaldo ištisų epochų protus. Tokioj būklėj yra šiandien ir lietuvių tauta, išsklaidyta po visus penkis kontinentus. Jos likimas nuo mūsų priklauso: kiek mes *savęs* jai skirsime, kiek gyvensime josios būtimi, nesidangstydami, tarsi jai kuo nusikaltę, po kitataučių pavardėmis, tiek jai yra vilčių vėl atsikelti lyg šalnos paguldytam daigui.

GAMTOS DĖSNIAI IR MATERIALIZMAS

VLADAS LITERISKIS

1930 metais baigė Vilkaviškio gimnaziją. 1931 — 1934 Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos - Filosofijos fak. studentas. 1934 — 1938 Matematikos-Gamtos fak. studentas. Diplomuotas geografas ir biologas. Po to dar išėjo chemijos kursą. 1945 — 1947 Goettingeno

universiteto studentas. Studijų pagrindas — mikrobiologija. 1947 — 1948 Muensterio universiteto studentai. Gavo gamtos mokslų daktaro laipsnį. 1938 — 1940 Tyrimų Laboratorijos prie Ginklavimo v-bos laborantas ir asistentas. 1940 — 1944 Technologijos fak. vyr. asistentas. Be to, kai kurį laiką buvo įvairių Kauno gimnazijų mokytojas. Vokietijoje mokytojavo Greveno, Blumbergo ir Augustdorfo gimnazijose. 1954 — 1957 m. — Vasario 16 gimnazijos direktorius.

Gamtos mokslai yra mūsų pasaulėžiūros pagrindas. Dvidešimtas šimtmetis praskleidė atomų pasaulio uždangą, pro kurią dabar pasirodė atomų realybė. Prieš

atomų uždangos praskleidimą mokslininkai manė, kad mažas atomų pasaulis yra erdvė tų pačių gamtos dėsnių. Paukščių Kelią, atskirą žvaigždę ir bet kuri žemišką kūną valdo bendri mechanikos dėsniai. Bet atomų dėsningumas yra visai kitas: atomus tvarko *statistinis* dėsningumas. Atomų statistinis dėsningumas atmeta materialistinę pasaulėžiūrą, kuri į pryšakį iškiša kauzalinį mechanizmą.

Atominių dėsnių tikrumas, pilnumas ir preciziškumas dabar sudaro tobulą atominio pasaulio sampratą. Atominiai dėsniai dabar niekam nekelia abejojimų.

Kauzalinis mechanizmas, kūnų autodinamika, kiti-
mo nustatymas iš anksto ir kitimo nelaisvumas yra
kertiniai materialistinės pasaulėžiūros dėsniai.

Bet atomų skilimo vyksmui yra charakteringas *laisvumas*. Skilimo vyksmas nėra nustatomas iš anksto. Atomų skilimo vyksmas apibūdinamas tik statistiškai. Radiumo skilimo puslaikis (laikas, per kurį skyla pusė paimto radiumo atomų), apskaičiuotas statistiniu metodu, yra 1600 metų. Bet niekas negali pramatyti pavienio atomo skilimo laiko: atskiras atomas turi sprendimo laisvę. Kalbėdami apie sprendimo laisvę, mes čia neturime minty tokios laisvės, kokia reiškiasi asmenyje ar, iš dalies, gyvyje, bet tik laisvę nuo gamtos įstatymo būtinumo, tam tikrą atsitiktinumą laipsnį. Atomų skilimo laisvumas, suvokiamas tik statistika, yra pirmykštis gamtos dėsnis. Kitaip pasakius, statistinis dėsnis yra visų gamtos dėsnių pagrindas. Kiti gamtos dėsniai yra statistinių dėsnių išdava. Atomų skilimo vyksmo nustatymas iš anksto neturi atramos moksle: atomai atmeta determinizmą. Tik dabar, pra-

skleidus atomų pasaulio uždangą, pasirodė materijos laisvės principas. Materijos kitimų laisvumo suradimas yra didelis dvidešimto šimtmečio mokslininkų laimėjimas. Tik bestruktūris atomų sumasinimas uždengia, bet nepanaikina atomų laisvumo principo. Prieš kauzalinį mechanizmą pasisako atominė fizika.

Tarp atomų ir gyvulių yra tam tikras paralelizmas. Materializmas gyvį, tuo būdu ir žmogų, laiko tik kauzaliniu mechanizmu. Bet mažiausi gyvybės struktūriniai elementai, kurie valdo visą organizmą, turi sprendimų laisvę ir yra visos gyvybės pagrindas. Šitų gyvybės elementų tyrimas sudaro visai kitą gyvybės problematiką. Atomų ir elektronų sprendimų laisvė galbūt yra gyvybės pradžia. Vadinasi, gyvybė prasideda prie atomų. Gyvybė nėra aklų jėgų valdomas cheminis mechanizmas. Provizorinė gyvybės samprata gali atrodyti šitaip: gyvybė yra išorinis arba organinis mažiausių struktūrinių elementų laisvumo pasireiškimas.

Didysis Gamtininkas yra sukūręs materijos laisvumo principą. Materializmas, nepažindamas šito principo, kėlė kauzalinį mechanizmą, kurį dabar atmeta dvidešimto šimtmečio atomfizikai. Materijos amžinumo dėsnis — šitas materializmo ramstis, — kurį fizikai atmeta, dabar pasilieka tik kaip istorinis prisiminimas. Empyrinis laiko, erdvės, materijos ir priežastingumo tyrimas suras dar stipresnių argumentų prieš materializmą.

Žmonių gyvenimas bandomas tvarkyti jėgos teise ir jėgos morale. Prisidengimas menkais naudingumo motyvais dabar yra žmonių teisių mindžiojimo pagrindas. Mažų tautų teisių laužymas, išdavimas ir grobi-

mas yra daromas didžiųjų valstybių naudingumo motyvais. Šita moralė nesukūrė saugumo nė didiesiems.

Dabar vyksta pasaulėžiūrinių Rytų ir nepasaulėžiūrinių Vakarų susidūrimas. Vakarų nepasaulėžiūriškumas ir beprincipiškumas išugdė milžinišką bolševizmo grėsmę patiems Vakarams. Ginklų karas dabar, atrodo, nenugalės bolševizmo: Vakarai neturi pranašumo. Vakarų viltys bolševizmui nugalėti, sudėtos vien tik į techniką, nepasitvirtino: dabar kaip tik iškyla šito klaidingo galvojimo išdavos. Vakarai nepakankamai įvertina idėjų plotmę. Patys komunizmo vadai atskleidė komunizmo principų krizę. Komunizmą nugalės tautų laisvės, lygybės, ekonominio gerbūvio ir vienybės idealai. Bet, deja, Vakarai siekia tik sambūvio su komunizmu. Tas sambūvis po kurio laiko gali būti tikra Vakarų katastrofa. Vakarų sambūvio politikos dėka komunizmas po II Pasaulinio karo padarė didelę pažangą.

Prieš mūsų tautą pasilieka ilgas Kalvarijos Kelias. Tą kelią mums primetė ne kas kitas kaip Vakarai. 1945 metais Potsdamo suvažiavimas prie Sovietų Rusijos priskyrė pusę Rytprūsių. Šiaurinė Rytprūsių dalis — Karaliaučiaus, Isrutės, Tilžės — sritys, niekada nepriklausiusios Rusijai, dabar pasidarė Sovietų Rusijos žemė. Pusės Rytprūsių atidavimas Sovietų Rusijai ant Lietuvos uždeda Sovietų Rusijos reples. Potsdamo komunikatas net nepasako, kad Sovietų Rusijai priskirtos sritys tęsiasi tik ligi Nemuno. Rytprūsių priskyrimas prie Sovietų Rusijos yra faktiškas Baltijos valstybių išdavimas. Baltijos valstybių įjungimo į Sovietų Rusiją nepripažinimas iš Vakarų pusės yra tik nenoras šiuo

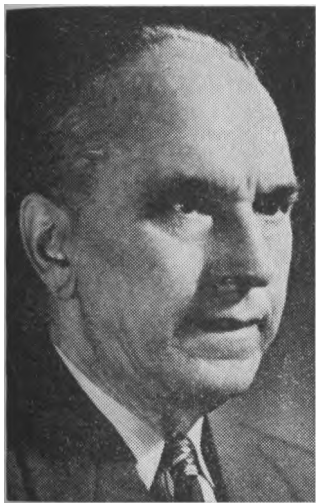
laiku dėti savo parašą po purvinu darbu. Tylos sąmokslas prieš Baltijos valstybes pagrindas yra Jaltos ir Potsdamo Rytų ir Vakarų susitarimai.

Lietuvos išlaisvinimas gali įvykti tik sugriovus Potsdamo nutarimus. Ar galima tai pasiekti naujų pasitarimų keliu? Rytprūsių padalinimas tarp Lenkijos ir Sovietų Rusijos uždaro Baltijos valstybių išlaisvinimo kelią. Mūsų išsilaisvinimo pastangos iš Vakarų pusės nesulaukė reikiamos paramos. Mūsų išsilaisvinimas turi būti pagrįstas tikėjimu būsimais gyvenimo įvykiais. Lenktynės tarp Rytų ir Vakarų kada nors prieis prie galo. Tada gali įvykti mūsų padėties pasikeitimas. Mūsų kelias yra jėgų ugdymas busimiesiems įvykiams išnaudoti. Mūsų gyvenimo rytojus yra pilnas vilčių. Dabartinė grėsmė Vakarams susidarė dėl mažų tautų laisvės sumindžiojimo.

Lietuvių tautos Kalvarijos kelias veda į Prisikėlimą.

GYVENIMAS TĖRA AKIMIRKSNIO VIEŠNAGĖ

PETRAS MAČIULIS

gimė 1895 m. kovo 5(18) d. Bimbų kaime, Panemunėlio valsč., Rokiškio apskr. Mokėsi Panemunėlio ir Palėvenės pr. mokyklose, Šiauliuose ir Kaune, Teisių fakultetą išklausė Romoje, įsigydamas doktoratą už disertaciją apie žemės problemą Italijoje ir Lietuvos žemės reformą. Nuo 1919 m. sausio iki 1940 m. rugsėjo dirbo valstybės tarnyboje. Spaudoje pradėjo bendradarbiauti jau 1918 metais, ypač daug rašė, studentaudamas Romoje, į Amerikos lietuvių spaudą.

Spaudai turi paruošęs: Trys ultimatumai, Įstaigos ir žmonės, Konsulai ir konsulatai. Išvertė tris Giovanni Papini veikalus: Kristaus Istorija, Šventasis Augustinas ir Popiežiaus Celestino VI-jo laišakai žmonėms; W. Solovjovo Legenda apie Antikristą, Lietuvoje paliktas W. Kowerski veikalas, išverstas iš portugalų kalbos — O Izrael sem maschera.

Visų mūsų ilgesnis ar trumpesnis gyvenimas tėra visatos akimirksnio viešnagė; kažkas yra pasakęs, kad devynias dešimtąsias savo gyvenimo mes išbarstome smulkmenoms, o kai ateina toji dešimtoji dalis — nebesugebame ja pasinaudoti. Nors kartkartėmis dažnas vis dar tebeužsimoja ką nors teigiamo savo gyvenime „pradėti“.

Jei manęs kas paklaustų, ko žmogus gyvenime daugiausia yra reikalingas, trumpai atsakyčiau: mokslo, mokslo ir dar kartą mokslo, kurio galima ir būtina visiems pasisemti, ir ne vien tiktai mokykloje. Sakoma, kad tikėjimas yra dieviškoji malonė ar dovana, bet ir čia reikalinga žmogaus gera valia. Mokslo padedamas jis gali pastebėti dieviškosios esmės nekintamus dėsnius. Ne mokslas žmogų kartais nuo Dievo atitolina, bet mokslo apie Dievo supratimą neturėjimas.

Gilioji Lietuvos senovė mus moko, kaip narsūs buvo mūsų protėviai, kaip šimtmečius jie atsilaikė prieš gausesnius priešus ne todėl, kad jie buvo fanatikai, gindami savuosius dievus ir sodybas, bet dėl to, kad giliai tikėjo jų dievus buvus amžiniais, teisingais, jie tikėjo ir gynė amžinąją tiesą. Tai tartum iš Naujojo Įstatymo paimtos mintys!

Kiek žinoma, stabmeldiškoji Lietuva, apart deginimo lauko ir miško gėrybių, jokių kraujo aukų nevartojo. Jeigu šeimos galvos lavoną deginant užlipdavo ant laužo ir jo žmona, norėdama drauge su savo gyvenimo draugu „iškeliauti į dausas“, tai tas tik parodo mums, kaip giliai ir šventai būdavo laikomasi moterystės ryšio.

Ir po šiai dienai senoliai tebemoko mus dviejų taip

reikalingų žmogaus gyvenime dorybių: tikėjimo Dievu ir šeimos židinio šventumu. Jei žmogus praranda bet kurią šių dorybių, jis praranda pats save ir savo gyvenimo prasmę, gyvenimo grožį ir džiaugsmą.

Mūsų dabar gyvenamas laikas visus galėjo įtikinti, kad europinis liberalizmas, apsisiautęs nekaltu pozityvizmu, rusuose išsigimė į nihilizmą. Ir mūsų senosios kartos inteligentijos dalis buvo rusų nihilizmu apsikrėtusi. Vėliau rusiškasis nihilizmas be didesnių svyravimų perėjo į dialektinį materializmą. Daugeliui atsivėrė akys, tik gaila, kad tai įvyko per vėlai.

Pirmasis mūsų nepriklausomo gyvenimo dvidešimtmetis davė Lietuvai didelį skaičių išmokslintų žmonių, tačiau dauguma jų, atrodo, buvo be gilesnio išsilavinimo troškimo: mokslą pamėgusių dėl paties mokslo nedaug teturėjome. Pilna žodžio prasme kultūringos asmenybės, lyg kokie šviesūs meteorai, neilgai mūsų padangėje tešvytėjo.

Kai net tremtyje būdami dažnai nebesugebame vieni kitiems pagarbesnio žodžio surasti, gindami savo skirtingas tezes, tai tas tik patvirtina mūsų pasiguodimą gilesnės kultūros mummyse nebuvimu. Gal tai ir būtų galima paaiškinti užsilikusiomis mummyse baudžiamos liekanomis su jos visais neigiamais priedais, k. a. žlibumas, pavydas, vergiškumas. Visus mūsų gražiausius polėkius, visus geriausiai nuveiktus žygius, visus giedriuosius sumanymus ateičiai susikurti tos trys nelėmtos ydos nustelbia ir kaip piktas kirminas sugaužia.

Lietuvių tautai nėra lemta žūti. Ji dar skaisčiau sužvilgės, numetusi jai primestą dabar svetimą ir gru-

bū jungą, tik jos vadovybei teks nuoširdžiai padirbėti, savo prieauglį paruošiant svetimą visokiems „izmams“.

Daugelyje kraštų teko pabuvoti, ilgesnį laiką gyvenau trijuose kontinentuose, bet niekur kitur nepastebėjau ir nepajutau tiek karštos ir gilios meilės Dievui, kaip mūsų Lietuvoje. Kai mūsų kuklus ir geras žmogus, prašydamas Dievo palaimos savo laukams ir javams, iš visos širdies užtraukia „Pone, Karaliau, Dieve Abraomo“ giesmę, jis tikrai „dangų prie žemės palenkia“... Tokį žmogų ir Dievas myli.

PASAULĖŽIŪRA, VERTYBĖS IR ŽMOGUS

P. MALDEIKIS

gimė 1904 m. spalio 19 d. Bartkūnų kaime, Ramygalos valsč. Baigė Ukmergės gimn. 1927 m. ir Vyt. Didžiojo hum. mokslų fakultetą 1932 m. Nuo 1932 iki 1939 m. buvo Aklųjų instituto direktorius Kaune, 1939 — 1940 metais mokytojavo Marijampolės mokytojų seminarijoje, 1940 — 1941 m. buvo Kauno IX gimn. mokytojas, o nuo 1941 iki 1944 m. — Kauno Mokytojų seminarijos direktorius. Tremtyje, Hanau stovykloje 1945 — 1949 m. buvo Lietuvių gimnazijos direktorius. Vokietijoje 1947 — 1949 m. pirmininkavo Lietuvių Mokytojų sąjungai. Yra autorius knygų: Melas kaip pedagoginė problema (1938), Inteligencija ir jos tyrimas (1939), Valia ir jos ugdymas (1940), Tėvai ir vaikai (1947), Seksualinis auklėjimas (1948). Pasižymi gilia pedagogine mintimi ir gausiai surinkta informacija apie JAV ir Europos pedagogines kryptis. Jo brandūs straipsniai pedago-

giniais, filosofiniais ir visuomeniškai kultūriniais klausimais telpa periodikoje.

Mūsų pasaulėžiūrą sudaro mūsų pažiūros bei ištikinimai pagrindiniais klausimais, būtent, kaip mes suprantame gyvenimą, jo prasmę ir jo tikslus, kaip mes suprantame Dievą, žmogų, sielą, dvasią ir medžiagą, kokius mes nusistatome santykius su mus apsupančiais žmonėmis, kaip vertiname daiktų pasaulį ir jo įtakas žmogui ir kaip visus tuos ir kitus klausimus deriname į vieną sistemą.

Pasaulėžiūra yra medžiaginės ir dvasinės tikrovės supratimas. Ji atsiremia į mūsų tos tikrovės pažinimą ir jos atskirų sričių vertinimą. Jei mūsų auklėjimas yra mus įvedęs į jos svarbiausius požyūrius ir jei mes turėjome sąlygas ir buvom pajėgūs įsigilinti bei įaugti į visus svarbiausius jos atžvilgius, tada mes turime vispusišką pasaulėžiūrą. Jos gilumas pareina nuo to, kiek mes jieškome į tuos klausimus atsakymo ir kiek tas atsakymas yra giliai motyvuotas bei vispusiškas. Ir jei mes pajėgiame juos suvesti į vieną darnią sistemą, mes turime harmoningą pasaulėžiūrą, kurioje žinojimas artėja prie išminties, veikimas prie gėrio, išraiška prie grožio, santykiai su medžiagine aplinka — į visatos harmonijos pajutimą, santykiai su žmonėmis — į humaniškumą, santykiai su Dievu — į šventumą.

Pasaulėžiūra artimai siejasi su mūsų vertybių sistema. Susidomėjimas didžiaisiais klausimais bei jų vertinimas žymiai pareina nuo to, kiek mes esame susipažinę su jų pagrinduose esančiomis vertybėmis, t. y. kiek mes esame jas sąmoningai įvertinę, kiek jos yra

tapusios mūsų siekimais ir kiek mes esame jomis formavę savo dvasinį gyvenimą. Ypač mūsų pasaulėžiūra siejasi su vertybių gradacija, kuri yra ne kas kita, kaip mūsų pažiūra, kurioms vertybėms tenka pirmenybė prieš kitas arba kaip mes jas sustatome į eilę pagal jų reikšmę integralinėje vertybių visumoje.

Neretai mes susiduriame su stipria tendencija didžiausia vertybe laikyti patį žmogų, laikant jį pačių vertybių autoriumi. Tačiau ši pažiūra gali tilpti tik materialistinėje pasaulėžiūroje, nes ji paneigia ne tik dvasinių vertybių pirmumą prieš materialines, bet ir jų esmę. Didžiosios vertybės nepareina nuo žmogaus jų įvertinimo. Priešingai, pats žmogus savo vertę didina, vertybes savyje realizuodamas ir jomis save formuodamas. Tačiau svarbiausia jo vertė pareina nuo to, kad po esmės svarbiausią dalį sudaro dvasinė, nemirtinga siela. Todėl jo vertė labai sumažinama, jei jo esmei nebepripažįstama dvasinio principo, ir ji suvedama tik į organizmo savybes bei jo funkcionavimą.

Apskritai žmogų mes retai tevertiname sąvokomis, išreiškiančiomis materialinę jo esmės dalį. Tiesa, mes visada teigiamai vertiname gerą bei harmoningą žmogaus organizmo sudėtį, gerą jo sveikatą, grožį, dailius judesius ir neretai jais pasigėrime, tačiau visais tais atvejais mes nenutolstame nuo minties, kad visos šios ir kitos kūno savybės dar neišreiškia jo žmogiškos didybės bei vertės. Išskyrus erotinį vertinimo atveją, žmogaus vertę — jo asmenybę — mes nustatome ne iš kūno savybių, bet iš to, kokias jame įžiūrime dvasines vertybes. Yra neišskiriamas žmogiškumo pradas žmogų vertinti ne pagal jo jėgą, išvaizdą ar vikrumą, bet

pagal jo charakterį, jo išsilavinimą bei žinojimą, pagal jo protingumą bei išmintį, pagal jo estetinį produktinumą, pagal jo socialinį sėkmingumą, pagal jo santykių harmoningumą ne tik su žmogiškąją bei daiktine aplinka, bet ir su tuo, kas yra antgamtiška.

Ypač didelį vaidmenį žmogaus vertinime turi jo moralinis lygis. Morališkai vertingą žmogaus elgesį mes laikome kilniu, o morališkai nevertingą — žemu. Tuo būdu žmogaus susigyvenimą su moralinėmis vertybėmis, jų realizavimą savo dvasiniame gyvenime mes laikome jo kilimu, jo gi moralinių vertybių nebepaisymą vadiname jo puolimu. Ir jei dar moralinių vertybių nebepaisymą seka pasiteisinimas, paneigias moralinių vertybių visuotinumą ir moralinių reikalavimų tikslumą, tuo atveju puolimo terminas yra visiškai vietoje pavartotas.

Teisingiausias pasaulėžiūros principas yra tas, kuris remiasi teisinga vertybių gradacija, kurioje augščiausią vietą užima religinės vertybės, kurios integralinėje visumoje dvasinės vertybės pirmauja prieš materialines ir kurioje žmogaus esmės dalykai yra suderinti su jo antgamtiniais tikslais. Ne vien žmogus, bet ir visų rūšių socialiniai junginiai negali būti patys sau norma. Net ir valstybė, pati leidžianti sau įstatymus, viena pati neturi principų, kurie ją apsaugotų nuo iškrypimų ir žmogaus natūraliųjų teisių bei pagrindinių vertybių paneigimų. Nutolimas nuo religinių principų lygiai pavojingas tiek atskiram individui, tiek šeimai, tiek ir valstybei.

ASMENS PASAULĖŽIŪRA

ČESLOVAS MASAITIS

gimė Lietuvoje 1912 m. ir tenai norėtų mirti — tačiau tėvynei lavonų nereikia. Ką išmoko — viskas iš Biržų gimnazijos, išskyrus matematiką, kurios grožį dėstė Vytauto Didžiojo universitete iki 1937 metų (prof. Vikt. Biržiška ir prof. B. Kodatis turėjo po magišką lazdelę

šviesiosioms žiežirboms išskelti). Kelerius metus Kaune ir Vilniuje skaičiavo žvaigždes (vis tas pačias — pro teleskopą). Vokietijoje „stovykliniu politiku“ išvirto, į Vliką važinėjo (Vykdamosios Tarybos reikalais). Amerikoje šešerius metus į apytuščias studentų galvas kalė matematiką (jei būtų pilnos — nieko naujo neįkištum). Tennessee universitetas suteikė daktaro laipsnį. Dabar Jungtinių Valstybių Armijoje vienas iš technologinių lenktynių (su kacapais) dalyvis, 1940 metais vedė visų puikiausiąją Eleną (Balčiūnaite), kuri 1942 m. padovanojo be galo mielą dukrą Nijolę.

Asmens pasaulėžiūra — tai lietuviško žodžio spalvom pasipuošus mintis, tai svajonių ir ilgesio, žėrinčių

įspūdžių ir miglom papuoštų argumentų mozaika. Pasaulėžiūra — tartum saulėtos vaikystės netilsiantis aidas, ar sieloj atbudus saldi šiluma, o gal tik skolos užmirštos tylutėlis virpėjimas sąžinės stygose.

Pasaulėžiūra — sielos visų apraiškų intymiausia jungtis su pasauliu, nenusakoma žodžiais ir minties nepagaunama, kaip ir siela pati neįtilpus į jokių žodžių skambėjimą.

Kalbėtojai supina žaviojon retorikon tautų ir religijų bendras pasaulėžiūras, raštingieji jas rašo į knygas, nes jos yra tik abstrakcija, asmenų pasaulėžiūrų šukės, kurios abstrakcijos filtrų atkoštos nuo nesuskaitomų spalvingų smulkmenų, nuo svaiginančio ir viską persunkiančio individualizmo vyno. Iš filosofijų ir loginių sistemų suraizgyti kostuvai tesulaiko tik tai, kas tų filosofijų sąvokom nusakoma, tik tai, kas į tas sistemas telpa, praleisdami visą begalinį sielos pasaulio įvairumą nutekėt į nepagaunamas, neišreiškiamas formas. Šios sausos ir blankios abstrakcijos paprastai apvelkamos trapiu argumento rūbu ir patiekiamos kaip grupių pasaulėžiūros — dažnai viena kitai prieštaraujančios, bet visos nesugriauinama logika ir neatremiamais argumentais grindžiamos.

Tačiau kaip įmantrūs filosofai savo tikėjime ir sielos polinkiuose paskandina visą patirtį, užmiršdami, kad tūkstančiai jų pirmtakūnų skelbė prieštaraujančias sistemas ir visi tikėjo savo argumentų jėga ir teisingumu, taip ir kiekvienas pasaulėžiūros grupės narys ją priima ne dėl retorikos žavėjimo, ne dėl argumento smogiančios jėgos, bet dėl to, kad kažkur giliai jo sieloj gyvybės syvų virpesiai atliepia tais pačiais

aidais, kaip ir ši grupės pasaulėžiūra, dėl to, kad nenusakoma jėga įdvasinti įstengia šią abstrakciją ir ją paverst gyvosios sielos gyvąja pasaulėžiūra.

Tačiau toj pačioj akimirkoj, kai abstrakcijai sugrįžta jos gyvybės pilnuma ir visų spalvų žibėjimas, ji tampa nenusakoma, vienintelė, tik vieno individo pergyvenama — ypatingu nepakartojamu širdies plazdėjimu, kiekviena akimirka nauju ir kiekvienoj buities formoj kitokiu atspalviu.

Kai mintis susitelkia gryniausioj logikos abstrakcijoj, jinaį pažįsta formalią tiesą ne argumentais ir įrodymais, bet ta nenusakoma jungtim su minties pasauliu, jinaį gyva sieloj gimusiu tikėjimu, kuris yra vienintelis vadovas formaliame kely į abstrakčią tiesą. Kai lūpos taria „motina“ ir kai pasaulis visas ima trypt vaikystės švelnių saulėlydžių žėrėjime, kai lietuviškai ištartas žodis „tėviškė“ nubaltina visus laukus lyg horizonto pražydusiu pavasariu, kai trumpa malda apgaubia viską dangaus žydryne, kuri nusitęsia nuo sielos gelmių lig anapus tolimų žvaigždynų užsnūdusių amžių begalybės, tada sutviska vardų neturinčios asmeninės pasaulėžiūros varsos — nepakartojamos ir niekad neatspėjamos.

Jei niekas neužrašė visų žodynų tomuose tokio žodžio, kuris galėtų pasakyti, kodėl tiktai lietuviškas tėviškės vardas žydi pavasario vyšniom ir geltonuoja rudenio berželių auksu, o visų kitų kalbų vertime be spalvų ir šaltas, tai iš ko supinti sakinį, kuris nusakytų visą sielos santykį su bėgančia pasaulio karusele, arba jo visų vertybių banguojančią gradaciją sieloje?

Asmens pasaulėžiūra nėra tik surašytų dogmų ir

aprežtų normų rinkinys, kursai galėtų tilpti į vieną fotografiją, tarytumei numirėlio bruožai, bet ji gyva ir besikeičianti tradicijų, tikėjimo, svajonių ir vilties srovė, ji — su užgesusiom dienom nespėjusi nubėgti praeitis ir Dievo tėviškam delne peranksti atbudusi diena. Asmens pasaulėžiūra — tai nenutrūkstančios stygos, kuriose sąžinė išaudžia gyvenimo prasmės melodiją, atskambančią nesuskaitomais aidais augščiausio pašaukimo skliaustuose, — arba uždūstančią poslegiančią stabų naštą.

MOTINOS PERTEIKTA GYVENIMO FILOSOFIJA

JONAS MATULIONIS

jos. Mirė 1955 metais, ištremta Sibire. Mokslas — pradinis — Ūdrijoj, Krokialauky ir Griškabūdy; gimnazijos — Marijampolėj ir Voroneže. Universitetas Kaune (Teisių fakultetais).

Darbai — įvairūs: Lietuvos kariuomenės karininkas, seimo protokolninkas, krikščionių demokratų partijos reikalų vedėjas, bankų tarnautojas, buhalteris, direktorius; finansų ministeris po 1941 metų sukilimo, finansų gen. tarėjas vokiečių okupacijos metu. Tremty: fabriko darbininkas, ligoninės šlavikas, tarpininkas - agentas, fabriko paktinis ir... Vliko pirmininkas.

Dirbo lietuviškose organizacijose nuo pat 1912 metų ligi šio laiko. Bendradarbiauja spaudoje pradedant nuo korespondencijos 1917 metų vasarą. Tai žurnalistika.

Esu augęs ir brendęs ateitininkų organizacijoj. Įstojau į šios organizacijos eiles beveik jos pradžioje, kada ir patsai buvau tik pradėjęs dairytis po margąjį pasaulį, ir tai iš knygų. Man tada įstrigo šios organizacijos skelbiamas vienas dėsniis — tautos reikalai, visuomenės reikalai, organizacijos reikalai eina pirmiau savųjų reikalų, asmeninių. Ir tas dėsnis manyje įstrigo giliai, giliai.

Jaunose dienose buvo visa tai ne tik suprantama, bet ir lengva vykdyti.

Subrendus, supratimas liko kaip imperatyvas, nors jo vykdymas ėjo sunkyn. Jis liko kaip savotiškas kelrodis, kaip tai, kas turi būti.

Šis šūkis išeina iš ateitininkų pasaulėžiūros, kaip jos praktiška išvada: tarnyba tautai, tarnyba per ją ir žmonijai, kartu tarnyba ir Dievui. Rūpinkis bendrais reikalais, o bus geriau visiems, taigi ir tau pačiam. Tai ir atitinka krikščionišką doktriną. Tai pritaikinta gyvenimo ir sugyvenimo reikalams.

Tarnyba tauta reikalauja supratimo, kas tai yra tauta, geriau pasakant, kas yra lietuvių tauta ir kokia jos paskirtis kitų tautų tarpe.

Nebuvau niekad šovinistas. Niekad tautos negarbinau; bet tremty aš virstu savo tautos adoratoriumi. Kada aš lyginu savo tautą su kitomis, aš matau jos visas ypatybes, aš matau jos lobynus, ir noriu suprasti savo tautos sielą.

Tautos pašaukimas? Tautos paskirtis?

Nelaimės išryškina žmogaus charakterį. Kada jis apnuoginamas, kada jis atsistoja be jokių papuošalų,

kada jis neturi kuo pridengti savo trūkumų, kada veikia nevaržomi instinktai, kada jis neturi kaip paslėpti ir savo sielos turtų, tada pamatai tikrą žmogų. Nemuotą.

Ir kada tauta, gyvendama nuolatinėj teroro grėsmėj, glaudžia svetimos tautos benamį, kada apiplėšto Lietuvos kaimo bemokslė moteris - motina dalina savo vaikams po duonos kąsnį ir tokį pat duoda pabėgėlei mergaitei iš priešo tautos — štai kur ir pasireiškia tautos charakteris ir jos siela. Štai kur blykstelį lietuviškos kultūros amžiais brandintos ir tik kančioj išryškėjusios vertybės.

Darbai kalba.

Lietuvių tauta iš amžių glūdumos atsinešė savo žmoniškumo kultūros pradus. Ji buvo žmoniška, konkreti ir suprantama. Ji buvo kaip šiluma, kaip šviesa, kartu veikdama kaip nuolatinė palaima.

Atsimenu savo Motinos, mirusios ir palaidotos Sibiro plotų beribėj, įsakymą - nurodymą - patarimą:

„Jonuk, nusileisk jam. Tu protingesnis ir vyresnis už jį“. Taip sakydavo Motina susikivirčijus man su jaunesniais broliais, seserimis.

„Jonuk, jam pagelbėk. Juk tu stipresnis“, — pridurdavo kitą kartą.

Aš dvasioj protestuodavau: kaip? aš, stipresnis, vyresnis ir didesnis, turiu jam nusileisti jam, silpnam? Man tai buvo nesuprantama. Tada. Šiandien aš suprantu.

Šiandien aš suprantu mano Motinos knygomis ir raštais nemokytos, filosofijos ir pedagogikos negirdė-

jusios, didį, gražų ir išminties pilną patarimą — „nusi-
leisk, pagelbėk“.

Nes tu protingesnis ir stipresnis!

Nusileisk! Pagelbėk! Padėk!

Šis patarimas ne knygoje rastas. Jis buvo perduodamas kartų kartoms. Gal iš šimtų, gal iš tūkstančių metų. Jis neišmoktas. Jis gyventas lietuviškų giminių. Jis praktikuotas prie lietuviškų senųjų židinių.

Ir taip lietuviška žmogaus kultūra sutapo su krikščionybės didžiuoju įsakymu — „mylėk savo artimą, mylėk ir priešą“.

Mes pamatuotai didžiuojamės senosios kunigaikščių Lietuvos kariniu, politiniu ir valstybiniu genijumi. Jis patraukia ir uždega. Kada aš gilinuosi į savo tautos kultūrą, jos sielą, jos papročius, — aš taip pat didžiuojuos. Juk aš priklausau tai tautai, kuri prie Nemuno krantų, šventų ažuolų šlamesy ir šilų žavesy, sukūrė tokį žmogų ir davė jam vardą — lietuvis.

Ir aš noriu būti vertas šios nuostabios tautos. Aš noriu jai tarnauti.

KULTŪRA — TAUTOS GYVASTINGUMO LAIDAS

ALEKSANDRAS MERKELIS

gimė 1907. I. 11. Mikaičių k., Gruzdžių v., Šiaulių apskr. 1925 m. baigė Šiaulių gimnaziją. Lietuvos universitete studijavo lietuvių ir rusų literatūros ir pedagogiką. 1928-29 m. „Aušros“ Berniukų gimn. lietuvių kalbos mokytojas, 1929 - 31 m. Šiaulių Mokytojų seminarijos

lietuvių kalbos, literatūros ir pedagogikos mokytojas. Vėliau — laisvas žurnalistas, 1937 m. Eltos Vidaus Informacijos skyriaus redaktorius. 1938-40 m. valstybės prezidento asmens sekretorius. 1939 m. oficiozo „Lietuvos Aido“ vyr. redaktorius.

Bendradarbiavo keliasdešimtį laikraščių bei žurnalų, daugiausia rašydamas kultūriniais klausimais. Išspausdino Juozas Tumas-Vaižgantas (1934 m. 400 p.), Jaunoji Lietuva (1932 m. 256 p.) ir keletą brošiūrų. Nuo 1927 m. skaitė paskaitas per radiją ir parašė keletą radijo vaidinimų. „Jaunojoj Kartoj“ išspausdintas etnografinis scenos veikalas „lietuviškos vestuvės“.

Bolševikus išvijus iš Lietuvos, suorganizavo Raudonojo Teroro muzėjų ir parašė didelį dokumentuotą veikalą Raudonasis teroras Lietuvoje. Jo rankraštį ir dokumentus turi Altas. Tremtyje įsteigė ir redagavo keletą laikraščių ir buvo Lietuvių Žurnalistų s-gos pirmininkas. Parašė monografiją Hanau stovyklos, kurioj gyveno.

1949. XII. 27. atvyko į JAV. Gyvena Great Neck, N. Y., dirba sodininko darbą. Baigia ruošti Vydūno ir V. Kudirkos monografijas.

Sovietų Sąjungos pavergtai lietuvių tautai graso didžiausias pavojus būti sunaikintai. Ar ji atlaikys šį sunkiausią savo gyvenime bandymą ir vėl taps laisva ir nepriklausoma — svarbiausias šių dienų mūsų ir galbūt būsimų kartų klausimas. Šio klausimo sprendime — vienintelis atsakymas: lietuvių tauta taps laisva ir nepriklausoma tik tuomet, kai bus palaužta Sovietų Sąjungos galia, kuri tuo tarpu tolydžio auga ir graso laisvosioms tautoms.

Sovietų Sąjungos galia, paremta tironija, nėra patvari: ją gali sugniuždyti laisvasis pasaulis, kuris telkia savo budrumą ir jėgas prieš galimą karą su Sovietų Sąjunga, pagaliau ir ji pati gali subyrėti, jos tautų kalėjimas sugriūti, ir, kad taip iš tikrųjų gali būti, jau turime įtikinančių ženklų.

Ar bus karas su Sovietų Sąjunga ir kada ir kaip jos galia sužlugs, šiandien niekas nieko tikro pasakyti negali, tik viena neabejotinai aišku, kad lietuvių tauta tos dienos sulauks, jei ji savo sunkųjį bandymą ištvers, nepaluš, išliks gyva. Tautos gyvastingumo laidas — jos kultūra. Kultūra neįmanoma be moralės, kuri yra vienas iš stipriausių augštos kultūros pagrindų. Kur nyksta moralė, ten nebegali tarpti ir kultūra. Moralei išlaikyti ir ugdyti yra daug priemonių, bet iš jų stipriausia ir patvariausia — religija. Labiausia žmogų su Dievu artina kančia ir galbūt daugiausia čia glūdi didis lietuvių tautos religingumas ir dorovingumas. Tikėjimas į Dievą įprasmina ir lengvina kančią, žmogaus gyvenimą sudvasina.

Sava, svetimoms įtakoms atspari kultūra, augšta moralė ir stiprus religingumas išlaikė lietuvių tautą

amžių audrose; tie trys svarbiausi veiksniai padės jai ištvirti ir dabar, nešant sunkiausią okupanto jungą. Lietuvių tauta per amžius buvo smarkiai veikiamą lenkų kultūros; Lietuvos bajorai sulenkėjo ir dingo savo tautai, tačiau tautos branduolys — liaudis — išliko sveikas ir sunkiausiose sąlygose išlaikė savo kultūrą. Lietuvos bajorai nieko nedavė savo tautos kultūrai ir ilgainiui visiškai dingo iš gyvenimo be kitko ir dėl to, kad niekad nebuvo augštos moralės. Kultūrai kurti, išlaikyti ir ugdyti reikia stiprių asmenybių ir pasiaukojimo, o ar visa tai galima be tvirtų moralės principų, kurie žmogaus žvilgsnį ir veiksmus iš laikinumo kreipia į amžinybę, kurios prasmė glaudžiai susieta su Dievu.

Niekas tiek tautos moralės nežlugdo, kaip okupantas. Ir jis tai daro sąmoningai bei planingai, nes, palaužus tautos moralę, lengviausia ją sunaikinti. Be abejo, ir dabartinis okupantas mūsų tautos kultūrai, moralei ir religijai daro skaudžių žaizdų, tačiau jos dar nėra lemiamos jos gyvybei: praeities bei dabarties faktai duoda pagrįstų vilčių, kad lietuvių tauta savo kančias išters ir sulauks laisvės.

Istorija duoda daug pavyzdžių, kad valstybę galima laikinai sunaikinti, bet tautos, kuri turėjo valstybę — ne: gyvybinga tauta anksčiau ar vėliau pajėgia atsikratyti okupanto jungo ir atstatyti savo nepriklausomą valstybę. Kadangi savo kūrybines galias ir medžiaginį gerbūvį geriausiai galima išugdyti savo valstybėj, tai pavergtos tautos ir siekia laisvės ir nepriklausomos valstybės. Tautai, siekiančiai laisvės, daugiausia lemia ne jos karingumas, bet kultūra, kuri žadina ir ugdo laisvės troškimą ir stiprina ryžtą jai siekti. Ir nepri-

klausomos Lietuvos valstybės atstatyme svarbiausias vaidmuo tenka mūsų tautos tolydžio stiprėjusiam kultūriniam renesansui, kuris mūsų tautos laisvę subrandino, o palankios tarptautinės politikos sąlygos palengvino ją mūsų savanoriams įgyvendinti. Lietuvos nepriklausomą valstybę mūsų tauta galėjo atstatyti 1918 m., bet ne 1905 m., nors ir tuomet tam žygiui netrūko ryžtingų ir pasiaukojančių žmonių, tačiau ji dar nebuvo pribrendusi kultūriškai.

Ir dabar mūsų tautos laisvę daugiausia lems jos kultūra, kuri yra jos siela, gyvybė ir neginčijama teisė į laisvę ir amžinumą. Kultūra, moralė ir religija yra glaudžiai tarp savęs susietos tautos stiprybės grandys, ir, vienai iš jų pradėjus rūdyti, tautos gyvybė silpsta. Kiek tos grandys bus sveikos ir stiprios, tiek mūsų tauta bus gaji ir pajėgi laisvei ir nepriklausomos valstybės atstatymui. Kultūra — tautos laisvės raktas.

RELIGIJA IR MEDICINA TURI DAUG RYŠIŲ

JUOZAS MEŠKAUSKAS

gimė 1906 m. liepos 21 d. Vajėšių kaime, Anykščių valsč., Utenos aps. Ukmergės valstybinę gimnaziją baigė 1927 m.; tą pačių metų rugsėjo 15 d. įstojo į V. D. universiteto medicinos fakultetą, kurį baigė 1933 m. ir gavo gydytojo diplomą. Parašęs ir apgynęs disertaciją „Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opų ankstyvos diagnostikos ir gydymo klausimu“, 1937 m. gavo medicinos daktaro laipsnį. 1938 m. Švietimo ministerijos buvo komandiruotas pasitobulinti vidaus ligų srityje į Berlyną, Muencheną ir Vienos universitetus. 1938 m. parašė habilitacijos darbą — „Diabeto problema ir jo gydymas dabartiniu metu“; po to buvo išrinktas medicinos fakulteto vidaus ligų katedros privatdocentu. 1939 m. buvo pakeltas į docentus. 1941 m. medicinos fakulteto tarybos buvo išrinktas vidaus ligų katedros ekstraordinariu profesoriumi; tais pačiais metais buvo paskirtas vidaus ligų katedros vedėju ir V. D. universiteto medicinos fakulteto dekanu.

Be minėtų mokslinių darbų, yra dar parašęs studijas žurnaluose:

1. Balantidiasis coli simuliuojęs *ca recti et invaginatio intestini*;
2. Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opų gydymas diatermija;
3. Aortos aneurizmos perforavusios į veną *cava superior* atsitikimas;
4. Laparoskopija ir jos reikšmė vidaus ligose;
5. Daržovių ir žalių vaisių dieta vidaus ligose;
6. Motoriniai virškinamojo trakto sutrikimai;
7. Apsinuodijimas *barium carbonicum* naudojant jį rentgenologiškai virškinamojo trakto tyrimui;
8. Epideminis hepatitas;
9. Elektrokardiografijos pagrindai;
10. Gyvybės problema.

Sveikatos, visuomeniniais ir pasaulėžiūros klausimais yra rašęs Ateity, Židiny, XX Amžiuje, Tėvynės Sarge, Aiduose, Žiburiuose, Drauge ir kit.

Yra buvęs moksleivių ateitininkų kuopos pirmininku Ukmergės gimnazijoje, Stud. Ateitininkų Medikų korp. „Gajos“ pirmininku, Stud. Ateitininkų sąjungos pirmininku, Ateitininkų federacijos Vyriausiosios tarybos pirmininku (1947 — 1957 m.), Lietuvių Tremtinių Gydytojų sąjungos pirmininku Vokietijoje, Internacionalinės Tremtinių Gydytojų sąjungos vicepirmininku Vokietijoje.

Kiekvienas Dievo kūrinys keliauja jam skirtais keliais. Gi žmogus yra ypatingas Dievo kūrinys, kurio keliai ir uždaviniai taip pat ypatingi, žmogaus uždavinuose, jo gyvenimo kely ir jo profesijoje labai svarbus faktorius yra religija.

Gydytojui religija yra šviesos šaltinis, nušviečias jo kelius kaip mokslinė, taip ir gydomojoje medicinoje. Mokslinėje medicinoje gydytojas be religijos yra nepilnas, nes visi komplikuoti jam žinomi ir dar nežinomi cheminiai, fiziologiniai, patologiniai ir apskritai biologiniai reiškiniai ir procesai yra be priežasties ir be tikslo. Gydomojoje medicinoje religija yra labai dažnai pats svarbiausias gydymasis faktorius. Mokslinė ir gydomoji medicina su religija yra neišskiriamas disciplinų kompleksas. Kiekviena iš tų disciplinų tame komplekse reiškia daugiau negu trečdalį, nes tos disciplinos yra

viena į kitą įaugusios. Buvo ir yra bandymų religiją iš to darnaus komplekso išskirti ir paneigti. Rezultatai — žmogaus sugyvinimas, nemoralūs ir nehumaniški bandymai koncentracijų stovyklose, „smegenų perplovimas“ ir t.t.

Religija, mokslinė ir gydomoji medicina yra paremta kūrybine jėga ir subordinuotos būtinai disciplinai. Tikėjimas, jiejimas, tyrinėjimas ir mokslinė disciplina yra bendradarbiai kaip religijos, taip ir mokslinės bei gydomosios medicinos. Religija ir medicina yra universalūs dalykai. Kaip religijai nėra rasės, luomų ir turtų skirtumų, taip ir medicinai. Religija ir medicina turi reikalą su tuo pačiu objektu — žmogumi. Ir religijai, ir medicinai žmogus yra labai komplikotas ir sudėtingas. Negalima gydyti žmogaus kūno ignoruojant jo dvasinį pasaulį. Lygiai taip pat negalima spręsti ir koreguoti žmogaus dvasinio pasaulio, nekreipiant dėmesio ir neįvertinant jo kūno sutrikimų. Kiekvienas žmogus yra daugiau negu paprasta fizinė būtybė. Jame yra nemiršamos sielos su mirštamumu kūnu laikinė sąjunga.

Religija ir medicina turi labai daug ryšių; galima sakyti, kad abi disciplinos išaugo kartu. Medicina kartu su teise ir teologija pradėjo vystytis vienuolynuose, o toliau — universitetuose.

Nelaimei, tos trys disciplinos paskutiniuose praeito šimtmečio dešimtmečiuose ir taip pat šio šimtmečio pradžioje nuėjo savais ir skirtingais keliais — tarp jų nebuvo jokio ryšio. Be to, tarp religijos ir mokslinės medicinos atsirado didelis antagonizmas. Antagonizmas kilo todėl, kad medicinos atstovai pradėjo kištis į

teologijos mokslą; jie, neturėdami pasiruošimo bei remdamiesi materialiniais faktoriais ir samprotavimais, pradėjo spręsti dvasines problemas. Dabar vakarų pasaulyje mokslinė ir gydomoji medicina jau yra pamačiusi savo klaidas, ir kreipia pagalbos žvilgsnį į religiją. Reikia tvirtai tikėti, kad netolimoj ateity mokslinė ir gydomoji medicina su religija sudarys darnų kompleksą, kas teigiamai atsilieps žmogaus ir žmonijos gydymui.

Pageidautina, kad lietuviai ir lietuviškosios kilmės gydytojai bei besirengią į gydytojus tų disciplinų junginį giliai į savo širdis ir į protą įsidėtų ir, tų disciplinų vedini, keliautų savo profesijos keliu. Kiekvienai tautai svarbu, kad jos nariai būtų sveiki fiziškai ir stiprūs dvasiškai, bet ypatingai tai svarbu lietuvių tautai, nes ji yra maža ir, be to, išstatyta dideliems bandymams bei pavojams. Prie sveikų kūniškai ir stiprių dvasiškai tautos narių išauginimo gydytojai (mokslinės, gydomosios medicinos ir religijos komplekso adeptai) gali labai daug prisidėti ir paruošti juos dideliems ir dažnai kilniems uždaviniams.

Moralė yra viena iš svarbiausių kultūros pažymių ir faktorių. Augšta moralė yra daug vertingesnė už intelektualumą, nes žmogus, būdamas augštos ir tvirtos moralės, yra daug atsparesnis visiems bandymams ir pavojams.

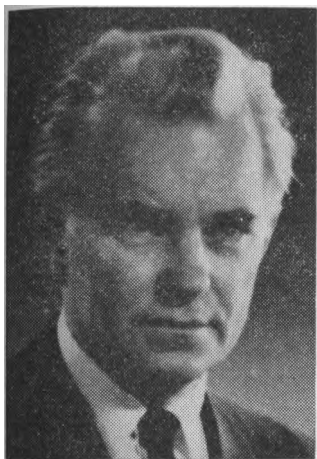
Šiuo metu Amerikos žmonių moralė yra dideliame pavojuje. Perdėtas freudizmas psichologijoje, mokslinė ir gydomoji medicinoje, nuogas ir vulgarus hipersensualizmas mene, muzikoje ir šokiuose, nervus erzinti radijo ir televizijos programa veda prie degradacijos ir

seksualinės anarchijos. Ta anarchija yra jau gerokai išsišaknijusi, ir einama senovės romėnų ir graikų keliais. Išmintis reikalauja, kad būtų įtemptos visos dvasinės, protinės, kultūrinės ir materialinės pajėgos tai anarchijai sustabdyti. Mūsų uždavinys — ne tik nepasiduoti tai anarchijai, bet stoti į kovą lietuvišku atkaklumu.

Lietuvių tautos nariai yra pasklidę po visus kontinentus ir jo užkampius. Mūsų uždavinys yra kelerio-pas. Visų pirma, mes turime išlikti fiziškai ir dvasiškai nepalūžę; savo kultūrinėmis ir dvasinėmis savybėmis turime įnešti indėlį į tą vietovę ir tą kraštą, kur mes gyvename; trečia, turime pasisavinti kaip dvasines, kultūrines, taip ir materialines vertybes, kurios mums tuose kraštuose yra prieinamos. Taip supratę savo uždavinius, pateisinsime savo pasitraukimą iš tėvynės ir įsijungimą į naujas tautines bendruomenes; tik tuo atveju galime tikėtis gražesnės mūsų tautai ateities.

IŠ PILKŲ TĖVIŠKĖS HORIZONTŲ

JONAS MULOKAS

gimė 1908 m. Kvetkų parapijoje, Rokiškio - Biržų apskrityje. Gimnaziją baigęs 1927 m. Rokiškyje. V. D. U. Technikos fakultetą baigė 1935 m., įgydamas dipl. stat. inž. vardą. Vėliau, po universiteto reformų, išlaikė papildomus egzaminus inž. archit. vardui įgyti.

Lietuviška architektūra pradėjo domėtis susipažinęs su panašiais Rygos universiteto studentų darbais, vėliau — pamatęs Vilniaus lenkų meno mokyklos bažnyčių ir kitokių pastatų studijas modeliuose Vilniaus krašto stiliuje. Pirmieji projektai buvo kaimo gyv. namų ir kt., vėliau — Berčiūnų bažnytėlė, M. Pečkauskaitei paminklinė koplyčia, Juodupės bažnyčia (neįvykdyta) ir kt. Giliausias lietuvių architektūros studijas atliko tremtyje, bekomponuodamas ir dirbdamas lietuviškų kryžių, koplyčių, paminklų įvairius mažus modelius, kurie buvo įteikiami kaip lietuvių dovanos pradedant popiežium ir kitais augštais dvasiškiais, augštiems Amerikos ir kitų kraštų pareigūnams. Jų visokių paplito apie 800. Mokytojavo Vilniaus technikume; Augsburgio lietuvių gimnazijoje buvo piešimo ir meno istorijos mokytojas. 1946 m. Liet. inž. archit. d-jos surengtame lietuviškos architektūros konkurse laimėjo pirmą vietą už lietuviško stiliaus namo projektą. JAV laimėjo bažnyčių konkursuose.

T. Pranciškonams Kennebunk Port, Maine, Liurdo projektui panaudojo lietuvišką stogų siluetą ir pirmąsyk akmeniniam bokštui pridavė lietuvių medinių koplytstulpių formą, sulaužydamas akademišką sudarytas taisykles, kad naudojamoms formoms negalima keisti medžiagos. Tas buvo labai svarbu liet. architektūros klausime, nes lietuvių liaudies architektūra yra medinė, o reikėjo taikyti formas mūrinei architektūrai. Tas pačias lietuvių liaudies architektūros formas daug kur įnešė į Marquette Parko lietuvių bažnyčią, E. St. Louis liet. bažn., Mažlietuvių bažn., „Atsimainymo“ liet. bažn. New Yorke ir kit.

Visagalio valia sukurtas šis margas pasaulis. Jo valia radosi ir žmoniškumo pilna gražiakalbė lietuvių tauta. Jo valia ir aš toje tautoje gimiau, ir, Jo valią pildydamas, džiaugiuosi jos laime ir dalinuosi jos likimo vargais, visuomet ir visur pasilikdamas tuo, kuo buvau Kūrėjo leistas. Tokia yra mano pasaulėžiūra. Tikiu, jog nusikalsčiau Jo valios nevykdydamas.

Vešlioje tėviškės laukų žolėje atsigulęs, žiūrėdamas į bekraštį dangų, į tolyn plaukiančius debesis, skrajojančius paukštelius ir pievų bei žiedų nuostabiai harmoningas spalvas, pradėjau justi Kūrėjo didybę. „Dievo karvutės“ gyvenimas tarp tų gėlių man, vaikui, atrodė nuostabiai didelis ir įvairus.

Mokslo metai nunešė mane į plačius ir tolimus pasaulio kampus: mintimis lankiau Egipto paslaptingas piramides, su Odisėjum apkeliavau daug kraštų; Romos imperatorių triumfo dienos man platino tos didybės pažinimą ir prasmę.

Apsidairęs gimtoje aplinkoje, mačiau savo pilkos tėviškės horizontus, neižiūrėdamas joje didingų triumfo arkų, paslaptinių piramidžių, nė didingų gotikos skliautų... Tačiau „Dievo karvutės“ matytas pasaulis

ir jo slaptinga prasmė grąžino man ramybę. Pradėjau jieškoti ir tėviškėj Kūrėjo didybės apraiškų. Vakaro prieblandoje rugių jūroje beskęstą tėviškės stogų siluetai, pakrypę, pasakomis dvelkią kryžiai su bokšteliais ir varpeliais bei įmantriomis kolonomis, kuriose, it gyvi, plazdeno paukšteliai giesmininkai, man pasirodė daug įdomesni, nei sustingusios piramidės... Pavydėjau Vienažindžiui jo masinančių žodžių apie tolimąjį dangų, Maironiui — jo ilgesio prie Trakų pilies griuvėsių, o žodžiais jų kūrybinės pasakos tęsti nemokėjau.

Į atlaidus tėvų nuvežtas dažnai jutau širdyje nerimą, dažnai negirdėjau varpelio skambinant pakylėjimui, nes mano akys klaidžiojo bažnyčios skliautų pynėse.

Dažnai šv. mišias praleisdavau su karveliais pačioje bokšto viršūnėje. Čedasų bažnyčios žalsvai melsvi akmenys, supami geltonų plytų augštų bokštų kampuose, man kėlė pavydą: kodėl jų nesugalvojau aš? Rokiškio bažnyčia su šalia stovinčiu bokštu man nerimą kėlė. Gegužinių pamaldų giesmių garsai ilgai, kartu su bokštais, skambėdavo mano širdy, žiūrint tenai nuo varpinės tiltelio. Ir aš jutau didelį troškimą tęsti sustingusią tą akmenų, bokštų ir varpelių muziką, kuri vėjelio švelniame glamonėjime tarytum aidėjo iš pakrypusių kryžių siluetų...

Ir dabar, kai viskas liko taip toli, kai mūsų tėvynės ilgesį ir sielvartą troškina miestų mūrai, tos, matytos vaikystėje, „Dievo karvutės“ pasaulis neduoda man ramybės, ir trokštu tą Lietuvos varpelių muziką čia, svetur, pakartoti. Ją, tikiu, supras lietuvio siela, o ne triukšme paskendęs naujasis pasaulis.

Savo kūryboje noriu išreikšti begalinį džiaugsmą ir karčiausią skausmą, mano ir mano bendro likimo draugų patirtą. Ir kai vakaras artėja, manau, ramiai galėsiu užmigti, supamas jaunystės varpelių muzikos ir pajusti, kad nors trupinėlių to darbo, kurį Visagalis buvo man paskyręs, atlikau.

ŽMOGUS YRA NUOLATINIS KOVOS LAUKAS

PRANAS NAUJOKAITIS

lituanistas, gimnazijos mokytojas, Lietuvių Rašytojų dr-jos narys, Liet. Žurnalistų s-gos narys. Gimė 1905. X. 2. Papartynų kaime, Šakių apskr. Gimnaziją baigęs Šakiuose 1927 m., lietuvių k. ir literatūros, vokiečių lit. ir pedagogikos studijas baigęs V. D. universitete 1933

metais. Nuo 1934 iki 1944 m. mokytojas Ukmergės gimnazijoje (1941-44 m. gimnazijos direktorius ten pat).

Vokietijoje — mokytojas Detmoldo ir Augustdorfo liet. gimnazijose. 1946-49 m. „Lietuvių Žodžio“ redaktorius. Amerikoje 1951 - 55 m. „Eglutės“ redaktorius. Mokytojas Maironio Šešt. mokykloje Brooklyne.

Spaudoje dalyvauja nuo 1926 m. Rašė: Ateityje, Ateities Spinduliuose, N. Vaidilutėje, Židinyje, N. Romuvoje, Gaisuose, Granite, Ryte, XX amžiuje, Tiesos Kelyje; Lietuvių Žodyje, Žiburiuose, Tėvynės šešėlyje, Žingsniuose, Pėdsakuose, Aiduose, Darbininke, Drauge, Tėviškės Žiburiuose ir kitur.

Knygos: Lietuvių literatūra — literatūros istorija mokyklai ir gyvenimui; Tarp svyruojančių beržų — poezijos knyga.

Gal nerastume dviejų žmonių, kurių pažiūros į pasaulį ir gyvenimą būtų visai vienodos. Ir nenuostabu, kad taip yra, nes didžiausias pasaulio stebuklas yra pats žmogus, turįs savo prigimties gelmėse negęstančią dangaus šviesą ir žemės klaikumą tamsumą, siekias kūrybos sparnais angelo šventumo ir nusileidžias į slieko menkystę; proto šviesa ir valios galingumu valdąs gamtos paslaptis, bet dažnai paklystąs savo paties menkučių troškimų ir aistrų siautime, žmogus yra nuolatinis kovos laukas, laimėjimų aureolė ir pralaimėjimų tragizmas. Kas yra žmogus ?

Dažnai mes kalbame apie pilnutinę asmenybę, t. y. apie tokį žmogų, kurio proto šviesa, valios jėga ir jausmų tyrumas yra pilnoje darnoje ir tobuloje augštumoje; bet šitokiu žmogumi gali tapti tik tas, kuris žino savo pašaukimą ir eina į amžinąjį tikslą — į patį Dievą. Tiesa, yra žmonių be Dievo, bent gyvenančių taip, lyg Dievo visai nebūtų, net yra žmonių, kurie Dievą laiko lyg savo priešu ir pakelia prieš Jo institucijas kovos kardą, bet — nėra nė vieno žmogaus be tikėjimo. Jei netikima antgamtiniu gyvenimu, tai tikima paties žmogaus susikurtu izmu, kuris pagaliau patį jo kūrėją paverčia mašinos dalele, rato krumpleliu, sudylančiu ir išmetamu, kad jo vieton būtų įstatytas naujas, dar nesudilęs. Ir tragiškiausia yra tai, kad žmogaus tikėjimas į jo susikurtąją techniką užpuola ir užgožia ne tik pačius izmų kūrėjus, bet ir ištisas žmonių bendruomenes ir tautas, žmogaus asmenybė sukaustoma geležimis, ir pavergtos žmonijos šauksmas nuaidi per pasaulį visu klaikumu. Tokius klaikumos laikus šiandien

gyvename. Kas išgelbės žmogų iš jo paties nusikaltų grandinių ?

Gyvenimo šviesa dar nėra užgesusi. Dykumose aidi pranašų balsas. Tik pabusk, žmogau, tik atmerk akis šviesai, kuri spindi krikščionybės idealuose, paskelbtuose prieš du tūkstančius metų. Jie dar nepaseno. Ir nepasens, nes juose yra įauti tikros žmogaus laisvės pagrindai. Krikščionybėje gali išsiskleisti žmogaus asmenybė visoje pilnumoje. Žmogaus dvasios kūrybai čia nėra ribų — nuo pačių klaikiausių tamsybės gelmių iki sidabrinio žvaigždžių spindėjimo. Krikščioniškoje pasaulėžiūroje žmogus nėra tik pasyvus kovos laukas — jis yra karys ir kovotojas, ne dykai parsinešęs laimėjimo laurus. Ir šitoje gyvenimo kovoje spindi ne tik amžinybės viltis, bet ir neišmatuojamas poezijos grožis. Krikščioniškojo gyvenimo ribos yra labai plačios.

Tačiau žmogaus gyvenimą lemia ne tik jo santykiai su amžinuoju tikslu. Žmogus gema ir užauga šeimoje, pažįstamų žmonių bendruomenėje, bet labiausiai jį į kūrybinį kelią palenkia paveldimas tautos kultūrinis palikimas, kurio negalima išmokti, bet į kurį reikia įaugti. Niekas žmogaus dvasios taip nenuskurdina, kaip nutautimas — atitrūkimas nuo savo tautos kultūrinio paveldėjimo. Kosmopolitizmo ir internacionalizmo idėja yra tikroji dvasios elgetos sesuo. Jei kraujo balsas turi žmogui tam tikros reikšmės biologine prasme, tai tautos dvasios balsas yra paveldėjimas visų tų dvasios lobių, kuriuos sukūrė kartų kartos per praėjusius amžius. Kiekviena kultūra ir kiekviena kūryba savo esmėje yra tautinė. Vadinamasis tarptautinis

abstraktusis menas yra tik skambi nesąmonė pridengti savo kultūriniam nuogumui! Taip pat svetimos kalbos išmokimas dar nepadaro asmens tos tautos nariu. Į svetimą tautą įaugama tik per kelias kartas. Nu-tautėlis tėra džiūstąs medžio stuobris, kurs niekad os nepajėgs išsiželdinti tokių atžalų, kurios apsipiltų žie-dais ir duotų vaisių.

Savo lietuvių tautai galiu pasakyti tik sentimentų. Ji man didesnė už didžiausias, nes tik joje esu tas, kas esu. Didžiuojuosi jai priklausydamas. Tai gabi ir augš-tos moralės tauta. Ir ne tiek mane jaudina ir žavi ana senoji karžygių Lietuva, kuri tęsėsi nuo marių iki ma-rių, bet toji kuklioji artojų tėvynė, kuri priespaudoje, varge ir laiko audrose išliko gyva ir sukūrė savitą augš-tą liaudies kultūrą, įaustą drobėse, įrašytą juostose, iš-dainuotą švelniausiose melodijose, šviečiančią kryžiais pakelėse, rymančią Rūpintojėliuose ties javų laukais, spindinčią tyriausiu žmoniškumu ir karžygiška savo žemės meile. Niekur kitur pasaulyje tokių širdžiai mielių turtų nerasime.

GEOGRAFO PASAULĖŽIŪRA

KAZYS PAKŠTAS

gimė 1893 m. Užpalių parap., Utenos aps. 1918 m. baigė Fordham un-to Sociologijos fakultetą. 1923 m. baigė Fribourgo un-to Gamtos Mokslų fakultetą (geografiją) ir gavo Ph. D. 1925 — 1939 dėstė geografiją Lietuvos un-te; 1928 - 31

— Latvijos un-te, 1939 - 41 — Californijos un-te, 1943 -44 — Carleton kolegijoj, Northfielde, Minn., 1947-48 — Armijos Kalbų mokykloje, Monterey, Cal., 1949 — 1954 — Duquesne un-te, Pittsburghė; 1955 — Maryland un-te, o nuo 1957 m. rudens — Steubenvillės kolegijoje, Ohio. Dėsto geopolitiką, geografiją ir įvadą į socialinius mokslus. 1954-57 — darbavosi Kongreso bibliotekoje Washingtonė.

1930-40 — Ateitininkų federacijos vyriausiasis vadas; 1927 — 1935 — Lietuvos Tarptautinio banko pirmininkas; 1933-40 — Lietuvos Geografinės dr-jos pirm. Nuo 1950 — Vid. Europos Krikšč. Demokratų unijos vicepirm.

Žymesnės knygos: Le Climat de la Lithuanie, 1926; Baltijos respublikų politinė geografija, 1929; Baltijos jūra, 1934; Vilniaus proble-

ma, 1935; Aplink Afriką (2 t.), 1936; Afrikos regioninė geografija, 1938; Lietuvos ribų problema; 1939. Lithuania Situation, 1941; The Baltoscandian Confederation, 1942; Lithuania and World War II, 1947; The Problem of Lithuania Minor (šapirografuota), 1946.

Geografija yra didžiųjų realybių ir plačiųjų erdvių žavintis mokslas. Beveik 40 metų nugrimzdęs į šios žemės gražias ir tragiškas realybes, per jas dažnai pažvelgiu į pačias didžiąsias žmogaus ir žmonijos problemas, nuo žemės žvelgiu į Dangų, bet ne atbulai. Gamtos vaizdų didingas grožis, žmonių, tautų, rasių, kalbų, kultūrų ir žmogiškojo būdo nepaprastas sudėtingumas palenkia mano galvą prieš Visatos pradinį Autorių, prieš begalinę Jo išmintį ir galybę.

Per žemės visumą dažnai pažvelgiu ir į lietuvių tautos likiminius klausimus. Antropogeografija ir geopolitika yra gerokai paveikusi mano tautines ir (truputį) net religines meditacijas. Man sunku įsivaizduoti konkretų gyvenimą žmogaus, išjungto iš visuomenės, nuo kitų žmonių visiškai atskirto. Ogi tauta, kaip didelis kolektyvinis organizmas, gyvenanti greta kitų tautų, netgi į jas įsiterpusi, susimaišiusi, rodos, nei negali pasirinkti labai skirtingo kelio, nepriklausomo nuo pasaulinės visumos. Tad mano pasaulėžiūra bando aprėpti tos žmogiškosios visumos begalinio įvairumo interesus ir problemas, jieškant Lietuvai ir lietuvių tautai tinkamesnių sąlygų dvasinėje ir fizinėje mūsų žemės aplinkumoje.

Peržvelgęs religines ir kultūrines zonas, esančias įvairiuose klimatuose ir geografinėse aplinkumose, apmąstęs jų įnašą į pasaulinės kultūros augštesnes pa-

kopas, randu didelio pasigėrėjimo europinės kultūros nepaprastame įvairume, margume, pilnume, jaukume ir kultivuotų žmonių santykių švelnume. Europa — tik Azijos pusiasalis fizinės geografijos požiūriu. Katalikiški viduramžiai padarė iš šio pusiasalio įtakingą kontinentą didingos kultūros, kurios šviesa vėliau nužengė į kitus tolimus kontinentus. Krikščionybė davė šiai kultūrai jos giliają prasmę, architektonišką vieningumą, stiliaus harmoniją.

Būdama krikščioniška, Lietuva tuo pačiu patenka didžiulėn tautų šeimon, kuri turi apie 470 mil. katalikų ir apie 330 mil. kitų krikščionių. Gal apie pusę jų yra labiau pasinešę indiferentizman, t. y. savo kūdikystės tikėjimo nepraktikuoja; bet vis dėlto lieka dar apie 400 milijonų, kurie išpažįsta Kristų ir rimtai bando vadovautis Jo paskelbtąja kilnia etika. Turiu čia prisipažinti, kad man įdomiau būti didelėje kultūrinėje ir ideologinėje šeimoje negu mažoje, o ypač dėl to, kad krikščionių kultūrinė šeima pasižymi nepaprastu įvairumu savo kūrėjų — jų rasės, tautybės, kalbos, įgimto būdo, geografinės aplinkumos ir kūrybinių sričių bei objektų, paliekant ypač daug vietos asmens ir tautinės grupės originalumams. Ir iškyla prieš mane universali, visuotinė Ecclesia Santa Catholica, kuri savo sparnais pasiekia visus žemės kampus ir žmogaus sielos užkampius.

Politinėje plotmėje irgi mėgstu erdvius europinius rūmus — krikščionių demokratų sąjūdį. Didesnėse politinėse grupėse mažiau fanatizmo, daugiau vietos plačioms pažiūroms. Didžioje politinėse grupėse, kurios jau turi nusistovėjusias pažiūras, principus ir tradici-

jas, protingiems džentelmenams paliekama daugiau laisvės protingai nesutikti, neskaldant pačios organizacijos ir neardant jos didelio masto pamatų.

1940 m. lietuvių tautą užgriuvo negirdėto baisumo nelaimė: iš rytų atnešti biologinis genocidas, kultūrinis suskurdinimas, kūrybinis bergždumas, dvasinis nužmoginimas ir ekonominis nusavinimas atvykusių naujų savininkų naudai. Lietuva tapo tobulai apvogta, apiplėšta ir jos kraujas nulietas. Šitos totalinės vergijos ir skriaudos galo dar nesimato, nors ji ir nebus amžina. Tad laisvėje esančių lietuvių planai neras pritaikymo Lietuvoje dar gal keliolika metų; ir mūsų laisvės svajonės bus dar nekartą apviltos. Prognostika apie Lietuvos ateitį lieka dar neįmanoma. Bet Lietuvos atsparumas ir herojiškumas gan imponuojantis; ir jis dar palaiko mūsų skurstančias viltis.

Išlaisvinimas Lietuvai priartės, kai lietuviai ir kitos tokioje pat padėty esančios tautos išmoks suprasti ir jausti tikrąją savo padėtį ir sugebės perkelti dalį lojalumo ir švelnių jausmų iš mažos tautinės erdvės į daug platesnę nusavintų ir nužmogintųjų erdvę. Kalbu apie Vidurinės Europos konfederaciją — man brangiausią tarptautinę ir kartu tautinę idealą siekiant laisvės ir pastovesnės teisingos taikos. Galbūt tai dar tolimas idealas, žinant žmonių pasyvumą ir neapmokamos pareigos vengimą.

Lietuviai, pasklaidyti pasauly ar prievarta išvežti į beteisį gyvenimą Sovietų platybėje, mažėja, man rodos, po kokius du procentus per metus. Tad išmirimas žengia nemenku spartumu. Nesukuriant savo laisvos, kad ir labai mažutės, etniškos erdvės, izoliuotos nuo

didžiųjų komercinių centrų ir turinčios savo augštąją bažnytinę hierarchiją bei savas valdines mokyklas, išbarstytos lietuvių diasporos neturi ateities.

Mano mylimoji svajonė pasilieka įkūrimas antros mažytės Lietuvos, labai toli nuo Rusijos, kuri mažas tautas naikino ir naikins prievarta ir gudrumu. Rūpėtų, kad greitesniu laiku išaugtų energingas, jaunas, drąsus ir kiek avantiūriškas geografas, kuris lietuvių tautos amžinybės klausimui atiduotų savo jėgas, kad susiburtų glaudus idealistų komersantų - ekonomistų, išmokslintų jūrininkų, vienuolių, agronomų, medikų, miškininkų ir inžinierių ratelis, pasiryžęs gelbėti šaunios tautos likučius, kad bent drąsieji išplauktų ant sudužusio laivo skeveldros... Išlikęs branduoliukas atkurtų naujas gyvybes, naujas viltis ir naują džiaugsmą.

ŽIBINTAI ATEINANČIOMS KARTOMS

STASĖ PRAPUOLĖNYTĖ

gimė, augo ir mokėsi Lietuvoje. 1943 m. Anglijoje B. A. Hons. (Readingo un-te) anglistikos studijos. Pakaitomis dirba mokykloje

ir administracinį darbą. Bendradarbiauja spaudoje. Redagavo žurnalą „Moteris“. Dirba organizacijose; Kanados Lietuvių taryboj. 1957 m. Ventos išleisti jos „Mieli žodžiai“.

Mūsų tauta yra atspari ir užgrūdinta. Ji yra lėta, gal per lėta, sugauti naują tiesos spindulį. Perilgai ji buvo pagoniška, per vėlai suvokė savos raštijos svarbą. Tačiau kartą savin suėmęs naują gėrį, lietuvis jo jau neišsižadės, o gins jį visu atkaklumu. Kai kurios, daug anksčiau už mus priėmusios krikščionybę, tautos nuėjo klystkeliais, bet ne lietuvių tauta, pakėlusį Kražių skerdynes. Kai kurios ankstyvais amžiais kultūra paženk-

lintos tautos sumenkėjo. Lietuviai savo istorijoje įsirašė Knygnešių epochą.

Tikėjimas į Dievą yra žmogaus gyvenimo kertinis akmuo, ant kurio išauga pamatai ir ant kurio visas jo gyvenimo rūmas atsistoja. Lietuvių tautoje šitai yra ryšku visais atvejais; dėl to nėra jokios abejonės. Audrų ir perkūnijų blaškoma ir kapojama, ji nepraras šito pagrindinio švyturio, nežiūrint to, į kokias tamsybes, kokius klystkelius ją beatvestų chaotiškos žiauraus gyvenamo laiko apystovos.

Nelaimių prislėgta, prievartaujama, lietuvių tauta kentės kaip Jobas, tačiau nekeikdama savo dalios, nepamesdama paskutinės vilties krislo. Jos toli išblaškyti vaikai uždegs žibintus tolimiausiose žemės vietose, semdamiesi alyvos palaikyti jų ugnelei iš savo senovinės žemės šaltinių.

Mūsų raštija, kaip ir mūsų dailė, yra palyginamai jaunos, tačiau, atsirėmusios į mūsų liaudies kamieną, į mūsų tautinio meno tradicijas, yra parodžiusios per tą trumpą laiką neįtikėtino gajumo bei gyvą troškimą išsitiesti platesniuose horizontuose, neatmetant ką gero suradus įvairiose gyvenamų laikų kultūrose, tačiau bazuojantis tuo, ką esame paveldėję iš prosenių.

Mūsų valstybinio gyvenimo laikrodisėjo toli gražu ne visuomet vienodu ritmu pirmyn. Mes esame daug iškentėję nuo išlaukinių, o ir nuo išvidinių priešų. Mes dar nesame išvystę tų civilizacijos formų, kuriomis šis pastarasis elementas eliminuojamas, nenusikalstant krikščioniškos etikos dėsniams. Viena proga stebėjosi Hamiltono vyskupas Joseph Ryan: „Kas jūs per žmonės esate, lietuviai, kad jūs pačių tarpe yra tie, kurie

griauna jūsų Bažnyčią“. Kas mes per žmonės esame? Mūsų tarpe yra ne vien tik Bažnyčios griovėjai, bet ir tie, kurie griauna mūsų savitarpę tautinę vienybę, tuo pačiu jungdamiesi su pikčiausiais mūsų tautos neprieteliais. Jie paprastai ateina iš pasalų, su išbandytomis totalizmo priemonėmis, ir jiems, bent kol kas, pusėtinai vyksta. Šios apraiškos mūsų demokratiniuose kraštuose kylančiai jaunajai kartai yra ne vien svetimos, bet papiktinančios.

Mes turime pakelti daug nuostolių, kaip, ledams iškapojus pasėlius, turi pakelti geras ūkininkas. Tai nesustabdys kito sezono sėjos, kol bent vienas pūras geros sėklos bus pasilikęs.

Mūsų gentkartės yra tęsiamos tėvynėje ir išeivijoje, rodydamos viltingų apraiškų. Neištumkime iš savo tarpo jauno atžalyno tomis visuomeniško ar politinio gyvenimo formomis, kurios prieštarauja sveikam protui ir kurios yra skolintos. Daug kas ne tiktai gali, bet ir privalo būti pakeičiama. Nebūkime, kaip tie lenkų tremties politikai, kurie „nieko neišmoko ir nieko neužmiršo“. Dar nepriklausomybės laikais mes galvojome, kad užsieniuose galima daug ko išmokti ir brangia kaina siųsdavome savo jaunimą į tolimus mokslo židinius. Amerikos kontinente mes mokomės branginti kiekvieno žmogaus teisę į laisvę, mokomės orientuotis demokratinių valstybių tradicijose, kurias mes privalėsime persodinti, prigydyti ir įšaknyti savo, savo tėvų ar sentėvių žemėje.

Visa tai pareikalaus laiko. Ilgo laiko. Mes gi įpratę galvoti vienos generacijos arba ir dar trumpesniu

masteliu. Laiko bėgis tačiau nesustoja mums augant, gyvenant ir iš šios žemės iškeliavus. Ateinančios gentkartės neš uždegtus žibintus ir kiekviena gera, šiandien pasėta, sėkla brandins grūdą ateinančiose kartose.

ATRASTI PILNUTINIUS dieviškos gyvatos šaltinius

ANTANAS PAPLAUSKAS-

RAMŪNAS

gimė 1910 m. gruodžio 31 d. Akmenės kaime, Liubavo valsč., Marijampolės apskr. Baigęs Marijonų gimnaziją Marijampolėje, universitetines studijas išėjo Kaune. Buvo Humanitarų Studentų dr-jos pirmininkas, suorganizavo vad. Humanistinę savaitę.

Buvo mokytoju Ukmergės, Klaipėdos, Vilkaviškio, Kauno gimnazijose, lektorius Prekybos institute Klaipėdoje, Kybartų gimnazijos vicedirektorius. Pedagoginių mokslų doktoratą gavo Vienos universitete, kur buvo ped. mokslų katedros asistentas. Nuo 1949 m. pradėjo dėstyti Montrealio ir Ottawos universitetuose. Ottawos universitetas jam suteikė profesoriaus laipsnį ir paskyrė Lyginamosios Pedagogikos centro direktoriumi ir pedagoginių mokslų katedros vedėju.

Plačiai bendradarbiauja lietuvių ir kitų tautų spaudoje. 1954 metais pakviestas Panamerikinių Mokslų kongreso prelegentu. Jo paskaita atspausdinta Kongreso darbų knygoje. Plataus tarptautinio susidomėjimo susilaukė jo veikalas „Fiziškas ugdymas pilnutiniame humanizme“, išleistas prancūzų kalba, ir tuojau buvo pradėtas ruošti jo angliškas tekstas. Paskutiniu metu Kanados Socialinių Studijų taryba jam paskyrė stipendiją ir universitetas suteikė metus laisvo laiko, kad parašytų naują veikalą iš pedagogikos srities.

Mano pasaulėžiūra gali būti išreikšta vienu sakiniu: *atrasti pilnutinės dieviškosios gyvatos šaltinius ir į šį nuostabų radinį kitiems kelius rodyti bei vesti; būti gyvam ir gyvinti; būti šviesiam ir šviesti; būti taikiam ir sutaikinimą nešti; būti ramiam ir ramybę skleisti, vienu žodžiu — būti RAMŪNU!*

Gal kiek vaizdžiau ta pati pasaulėžiūra bei pasaulėjauta, tos pačios idėjos bei idealai yra išreikšti mano autobiografiniuose eilėraščiuose:

GYVENIMO CREDO

Žinau:

Už melsvų gilybių žvaigždžių
Nauji pasauliai miliardais spektrų mainos;
Einu akis pakėlęs, kur padangėj paukščiai čiulba,
O sieloj — lyg chorai angelų, lyg vasaros dainos.

1930 m., Marijampolės Marijonų gimnaziją pabaigus

BEKRAŠČIŲ BUITIES OKEANŲ ILGESYS

Aš atėjau paklausyti, mėlyna Baltija,
Tavo Vilnių amžino gaudesio:
Ir mano krūtinėj kaip ir tavo vilnyse
Ilgesys bekraštis daužosi - - -

Ir aš — okeanas pašėlusio ilgesio,
Pašėlusios laisvės ir liūdesio,
O mano butis — mėlynsparnė banga,
Marių platybėj su-du-žu-si...

Jūra! Dausos laisvų viesulų!
Ir amžino dvasios laisvėjimo!

O mes ? — Mes tik menki kaliniai
Menkutės buities kalėjime - - -
Neringa - Klaipėda - Palanga, 1931 m.

ŽEMĖS SUTEMOMS ARTĖJANT:

Malda už Lietuvą ir pasaulį:

Pasauli! Tave šiandien apraudoju
Kaip jaunystę tą, nebegrižtamą, tolimą,
Kaip Jeremijas kad kadais apraudojo
Sugriausimą Jeruzolimą ...

Kristau, mano šviesus ilgesy!
Neleiski pasauliui
Pražūtingon, tamsion
Bedugnėn įkristi:
Širdy mūs pražysk nekaltybe lelijų baltų,
Pražysk, Viešpatie Jėzau Kristau! ...

Ateik!...
Ateik į šios žemės buitį neramią,
Į buitį krauju ir ašarom suvilgytą:
Tavęs kaip Saulėtekio, kaip ryto Aušros
Ši žemė juoda pasiilgusi - - -

Vyt. Didžiojo universitetas, 1932 m.

PRISIKĖLIMAS

Varpai suskambo, varpai prabilo.
Aidai padanges plačiai užliejo.
Nulijo perlais rasotas šilas,
Ir taršo plaukus šilkinis vėjas.

Vainikai. Maldos. Vainikai. Gėlės.
O sieloj — rytas. Šventasis rytas,
Drebėjo žemė: — ir Kristus kėlės,
Ir didis džiaugsmas rytuose švito - - -

Ir teka saulė. Ir plaukia minios.
Vainikai. Gėlės. Ir žvakių ugnys.
Prigėrė širdys maldoj aušrinėj,
Maldoj aušrinėj — buities bedugnėj.

Liepsnoja aušros ir spindi bokštai,
Gėlėm ir auksu skliautus nudažę.
Žemę ir dangų apimti trokštu!
Tyliu kaip sfinksas maldos ekstazėj ...

Kaunas, 1932.

BEKRAŠTĖS BUITIES AKIRAČIUOS

Kai rytuos dangus ugnim paraudo
Ir skendo toliai varpo gaudesy,
Stovėjom, it dievai, kalnų viršūnėj:
aš ir ji.

Tu tarei:

„Tik pažvelk, kaip kalnų karūnos auksinės
Iš balto, sidabrinio rūko neriasi,
Kaip laisva akiai ir sielai
Buities bekraštėse mariose ...

Ir jautėm, kaip abiejų širdys plakė
Švento saulėtekio varpų gaudesiu,
Ir siela, it laisvų padangių paukštis,
Dangaus nerimu daužėsi.

Kalnų liepsnotoj viršūnėj
Visata visa prieš mudu lenkėsi:
pasaulį, rodos, paimtum ant delno kaip savo širdį
Ir neštum neštum savo rankose - - -

— Pasauli! Pasauli, koks tu nuostabus
Saulių ir aušrų patekėjime!
— Dangų svajonių žmonijai atskleisti
Į šią žemę mes atėjome — — —

Paryžius - Ženeva - Alpių kalnai, 1938 m.

ŽEMĖS SUTEMOMS UŽĖJUS

Mūsų žemė, mūsų butis — naktis be žiburių.
Nakties tamsos nei išsemt, nei išbristi.
Pakilkim iki saulės padangių sakalais
Į žemę iš dangaus šviesos parnešti!

Kaip sutemos, kaip skausmas, kaip marios juodos
Keliauja minios žemės vieškeliais, kloniais ir kalnais:
„Kur žiburys, kuris mums kelią rodo —
Į Aušrą, į Saulėtekį, į Tenai?“

Ir kelius, ir žingsnius tamsuma užliejo.
Išgeso žvaigždės ir akyse, ir danguos.
— Ar pabūsi, vėjau, mums draugu kelionėj?
Ar galėsi skausmo širdį mums paguost?

Mūsų žemė, mūsų butis — naktis be žiburių.
Nakties tamsos nei išsemt, nei išbristi.
Pakilkim iki saulės padangių sakalais
Į žemę iš dangaus šviesos parnešti.

Kai žemę, jos lygumas, jos kalnų bonias
Aušra pasveikins Ryto spinduliais,
Mes jau būsim grįžę iš dangaus į žemę ir į žemės
klonius
Dangum nešini ir amžinais jo žiburiais.

Kaunas, 1942 m.

TREMTIES KELIU

Gaišavo skliautai ir geso saulė —
Ugnies žarijom šešupėn puolė:
Išleidai, Mama, mane į pasaulį
Klajot tarp dviejų planetos polių. —

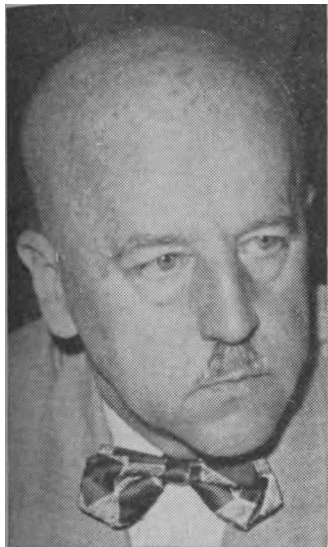
Pasauly, Mama, platu kaip jūroj.
Dangus ir žemė žiedais vaidinas.
Ir dienos skaisčios, ir naktys niūrios
Lyg spektrai mainos akių gėlynuos.

Liūdžiu su giriom. Verkiu su vėjais.
Su laukų paukščiais drauge dainuoju.
Perdien po tolius klajojęs, ėjęs
Tėviškės dangų kasnakt sapnuoju.

Pasaulį, Mama, myliu kaip brolių:
Bučiuoju žemę, myluoju uosį.
Nuklydęs vėju pasaulio toliuos
Tavęs, Tėvyne, Tavęs ilgiuosi — — —

Lietuva - Kanada.

AŠ TIKIU

STASYS RAŠTIKIS

gimė 1896 m. rugsėjo 13 d. Kuršėnuose. Tėvai: Bernardas Raštikis ir Anastazija Vilkauskaitė - Raštikienė. Baigė Dūkšto pradinę, Zarasų vidurinę mokyklą, Marijampolės gimnaziją, Vytauto Didžiojo universitetą, rusų puskarininkių mokyklą, Tifliso Karo mokyklą ir

Vokiečių Generalinio Štabo akademiją. Mokėsi Kauno Kunigų seminarijoje.

Lietuvos kariuomenės kūrėjas - savanoris. Kovose už Lietuvos nepriklausomybę du kartus sunkiai sužeistas ir apie 2 metus kalintas bolševikų nelaisvėje. Už pasižymėjimus kautynėse apdovanotas Vyčio kryžiumi su kardais. Lietuvos kariuomenėje ėjo įvairias pareigas nuo būrio vado iki krašto apsaugos ministerio ir kariuomenės vado; divizijos generolas.

Parašė apie 1,000 straipsnių ir ilgesnes studijas apie tarpininkų tarnybą, Lietuvos karo istoriją, Lietuvos kariuomenės tragediją, Lie-

tuvos Šaulių sąjungos likvidavimą, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Re-
gensburgo - Scheinfeldo skyriaus veiklą, Karo muzėjų okupacijų me-
tais ir du toms savo atsiminimų „Kovose dėl Lietuvos“.

Žmona Elena Marija Smetonaitė - Raštikienė buvo kalinama bol-
ševikų kalėjime Kaune. Visi vaikučiai (trys mažos dukrelės), tėvai,
broliai ir seserys (iš viso 19 asmenų) bolševikų ištremti į Sibirą. Jau-
niausioji dukrelė, p. Raštikienės tėvai, brolis ir generolo tėvas mirė
Sibire.

Pirmiausia aš tikiu Dievą. Esu labai dėkingas sa-
vo tėveliams, kad jie įskiepijo man Dievo meilę. Tikė-
jimas ir gili savo žodžiais, mintimis ir jausmais išreikš-
ta malda visada stiprina mane ir padeda pakelti dažnai
net labai sunkius gyvenimo kryžius. Savo gyvenime
esu turėjęs keletą tokių momentų, kada be tikėjimo ir
maldos būčiau tikrai žuvęs. Tikėjimas ir malda išgel-
bėjo mane.

Aš tikiu šeimos galybe tautos ir valstybės gyve-
nime. Jokia mokykla, jokios, net geriausios, organiza-
cijos ir jokie auklėtojai negali turėti tiek įtakos vaikui
ir jaunuoliui, kiek turi geras tėvas ir gera motina. Aš
netikiu, kad galėtų būti gerų tėvų blogi vaikai. O jei
retkarčiais taip ir pasitaiko, tai į tai tenka žiūrėti kaip
į išimtis, nes ir geri tėvai kai kada gali padaryti vieną
kitą klaidą. Tai yra žmogiška ir nesugriauna principo,
kad pagrindinis visos tautos moralinių jėgų šaltinis
yra gera šeima.

Man imponuoja Lietuvos istorija. Aš stengiuosi
matyti mūsų praeities įvykius tokius, kokie jie yra bu-
vę realybėje, be pagražinimų ir be piktos kritikos. Ma-
ne džiugina Lietuvos laimėjimai ir jaudina jos nelai-
mės. Į praeities įvykius aš žiūriu ne kaip į medžiagą
mūsų ginčams dabartyje ir ateityje, bet kaip į praktiš-

kus pavyzdžius ir pamokymus dabarčiai ir ypač ateičiai. Gerbdamas Lietuvos praeitį ir tos praeities mūsų tautos veikėjus, aš stengiuosi suprasti juos tokius, kokie jie iš tikrųjų yra buvę. Aš nebijau kalbėti apie jų nuopelnus ir klaidas, tačiau visada su tinkama pagarba visiems savo tautos patriotams.

Aš didžiuojuosi, kad esu lietuvis. Mano tauta yra nedidelė, bet morališkai ir fiziškai sveika, gabi, darbšti, kultūringa ir garbinga. Nors atskiri mūsų tautos veikėjai dažnai būna ir nevieningi, tačiau negalima to pasakyti apie visą mūsų tautą. Svarbiausiuose momentuose lietuvių tauta viešai parodo tokią vienybę, kad tenka net stebėtis. Ši paslėpta tautos jėga skatina mane tikėti geresne savo tautos ateitimi.

Augštai vertindamas savo tautą, aš negaliu kitaip vertinti ir savo tautiečių, nes visi mes esame tos pačios motinos tautos vaikai. Iš to seka mano tolerancija savo broliui lietuviui ir sesei lietuvei, nors mūsų pasaulėžiūros gali ir nesutapti.

Aš su gilia pagarba lenkiuosi prieš visas aukas, sudėtas ant Lietuvos laisvės aukuro, ir prieš visus mūsų tautos kankinius, kaip praeityje, taip ir dabartyje. Aš, kaip lietuvis, esu dėkingas visiems savo tautiečiams, kurie praeityje ir šiais sunkiais mūsų tautai laikais nenuleidžia rankų ir dirba, kiek galėdami, savo tautos labui. Mano didelė viltis yra sudėta į mūsų jaunimą, kuris po truputį perima ir ateityje visai perims tautos vadavimo ir vadovavimo darbą. Mano kilniausieji jausmai nuolat plaukia į pačią Lietuvą, kur yra likęs mūsų tautos kamienas, kur yra susikaupusios didžiausios mūsų tautos moralinės jėgos ir kur ateityje

turės sužydėti naujos tikros laisvės žiedai. Tokie pat jausmai nuolat plaukia ir visur ten, kur dar kenčia ir vergauja mūsų tėvai, broliai, sesės ir vaikučiai.

Mano profesija tampriausiai susijusi su fizine jėga ir ginklais, tačiau aš nesu vienų fizinių ginklų šalininkas. Vienais fiziniais ginklais negalima nei pasiekti laisvės, nei jos apginti. Tik fizinių ir moralinių ginklų tampri talka gali padaryti net ir mažą tautą stiprią ir galingą. Moralinių ginklų reikšmė išskyla ypač tada, kada fiziniai ginklai yra išmušti iš tautos rankų.

Aš tikiu, kad patriotiška, morališkai stipri, kultūringa, vieninga, su didelėmis valstybinėmis tradicijomis praeityje ir su dideliu pasiryžimu ateičiai lietuvių tauta tikrai susilauks naujo prisikėlimo ir bus vėl labai vertingas ir reikšmingas narys laisvų ir nepriklausomų tautų bei valstybių tarpe.

Aš tvirtai tikiu, kad Visagalis Dievas neapleis mūsų tautos ir padės jai per kančias ir pasišventimą vėl pasiekti laisvės ir nepriklausomybės.

KULTŪRA, ATREMTA RELIGIJA IR MORALE

PRANAS VIKTORAS
RAULINITIS

gimė lietuviškai - prancūziškosios kultūros tradicijų žemės savininkų šeimoje. Vaikystės dienas praleido tėviškėje, lankydamas Sasnavos pradžios mokyklą, gimnaziją Marijampolėje. Universiteto mokslus pradėjo Maskvoje. Nepriklausomybės

karo metu tarnavo savanoriu kariuomenėje ir vėliau įstojo į Fribourgo (Šveicarijos) universitetą, kurį baigė gavęs juridinių mokslų daktaro laipsnį.

Aktyviai dalyvavo visuomenės, politikos ir valstybės gyvenime; buvo visų trijų demokratiškųjų Lietuvos seimų atstovas, antrojo Seimo vicepirmininkas. Atstovavo keliais atvejais Lietuvos seimą Tarpparlamentinėje sąjungoje ir kitose tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir konferencijose. Vienoje Tautų Sąjungos sesijoje buvo Lietuvos vyriausybės delegacijos narys. Steigė Lietuvos Darbo federaciją ir Lietuvos Mažąžemių ir Naujakurių sąjungą. Socialiniais, švietimo, politikos, ekonomikos ir teisės klausimais rašė Darbininke, Laisvėje,

Nepriklausomoje Lietuvoje, Ryte, XX Amžiuje, Lietuvoje, Lietuvos Aide, Mūsų Laikraštyje, Šaltinyje, Žemaičių Prieteliuje, Panevėžio Balse, Blaivybėje, Ūkininke, Ateityje, Teisėje, Teisininke, Draugijoje, Tiesos Kelyje, Ekonomikoje, Drauge, Tėviškės Žiburiuose, Mūsų Pastogėje, Tėviškės Aiduose, Tėvynės Sarge, Švytury ir kitur. Išleido knygas Parlamentarizmas, Administracijos principai, Darbo organizacijos metmens, rašė straipsnius į Žemės Ūkio akademijos metraštį, profesorius Kauno ir Vilniaus universitetuose.

Nuo 1927 m. liepos 4 d. dirbo kaip advokatas. Vokietijoje lietuvius tremtinius atstovavo prie karinės valdžios ir būdamas prancūzų zonos tremtinių profesiniam pasiruošimui skiriamų mokyklų ir kursų viršininkas. Dalyvavo Politiniame Lietuvių komitete, dar nacių valdymo laikais slaptai veikusiame lietuvių tremtinių reikalams ginti.

Australijoje (1949 — 1954) dirbo Lietuvių Kultūros fonde, įsteigė Karaliaus Mindaugo institutą, buvo aktyvus lietuvių bendruomenėje ir ateitininkų veikime.

Mano tėvai, gyvendami per daug generacijų jiems atitekusiame žemės ūkio palikime, pasisavino praktiškai kilnias ilgų amžių religijos tiesas ir moralės tradicijas, kurias rūpestingai diegė žodžiu ir gyvu pavyzdžiu savo vaikų širdyse ir asmenybėse. Tų kilnių idėjų ir gyvenimo pavyzdžių vedinas organiškai įsijutau teigiamoje religijos ir moralės įtakoje; pasirinkau nedvejodamas krikščioniškosios moksleivijos — ateitininkų kelią, kuriuo einu visą mano gyvenimą. Šis kelias, dėka gilios šeimos tradicijos, orientavo mane teisinga linkme.

Labai svarbiu faktoriumi aš pripažįstu religijos ir moralės veikmę asmens, šeimos, visuomenės ir tautos bei valstybės gyvenime. Organizacinė krikščioniškojo jaunimo veikla stiprina ir gelbsti susidaryti tvirtą religiniai - moralinę pasaulėžiūrą, remia tautos krikščioniškosios kultūros ugdymą ir augšto moralinio lygio išlaikymą santykiuose su kitais tautos nariais, ben-

draujant kilnios tolerancijos pagrindais — mylėti savo artimą, veikliai ir budriai gelbėti jam eiti religijos ir moralės keliu, kad visa tauta savo kilnumu šviestų kaimynų tarpe ir pelnytų sau teisę laisvai gyventi lygiai su kitomis tautomis.

Tvirtas ir gyvas religijos tiesų supratimas ir pajautimas bei jų gerbimas savo artimo vertinime išlaiko kiekvieną asmenį moraliniame augštume, lengvina jam taikinti tuos pačius elgsenos dėsnius, kokių jis nori ir laukia iš kitų, kada tas asmuo sąmoningai supranta esąs Kristaus brolis ir Dievo sūnus, kuris siekia tobulybės, savo žemės kelyje kopdamas į augštą idealo kalną viršūnę.

Visad siekiau ir dabar noriu, kad krikščioniškosios religijos ir moralės dėsniai vadovautų žmonių santykiams ir tautų bendravimui. Pasaulis, žengdamas su Dievu, netoleruotų skriaudos ir priespaudos.

Tuo keliu atsiektume viens kito gerbimą, taika ir ramybė viešpatautų asmenų, šeimų ir tautų santykiuose. Kalbamas viešpatavimas atsiekiamas keliant pavienio asmens kultūrinį augimą religijoje, moralėje, mene, moksle, muzikoje, literatūroje ir kitose dvasinėse vertybėse. Taip išaugęs asmuo pamiltų kultūrą ir religiją ir būtų ne skriaudėjas, bet bendradarbis; tokių asmenų vedama tauta neitų pavergimu ir skriauda nešina, o, priešingai, gelbėtų įsigalėti religijai, moralei ir kitoms krikščioniškosioms vertybėms, kad būtų ateita į visų taikingą bendravimą.

Tiksliausia yra eiti į kultūrą, atremtą religija ir morale, per savo tautos aplinkumą, kadangi be tinkamos aplinkumos vargu ar galima sukurti didelius me-

no, literatūros, filosofijos, muzikos ar mokslo veikalus bei kitas vertybes. Sunku yra įsivaizduoti lietuvių liaudies dainas, lietuvišką muziką, meną ir mokslą be savosios tautos per tūkstančius metų susidėjusių kultūrinių tradicijų. Mūsų senų amžių dainiai, liaudies dainų kūrėjai, tai galėjo atlikti tik savoje tautinėje aplinkumoje, tik jų dėka mes išaugome į savitą politiškai organizuotą ir sąmoningą tautą, kuri tūkstančius metų išlaikė savo kalbą, savas visuomeniškojo ir politinio gyvenimo institucijas ir sulaukė Kristaus Evangelijos knygoje atskleistų naujų religinių ir moralinių brangenbių.

Lietuvių tauta išsilaikė tūkstančius metų savo savitu gyvenimu dėka savos kultūros, kurią puoselėjo jos geriausi atstovai. Mes visi dabar ir visad privalome būti lietuvių tautinės kultūros žibinto saugotojai ir nešėjai, tos kultūros naujų lobių rinkėjai, jeigu norime išlikti gyvi ir sulaukti laisvės dienų. Tam mes visi tikime ; tvirtinkime savo tikėjimą Evangelijos tiesų pažinimu ir jų gyvendinimu, būkime aktingi savo veiklą atremdami į religiją ir moralę; tuo būdu išauginsime nepalaužiamą lietuvišką dvasią ir priartinsime tautos laisvę.

TESTAMENTAS

MANO DUKRELEI

ANTANAS RINKŪNAS

gimė 1909 m. šiaurės Lietuvoje, tačiau vaikystę praleidęs Kaune, Vilniuje, Maskvoje, nes tėvas buvo vaistininkas, o motina — mokytoja. Baigęs Simano Daukanto Mokytojų seminariją Kaune. 1928 m. tęsė studijas Vytauto Didžiojo universitete Kaune. Studijas teko kartkartėmis

pertraukti ir mokytojo darbą susitaupyti lėšų. Humanitarinių Mokslų fakulteto Lituanistikos skyrių baigė ir gavo diplomą 1936.

Mokytojo darbą pradėjo nuo vieno komplekto mokyklos vedėjo tolimame Suvalkijos kaime. Vėliau mokytojavo pr. mokykloje Kaune. Baigęs universitetą, dirbo mokytojų seminarijose — pradžioje mokytoju, paskui inspektoriumi ir pagaliau direktoriumi (Kaune „Saulėje“, Tauragėje, Ukmergėje, Švenčionyse, Telšiuose). Tremtyje Vokietijoje buvo Blombergo gimnazijos direktorius, vėliau Vliko Švietimo tarybos narys ir Westfalijos apygardos mokyklų inspektorius. Dabar Kanadoje pelnosi duoną fiziniu darbu.

Mokyklų vadovėlius pradėjo rašyti Lietuvoje, kurių tris išleido Šv. Kazimiero draugija 1932, 1934 ir 1935 metais. Tą darbą atnaujino Kanadoje, parašydamas „Kregždutę“ — tris dalis, kurių I ir II

jau susilaukė ir antrųjų laidų. Bendradarbiavo: Lietuvos Mokykloje, Židinyje, Mūsų Vilniuje, Naujojoje Romuvoje, tremtyje — Tėviškės Žiburiuose, Drauge.

Nenumatau aš tau, vaikeli, palikti turtą, kurių nei aš, nei mano tėveliai niekad nebuvo susikrovę. Ne dėl to, kad būtume buvę perkvaili ar pertingūs pralobti. Ne. Tik aukso blizgėjimas mūsų niekad neviliojo. Kai pažiūriu dabar atgal į mano jau pragyventus 48 metus, tai matau, kad ne turtai, bet Visagalio ranka globojo mane ir vedė į laimę. Tos globos pajutimas suteikė drąsos ir pasitikėjimo. Pasitikėk Visagalio mums skirtais keliais ir tu. Gali tie keliai kartais tau atrodyti neaiškūs ar nevilioją, bet eik jais drąsiai ir be svyravimų.

Tikiuosi norėtum paklausti, kaip gi tuos tikruosius kelius atsekti, kaip, atsidūrus kryžkelėje, pasirinkti?.. Užsik į bažnyčią ramesniu laiku. Ne tam, kad žmonėms pasirodytum, bet kad su Dievu pasikalbėtum. Žmogaus kalba su Dievu yra malda. Malda gal net be žodžių, bet susikaupime iš širdies gelmių. Pasirinkus nuošalesnį bažnyčios kampelį, pasimelsk. Pamiršusi viską paskęsk maldoje, lyg nieko daugiau aplinkui nebūtų, tik tu ir Jis, Gerasis Ganytojas. Ir pajusi Jo spindulius, pajusi atsakymą į daugelį klausimų. Jis išsklaidys tavo abejones, paguos, nuramins ir sutvirtins.

Bet dvasios ryšys su Aukščiausiuoju vien tarp keturių bažnyčios sienų dar ne viskas. Nelaimingas tas žmogus, kuris, uždarydamas bažnyčios duris, palieka už jų visus savo gerus pasiryžimus ir grįžta į kasdienį gyvenimą toks pats, koks buvo prieš įeidamas į bažnyčią. O šių dienų gyvenimas nėra rojaus sodai. Iš

visų pusių jauną žmogų čia tyko pavojai ir siekia išstumti iš gerojo kelio. Už gražiai spalvotų kino filmų, už televizijos vaizdų, už patraukliai atrodančių knygų, už patefono plokštelių, už pobūvių, už šokių — dažnai stovi gudriai užsimaskavęs velnias, kuris ne kartą bandys nukreipti tave į pražūtingą kelią — siūlys vieną kitą tariamo linksmumo valandėlę, o už tai pasiims dienų, mėnesių ar gal net viso tavo likusio gyvenimo laimę ir ramybę.

Džiaukis jaunyste: ji yra džiaugsmui duota, — bet džiaukis švariai ir šventai. Kiekvieną šokį galima šokti gražiai ir šlykščiai. Kiekvieną pobūvį galima praleisti gražiai ir šlykščiai. Neturėk dviejų veidų: vieno bažnyčiai, kito kasdieniam gyvenimui. Tokius dviveidžius žmones vadiname fariziejais. Išsinešk iš bažnyčios dievišką spindėjimą ir turėk jį visur — namie, mokykloje, gatvėje, pobūvyje, net ir ten, kada atsidursite vienu du. Pamatysi, kaip tas dieviškas spindėjimas ne tik saugos tave nuo blogų kelių, bet apšvies ir tuos, su kuriais tau teks susidurti, būti, gyventi.

Mokaisi. Mokslas tau atvėrė ir ateityje dar daugiau atvers žmonijos kultūros lobių. Išmintingiausių pasaulio žmonių protai ir jautriausios širdys amžiais gyvena moksle ir mene. Semkis tą lobį. Pirmiausia tam, kad būtum išmintingesnė ir geresnė, bet ne vien tik sau. Naudodamasi kitų sukurtais mokslo ir meno turtais, turi už tai atsilyginti pati kurdama ir savo kūryba bei įgytomis žiniomis pasidalindama su kitais.

Pagaliau tavo laimė šioje žemėje nebus pilna, jei neatiduosi savo duoklės mūsų tėvynei Lietuvai. Nepamiršk, kad esi lietuvė. Tavo gyslomis teka lietuvių tė-

vų kraujas. Čia nieko negalima pakeisti. Net jei ir norėtum savo tautos atsisakyti, užmirštum savąją kalbą, pasikeistum pavardę, visvien liksi mėlynakė, šviesiaplaukė lietuvaitė. Prie kitų nepritapsi. Būsi daugiau ar mažiau išskirta, liksi vieniša, kaip tas ančiukas, vištos išperėtas. Prie viščiukų jis nepritampa, nors ir kartu perėtas, nes yra iš anties kiaušinio, ančiukas, vienišas, nelaimingas ančiukas.

Lietuvaitės vardas nėra vien tuščias žodis. Tau jis neša ir didžiulę pareigą — laikui atėjus ištekti už lietuvio ir būti lietuve motina. Tai sunki pareiga. Pasaulio tautų milionuose mūsų yra labai nedaug. Tarp tūkstančių kitataučių jaunuolių tu sutiksi tik dešimtis lietuvių. Bus nelengva iš to mažo būrelio išsirinkti tinkamą ir mylimą gyvenimo draugą. Bet būk kantri ir pasitikėk Visagalio ranka. Lietuvių tautoje praeityje buvo ir dabartyje yra daug moterų karžygių, kurios mirė už Lietuvą. Argi tu būtum tokia ištižusi, kad dėl gražaus bernelio - kitataučio atsižadėtum visko: tėvynės, kalbos, praeities, ateities, — ir durtum peiliu į širdį savo tėveliams, kurie tave jau nuo kūdikio lopšio paukojo tėvynei Lietuvai. Ne! Tu tokia nebūsi!

Šiuos patarimus palieku tau, vaikeli, vietoje turtų, bet jų vykdymas tikrai atneš tau daugiau laimės ir džiaugsmo, negu aukso milionai.

NE KULTŪRA SMUNKA, O ŽMONĖS

JONAS RUGIS

gimė 1901 m. vasario 4 d. Švėkšnoje, kur darbavosi jo tėvas, aušrininkas, varpininkas ir knygnešių organizatorius dr. Juozapas Rugis. Mokėsi namuose, vėliau Palangoje, Mohileve, Kaune ir Gente, Belgijoje, kur universitete gavo chemijos inžinieriaus mokslo laipsnį magna

cum laudė. Lietuvoje dirbo gimnazijos mokytoju, Prekybos d-to ekspertu - chemiku ir Pramonės skyriaus vedėju, Marijampolės Cukraus fabriko vyr. - chemiku, Geležink. valdyboje Technikos skyr. viršininku ir referentu, Kauno Aukšt. Technikos mokyklos dėstytoju ir vicedirektorium. Energijos komitetui tyrinėjo galimybes cheminei pramonei plėsti Lietuvoje ir cemento fabriko statybos planavimą. Rašė mokslo, technologijos ir administravimo klausimais straipsnius į Tautos Ūkį, Geležinkelininką, XX Amžių ir kit. Paruošė kuro technologijos vadovėlį — Kuras ir jo vartojimas. Tremtyje, Bavarijoje, buvo tyrimų chemikas dirbtinio šilko fabrike, Regensburgo - Soheinfeldo lietuvių kolonijos komiteto vicepirmininkas, UNRRA ir IRO valdininkas. Amerikoje — nuo 1949 m. Dirba kaip tyrimų chemikas pramonėje. Rašo Drauge, Aiduose, Technikos Žodyje, Sėjoje ir kit., o taipogi ukrainiečių ir anglų kalbų periodikoje. Išleido monografiją Švėkšnos praeitis.

Kai kam gali atrodyti keista, kad asmuo, studijavęs tiksliuosius mokslus, mėgina kalbėti pasaulėžiūros klausimais; bet mes sulaukėme tokių, pasakyčiau, laimingų laikų, kuomet visos žmonijos mintijimo sritys pradeda suprasti, kad tiesa yra viena ir jos siekti yra visų tikslas. Mokslas savo didžiųjų atstovų lūpomis skelbia, kad jo pagrindinis tikslas yra ne gerinti žmogaus materialinę būvį, bet grynai dvasinis tikslas — padėti žmogui suprasti prasmę ir tikslą jo žemiškojo gyvenimo. Tai yra tas pats, ką mums aiškina religija apreikštomis tiesomis ir ką stengiasi suprasti ir išaiškinti filosofija. Mokslo keliai vis labiau kryžiuojasi su filosofijos ir religijos keliais, ir vienas didžiųjų mokslininkų yra išsireiškęs, kad moraliniai ir religiniai postulatai įsipina į mokslines teorijas net ir fizikoje. Iš kitos pusės, mokslas vis daugiau veikia filosofiją ir rišasi su religija (kaip išsireiškė popiežius), savo pažangoje vis labiau surasdamas Dievą. Todėl dabar ir tikslųjų mokslų ragavusiam ne tik leistina, bet ir būtina domėtis ir reikštis pasaulėžiūros klausimais.

Yra graži H. G. Wellso apysaka „žvaigždė“, kurioje jis aprašo, kaip astronomai pastebėjo artėjančią prie žemės žvaigždę, gresiančią už kelių mėnesių ją sunaikinti. Pasklidus tokiai žinia, daugelis žmonių apleido viską ir puolė į bažnyčias melstis; ne mažiau žmonių metėsi į pasilinksminimus, jieskodami užuomaršos. Tik nedidelis žmonių skaičius tęsė savo žemiškąjį gyvenimą, tartum nieko neįvyko. Tai buvo tie žmonės, kurie gyveno supratę ir įsisąmoninę, kad jie negyvens tūkstančius metų, kad mirtis visą laiką kabo virš jų ir todėl reikia gyventi gerai ir dorai. Tokie žmonės turi tą tikrą

gyvenimo išmintį ir nuovoką, kad žmogus yra šioje žemėje tik pakeleivis ir turi taip gyventi, kad visuomet būtų pasiruošęs nutraukti tą kelionę ir duoti iš jos ataskaitą. Todėl tokie žmonės palieka ramūs ir mirties akivaizdoje. Romos imperatorius filosofas Antoninas - Pijus, gulėdamas mirštantis palapinėje, savo gvardijos viršininkui kaip paskutinį sargybai slaptažodį gražiai ir simboliškai paskyrė „Aequanimitas“ (sielos ramybė) . Bet jo, ne krikščionio, filosofo - stoiko, aequanimitas buvo liūdna ir pilna rezignacijos. Mes esame laimingesni, nes galime turėti aequanimitas paremtą ne tik protavimu, bet ir tikėjimu į Dievą, pilną vilties į pomirtinį gyvenimą, linksmesnį, gilesnį ir prasmingesnį. Tam nereikia būti išminčiumi, nes kiek tai mūsų kaimiečių, mirties akivaizdoje, yra parodę tą kilnią ir pavyzdžiu šviečiančią aequanimitas, išplaukiančią iš gyvenimo išminties ir gilaus religinio jausmo.

Žmogus turi taip gyventi, kad jo ta žemiška kelionė tikrai atitiktų žmogaus kilnumą ir būtų verta jo augšto pašaukimo, šiais laikais viskas jam tai nurodo ir tam padeda — ir tikėjimas, ir filosofija, ir mokslas.

Tikėjimas į Dievą, paremtas ir proto, ir jausmų, duoda prasmę ir gyvenimo moralei, ir pačiam gyvenimui. Religija mums padeda išsiaiškinti ir tvarkyti mūsų santykį su Dievu Jo apreikštų tiesų šviesoje. O tas tiesas ir mūsų protas pradeda mums įrodinėti mokslo keliu, surasdamas pvz. net kosminiuose dėsniuose Kristaus artimo meilės įsakymo pagrindus.

Bet žmogus gyvena ant žemės, ir jam lemta čia gyventi pilną žemiškąjį gyvenimą, todėl jojo gyvenimas siekia platesnių, nors ir ne tiek gilių, kaip religijos,

sričių, kurias visas apima kultūra. Ją sudaro visos žmonijos mintijimo ir dvasinio gyvenimo sritys su akumuliuotais jų atsiekimais. Čia mes randame ir dailę, ir literatūrą, ir filosofiją, ir mokslą.

Kultūra, gimusi iš religijos, pereina visą sekuliarizacijos procesą. Ji mums perduoda praeitų kartų patyrimus ir atsiekimus moralės, etikos, estetikos ir mintijimo srityse. Mano įsitikinimu, ne kultūra smunka, bet žmonės darosi abejingi kultūrai, šiais laikais pvz. moralės sąvokos yra augštesnės kaip renesanso laikais, bet visas vargas, kad žmonės daugumoje yra amoralūs. Viduramžių laikais, galima pasakyti, žmonės buvo kultūringesni, matuojant tų laikų kultūros lygiu, kaip dabartiniais laikais, kuomet kultūra siekia kosminių ribų. Kultūros lobiai, jų esmė, daugumai žmonių lieka nežinomi, tradicijos užmirštos. Žmonija gal niekad neturėjo tiek rinktinių žmonių, tiek gražių atsiekimų ir tiek galimybių su jais susipažinti, kiek dabar. Bet tam yra būtinas ir noras, ir tam tikros pastangos. Kiekvienas, kas jieško, eina pažangos keliu. Blogiausia, kuomet žmogus yra patenkintas savimi — tokiam pažangos nėra. Net ir laimė, kaip gražiai pasakė belgų poetas, nėra randama, bet kiekvienas turi ją susikurti. Taip pat ir kultūringo žmogaus pasaulėžiūrą kiekvienas turi sau susikurti.

Masės jausmas, tuščios aplinkumos įtaka žmogaus asmenybę, žmoniškąjį kilnumą stelbte stelbia. Jį stelbia ir internacionalizmas. Žmogus nėra tik žmonijos narys, jis yra ir savo tautos sūnus. Tautiškumas yra paremtas humanizmu; tikrai kultūringas žmogus palieka visad ištikimas savo tautai. Tautiškumo jausmas

remiasi žmoniškumu, panašiai kaip ir šeimos jausmas.

Lietuvių tautoje tas jausmas buvo labai gilus ir ji išlaikė savo tautinę sąmonę ir savo tautinį veidą, nežiūrint priespaudų ir pavojų, su pasiryžimu — ar žūt, ar likt tais, kuo esame gimę. Lietuvių tauta turi savo misiją plačioje tautų šeimoje ir, kol ji ją vykdytų, tol gyvuos. Man atrodo, kad, kaip mažos tautos, toji misija yra greičiau etinio ir estetinio, kultūrinio pobūdžio. Lietuvių tautos tradicijomis, papročiais, būdo bruožais domėjosi ir gėrėjosi kitos tautos. Jos liaudies dainomis, jos kalbos lobynu džiaugėsi ir studijavo pasaulio kultūros didžiūnai. Lietuviai, kur jie bebūtų, neturėtų atitrūkti nuo savo tautos dvasios, neturėtų užmiršti savų tradicijų, kurias mūsų kaimas tiek amžių mums išsaugojo. Norint išsaugoti žmogaus kilnumą, lietuviai privalo išsaugoti ir savo kaip lietuvių kilnumą.

MYLĖTI GYVENIMĄ — REIŠKIA MYLĖTI DIEVĄ

ALĖ RŪTA-NAKAITĖ

ARBAČIAUSKIENĖ

gimusi Petrapily, bet užaugusi Lietuvoje. Baigusi Pedagoginį institutą ir universitetą, apie aštuonerius metus dirbusi mokytojos darbą. Noriai bendravusi su organizuotu jaunimu. Per tą bendravimą įsitikinusi, kad skleidžiamos kilnios idėjos tik tada šiek tiek prigyja, kai skleidėjas pats jų laikosi gyvenime.

Išleidusi penkias savo knygas ir vieną išvertusi: Be Tavęs, Likimo keliu, Duktė, Trumpa diena (laimėjusi Draugo romano konkurso premiją), Nunešk, upeli, žąsų vargus ir Ponia Bovary (su vertimui nuimtu indeksu).

Ryškiausia tikrosios religijos ir moralės žyme laikau optimizmą. Fanatizmas keistinas į laisvę, baimė — į meilę, asketizmas — į džiaugsmą. Mylėti gyvenimą, kad ir sunkų bei skausmingą, reiškia mylėti Dievą. Kristi į nusiminimą ir kitus į jį patraukti nėra didelės moralės ženklas.

Lietuva religinga. Ilgai buvo ištikima savotiškam (gamtos ir vieno Dievo nuojautos) tikėjimui, o sukrikščionėjusi pamažu tapo nuoširdžia katalikybei šalimi. Tiesa, istorinės aplinkybės lietuviui maža te-davė laisvos valios apsispręsti, bet skaudžiai įsiskiepi-jusi krikščionybė, drauge su vakarietiška kultūra bei morale, sucementavo tautą ir paruošė dideliems ateit-ies smūgiams ir dideliems darbams.

Šio šimtmečio liberaliniai vėjai labai pavojingi ant egzistencijos kraštelio virpančiai Lietuvai. Krikščioniškoji moralė, tėvų mums įdiegta, yra pati stambioji šaknis, teikianti syvus tautos medžiui. Tradicijos, papročiai, šventės, liaudies menas ir tautosakos išmin-tis, susiję su religiniu kultu, yra nesutraukomi ryšiai, kurie po pasaulį pasklidusius pavienius žmones išlaiko tauta.

Religija ramina. Ir laisvamaniai pripažįsta, kad ištikimumas savo tikėjimui yra geras vaistas nuo psi-chinių, širdies ir kitų ligų. Ta prasme religija daugelį mūsų išgelbėjo per visus karo ir tremties sukrėtimus.

Religija moko. Krikščioniškoji moralė skatina mus kurti ir išlaikyti tvarkingas šeimas, per kurias ateina sveika naujoji karta. Katalikybė nestabdo kul-tūros, nei civilizacijos, o kaip tik skatina į pažangumą. Krikščioniškoji moralė ne skaldo ir kelia anarchiją, o vienija, veda į susipratimą ir sugyvenimą. Ji moko gerbti ir kitų religijų bei kitų įsitikinimų žmones, mo-ko juos mylėti. Jeigu uoliai tos moralės laikytumės, ir mūsų partiniai pažiūrų skirtumai būtų lengviau sude-rinami.

Kultūra klesti laisvuose ir turtinguose kraštuose.

Deja, lietuvių tauta daugelį metų pravegetavo nelaisvėj bei skurde. Lietuvio teigiamosios savybės dar neišsiskleidė visu platumu ir mūsų tautos kūryba dar nesukrovė pilno žiedo. Sukamės užburtame rate: be laisvės neįmanoma pasiekti augšto kultūringumo ir be augštos asmeninės bei visuomeninės kultūros neišsikovosime laisvės arba, kad ir išsikovoję, nepajėgsime jos išlaikyti. Bet užburtieji ratai nėra nepralaužiami.

Kas trokšta laisvos Lietuvos, su nepriklausomu gyvenimu, su augšta ir originalia kultūra ateity, turi kiekvieną valandą savos būties, kad ir sunkiausios, panaudoti asmeninės ir bendros kultūros ugdymui. Ne kritikuoti perdėtai kitus, kartais pačiam nedaugiau išmanant, ne girtis jau pasiekus augštumas, o siekti visomis jėgomis, gilintis, studijuoti, jieškoti geriausių pasaulinės kultūros šaltinių, kurie mums, išblokštiems iš savo krašto, dažnai yra lengvai prieinami. Neužsidaryti siaurame kiaute, nemerdėti tesvajojant, kad mokysiuosi ir mokysiu, gyvensiu ir kursiu tik sugrįžęs į tėvų žemę, atgriebęs vėl savo profesinį vairą. Gyventi pilną gyvenimą dabar, kiekvieną dieną, skleisti kultūriškai visu platumu, prisiimti ir duoti, kurioje šaly bebūtum, žinoma, nepažeidžiant lietuviškų šaknų. Nebijoti svetimos kultūros, kad ji nuves į nutautėjimą; priešingai, nekultūringi individai ir nekultūringos bendruomenės visada greičiau nutausta. O kad lietuviškos šaknys išliktų gyvos, be abejo, jaunoji karta turi pažinti ir įsigyventi taip pat į savą, į lietuvių tautos kultūrą, kuri nuolatos turi augti nauja kūryba.

Lietuviškų šaknų išsaugojimui labiausiai gali pa-

dēti religija, nes krikščioniškoji morālė ir tautiniai mūsų papročiai bei tradicijos, tėvų palikimas, ir yra tie syvai, kuriais iš kartos į kartą maitinama ir ugdoma tauta.

PILNUTINIO ŽMOGAUS KELIU

ALFA SUŠINSKAS

gimė 1909 m. sausio 25 d. Rygos mieste. Valstybinę gimnaziją pirmuoju mokiniu baigė 1929 m. Biržuose ir Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos fakultetą maxima cum laudė — 1934 m. Kaune. Tais pačiais metais ir kunigu išsventintas. Lietuvoje buvo Panevėžio vys-

kupijos jaunimo direktorius ir kapelionas Ramygalos, Panevėžio vyrų ir mergaičių gimnazijose. Beveik metus pirmame bolševikmetyje buvo iškalintas Kauno sunkiųjų darbų kalėjime, iš kurio su kitais kaliniais išsilaužė 1941 m. birželio 23 d.

Priverstas pasitraukti į Vakarų Vokietiją, dvejus metus gilino teologijos studijas Wuerzburgo universitete. 1949 m. atvyko į JAV. Tiek Vokietijos tremtyje, tiek Amerikoje ėjo įvairias visuomeninio darbo pareigas.

Spaudoje dirba nuo 1929 metų. Yra parašęs šias knygas: Jaunystės maršas (dvi laidos), Kai širdis širdžiai šneka, Gyvenimas mirtyje (pergyvenimai kalėjime); yra daug išvertęs iš kitų kalbų.

Iš viso yra parašęs apie 1,600 straipsnių, daugiausia pedagoginiais, religiniais, kultūriniais ir tautiniais klausimais. Jo straipsniai iki šiol yra buvę spausdinti: Ateityje, Ateities Spinduliuose, Darbininke, Drauge, XX Amžiuje, Jaunimo Vade, Jaunimo Žygiuose, Lietuvių Žiniuose, Panevėžio Balse, Panevėžio Garse, Pavasaryje, Skautų Aide, Tėvynės Sarge, Varpelyje, Vyrų Žygiuose, Vytyje ir kitur.

Gyventi pilnutinio žmogaus gyvenimu reiškia daug daugiau, negu tik būti fiziniu žmogumi. Niekas negimsta pilnutiniu žmogumi: juo žmogus patampa — išsiugdo kitų ir savo pastangomis, savo kilimais ir puolimais. Pilnutinis žmogus išlaiko harmoniją tarp dvasinio ir fizinio prado savyje.

Pilnutinis žmogus yra negalimas be religinio, moralinio, kultūrinio ir tautinio prado. Trūkstant jame nors vieno iš šių pradų, jis negali pasireikšti pilnutiniu gyvenimu.

1. Religinis pradas žmoguje yra jo gyvasis santykis su Pasaulio Kūrėju, šviečias sąmoningu religiniu gyvenimu — religine praktika. Religinio prado trūkumas sudaro esminį pilnutinio žmogaus trūkumą: be religinio gyvenimo nė vienas žmogus nesugeba pasiekti pilnutinio žmogaus harmonijos. Religija yra principai, pagal kuriuos gyvenama, dėl kurių kovojama, kurie yra ginami net savo gyvybe.

Religija yra brangiausias ir švenčiausias žmogaus turtas. Jos niekinimas yra didžiausias nusikaltimas: juo tiesiogiai ir specialiai yra niekinamas pats Visatos Kūrėjas, kurio vieton atsistoti taiko niekintojas.

Žmogaus religija įprasmina jo gyvenimą.

2. Pilnutinis žmogus taip pat nėra galimas be moralės, kurios pagrindas ir įkvėpėja yra religija. Žmogaus moralė yra jo tikroji vertė. Moralė nepareina nuo išsimokslinimo, kuris tepadidina žinojimą. Deja, pasitaiko, kad šviesuolis yra nemoralus, ar tik iš dalies toks, o bemokslis — didžiai moralus ir garbingas asmuo... Žmogaus moralę sudaro dorinė būseną, įsigyjama nuolatiniais gerais, dorais veiksmais. Moralė apima

visus vidinius ir išorinius žmogaus veiksmus. Ją suformuoja pasaulėžiūra.

Moralės stoka griauja tiek atskiros žmogaus, tiek ir visuomenės laimę ir gerovę. Augštos moralės visuomenė yra pajėgiausia kovoti už savo siekius.

3. Ir asmens kultūra priklauso pilnutinio žmogaus sąvokai. Asmeninė kultūra yra dvasinė žmogaus būseną, pasireiškianti išstobulintų gerųjų, kūrybinių galių harmonija.

Yra ir atskirų sričių kultūrų. Turime tautinę ir visuotinę žmonijos kultūrą. Jei kuri nors kultūros rūšis griauja religinę ir moralinę žmogaus sąmonę, ji nėra verta savo garbingo vardo: ji yra neigiamoji, griunamoji kultūros rūšis, nors ji būtų apipavidalinta dailia, patrauklia forma. Kultūros paskirtis yra ugdyti visas teigiamąsias dvasines žmogaus galias, padedant vis labiau sušvisti dieviškajam kūrinii — žmogui.

4. Tauta yra natūrali aplinkuma, kurioje pilnutinis žmogus turi tinkamiausią progą subręsti. Tautinis pradas yra būtinoji dalis pilnutiniame žmoguje.

Tautos gyvybė yra jos narių tautinė sąmonė, pasireiškianti laisvo ir savarankiško gyvenimo meile, sava kultūra ir sava civilizacija.

Kiekviena tauta turi natūralinę teisę gyventi, ir, kas kovoja prieš šitokią teisę, tas yra tautžudys.

Baisiajai raudonosios vergijos naštai nešti pavergtoji lietuvių tauta Lietuvoje gauna jėgų iš savo gilaus religinio gyvenimo ir iš tautinės gyvybės: iš laisvės geismo, iš turimos dvasinės kultūros, iš savo kalbos ir iš praeities.

Vergijos kančią pavergtoji lietuvių tauta Lietuvoje didvyriškai kenčia. Lietuvių tautos laisvosios dalies didžiausioji pareiga yra viskuo veikti, kad tėvynės kančios pasibaigtų — kad ji laisvės aušros sulauktų.

Lietuvių tauta yra didžiai kūrybinga, sumani, veržli ir ypatingai branginanti dvasines vertybes.

Žmogus be religijos ir be moralės tėra fizinis, gyvulinis žmogus; be kultūros — primityvus ir be aiškios tautinės nuovokos — tarptautinis paklydėlis, kuris niekur negali pritapti: jis visur yra svetimas.

Šitokia yra mano pasaulėžiūra, išmąstyta, išgyventa, klupimais ir kilimais susidaryta.

VALSTYBINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS BESIEKIANT

PREL. KAZIMIERAS ŠAULYS

gimė 1872 m. sausio 16(28) dieną Stemplių kaime, Švėkšnos valsč. Baigęs augštąjį mokslą Katal. Dvas. akademijoje Petrapilyje, ėjo įvairias tarnybas: Mokymo srity: Realinės gimnazijos kapelionas Panevėžyje; Žemaičių Dvas. seminarijos profesorius Kaune. Nuo 1922 m.

Kauno universiteto pirma docentas, vėliau ekstraordinarinis ir ordinarinis profesorius. Universitetų ir Studijų kongregacijos patvirtintas dėstė Kanonų Teisės mokslą Teologijos - Filosofijos fakultete.

Administracijos srityje: Kauno metropolitinės Kurijos kancleris, vėliau arkivyskupo metropolito generalinis vikaras. Nuo 1932 metų — Kauno metropolitinės kapitulos prelatas - pirmininkas ir apaštal. proto-notaras. 1937 metais pagerbtas popiežiaus rūmų prelato titulu.

Visuomeninis darbas: Aktyviai dalyvavo Panevėžio Labdaringos draugijos steigime ir palaikyme (1901 m.). Įsisteigus Saulės Švieti-

mo draugijai Kaune, kun. Šaulys buvo jos pirmasis išdininkas. Motinėles draugijos ilgametis sekretorius ir išdininkas. Motinėlės tikslas buvo šelpiti talentingesniąją jaunuomenę, einančią augštąjį mokslą. Kun. Šaulys taip pat dalyvavo Socialinių kursų rengime Kaune (1907).

Politikos srityje: Dalyvavo Didž. Vilniaus seime (1905). Nuo 1917 Lietuvos tarybos ir Liet. Valstybės tarybos ir Steigiam. Seimo narys.

Parašė: Socializmas ir mūsų sociališkieji reikalai (1906?), Sociologija (trumpas to mokslo vadovėlis (1907), Kanoniškoji proceso teisė (1926). Be to, yra parašęs dvi disertacijas: Savanarola Hieronymus (lotyniškai) ir Krylovo pasakėčios (rusų kalba).

Savą nepriklausomybę ar valstybę kuria ir sudaro pačios susipratusios tautos valia.

Lietuvių tauta, sukūrusi senais laikais savą valstybę, gynė, saugojo ir išlaikė ją per ilgus savo politinio gyvavimo amžius.

Istorijos ratas ne visada sukosi mūsų tautai palankia kryptimi. Lietuvos žemė patekdavo ne sykį į svetimas artimųjų kaimynų ar kitų kariautojų rankas, bet tautos siela ir valia atgauti, atkovoti mylimo krašto laisvę buvo visada ir yra gyva, tvirta, nepalaužta.

Šiandien mūsų tėvų žemė yra pagrobta ir žiauriai valdoma rusų bolševikų klasta ir smurtu, bet tautos valia ir pasiryžimas susigrąžinti bei atgauti valstybinę nepriklausomybę pasilieka nenugalimai tvirta.

Galingiausias veiksnys atgauti pavergtos tėvų žemės laisvei yra ta pati nenugalimai tvirta tautos valia, sukūrusi kitados savo galingą valstybę ir saugojusi ją per ilgą amžių eilę. Ryžtinga, gyva tautos valia yra nenugalimas valstybinės laisvės veiksnys.

Jei mūsų tautos, Lietuvos, žmonių širdyse bus gyva ir plaks, kaip ligi šiol plakusi, karšta gimtojo krašto

meilė, jei kiekvienoje šeimoje bus gaivinama ir ištvermingai palaikoma išsilaisvinimo valia ir tvirta viltis, galime būti tikri - tikriausi, kad vėl išmuš tėvynei laisvės ir nepriklausomybės valanda, kad lietuvių tauta galės sėkmingai vykdyti ir atlikti jai Apvaizdos skirtąjį uždavinį pasaulio tautų tarpe.

PASAULIO CHAOSAS IR ATEITIES PERSPEKTYVOS

ANTANAS ŠERKŠNAS

augęs ir pradžios bei vidurinę moks-
lą ėjęs Dzūkijoje. Kauno Simano
Daukanto Mokytojų seminariją bai-
gė 1929 m., Vytauto Didžiojo uni-
versitete lituanistikos diplomą gavo
1935 m., o filosofijos daktaro laips-
nį — 1942 m. Disertaciją — Pe-
dagoginis santykiavimas klasės ben-
druomenėje — parašė prof. St. Šalkauskio priežiūroje, o apgynė prie
prof. A. Maceinos. Studijas gilinęs Vienos universitete.

Yra parašęs veikalą iš pedagogikos — Mokyklinė bendruomenė,
išleista 1940 m. Šis veikalas laimėjo Katalikų Mokytojų sąjungos
1000 litų premiją. Be to, yra parašęs dvylika platesnių studijų iš pe-
dagogikos ir psichologijos, kurios daugiausia buvo atspausdinta Lietu-
vos Mokykloje, o kitos — Suvažiavimo Darbuose; Židinyje ir N. Ro-
muvoje, XX Amžiuje, Drauge, Amerikoje. Buvo Amerikos savaitraščio
vyriausias redaktorius, o dabar redaguoja Eglutę.

Dirbo pradžios ir vidurinėse mokyklose. Buvo Kauno Marijos

Pečkauskaitės, o paskui Kauno V gimnazijos direktorius. Vokietijoje buvo lietuvių tremtinių mokyklų inspektorius. Amerikoje pirmuosius trejus metus dirbo Annhurst kolegijoje, Connecticut valst., o dabar dirba Hartfordo miesto švietimo valdyboje, specialinio mokslo departamente, ir drauge dėsto psichologiją Hartfordo universitete. Yra American Psychological Association narys.

Pasaulio chaose. — Žmonija savo istorijoje dar niekada nėra turėjusi tiek benamių, kiek dabar. Tiek vergų, tiek sugriuvusių šeimų, tiek psichinių ligonių. Melas vykdomas viešai, valstybinėmis priemonėmis, galingiausių, puikiausiai organizuotų, agentūrų, per radiją, televiziją ir spaudą. Žmogui neduodama pasisakyti, kad jis alkanas, apdriskęs ir nepatenkintas. Neduodama pasisakyti ir kenčiančioms tautoms. Už juos kalba despotų treniruoti agentai. Jie sako, kad žmonės „su džiaugsmo ašaromis akyse“ dėkoja savo valdovams už... jiems suteiktą laimę.

Kelias į chaosą. — Laisvė, gerovė ir laimingumas yra trys dalykai, kurių trokšta kiekvienas žmogus. Šituos prigimties impulsus išnaudojo kai kurie mokslininkai ir menininkai. Trys genijai mokslininkų tarpe yra daugiausia atsakingi už žmonijos pastūmimą į dabartinį chaosą: Ch. Darvinas, K. Marksas ir Z. Freudas. Darwinistinis evoliucionizmas, marksistinis socializmas ir freudiškasis psichoanalizas, paėmus kartu, apėmė visas žmogaus gyvenimo sritis, neliko nei taškelio žmogiškajame gyvenime, kurio šios doktrinos būtų nepalietusios. Visoje savo visumoje šitos doktrinos yra *materialistinės, ateistinės ir klaidingos*. Dvi (žmonijai) nelaimingos aplinkybės šias doktrinas padarė nepaprastai efektyvias, taip, kad jos žmoniją tiesiog pa-

skandino chaose. Pirma, tai kad jas formulavo ir skelbė tikri genijai, kurie pajėgė paimti ir nusivesti su savim mases. Antra, tai kad jos gimė ir plito tada, kada žmonija dar nebuvo priaugusi jų klaidoms ir pražūtingiems vyliams suprasti ir jiems nepasiduoti. Kiekvienoje iš šių trijų doktrinų yra palikta po tam tikrą klaidą tamsumą, neatsakant į esminį doktrinos klausimą. Darvinas neatsakė — iš ko ir kaip atsirado būtis ir pati evoliucija. Marksas neatsakė — kas už proletarinės revoliucijos ir diktatūros. Freudo liko neatsakyta — kas tasai baisusis sąmonės pasaulis, kuris apsprendžia ir sąmoninguosius žmogaus veiksmus. Šitos klaidios tamsumos traukte traukė smalsuolius: mokslininkus, menininkus, politikus. Šių gi „aiškinimai“, „vaizdavimai“ ir „įtikinėjimai“ pagaliau „įkvėpė“ Leniną, kuris paskelbė: *mes atsisakome nuo objektyvinės moralės principų*. Tų dienų mintytojai iš karto suprato, kad čia iš viso atsisakoma moralės. Ir jie neapsiriko: Katynas, Vinica, Rainių miškelis, Buchenwaldas, Auschwitzas ir daug daug panašių faktų pateisino jų būkštavimą.

Kaip išeiti iš chaoso ? — Mes neprivalome užmerkti akių prieš tai, kas iki šiol įvyko žmonijos integravimosi eigoje: mes šiandieną ant žemės kamuolio turime tik dvi jėgas — anglo - amerikonišką ir sovietinę. Dvi, vietoje daugelio prieš antrą ir dar daugiau prieš pirmą pasaulinį karą. Tai yra priešpaskutinis žingsnis pilnutinės integracijos eigoje. Paskutinis žingsnis — vienos politinės valios įvykdymas. Tai yra kosminis vyksmas, jo nesustabdys niekas. Klausimas tik, kuri iš šių dabar egzistuojančių jėgų turės laimės išlikti ir vadovauti

šioje paskutinėje žmonijos integravimosi stadijoje. Vakarų pasaulio žmogaus uždavinys šiandien yra šią realybę suprasti ir prisidėti prie vakarų laimėjimo šioje paskutinėje fazėje. Kad šitą pasiektų, vakarų pasaulio žmogus (nes tik jis šiame reikale yra laisvas) turi grįžti prie Dievo ir laikytis Jo nustatytų moralinių principų.

Kas turi vadovauti? — Aš negaliu užmiršti savo pasikalbėjimo su vienu iš mūsų pačių žymiausių menininkų apie modemiškąjį meną. Jis man pabrėžė, kad modemiškojo meno kūriniai šiandieną turi didžiausią pasisekimą masėse, dėl to jie ir gaminami. Vadinasi, modemiškajam menininkui vadovauja masė, ne jis masė. Tai tipiškai charakteringa šių dienų chaose susiformavusiam kūrėjui. Kitas žymus meno atstovas pareiškė, kad, jeigu Picasso piešia žmogų su dviem nosim, tai reiškia, kad „vistiek kas nors turi iš to išeiti“. Abu šitie pareiškimai kartu reikštų: chaotiška masė padarė Picasso, Picasso gi padarė žmogų su dviem nosim, o mes, kurie norėtume pabėgti nuo masės ir išlaikyti savo individualybę, turime tikėti, kad iš to su dviem nosim žmogaus „vistiek kas nors turi išeiti“. Kaip kultūros nepaliesta chaotiška masė šiandieną padaro „menininką“, mums ryškiai parodė Elvio Presley atvejis, kurio išsigando net patys liberaliausieji šio krašto vadovaujant auklėtojai. Tas pat moksle ir politikoje. — Šiuo kritišku momentu žmonija reikalinga genijų moksle, mene ir politikoje; ne masės impulsams pataikaujančių, bet pačių masę kultyvuojančių. Genijų, kurie žmoniją išvestų iš chaoso.

Mūsų padėtis. — Lietuvių tauta yra integralinė

žmonijos dalis. Ji neišvengiamai turėjo pergyventi šių dienų chaosą. Nemaža jos vaikų taip pat atmetė Dievą ir Jo įstatymus. Jie buvo suklaidinti anų garsiųjų doktrinų. Mūsų tauta, nemažiau už kitas, kenčia žmonijos integracijos priešpaskutinės fazės kančias. Jeigu žmonijai pasiseks išeiti iš šio chaoso vadovaujant vakarų pasauliui, mūsų tauta turės savą vietą tautų šeimoje, o jos kultūra bus gražus indėlis žmonijos kultūriniame gėlyne.

TIKROSIOS KULTŪROS LAIDAS

ALF. ŠEŠPLAUKIS

gimė 1909 m. rugsėjo 10 d. Linku-
voj. Ten pat baigė vidur. mokslą
1928 m. V. D. universitete Kaune
studijavo germanistiką, lituanistiką
ir pedagogiką-psichologiją 1928-
33 m., Innsbrucko un-te 1945 bei
1949, kur įsigijo filosofijos daktaro
laipsnį. Disertacija: J. G. Herder

und die baltischen Voelker. Literatūros ir lingvistikos studijas dar
gilino Columbia un-te 1952 m. Dirbo Lietuvoj: T. Jėzuitų gimnazi-
joj Kaune 1933-34 m., T. Marijonų gimn. Marijampolėj 1934-37
m., Šiaulių Valst. Bern. gimn. 1937-44 m.; Vokietijoje: Kempteno
Liet. gimn. 1945-48 m. Amerikoje: šv. Pranciškaus koleg. 1951-52
(filos. ir psich.), Columbia un-te nuo 1952 (lingvistika). Liet. Žurn.
sąj. narys nuo 1933 m., Rašytojų draugijos narys nuo 1946 (1951
ižd.), Columbia un. ir New Yorko lingv. ratelio narys nuo 1951,
New Yorko Kult. Tarybos narys 1953 - 56, Liet. Kult. inst. sekr. nuo
1955 m.

Parašė: Bibliografija vok. k. ir lit. studijuoti 1931, Goethe, gyve-
nimas ir rinktinė poezija 1932, Tomas Morus, biogr. 1935, Šilerio Gies-
mė apie varpą, vert. 1936, Išminties vadovėlis, B. Graciano, vert.
(rankr. Liet.), Daugiau džiaugsmo, P. Kepplerio, vert. 1940, Liet.
vok. ir vok. liet. žodynas 1941, Vokiečių k. skaitymai 1947, Vok. k.
vadovėlis 1948, Kelionė, eil. 1950, Kančios mokykla, P. Kepplerio,

vert. (K. K. Laivas), Laukų liepsnos, sonetai, vert. (spaudoj), Lietuvių k. skait. Ten, kur Nemunas banguoja (spaudoj), Aušros žvaigždė, antologija 1955, ir kt.

Bendradarbis: Aidai, Athenaeum, Ateitis, Ateit. Spinduliai, Darbininkas, Draugas, Granitas 1930, Į Laisvę, Lietuvių Dienos, N. Vaidilutė, N. Romuva, Pavasaris, Rytas, XX Amžius, Varpai 1943, 44, Žiburiai, Židinys, Žvaigždutė ir kt. 1930 m. Ryto red. narys, 1946-47 Alguvos Baro red. Dažniausiai pasirašo A. Tyruoliu.

Religija. Kad ir nežymiai, bet vėl pradedama su-
prasti, kad religija yra tikrosios kultūros laidas. Su
R. Guardiniu reikia sutikti, kad vakarų kultūros pa-
sauly dar nėra ateistinio žmogaus tipo. Tėra tik sąvo-
kų perstatinėjimas, pvz. kai mokslu, menu ar politiškai
socialiniais judėjimais norima religiją — ryšį su
Absoliutu — pavaduoti. Ypač mūsų technikos amžius
yra lyg rūdimis apnešęs spindėjimą tiesų, kurios ne
vien žmogaus pastangomis įėjo į jo pažinimo orbitą.
Jei norim išlaikyti žmogaus tikrąją vertę, jo laisvę,
turim neužmiršti, kad tik suvereninė, o ne lygstama
tiesa tegali turėti visiškų teisių į žmogų („Deo servire
est summa libertas“). Absoliuto pripažinimas supo-
nuoja nusilenkimą Jam. Žmogaus išdidumas arba stoka
meilės — pagrindinė to nenusilenkimo priežastis („non
serviam“). Nusilenkimas substratams (naujoji pago-
nybė) rodo tik žmogaus prigimties bejėgiškumą ir jo
bankrotą absoliutinės tiesos atžvilgiu. Reikia laikyti
didele žmogaus degradacija atmetimą tik per ilgus am-
žius pasiekto pažinimo, pvz. dieviškosios minties įsi-
kūnijimą regimuoju būdu, kas bemaž tuo pat metu pa-
tirta ir žmogaus proto (graikų mentaliteto), kad, bū-
tent, išminties šviesa gali būti ir dieviškoji šviesa

(Logos). Naujųjų laikų minties dualizmas, taipgi milžiniška technikos pažanga labai atbukino religinį jausmą, ir mes labai labai toli nuo tokio religinio pergyvenimo, kuriuo žibėjo šv. Pranciškus, šv. Bernardas iš Clairvaux, šv. Jonas nuo Kryžiaus. Moderniojo žmogaus tragedija: ne tiek religinio pergyvenimo stoka, kiek iš viso abejonė Dievo kaip religijos objekto buvimu.

Moralė. Nietzsches bandymas kurti dorovę anapus gero ir blogo tėra likęs ne kuo daugiau, kaip stilistiniu bandymu. Kristaus kalno pamoksle patartoji prieš meilę vien natūraliomis žmogaus jėgomis nepasiekima. Tik žvelgdamas į savo Kūrėją, teikiantį veikimo normas, žmogus tegali rasti harmonijos santykį su savim ir su artimu. Intelektiškai gėrio ir blogio problemos neišspręsim, kaip jos neišsprendė dar senasis Sokratas, tardamas, kad gera bus tai, ką tikrai pažinsi. Aplamai blogio problema mums liks paslaptim šiame gyvenime, bet vis dėlto, kai žmogus patiria tikrąją savo didybę, kai religiškai, tai yra su nusižeminimu, pergyvena savo esmę, jis pamato, kad gali pav. erosą paversti agape. Natūralioji moralė, besireiškianti artimo pakanta ar tolerancija bei įvairiomis kitomis civilinėmis gyvenimo dorybėmis, eina tik tam tikrą kelio galą, kol ištinka krizė, kuriai malšinti reikia stipresnės rankos. Gyvojo tikėjimo stoka yra mūsų laikų moralinio gyvenimo tragedijos tikrasis šaltinis. Platono pagrindines dorybes perėmė krikščionybė ir iki atbaidymo jas išpraktikavo ne mitiniai herojai, o realieji krikščionybės šventieji. Tik į augštesnį autoritetą atremta moralė tėra pakankama priemonė žmogui reali-

zuoti save šiame gyvenime, tai yra siekti pilnutinio gėrio.

Kultūra. Kaip religijos ir etikos, taip ir kultūros srity mūsų laikais pastebimas sąvokų perstatymas. Kai kur, ypač anglosaksų pasauly, kultūros žodis tiesiog keičiamas civilizacijos žodžiu. Bet jei kultūrą suprantame kaip sutvardyta ir augštesniam tikslui palenktą prigimtį, kaip gerųjų dvasinių savybių ugdymą (culture), tai civilizacijai turėtų tekėti neasmeninių, objektyvuotų vertybių vardas. Už pastarųjų modernusis žmogus tartum bando pasislėpti, jomis „išsipirkti“. Tačiau vis dažniau ir dažniau mūsų laikais taip pat kalbama apie kultūros krizę.

Toms kalboms pagrindo davė nevien kultūros pesimistai su O. Spengleriu prieky, bet ir bendra vakarų dvasinio gyvenimo raida, jau labai anksti prasidėjus kompaktinės pasaulėžiūros skilimui. Įvairiausi perversmai, prasidėję religiniais ir baigęsi technikiniais, vyko dvasinio gyvenimo sąskaita. Bet dabar vėl pradedama kad ir nežymiai pripažinti, kad asmens kultūra yra tikrosios kultūros laidas, kad religiniai, arba gyvojo tikėjimo laikai, Goethės žodžiais tariant, yra buvę patys kūrybingiausi.

Tačiau objektyviųjų kultūros vertybių persvaros pavojus šiandien yra didžiai rimtas ir jį mato net tokie mūsų laikų kultūros optimistai, kaip A. Toynbee. Atominiis amžius yra pavojingai įsisiūbavęs, ir atrodo, kad kelio atgal nebėra. Bet jei kultūros esmė glūdi prigimties apdorojime, natūralumas gamtine ir nusižeminimas religine prasme kultūrai gelbėti visados ir visur yra galimi. Kultūra be tradicijos yra plokščia,

ir bandymai tokią kurti anksčiau ar vėliau baigsis fiasco. Tik tradiciją laikydami kaip mąstą naujiems laimėjimams pasiekti, galima tikėtis sukurti naujų kultūrinių vertybių, kurios pirmoj eilėj bus dvasinės.

Lietuvių tauta. Lietuvių tautai amžiais tenka eiti ilgus kryžiaus kelius. Jau prieš gerą šimtą metų daug kas tai tautai giedojo laidotuvių giesmę, bet ji ir karste tebebuvo gyva. Daug kas stebėjosi ir tebesistebi, kaip lietuvių tauta pernešė daugiau kaip šimtą metų trukusią sielos naktį. Politinis ir tautinis sąmoningumas bus, be abejo, pabudęs su visuotiniu savo meto judėjimu, tačiau tą sąmoningumą toliau palaikė ir kurstė dvi gyvosios tautos jėgos — meilė žemei ir meilė Dangui. Meilė žemei reiškė meilę priešui nepasiekiamos tradicijos, meilė Dangui reiškė tėvynę virš tėvynės, kurios joks priešas nepasieks ir nesunaikins (lietuvių tautos misticismas). Tos jėgos, kol bus gyvos tautoj, laidos ir tolimesnę jos egzistenciją.

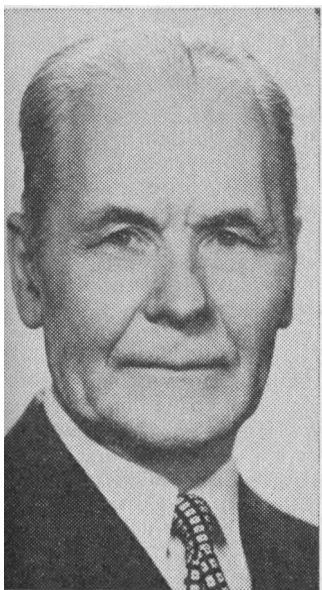
Tačiau jau ir dabar girdima vis daugiau ir daugiau pesimistinių balsų ar visai bebalsio skundo lietuvių tautos išlikimo atžvilgiu; betgi pati tauta dar turi daug natūralinio vitališkumo ir dvasinės atsparos išsilaikyti esamų ar būsimų pavojų atžvilgiu. Ir tai nėra skirta išlikti trumpiau, negu bet kuriai kitai tautai europiniame kontinente, kadangi istorijai ne vien žmonės vadovauja, ne jie tautų likimui ir ribas nustato, ir istorija rodo labai plačias konsteliacijų galimybes. Tačiau ir tie mūsų tautiečiai, kurie atitrūko nuo tautos kamieno, sudaro skaudžią tautos likimo dalį.

Kai kurie kraštai mūsų žmones greičiau absorbuos ir į juos savo valią infiltuos, negu bus prarasti dar

savo žemės pulsą tebegirdį. Lietuvybės išlaikymas jaunoj ir jauniausioj kartoj priklausys nuo šeimos sąmoningumo lietuviybės atžvilgiu ir nuo atsižvelgimo į tuos mano augščiau minėtus faktorius, kurie mūsų tautai padėjo išlikti gyvai tamsiausiąją jos gyvenimo naktį. Kai lietuviybė mirs šeimoj, ji nebebus gyva nė jokioj kitoj institucijoj ir apmirusio lietuviybės daigo nebeatgaivins jokia kita institucija jokiame svetimame krašte.

LAIMINGAS, KURIS TIKI

JONAS ŠIMOLIŪNAS

gimė 1878 m. gegužės 21 d. Jusėnų kaime, Pušaloto par., Panevėžio aps. Augo plačioje šeimoje, turėdamas 2 brolius ir 4 seseris. Baigęs Joniškėlio dviklasę mokyklą 1893 m., mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje; baigė Rygoje pilną Petro Didžiojo real. mokyklą 1899 m. ir

augštuosius inžinerijos mokslus išėjo Rygos Politechnikos institute 1900 — 1909 m., gaudamas dipl. stat. inžinieriaus laipsnį. Ten išgyveno rusų 1 -ją revoliuciją 1903 m. ir 2-ją 1905 m., kuriais Lietuvį Didž. Vilniaus seime atstovavo kartu su adv. Venclauskiu ir darbininku Šiaudiniu Rygos lietuvių koloniją iš 50,000 žmonių.

Iš seimo grįžęs Rygon tais pat 1905 m. išjudino lietuvių pradžios mokyklų ir mokslo draugijos Žvaigždės steigimo klausimą. Rygoje J. Š. iniciatyva buvo suorganizuotas kartu su kitais Liet. Stud. ratelis, kuris mielai dėjosi prie Rygos liet. kult. darbo ir jam vadovavo (moks-

le, rengimuose vakarų su muzika, daina, spektakliais ir t.t.). Studijų reikalais važinėjo po Europą 1900 ir 1907 m. Baigęs Pol. institutą, dirbo St. Petersburge gelžb. statybos firmoj „Weis & Fraytag“ 1909 — 1912 m.; 1912 — 1918 m. Suomijoje prie kariškų rusų valdžios statybų; 1914- 15 m. komandiruotas į Sibirą statyboms ir 1916 m. grąžintas vėl Suomijon, kur buvo užklyptas 1917 m. suiručių ir 3-čiosios rusų revoliucijos baisenybių. Helsinky vadovavo suruošiant lietuvių didelį propag. vakarą ir dalyvavo 1917 m. Liet. seime Petrapily.

1918 m. iš Suomijos iševakuavo 2,000 lietuvių laivais per Rygą ir Liepoją į Lietuvą. Su pask. transportu grįžo pats 1918 m. birž. 12 d. Liepos mėn. jau buvo Vilniuje ir dėjosi prie kūrimo Liet. prek. ir pram. banko, Ūkio dr-jos, Vilniaus u-to, Inžin. dr-jos, Susis. ministerijos organizavimo, valdininkų verbavimo ir t.t. Išvykus M. Yčui į užsienį, jį pavadavo susisiekimo srityje; taipgi ėjo Sus. m-rio pareigas 2-me min. kabinete (Sleževičiaus) ir 3-me (Dovydaičio).

Nuo 1918 m. lapkričio 23 d. iki 1924 m. bal. mėn. buvo Plentų, Vandens Kelių ir Uostų v-bos direktorius. Vienkart buvo Liet. Augšt. kursų Kaune Techn. skyriaus organizatorius ir to skyriaus vadovas, lektorius ir visų kursų ūkvedys (1920 — 1922). 1922 m. aktyvus dalyvis Technikos fakultetą organizuojant, Statybos kat. vedėjas, profesorė 1922 — 1944 m., parašęs ir išleidęs Statybos 4 t. ir kitus veikalus iš uostų statybos srities. Tremtyje profesoriavo Akademiniuose kursuose Kemptene (Bavarijoj), DP International U-ty Munich ir Baltic U-ty Hamburg (Pinneberg). Parašė „Baukonstruktionslehre“. Vienas iš aktyvių org-rių Inžinierių draugijos Vokietijoje ir 1949 m. Pasaul. Liet. Inž. - Arch. s-gos PLIAS ir jos centro v-bos pirm.; Liet. Prof. draugijos Amerikoje (LPDA) narys ir dalyvis kitų organizacijų.

Jo pastangomis per PI., V. K. ir Uostų v-bą ir kitais būdais įvesta tiltų ir pastatų pastovi gelžbetonio statyba; daug pasidarbavo kuriant Šventosios žvejų uostą ir tobulinant Klaipėdos uostą.

Per astronominius žiūronus ir observatorijų teleskopus įžiūrima daugybė naujų dangaus kūnų, jų grupių, naujų pasaulių, naujų reiškinių, bet niekur neužčiuopiama nei galo, nei krašto, nei gylio, nei augščių ribų. Tai yra neįsivaizduojama beribė dangaus erdvė, perpildyta dangaus įvairiausiais šviesiais ir tamsiais, periodiškai užtemstančiais ir vėl prašvintančiais kūnais; yra kometos, migloti rūkai ir t.t. Visi jie juda

savais keliais, vienas kitam nekliudo, yra pilni visokių išorinių ir vidinių paslapčių ir vyksmų. Visa tai ir yra žmogaus proto neaprepiama, nesuvokiama amžinoji stebuklingoji Visata.

Žmogaus matomi dangaus vaizdai nėra stebėjimo momento vaizdai, bet artimesnės, tolimesnės ir tolimos praeities vaizdai, priklausomai nuo matomų kūnų tolimo nuo žemės, t. y. nuo jų šviesos spindulių erdvėjeėjimo laiko, per kurį jie pasiekia mūsų žemę ir stebėtoją. Be to, spinduliai, įeidami į žemės atmosferą, daro refrakciją, t. y. lūžtelėja — pakrypsta ir, pasiekdami mūsų akį, verčia mus matyti observuojamą praeities (nuo ilgos kelionės) vaizdą dar kitoniškesnėje dangaus vietoje. Yra ir kitų dar komplikacijų.

Čia tai gera pradžia žmogui giliau susimąstyti ir pamėginti atsakyti sau į klausimus: „Kas aš ir ką reiškiau Visatoje!“ „Iš kur atsirado Visata?“.

Žemės žmogui, kuris gilinasi į tuos klausimus, galop tesibrauna tik vienas atsakymas: „Yra kažkokia Augščiausioji Galybė, Visagalė Esybė, kurią gyvi protaują sutvėrimai nujaučia, nori suprasti, pažinti ir garbinti tąją vienintelę visų pradžių pradžią, žodžiu sutvėrusią Mater Visatą ir dvasią įkvėpusią.

Žemiško žmogaus gyvenimas trumpas; tai tėra tik amžinybės trumpa akimirka. Jo kūnas yra žemiškos gamtos smulkmena.

Krikščionybės laikais nuo naujos eros pradžios, apie 2,000 m., skelbiama visam pasauliui apie tikrąją tikėjimą į Amžinąją Visagalį Dievą, kuris žodžiu sutvėrė dangų ir žemę (visą Visatą), kurio galybė visur yra, visa mato, tvarko, valdo; be Jo valios nieko neįvyksta.

Jį galima garbinti bažnyčioje ir kiekvienoje vietoje. Jo galima visur prašyti malonės ir susilaukti paguodos.

Dievo išpažinimas yra tikėjimas. Tikėjimas yra daugiau instinktyvaus jautimo ir jautrios sąžinės dalykas, nei vien šalto proto reikalas. Žmogus be tikėjimo atrodo palūžęs, patrukęs, nepilnas. Tikinčiam mokslas tikybės negriauna, tik atskleidžia vis plačiau Tvėrėjo galybę, tvarinio menkystę ir Jo pagalbos reikalingumą toliau.

Laimingas tas, kuris tiki, Dievą myli, nes jis turi aiškiai kuo vadovautis gyvenime: kad reikia mylėti tėvus, taikiai gyventi su savaisiais, gerbti kitus vyresnius; žino, kaip elgtis su savo artimu, t. y. kiekvienu žmogumi, būtent: „nedaryk artimui to, ko pats sau nepageidautum!“ Toliau žino, kad už gerus darbus Dievas atlygina, už blogus baudžia; kas yra gera ir bloga, klauskis sąžinės ir be kompromisų klausyk jtos balso.

Rūpestyje esant, trumpa nuoširdi maldelė ir atsidavimas Dievo valiai yra tikinčio susiraminimas, slegiančio sunkumo palengvėjimas, dažnai troškimo išsipildymas; gero krikščionio širdies negraužia nei pavydas, nei pyktis, jis visada linksmas ir optimistas.

Tikinčiam lengviau gyventi ir mirti, nes jis žino, kad jo siela nemari ir tikisi po mirties sulaukti geresnio amžino gyvenimo.

Visa tai žmogui — geros moralės ir laimingo gyvenimo tvirti pagrindai, dvasinės kultūros kilnūs požymiai.

Kas kėsina iš tikinčio žmogaus atimti jo tikėjimą, sužaloti jo moralę, užmušti viltį į amžinybę, į Die-

vą, išplėsti jo sielą, atėmus jo visą laisvę, žalojant ir jo kūną iki mirties, tas yra pikčiausias budelis - žvėris, be saiko išsigimėlis, jau savo natūralia mirtimi nemirštas. Galop tokį ar prabudusi sąžinė užgraužia, ar savižudybė pribaigia, ar kiti kaip nebepakenčiamai pabaisai padaro galą, kaip tai ateistinio pasaulio žiauriojo režimo gausūs pavyzdžiai rodo.

Kada žmogaus protas ir jausmai sutaria, tada jo dvasia ir kūnas vienas kitam neprieštarauja, žmogaus savijauta gera, jis yra sveikas ir laimingas. Kad tokiu išliktų, žmogui reikia prisiklausyti savo sąžinės balso patarimo, ką daryti ir, jei reikia, stiprinti savo valią ir ryžtą nugalėti besiskverbiantį blogį, kad jaučiamas disonansas išnyktų.

Žmogus turi įgimtą norą kaip galima ilgiau gyventi (taip tauta ir valstybė) ir būti laisvas, todėl jis turi ir kitą įgimtą instinktą — ginti visais būdais savo gyvybę ir laisvę, vienkart ir savo šeimą, tautą ir tėvynę. To ir reikia tvirtai laikytis, ginti ir savo tėvų kalbą, papročius, tikėjimą, kad netaptų išsigimėliu, savų jų išdaviku.

PASTOVIOS MORALĖS IR TEISINGOS TAIKOS PAGRINDAS

LEONARDAS ŠIMUTIS

Redaktorius ir visuomenininkas. Periodikoj savo laiku buvo spausdinama jo eilėraščių, beletristikos dalykėlių ir dramos kūrinų. Atskirai išleistas operetei siužetas „Į tėvynę“ (muzika A. J. Aleksio). A. Aleksis, A. Pocius ir jo sūnus Leonardas yra parašę nemažai dainų jo žo-

džiams. Redaktoriauti pradėjo studentaudamas Chicagoj 1915 m. pradžioj (prie dienraščio „Kataliko“), o tų pačių metų vasarą L. Vyčių seimo buvo išrinktas nutarto išleisti jaunimo žurnalo „Vytis“ administratorium. Suorganizavo jo leidimą, jam daug rašė ir 1916 m. vasarą kelis numeris suredagavo. Lietuvių Katalikų Spaudos draugijai leidžiant 1916 m. „Metraščių“, red. kun. P. Lapeliui padėjo jį redaguoti ir jame buvo atspausdinta jo novelė. Tuo pačiu laiku studijavo teisę, literatūrą ir žurnalistiką. 1917 m. dėstė lituanistikos dalykus šv. Bedos kolegijoj (Peru, Ill.). 1918 m. pavasarį pakviestas LRKSA organo „Garso“ redaktorium. Juo išbuvo iki 1926 m., kada nuvyko į Lietuvą ir buvo išrinktas į Lietuvos III seimą. Begyvendamas Lietuvoje arti-

mai bendradarbiavo „Ryte“, nenutraukdamas ryšių ir su Amerikos lietuvių spauda. 1927 m. pavasarį grįžo Amerikon ir tuoj buvo pakviestas dienraščio „Draugo“ redaktorium. Tose pareigose ir dabar tebesidarbuoja.

Visuomeninę veiklą pradėjo 1914 m. L. Vyčių organizacijoje, organizuodamas jos kuopas, joms vakarinius kursus, chorus, režisuodamas dramos veikalus (ir pats vaidindamas), sakydamas jaunimui kalbas, taip pat dar 1914 m. įsijungdamas į ALRKF ir Tautos fondo darbus.

1918 m. išrenkamas Tautos fondo sekretorium ir Lietuvių Tautos tarybos nariu. 1918 m. gegužės mėn. 3 d. drauge su lietuvių delegacija lankėsi pas prez. W. Wilsoną. ALRKF centro valdyboje buvo 35 metus, o generaliniu sekretorium 20 m. LRKSA priklauso 40 metų. Jam pirmininkauja 24 metus. Bolševikams okupavus Lietuvą 1940 m. suorganizavo Amerikos Lietuvių tarybą, besirūpinančią Lietuvos išlaisvinimu ir visą laiką jai pirmininkauja. Vadovavo delegacijoms pas tris JAV prezidentus: F. D. Rooseveltą (1940 m.), H. S. Trumana (1946, 1948 ir 1952 m.), D. Eisenhowerį (1953 m.). Lietuvos vyriausybės yra apdovanotas Gedimino ordinu (1937 m.), o Šv. Tėvo Pijaus XII — Pro Ecclesia et Pontifice. Eilės lietuvių organizacijų garbės narys.

Gimė 1892 m. lapkričio 6 d. Šilalės par., Šėrikų kaime. Mokėsi Šilalėje, Kaune, Maskvoj, Chicagoj ir New Yorke. 1918 m. vedė Šv. Kazimiero Seserų akademiją baigusią Angelą Evaldaitę, užaugino tris sūnus ir dukterį, sulaukė 9 vaikaitių.

Religija žmogaus gyvenime yra viskas. Taip kalba didieji pasaulio išminčiai, liudija Dievo siųstieji žemėn pranašai, paties Kristaus, Dievo Sūnaus, darbai ir Jo įsteigtosios Bažnyčios mokslas. Ir todėl, kas kitaip galvoja, kas nesilaiko religijos nurodymų, kas jos nepraktikuoja, jis tikrai nežino, ką daro.

Be religijos nėra pastovios moralės. Be moralės nėra teisingumo. Be jos nėra gerų santykių žmonių tarpe. Nėra jų ir tautų tarpe. O kai to nėra, pasaulis gyvena chaose, nuolatinėj karų baimėj, pasaulyje nėra teisingos ir pastovios taikos.

Religija pažaboja visoki žmogaus temperamentą, jį įdėdama į tam tikrus kultūros rėmus. Pati kultūros kilmė siejasi su religija. Jei ne ji, kultūra seniai būtų žlugusi. Kultūrai ir religijai tikrąją, pagrindinę prasmę atnešė krikščionybė, ir moralei davusi pastovius pradus.

Kiekviena meno forma, meilės ir minties pasireiškimas, yra kultūros reiškinys, kuris ir paskiram žmogui, ir žmonių grupėms bei tautoms davė galimumus siekti laisvės ir gerovės vienu ar kitu būdu. Lietuvių tauta visais laikais veržėsi į laisvę, nepakęsdama jokios priespaudos, nes seniai seniai įsivilkė į kultūros, savos, lietuviškos kultūros rūbą, neužmiršdama vieno labai svarbaus dalyko, kad be Augščiausiojo valios ji nebūtų išlikus gyva, nes nė viena tauta negali išsilaikyti, jei jos visas gyvenimas nėra persunktas laisvės, lygybės ir teisingumo dvasia. Negalima užmiršti ir to, kad yra tik viena Teisė, kuri valdo visas teises — Sutvėrėjo Teisė. Ji yra žmoniškumo, teisingumo, lygybės teisė. Ji yra tautų teisė. Jos besilaikydami, nežūsime ir mes kaip tauta.

Į savo tautą aš taip pat žiūriu religinėmis akimis. Visą savo gyvenimą, kuris, ačiū Dievui, nebuvo trumpas, savo tautai bandžiau dirbti religiniu įsitikinimu ir uolumu. Savo darbingųjų amžiaus metų laikotarpyje niekam kitam ir nesu dirbęs kaip tik religijai (nors ir nesu kunigas) ir tautai (nors ir nepretenduoju į jos ypatingus veikėjus), neabejodamas, kad pati Dievo Apvaizda yra skyrusi mus lietuvių tauton atlikti savo pasiuntinybę šioje žemėje ir užmegsti ryšius su amžinybe. Kai aš garbinu Dievą prigimtąja kalba, lyg ir jaučiu,

kad mano malda yra ir nuoširdesnė, ir labiau supranta-
ma Dangui; ji yra paties Sutvėrėjo duota kalba. Visa-
da jaučiu, kad lietuviškąją malda aš labiau priartėju
prie savo ir savo tautos Sutvėrėjo ir lyg tobuliau išpil-
dau Jo šventąją valią.

Tikrai nerandu tinkamų žodžių įvertinti religijos
reikšmę ir pasakyti, jog be jos žmogaus gyvenimas yra
tuščias ir beprasmis. Ne kitaip yra ir su tautos gyve-
nimu. Jei jis nėra pagrįstas religija, ji žlugs, neįvyk-
džiusi Augščiausiojo valios — išlikti amžinai gyva ir
amžinai garbinti Dievą Jo duotąją kalba ir visais jos
tautiniais kultūros pasireiškimais, sutampančiais su
Kristaus paliktos žemėje Katalikų Bažnyčios mokslu
ir visais jos nurodymais.

LIETUVYBĖS KELIU

JONAS ŠLEPETYS

gimė 1894 m. vasario 27 d. Narvydžių km., Utenos apskr. Pradžios mokslo ėjo savo gimtinėje, augštesnę mokyklą ir Karo mokyklą baigė Rusijoje. Augštuosius Karininkų V. D. kursus ir Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetą baigė Kaune — diplomuotas teisininkas.

Valstybinės ir administracinės teisės studijas gilino Vak. Vokietijoje, Tūbingeno universitete.

Į lietuvišką visuomeninį bei kultūrinį darbą įsijungė dar būdamas moksleivis 1913 m. Petrograde. Iš Rusijos grįžo į Lietuvą 1918 metų pradžioje. Iš okupacinės vokiečių valdžios išrūpino leidimą ir savo gimtinėje įsteigė lietuvių pradžios mokyklą. Suorganizavo lituanistikos kursus apylinkės jaunimui ir juose dėstė.

Kaip karininkas, 1919 metų pradžioje įstojo į organizuojamą Lietuvos kariuomenę. Buvo sunk. kulkosvaidžių kuopos vadas Kauno įguloje; tą patį metų spalio mėn. paskirtas Mažeikių apskr. karo komendantu, vėliau Šiaulių miesto ir apskrities karo komendantu. 1919—1920 m. dalyvavo Lietuvos išlaisvinimo kovose prieš bolševikus ir ber-

montininkus. Už pasižymėjimą tose kovose apdovanotas Vyčio kryžiumi su kardais.

1929 m. buvo paskirtas į Vyriausi Liet. kariuomenės štabą, kuriame dirbo įvairiose pareigose iki 1935 metų. Čia buvo pakeltas į pulkininko laipsnį. Pasitraukęs iš kariuomenės buvo Zarasų ir Panevėžio apskrities viršininkas. 1939 metais paskirtas Vilniaus miesto ir apskrities viršininku, tas pareigas sėkmingai ėjo iki pirmosios sovietų okupacijos. Greta tiesioginių savo pareigų, iš Vilniaus lietuviškų organizacijų atstovų sudarė komitetą tautiniams, kultūriniais ir religiniams reikalams tvarkyti. Komitetui vadovavo ir kėlė lietuviybę tiek pačioje Lietuvos sostinėje, tiek ir visoje Vilniaus srityje. 1941 m. pradžioje bolševikų suimtas, kalintas, žiauriai tardytas ir tik vokiečių - rusų karui kilus, kartu su kitais politiniais kaliniais iš NKVD kalėjimo išlaisvintas.

1941 m. laikinoje Lietuvos vyriausybėje buvo Vidaus Reikalų ministeris. 1941 — 1944 metais buvo advokatas ir V. R. Vadybos juriskonsultas Kaune. 1944 m. vasarą pasitraukė į Vakarų Vokietiją. Čia organizavo lietuvių tremtinių skyrius. 1945 — 1950 m. lietuvių tremtinių prancūzų zonos komiteto pirmininkas ir Vyr. Liet. Tremtinių k-to vicepirmininkas. Atvykęs į JAV-bes buvo išrinktas Detrito Lietuvių Organizacijų centro vicepirmininku, Lietuvių Karininkų s-gos Ramovė skyriaus v-bos pirmininku. Nuo 1952 m. ligi šiol yra New Yorko Alto valdybos narys ir LB New Yorko apyg. vald. pirm. 1955 m. išrinktas JAV LB tarybos nariu ir tarybos prezidiumo pirmininku.

Rašo: Drauge, Lietuvių Dienose, Darbininke, Kary ir Liet. Teisinių žiniuose — organizaciniais ir lietuvių kultūros klausimais.

Pasaulį išvydau ir jį pradėjau suprasti tuo laiku, kai Rusijos caro galybė jau silpnėjo, o atbundantis lietuvių tautinis susipratimas augo ir darėsi stipresnis. Tačiau ir tuo metu mano tėvynę Lietuvą dar tebelaikę pavergę tie patys agresingieji rusai, nors ir ne taip klastingi ir žiaurūs, kaip dabar.

Savo tėvų pagalba pramokęs lietuviškojo rašto ir jaunam katalikui žinotinų religinių tiesų ir maldų, tolimesnę mokslą tęsiau rusiškose mokyklose. Ten pirmiausia ir susidūriau su svetimtaučiais, su nesava

kalba ir visa man svetima aplinka, manyje sukėlusią ilgesį viso to, kas lietuviška, ką buvau įsisąmoninęs ir pamėgęs iš savo tėvų, iš lietuviškojo gyvenimo gražių, neužmirštamų reiškinių. Rusiškojo Petrogrado didmiestyje susiradau būrelį ten mokslus einančio lietuvių jaunimo, kuris laisvalaikio, savybės susirinkimuose, gvildeno tautines problemas, skaitė patriotinius referatus, kėlė gyvas diskusijas ir savo ugningomis kalbomis tarpusavyje stiprino tėvynės meilę, primenant mūsų tautos didingą praeitį. Buvo keliamos tuo laiku rusų daromos lietuvių tautai skriaudos ir neteisybės; priminti lietuvių tautos vargai ir visa kita, kas lietuviui buvo aktualu ir reikšminga. Man įsijungus į tą lietuviškąją veiklą, formavosi ir mano pasaulėžiūra, kuri mano veiksmus ir žingsnius lydi iki šios dienos. Savąją pasaulėžiūrą suglaustai galiu apibūdinti šitaip: esu ne didelės, bet garbingos, darbščios ir gabios lietuvių tautos sąmoningas narys, gražios Lietuvos sūnus, todėl visad laikau malonia ir šventa savo pareiga visa širdimi mylėti Lietuvą ir savąją tautą, nes ji tikrai to verta. Nusistačiau, kol jėgos leis, rūpestingai dirbti Lietuvos ir lietuvių tautos gerovei ir jos kultūrinei pažangai, skiriant savo jėgas, sugebėjimus ir pasiaukojimą.

Tikėdamas į Dievą, kaip Augščiausią Esybę, mielai ir su dvasiniu pasitenkinimu atlieku religinę R. katalikišką praktiką, jausdamas tame didelę prasmę ir vidinę dvasinę ramybę.

Moralę laikau labai svarbia, žmogaus gyvenime kilniausia dorybe, nors moralės idealo pilnumą, kuris ne visur ir ne visų autoritetų vienaip suprantamas ir

aiškinamas, šiais pasaulio visuotinio sukrėtimo laikais, toli ne visi žmonės tegali pasiekti. Moralės dėsnių laikymąsi laikau būtina ir garbinga žmogaus savybe ir pareiga.

Rūpindamiesi Lietuvos ir lietuvių tautos laimingesne ateitimi, su širdgėla turime pripažinti, kad mūsų tauta šiuo metu yra didžios nelaimės ištikta ir išgyvena sunkiausią savo istorijoje laikotarpį. Tėvynėje ir ištrėmime mūsų tėvus, mūsų brolius, seses ir gimines žudo žiaurus sovietinis okupantas, o išeivijoje, net keliuose kontinentuose plačiai išsisklaidžiusias, lietuvių gretas retina svetima gyvenamoji aplinka.

Gyvastingai lietuvių tautinei kultūrai, drauge ir lietuvybei išsilaikyti, pavojus sparčiai auga. To pavojaus akivaizdoje, nesimatant dar greitesnės prošvaistės Lietuvos laisvei, šiandien dažnas mūsų tauriųjų lietuvių, esančių laisvėje, kelia didelį susirūpinimą. Ne be pagrindo ir mūsų spaudoje šis gyvybiniai svarbus klausimas vis dažniau keliamas, pabrėžiant jo pirmąjį svarbumą.

Jungtinių Amerikos Valstybių ir Kanados Lietuvių bendruomenės pastangomis 1956 m. vasarą Chicagoje sukvietas Kultūros kongresas, kuriame dalyvavo per 1,000 įvairių šakų lietuvių mokslininkų, kultūrininkų ir visuomenės darbuotojų, sukėlęs gyvą plačiosios lietuvių visuomenės susidomėjimą, praėjo lietuvių kultūros bei lietuvybės išlaikymo rūpesčių ženkle. Kongreso prelegentų giliai prasmingose paskaitose dėstytos mintys visai pagrįstai buvo kreiptos į lietuvių kultūros stiprinimą ir ugdymą, kaip tautybės išlaikymo pagrindą.

Geras jau ir tas reiškinys, kad susirūpinimas savosios kultūros ir lietuviybės išlaikymu (šie du klausimai tarp savęs tamptariai susiję) darosi visuotinesnis. Dabar labai svarbu, kad tasai susirūpinimas virstų tokiu pat visuotiniu, gyvu ir pastoviu veiksmu tautinę kultūrą ugdyti ir ją moraliai ir materialiai remti.

Būdami įsitikinę, kad lietuviybė ir tautinė kultūra tarpusavyje neišskiriamai rišasi ir kad lietuviybė išeivijoje sėkmingiau gali būti išlaikyta tik per augšto lygio savąją kultūrą, — laisvajame pasaulyje esantieji lietuviai, bendram lietuvių tautos labui, turi suburti visas savo jėgas ir dėti ryžtingas pastangas savąją kultūrą palaikyti, visokeriopai ją remti ir ugdyti.

Kalbant apie tautybės išlaikymą, daugiausia minityje turime mūsų jauniausiąją — priaugančią kartą, gimusią ir gimstančią išeivijoje ir lankančią jiau ne lietuviškas mokyklas. Vyresniajai lietuvių kartai, kuri stipriai yra įaugusi į savosios tautos kultūrą, taip pat ir mūsų vyresniam jaunimui, augštesnę lietuvių mokyklą išėjusiam, kad ir ne Lietuvoje, pavojus nutausti mažesnis.

Kad mūsų lietuviškasis atžalynas savo tautos kultūrą sąmoningai pamėgtų ir pamiltų, reikalinga, kad jis tą kultūrą tinkamai pažintų ir į ją įaugtų. Tam tikslui turi būti sudarytos palankios sąlygos ir galimybė. Tai labai svarbus, bet drauge ir nelengvas uždavinys, kurį išeivijoje patenkinamai vykdyti gali gerai organizuota patriotiškai nusiteikusi ir vieninga lietuvių visuomenė per visiems lietuviams bendrą organizaciją — Pasaulio Lietuvių bendruomenę, kurios pagrindinis tikslas yra lietuviybės ir tautinės kultūros išlaikymas.

Suprantama, kad tas svarbus darbas turi būti vykdomas gerai apgalvotai ir planingai.

Dalyvaudamas eilę metų Lietuvių bendruomenės vykdomame kultūriniame darbe Vokietijoje ir Jungtinėje Amerikos Valstybėse įsitikinau, kad savo įpėdinius auginą lietuviai tėvai, mūsų kultūrininkai ir lietuviškoji visuomenė, tautinė prasme, yra gyva. Ypatin-
gai yra jautrus ir ryžtingas mūsų lietuviškasis akademi-
nis jaunimas, todėl jis, kaip nauja jėga, jau dabar tu-
rėtų reikšmingai papildyti kultūros darbuotojų eilės
išeivijoje. Vyresniųjų jis mielai yra kviečiamas į ben-
drą tautinės kultūros darbo talką su gražia viltimi,
kad tuo bendru darbu daugiau pasitarnausime savajai
tautai ir gražesnei Lietuvos atečiai. Lietuviais esame
mes gimę, lietuviais turime ir būt!

LIETUVIŲ SIELA IMLI DINAMIŠKAI KULTŪRAI

JUOZAS ŠVAISTAS

Žmogaus gyvenimas aprėžiamas dviem laiko ribom. Pirmoji Juozo Švaisto riba — 1891. III. 18, antroji bus dar. Ligi 1910 m. ėjo įvairias gyvenimo mokyklas ir bandė daugelį profesijų: piemuo, bažnyčios berniukas, zakristijono padėjėjas, zakristijonasi ir stalius. 1909 -

13 Panevėžio mok. sem. Ligi 1915 m. Stačiūnų pr. mok. mokytojas. Vėliau Kaukaze Mokytojų institute. 1916 m. mobilizuotas, baigė Maskvos Karo mokyklą ir ligi 1941 m. su maža pertrauka išbuvo tikrojoj karo tarnyboj. Grįžo Lietuvon 1918 m. Buvo Skemų dv. administratorius, policijos vadas, karo komendantas, Karo mok. lektorius (1922 - 28), „Kario“ red. (1928-35), „Kardo“ red. (1935-37), Karinio Rengimo ir Propagandos dalies vedėjas ligi 1940 m. Vilniaus karo mokyklos rusų kalbos lektorius ligi 1941. VI. 22. Tarnaudamas kariuomenėj 1924-28 m., išklause VDU Hum. Mokslų fak. filologijos skyrių. Vėliau Lietuvių Archyvo red. ir kultūriniais reikalams referentas Kauno savivaldybėje. 1944 - 49 Vokietijoje, o paskiau JAV-se.

Begalės straipsnių ir beletristikos: Karyje, Karde, Skaitymuose, Gaisuose, Vaire, Naujojoje Romuvoje, Lietuvoje, Sekmoje Dienoje, Lietuvos Aide. Atskiromis knygomis: Šilkinė suknelė (1927), Naujan gyveniman (1928), Liudvikas Adomas Jucevičius (1932), Meilės vardu (1937), Rašau sau (1947), Siela lagamine (1948), Paskutinį kartą tave klausiu (1948), Aukso kirvisi (1952), Petras Širvokas (1952), Eldorado (1953), Knygnešių pėdsakais (1955).

Religija. Religijai bei Dievui išryškinti daug yra apibrėžimų arba definicijų. Viską sudėjus kartu, šis tas paaiškėja, bet skyrium toli gražu nenusako esmės. Mano išmanymu, užtenka dviejų žodžių: *tikiu - netikiu*. Jeigu aš tikiu, niekas neišbrauks man Dievo; jeigu netikiu, niekas neįrodys, kad Jis yra. Dievo suvokimas daugiau jausminis, širdies dalykas. Kas prarado Dievą savo širdyje, tas nesuras Jo net Romos Bazilikoje.

Tikinčiam religija labai aiškus, artimas, šventai prakilnus dalykas. Tai gyvenimo džiaugsmas, pagunda ir palaima. Netikinčiam vistiek rakštis paširdyje ir nebaigtas sandėris su savąja sąžine. Būti religingam reikalinga šiek tiek pastangų, tačiau daug daugiau reikia, kad visiškai atsiplėštum nuo religijos. Religija manding įgimtas dalykas ir gyvenimo būtinybė. Jauna siela labai dėkinga dirva religijai tarpti. Didžiausias tėvų nusikaltimas, jei nepanaudoja šios progos. Religijos diegai, išauginti jaunystėje, tai žvaigždės, įsegtos danguje. Jos niekad nepranyksta, nors dienos šviesa ir nakties laužai uždengia jas.

Religijoje būtina mistika, paslaptys ir šventų šventoji vieta, kur niekas, be kulto pareigūnų, nedrįstų įžengti. Įsibrovus už altoriaus, arba kunigui suprastėjus, susiliejus su minia, religija blėsta. Nebetenka savo

skaistumo, spalvų ir aromato, kaip nuskinta gėlė ir pamerkta vandenyje. Vienas keliautojas po Rytų šalis, besilankydamas įvairių tikybų šventyklose, visai pateisino, kad ten yra griežtai draudžiamosios įžengti vietos. Tegul, sako jis, ten už tų pertvarų vien tik tuštuma ir nieko reikšminga, tačiau neleidžiama įžengti tam, kuris nepašventintas. Nusikaltusiam nukertama galva.

Moralė. Moralės pagrindai sudėti dekaloge. Dekalogas turi dieviškąją pradžią, tad ir moralė remiasi Dievu bei religija. Moralė be religijos, kaip lieknieji augalai be virpsčių. Tai sėkla, paberta akmeninėj dirvoj. Tvirčiausia moralė, kada vykdomi jos nuostatai iš meilės ir pagarbos Dievui, žmogui ir sau, bet ne dėl pragaro baimės ar policininko brūklio.

Didelė atsakomybė dėl vaikų moralės tenka tėvams. Neauklėjamas, neprižiūrimas net naminis gyvulys išvirsta laukiniu. Kas dora ir gera žmoguje, pirmiausia tarpsta šeimoje. Tėvai visada turi laikytis tokioj augštumoj ar lygyje, kad būtų autoritetas ir pavyzdys vaikams. Amerikoj daugelis tėvų gaudo dolelius ir asmens pomėgius, prarasdami vaikus. Dėl to tiek daug nedorybių, jaunimo pataisos namų ir kalėjimų.

Ne tas yra nedorovingas, kuris suklumpa nedorybėse, bet kiekvieną valandėlę stengiasi pakilti, veržiasi augščiau, kilnesnių tikslų siekdamas. Tikrai nedorovingas yra toksai, kuris nuolat tūno nedorybėse, mėgaujasi jomis, jieško progų nedoriems savo žodžiams ir veiksams, graibsto padugnių puvelsius, kol chroniškai, nebepataisomai apsikrečia. Morališkai užgrūdin-

tas žmogus retai susmunka. Jis kaip plūdė vandenyje veikia pakyla į paviršių.

Kultūra. Kiekvienai tautai būdinga sava, ypatinga kultūra. Nėra bendrosios ar tarptautinės kultūros, kaip tarptautinio žmogaus be savo tautos ir krašto savybių. Lietuvių siela bei dvasia labai jautri, imli ir dinamiška kultūrai. Visa nelaimė, kad mūsų kultūrai istorijos bėgyje nebuvo palankių sąlygų nei plėstis, nei stiprėti. Arba tie istoriniai veiksniai ir aplinkybės stabdė, varžė vietoje, arba kreipė ne savais keliais. Kultūrinis mūsų tautos brendimas niekad nėjo savaimingu, natūraliu būdu. Niekad nebuvom susiradę savęs ir tobulai visapusiškai pasireiškę. Šiandien toji nelaimė dar didesnė, dar daugiau blaškomės svetimų kultūrų veikiami ir įvairių vėjų nešami.

Lietuvių tauta, šiandien, daugiau tautų ir kraštų pažinęs, džiaugiuosi ir didžiuojuosi esąs lietuvis. Jei ir antrą kartą būtų lemta gimti, vis tiek norėčiau gimti tik lietuviu. Lietuvis nuo amžių yra doras, jautrus, tiesaus būdo, inteligentiškos prigimties ir labai turtingos sielos su neapbrėžtais gabumais.

RELIGIJA, ŽMOGUS, TAUTA

STASYS TAMULAITIS

gimnaziją baigė Marijampolėje 1929 m., Karo mokyklą Kaune 1937 m., universitetą Vilniuje 1941 m.

Nuo 1937 m. dėstė lotynų kalbą, filosofiją ir karinį rengimą Lietuvos gimnazijose. Daug rašė spaudoje, išleidęs novelių rinkinį. Nuo 1950 metų gyvena Chicagoje, JAV.

Religija, Dievas ir žmogaus skirtis žemėje — trys didieji klausimai, prieš kuriuos blanksta visos kitos gyvenimo problemos. Numoti į šiuos klausimus ranka ir net retuomiais jų neapmąstyti reiškia tą pat, ką eiti per gyvenimą užrištomis akimis.

Kas liečia religiją, taigi ir Dievą, mano asmeninė pažiūra tokia:

Žmogus nėra kilęs iš materijos, nes jis sugeba materiją pranokti. Materija ir dvasia — du griežtai prie-

šingi elementai. Jei iš materijos kilusi būtybė (žmogus) geba visiškai tobulai pačią materiją valdyti, ją genialiai analizuoti, ją švytinčiai sudvasinti, ją teigti ir ją neigti — tokia būtybė yra ne vien tik iš medžiagos. Bet jei taip, tenka pripažinti ir Dievą, ir dvasią, ir pagaliau pačią religiją.

Visdélto... atsižvelgiant į krikšč. religijos griežtumą (kur žmonijai galutinai tėra du keliai: amžinas dangus arba amžinas pragaras), atsižvelgiant į begalinę Kūrėjo išmintį ir į Jo neužinteresuotą savo garbės padidinimą — šio viso Dievo bandymo su žmogumi, šios galutinės gyvenimo prasmės, aš kol kas asmeniškai nesuprantu. Praeis žemė ir dangus, dings genialiausi išradimai, žus kultūros, viskas, ką regime, virs pelenais... Kas liks? Kam gyvename ir kankinamės?

Tačiau išdidžiai gražinti Dievui atgal įėjimo bilietą aš negaliu: tai visa virš mano, žmogaus, galių. O gyventi svetimame name ir nepaisyti mano šeimininko nurodymų — irgi šventvagiška. Užtat tebūnie nuolančius paklusnumas gyvajam Dievui, tebūnie ryšiai su juo per tikrąją religiją !...

O pačią gyvenimo mįslę ne mums atspėti. Jos neatspėjo nei indų jogai, nei Zarathustra, nei Buddha, nei šių dienų egzistencialistai, nei dievotasis Kierkegaard, nei religingasis maištingasis Dostojevskis, nei baugiai žvelgęs į amžinybę Kafka, nei visose (dvasinėse) gyvenimo viršūnėse buvęs Rilke, nei bet kas kitas... Išspręsti pilnai būties prasmę — reiškia būti tos būties kūrėju. Kas gi juo yra tarpe mirtingųjų?.. Tikint Dievu, vienintelė išeitis šią visą aštrią neišsprendžiamą problemą priskirti... tikėjimui ir apreiškimui.

Moralė, tauta, kultūra. Apie dorovinį žmogaus silpnumą taip kadaise yra pasakęs pagonis poetas Ovidijus :

Video meliora proboque, deteriora sequor — regiu, kas gera ir tai pripažįstu, o vis tiek linkstu į blogį.

Nugalėjimas paties savęs, reikalavimas tobulumo pirma iš savo asmens, vėliau iš kitų — čia visa moralės pradžia ir pabaiga. Dorovine prasme žmogus tiek vertas, kiek yra apvaldęs save. O apvaldyti save — pats didžiausias menas iš visų menų.

Kas liečia mūsų tautą, lietuviai nuo amžių buvo itin humaniški ir moralūs. Ryškesnė moralinė krizė lietuvių tautoje prasidėjo po 1-mo Didž. karo, kai stipriau papūtė nauji svetimi vėjai.

Civilizacija, sakoma, daug prisideda prie tautos moralės griuvimo. Nurodomi net istoriniai pavyzdžiai. Iš dalies tai tiesa, iš dalies ir ne. Jei civilizacinės gėrybės tvirtai ir aiškiai pajungiamos (subordinuojamos) augštesniems gyvenimo tikslams, pats civilizacijos blogybių geluonis netenka savo aštrumo. Atsparioje tautoje civilizacijos nuodai ir jų veikla dažnai pasirodo beesą pereinamojo momento reiškiny. Tokia atspari tauta, lyg persodintas į naują žemę augalas, greit prisitaiko prie esamų sąlygų ir gali dar sėkmingiau klestėti.

Lietuviams, jei jie nori gyventi ir gyventi šimtmečiais, tenka sekti mūsų senolių pėdomis: kurti tvirtas šeimas, turėti gausaus prieauglio, saugoti sveikus tautinius papročius, neasimiliuotis su svetimtaučiais (nes tauta ir taip jau perdaug asimiliuota slavais) ir žvelgti

į materialines gėrybes ne kaip į tikslą, o kaip į parankią priemonę.

Norim ar nenorim, bet atėjo laikai, kada iš mūsų reikalaujama ne kardo smūgių tvirtumo, o dvasinio - kultūrinio heroizmo. Šis reikalavimas yra pagrindinis lietuvių tautos gyvatos laidas. Apie tai turėtų nuolat pamąstyti mūsų šviesuoliai - inteligentai, nes jie yra pavyzdys kitiems. Kas yra heroizmas ? Heroizmas — tai didesnis ar mažesnis atsižadėjimas savęs, vardan siekiamų augštesnių gyvenimo tikslų. Savo ruožtu be augštesnių gyvenimo tikslų ir tauta, ir žmonija yra žuvusi. Viskas, kas tautoje ar žmonijoje pasiekta reikšmingesnio, pasiekta per heroizmą.

„Lietuva, tėvyne mūsų, tu didvyrių žeme!“... Būdami didvyrių žemės ainiai, nelikime patys smulkūs, irzlūs ir egoistiniai nusiteikę nykštukai, jiešką tik kasdieninių malonumų ir patogumų. Per šioki ar toki atsižadėjimą savęs ir per augštesnių vertybių puoselėjimą (šeimoje, visuomenėje, privatiname gyvenime) įprasminame ir savo asmeninį žmogaus gyvenimą, ir didį šventą aisčio - lietuvio vardą!

KULTŪRA YRA TAI, KAS PASILIEKA, KADA VISKAS PAMIRŠTA

EDUARDAS TURAUSKAS

gimė 1896 m. spalio 30 d. (sen. kalendą) Andriejave, Kretingos apskr. Gimnazija — Telšiuose, Bobruiske, Saratove ir Voroneže; baigta 1917 m. Universitetas — Friurge, Paryžiuje. Teisių doktorantas. Diplomatinė tarnyba: Berne, Prahoje, Bukarešte, Belgrade, Ber-

ne - Ženevoje. URM-joje: 1928- 34 „Eltos“ direktorius, 1939-40 — politikos departamento direktorius, Nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministeris nuo 1934 rugsėjo 1 d. III Seimo narys. 1926 m. „Ryto“ vyr. red. 1926 - 28 m. Ateitininkų organizacijose nuo 1910 m. 1927 _ 34 At-kų federacijos Vyr. tarybos pirmininkas.

Tremtyje po II Pasaulinio karo: Liet. Feder. s-gos pirmininkas, N. E. I. (Tarpt. Krikšč. Dem. unija) lietuvių sambūrio atstovas nuo

1950 m. Atkurtosios L. Kat. Mokslų akademijos revizijos komisijos narys. Eilės tarptautinių kongresų dalyvis: 1946 m. Pax Romana kongreso Friburge liet. delegacijos pirmininkas, 1947 m. Ramoje tos pačios organizacijos kongrese, kur buvo įsteigta vyresnioji šaka — MIIC (Mouvement Intern_ des Intellect. Catholiques) taip pat delegacijos pirmininkas. Dabar MIIC Tarptaut. tarybos narys, At-kų Sendraugių sąjungos įgaliojimu. PETS delegacijos Paryžiuje narys.

Rašto srityje: pradedant Telšių ateitininkų rankraštinio neperiodiniu leidiniu 1913 - 15 m. m. ir baigiant šių dienų spauda — ištisi tomai įvairaus pobūdžio ir apimtys raštų bei vertimų ar apžvalgų per radiją, paskaitų atskirų leidinių forma tik menkos nuotrupos: 1) Katalikų veikimo kodeksas. Parašė kun. dr. Guerry. Išvertė E. T. Kat. Veik. centro leidinys, 108 pusl., Kaune, 1928 m. 2) Tautybė ir krikščionybė. E. T. „Šaltinio“ knygynėlio Nr. 9, 8 pusl., Marijampolė, 1928 m. 3) Prancūzų revoliucija ir korporatinė organizacija. Prof. Olivier - Martin. Teisės Mokslų biblioteka nr. 7. Vyt. Did. univ. Teis. fak. leidinys, 16 pusl. Išvertė E. T. Kaunas 1931 m. 4) Katalikų politinės laisvės ir pareigos. Prof. E. Magnin. Katalikų Veik. centro vald. leidinys, Kaunas, 1932 m., 46 pusl. Išvertė Ed. Turauskas. 5) Tautų Sąjungos tikslai ir santvarka. Išvertė E. Turauskas. Kaunas, 1932 m. Išleido Vyr. T. S. sekretoriatas mokytojams naudotis. 112 pusl. 6) Tautų Sąjungos Sandora. 16 pusl., Kaunas, 1932 m. Sandoros vertimą su originalu suderino Ed. Turauskas. 7) Telegramų agentūros ir spaudos biurai. 24 pusl, Kaunas, 1933 m. Žurnalistikos Kursai Namie — leidinys, 8) Valstybės ir Bažnyčios suverenumas. Referatas I-ame Katalikų Mokslininkų suvažiavime 1933 m. Suvažiavimo darbai I. L. Kat. Mok. akad. leidinys nr. 2, p.p. 405—417, Kaunas, 1935 m. 9) Le sort des Etats Baltes. Ed. Turauskas, 80 pusi. 1954 m., Reutlingen, Vliko Inf. tarnybos leidinys.

Dviejuose mašinraščio puslapiuose pasisakyti „apie religiją, moralę, kultūrą ir lietuvių tautą“ galėtų tik Žodis, bet ne „žemės vabalas“ arba „protaujantis gyvulys“ (animal rationale). Todėl tokį „pasiakymą“ tenka laikyti tikrai menkomis užuominomis.

Iš paprastai, kaimiškai pamaldžių tėvų paveldėta, pagilinta uolaus katekizatoriaus (a. a. kun. A. Ma-

liausko — Andriejavo vikaro), Telšių gimnazijos kapeliono kan. M. Vaitkaus, ateitininkų organizacijos ir knygų... knygų, religija pačioje jaunatvės pradžioje leido man labai aiškiai atpažinti žmogaus prigimtyje dvi plotmi — *horizontalinę* ir *vertikalinę*. Tuo pačiu metu ėmiau skirti blogį nuo gėrio. Intensyvi kova tarp tų dviejų plotmių — dviejų pradų prasidėjo nuo to laiko ir tebesitęsia ligi šiol; tikra, kad ji užtruks ligi paskutinės žemiškojo gyvenimo valandos.

Todėl man taip giliai įspūdingu pasirodė Henri Bergsono jau subrendusiame amžiuje jo veikale „Les deux sources de la morale et de la religion“ išskaičiuotas žmonių surūšiavimas į „uždaro lanko“ (*cercle fermé*) ir „atviro lanko“ (*cercle ouvert*) individus.

Ir nenuostabu, jog man visada taip buvo artimi Šv. Augustinas ir didysis apaštalas Šv. Paulius („*video meliora proboque, détériora sequor*“).

Aš nežinau maldos teksto, kuris paprasčiau, išsamiau, trumpiau ir kartu giliau nusakytų tų dviejų plotmių ar pradų kovą žmogaus sąmonėje ir sąžinėje, kaip „Confiteor“ žodžiai „*quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere*“. Mane tebestebina ir tebejaudina ypačiai tas laipsniavimas — mintimi, žodžiu ir veiksmu. Esu tvirtai įsitikinęs, kad nusikalstančių „mintimi“ yra legionas, beveik linkčiau pasakyti, jog „visi žmonės“, prie kurių, savaime, priklausiau ir tebeprisklausau.

Rimtai ir giliai suprantamos religijos (ją tesuprantu, kaip Bažnyčią ir, žinoma, Kristaus įsteigtąją) didybė glūdi ne tame, kad *kiekvieną* žmogų jaučia žemėje padarytą tobulu, bet kad kiekvieną aprū-

pintų, apginkluotų tobulėjimo ir žmoniškumo *prie-*
monėmis ir kad kiekvienam duotų galimumo, suklupus, paslydus, nusmukus, *atsikelti, atsitiesti* ir *pakilti*.

Todėl brolių žmogų, kuris žinosi paklydęs, suklupęs, nusidėjęs laikau *normaliu*, galinčiu tapti šventuoju, bet brolių žmogų, kuris savo pasiklydimą, savo sudribimą, savo nusikaltimą stengiasi padaryti *taisykle* (norma), kuris bando ir teoretiškai tatau pateisinti, pagrįsti, laikau pačiu nelaimingiausiu iš nelaimingųjų. Toks brolis yra ypačiai reikalingas intensyvių maldų, kad Dievas, kuriam vienam jis yra nusikaltęs („tibi soli peccavi“), pasigailėtų ir apšviestų.

Bažnyčia už tokius iškilmingai meldžiasi Didįjį Penktadienį.

Kodėl ateitininkai negalėtų surengti organizuotų maldų už klystančius brolius bei už priešus?

Galvoju, kad šiuo tragišku laikotarpiu privalėtume suintensyvinti savo maldas už mūsų tautos engėjus — savus ir svetimus komunistus-bolševikus ir už jų atsivertimą.

Tariuosi neprasilenksias su Bažnyčios mintimi, kviesdamas mūsų maldas kreipti ypatingai *per* mūsų kankinius, „quorum nomina solus Deus scit“, kurių Bažnyčia dar negalėjo ir greičiausia niekados negalės individualiai ir oficialiai atpažinti bei paskelbti, bet kurie šią ašarų pakalnę apleido „in odore sanctitatis“, kurie mirė tikrų kankinių mirtimi.

O paimkime ir grynai asmenišką plotmę. Kas iš mūsų, turėdamas savo asmenišką „nusidėjėlių“ (nu-

skriaudusių, apšmeižusių, kerštaujančių) nebus išgyvenęs pačias saulingiausias ir pakiliausias dvasinio gyvenimo akimirkas, „atkeršydamas“ jiems nuoširdžia malda, šv. mišių, asmeniškos šv. Komunijos auka už juos ?

Kultūra. Šiandien nebesugebėčiau pasakyti, kuris iš žymiųjų prancūzų prieš trejetą ar daugiau dešimčių metų yra kultūros sąvoką aptaręs tokiu paradoksu: „La culture c'est ce qui reste lorsqu'on a tout oublié“ (kultūra yra tai, kas pasilieka, kada jau viskas pamiršta). Atseit, kultūra — tai vertingiausias „nuosėdos“, nugrimzdusios žmogaus asmenybės gelmėse po viso išsimokslinimo, išsiprusinimo, išsilavinimo ir po visų diplomų.

Atrodo, jog dar svarbu pabrėžti, kad kultūra — tai harmonija, darna, pusiausvyra. Todėl pagrįstai kalbama apie proto, jausmų, dvasios kultūrą. Pagal St. Šalkauskį, kultūringas žmogus — tai pilnutinis žmogus; lapidariškai gi kalbant, galima būtų pasakyti: kultūra — tai žmogus; koks žmogus, tokia ir tautos kultūra.

Lietuvių tauta. Kaip kiekviena, taip ir mūsų turi savo teigiamų ir neigiamų bruožų. Vargu ar galima abejoti, kad teigiamieji aiškiai nusveria. Prie mūsų tautos silpnybių galima priskaityti istorinės patirties įrodytą jos „atvirumą“ kitų tautų įtakoms ir gana greitą „persisunkimą“ jomis. Nutauto prūsų, jotvingių ir kt. giminės. Nutauto beveik visa bajorija. Nutauto milijonas išeivių, pirmoj eilėj, Amerikoje. Bet ir šią neigiamybę atsveria teigiamybė — „zoolo-ginio nacionalizmo“ neprisigijimas lietuvių tautoje.

Vokiečių ir rusų per amžius engtas lietuvis nejaučia aklos bei beatodairinės *neapykantos* tų tautų atžvilgiu ir pasilieka pajėgus jų kultūroje atsirinkti apskritai žmogiškas — amžinas vertybes. O tai jau yra labai augštos dvasinės ir *visažmogiškos* kultūros pažymys, kurio galėtų mums pavydėti ne viena didelė tauta. Tikriausia todėl St. Šalkauskis svajojo ir rašė (specialiai savo veikale „Sur les confins de deux mondes“) apie lietuvių tautos sugebėjimą ir paskirtį *sintetinti* Rytų ir Vakarų kultūras.

O ir mums, ypačiai jaunajai kartai, ar nebūtų prasminga apie tai pasvajoti ir rimtai pamąstyti? Kas gali atpažinti Apvaizdos kelius? Galbūt po to, kai atslūgs ir supliukš rusiškojo komunizmo banga, kai bus išgyventas „biologinio žmogaus perdirbimo“ bandymas, kai vėl išauš laisvė ir sugrįš žmogiškumas, galbūt tada sodriai nekaltų aukų krauju ir sūriomis ašaromis permirkusioje Lietuvos žemėje, savo nesuskaitomais kankiniais turtingoje lietuvių tautoje, pakils kartos, kurioms Apvaizda iš amžių yra skyrusi vienintelę, ypatingą, dievišką misiją...

Čia aš prisimenu neišdildomai širdin įsmigusį vieno ruso atsivertėlio, didžiai apsišvietusio ir kultūringo asmens, Rytų apeigų katalikų kunigo a. a. *Gliebo Verchovskoj* 1918 m. Petrapilyje (dabartinis Leningradas) man pasakytą pranašavimą: „Krauju nepaprastai gausiai *patręšta* Rusijos žemė, bet užtat ir dvasinis derlius bus taip pat proporcingai gausus...“

Realistui, materialistui - dialektikui, pozityvistui, apskritai „horizontalinės plotmės“, „uždarojo lanko“ žmogui tatau gali atrodyti „romantizmu“ ar „kliedė-

jimu“, bet mes, kuriems kasdien duona paskirta Kūnu ir vynas Krauju ir kuriais dvasiniai mintame („non confractus, non divisus, interger accipitur“), kurie pažįstame to „precium sanguinis“ neišmatuojamą didingumą bei pranašumą, mes ne tik galime, bet ir privalome būti „vertikalinės plotmės“, „atvirojo lanko“ *realistais*, kuriems priklauso ateitis, pagal nedviprasmišką Išganytoją patikrinimą „Būsiu su jumis ligi pasaulio pabaigos“.

DIEVAS MANO GYVENIME

MYKOLAS VAITKUS

ir Žvaigždės red., Šv. Kazimiero dr. sekretorius ir pirmininkas, Mėno mokyklos tikybos mokytojas ir Kauno seminarijos profesorius. Vokietijoje Kelheimo ligoninės kapelionas, Amerikoje Peace Dale, R. I., seserų kapelionas.

Bendradarbiavo Vadove, Nedėldienio Skaitymuose, Vienybėj, Viltyje, Draugioj, Garny, Židiny, Laisvėj, Naujojo Romuvoj, Aiduose, Drauge ir kt. Išleisdino šias savo knygas: Laimę, Genijų ir Meilę, Margumyną, Šviesius Krislus, Brėkšta, Liepsneles, Rakštis Rakštis, Nušvitusią Dulkę, Žaibą ir Mergaitę, Auštant, Rytmečio Žygius, Čirikšą siaube, Vienatvėje, Aukso Rudenį, Nuošaliu Taku; išvertė Šv. Augustino Išpažinimus, lietuviškai atpasakojo Chaignono Meditacijas, išvertė tris operas: Romeo ir Džuljetą, Mignon, Trijų Karalių Meilę.

Pačioj gyvenimo aušroj malonia ranka Dievas stvėrė mane ir jau nebepaleido. Motina atskleidė man tą didžią paslaptį, augščiausiąją tikrovę: yra Dievas, kuris viską iš nieko sukūrė! Ir vaikeliui tai atrodė taip savaime aišku. Tik jis ilgai galvojo, kaip tatai buvo, kai nieko nebuvo. Kada nūn tą mąstymą prisimenu, stebiuosi, kaip taisyklingai ir giliai vaikas galįs protauti. O mes, paaugusieji, manome, kad jis — liurbelis...

Ir tas Dievo tikėjimas nesusvyravo iki maždaug penktosios klasės, kada draugai - išmintėlės bei laisvės lektūra įliejo į dvasią abejonių. Ir tos abejonės suintensyvėjo, kai pabudo viduje tamsios gaivalingos jėgos, kur ėmė spirti, kad žmogus jieškotum galimybės žūtbūt jas patenkinti. Bet juk Dievas!... Ir iš gelmių kyla galingas noras, kad Dievo visai nebūtų. Ir teko viduj sunkiai rungtis ir su tomis gūdžiomis jėgomis, ir su harpijomis — abejonėmis...

Tačiau keista: kai kas kitas imdavo pulti tikybą bei Dievą, toji pat abejojančioji dvasia ūmai pasišiaušdavo ir imdavo savo senąsias brangenybes ginti. Vadinasi, Dievo tikėjimas, Jo malonei veikiant, tebesąs tvirtas, nežiūrint audrų. Bet jos vis ir vis grįždavo, klastingos, pavojingos. Kova tvėrė be paliovos... Tačiau po tiek daug metų visai paaiškėjo, jog tik tas neabejoja, kas nemąsto, ir jog abejonė yra ne paneigimas anksčiau tvirtai tikėtųjų tiesų, o vien momentinis nebežinojimas, kuo jas paremti, ir reikia vien ramiai apsižvalgyti, patyrinėti, ir, jei tiesa žmogui brangi ir valia gera, jis vėl išvys saulę, kur buvo vien laikinai pridengta nežinojimo debesėlių, bet tebuvo, kaip buvusi, ta pati senoji saulė...

Ir štai nūn manau, jog pasauly nesama tikro ateizmo, o esama vien noro netikėti: tam tikri sumetimai (ypač aistros) verčia žmones bandyti nusikratyti Dievo tikėjimu; imama iš pradžių abejoti, bando ma įsikalbinėti, kad neva nebetikima Dievu; palengva su ta padėtim apsiprantama, ilgesniems tarpams visai tos problemos pamirštama — ir štai neva žmogus esąs ateistas... Tad daug už ateizmą logiškesnis yra agnosticizmas: abejoju, nežinau, o ir negaliu tikrai sužinoti...

Bolševikmety man tekdavo dažnokai kalbėtis su vienu karštu bolševiku, žinomuoju vaidila bei režisorium, Baliu Lukošium, aštriapročiu, aštrialiežuviu vyru. Vieną kartą jis man sako: Keista, kunige! Tamsa, rods, gan išprusęs asmuo, o tariamai tikite Dievą! Bet iš tikrųjų juk netikite, o vien norėtumėte tikėti, ir vien kalte sau kalate, kaip geniai: tikiu, tikiu, tikiu! — Į tai aš jam atsakiau: žinote, padėtis yra pinesnė, nei Tamsta manote: ir aš gyvenime turėjau daug abejonių bei kovų, ir aš norėdavau karais, kad Dievo nebūtų — kad galėčiau laisvai gyvenime paulioti. Bet nuostabu: nieko nežiūrint, lyg kokia neregima ranka laikė mane nustvėrusi, labai tvirtai ir realiai, ir tas jūsų neigiamasis Dievas taip ir nepaleido manęs! — Po kiek laiko Lukošius (mątyt, išgyvenęs kažką panašų) man sako: O gal iš tikrųjų reikia pripažinti Dievą esant...

Ne vienas jaunas vyras yra man pasisakęs: Aš abejoju, nežinau; o norėčiau tikėti, nes gal Dievas iš tikrųjų ir yra. Ką turiu daryti? — Aš atsakydavau: Tikėti — tai nereikia vien protu pripažinti tiesą, o

ir valia turi sutikti; o ši nėra linkusi lengvai priimti tokias tiesas, kurios jai uždeda nelengvų pareigų... Tad reikia karštai melsti (nors kol kas ir abejojant): Dievas savo malone padės įtikėti, jei tavo valia bus tikrai gera... Tad pirmiausia — padaryki savo valią švarią ir gerą: pasistenk padaryti kiek gerų darbų, ypač ką nors herojiška, sakysim, nuoširdžiai atleisk nekenčiamam priešiui, pirmas prisiartink prie jo, padaryk jam ką gera — tuokart tavo valia, tas instrumentas, kuris turi Dievą priimti, bus kiek labiau pritaikintas tam reikalui, nesgi Dievas yra švenčiausias, ir tas mūsų priimtuvą turi pasidaryti bent kiek panašus į šventą: jei teleskopo objektyvas bus visai suodinas, žiūrėtojas negalės pamatyti žvaigždės, tad nei jos egzistencijos į save priimti.

Betgi žmogaus protas nori turėti protinių įrodymų. Ar jų esama? O kaipgi! Visuotinė Vatikano santaryba net formaliai pasmerkė tuos, kurie tvirtina, kad, girdi, nesą įmanoma protu įrodyti Dievą esant. Tų įrodymų esama nemaža, ir kiekvienas žmogus gali susirasti sau labiausiai atitinkamą. Man, kol dar nebuvo studijavęs teologijos, tinkamiausias atrodė t. v. tikslingumo įrodymas. Atsimenu, baigęs gimnaziją, su būreliu artimų asmenų vaikščiojau Minijos atkalnėmis. Ir ūmai man lyg žaibas švystelėjo, taip skaidriai bei aiškiai, jog niekuomet nebeužmiršiu: koks tas pasaulis gražus, koks sudėtingas!... ir visos tos begalės sudėtinių dalelių siekte siekia prie tam tikrų aiškių tikslų; jei nors viena reikšmingesnė dalelė liktų sugadinta ar sunaikinta, tuoj kiltų pavojus, jog visa eilė tarpinių tikslų nebebūtų pasiek-

ta — ir galėtų pasidaryti dideliausia žala... Taip aišku: yra kažkoks augščiausias Protas, kuris sumanė ir įvykdė visą tą nuostabią mašineriją, ar, geriau, tą tikslingą organizmą...

Vėliau, studijuodamas krikščioniškąją filosofiją, susiradau Dievo įrodymą, kuris man ir nūn atrodo tvirčiausias: tai vad. pasaulio dalykų atsitiktinumo įrodymas. Dabar man tik retai beateina abejojimas, begu yra Dievas. Betgi, kaip jau minėjau, vien tas neabejoja, kas nemąsto; tenka tad nerimti, bijotis, kovoti, nes „nerami yra mūsų širdis, iki atsilsės Dievu je“ (šv. Augustinas), ko karštai trokštu ir tvirtai tikiuosi!

TAUTOS KELIU

A. VASYS

gimė 1902 m. Suvalkų gubernijoje, Vižainio valsčiuje. Mokslus ėjo Marijampolės ir Vilkaviškio gimnazijose ir Vilkaviškio vyskupijos seminarijoje. Nuo 1925 iki 1929 m. studijavo Kaune Vytauto D. universitete, Humanitarinių Mokslų fakultete: istoriją, pedagogiką ir

kalbas. Baigęs universitetą, buvo Karo mokykloje, kurią baigęs buvo pakeltas į j. leitenanto laipsnį. 1931 m. Vytauto D. universitetas paskyrė stipendiją ir pasiuntė į Vienos universitetą. Ten studijavo paleografiją, filologiją ir istoriją, parašė disertaciją „Vytauto Didžiojo diplomatika“ ir gavo daktaro laipsnį.

Grįžęs į Lietuvą, nuo 1936 m. iki 1940 dėstė istorijos padedamuosius mokslus Vytauto D. universitete, Humanitarinių mokslų fakultete, o nuo 1940 iki 1944 m. mokė Vilniaus universitete.

Tremtyje, Vokietijoje, buvo Augsburgio lietuvių gimnazijos direktorius ir Pabaltijo universiteto Hamberge profesorius. Šiuo metu dėsto Fordhamo universitete Rusų Mokslų institute ir Lituanistikos institute.

Mūsų tautos kelias yra neatskiriamai susijęs su universalinės krikščionybės kultūros keliais Lietuvoje. Tautos, priimdamos krikščionybę, įsijungdavo į jos universalinę kultūrą, ir vėliau, šios kultūros veikiamos, kūrė savo tautines kultūras ir stiprino savo tautines individualybes. Lietuvių tauta, ilgai neįsijungdama į krikščionybę, nesinaudojo krikščioniškos kultūros lobynu ir atsiliko nuo kitų tautų, kurios daug anksčiau buvo priėmusios krikščionybę. Lietuvių tautai, kurį laiką sunku buvo lenktyniauti su kitomis tautomis kultūriniame bare. Dėl šios priežasties lietuvis kartais pasiduodavo svetimų kultūrų įtakai ir nutoldavo nuo savo tautos. Taip pat istorinė Lietuvos valstybė augo sparčiau, negu jos tautinis susipratimas ir kultūrinis brendimas. Istorinės Lietuvos galybė nebuvo atremta į tautinę lietuvių kultūrą, todėl svetimos kultūros įtakos brovėsi į lietuvių tarpą ir silpnino ne tik tautinę individualybę, bet ir pačią valstybę.

Lietuvos karalius Mindaugas, įjungdamas Lietuvą į krikščioniškąją bendruomenę, pasuko mūsų tautos vairą vakarų kultūros kryptimi. Tačiau krikščioniškos vakarų kultūros kelias Lietuvoje buvo sunkus ir vingiuotas. Įvairios kliūtys dar ilgai trukdė Lietuvai naudotis krikščioniškąja kultūra ir šios kultūros užuovėjoje puoselėti savas tautines vertybes. Vis dėlto, nepaisant įvairių kliūčių ir bangų, bandžiusių išstumti mūsų tautą iš vakarų kultūros kelio, universale vakarų krikščionybė tapo tvirtu inkaru lietuvių tautos audrų sūkuryje. To inkaro Lietuva nebeišleido net ir pavojingiausiais momentais.

Kai reformacijos bangos sukrėtė visą Europą ir skverbėsi Lietuvon, tai čia jos atsimušė į krikščioniškos kultūros uolą ir nepajėgė nukreipti lietuvių tautos nuo pasirinkto kelio. Revoliucinė kultūros linkmė,ėjusi iš reformacijos per Prancūzų revoliuciją, per XIX amžiaus revoliucijas ir apsiglavusi XX amžiaus chaosu, aiškiai parodė, prie kokių suirimų ir katastrofų ji veda dechristianizuotą pasaulį. Šita revoliucinė kultūros linkmė, atpalaidota nuo amžių ne-lygstamų principų, nuasmenino žmogų, davė laisvę destraktyvinėms jėgoms, kurios parodė savo tikrąjį veidą bolševizme. Tos pačios bolševizmo destraktyvinės jėgos šiandieną graso ne tik krikščioniškai vakarų kultūrai, bet ir tai pačiai kultūrinei linkmei, kuri davė pradžių tam pačiam bolševizmui. Ir tai suprantama, nes destraktyvinės jėgos turi vieną vienintelį tikslą — griauti. Rodos, jos turėtų sugriauti ir pačios save. Tos pačios destraktyvinės bolševizmo jėgos kaip viesulas siaučia ir mūsų pavergtoje tėvynėje. Jos neša pavojų ne tik mūsų tautos krikščioniškiems idealams, bet ir pačiai tautos gyvybei.

Mūsų pirmosios tautinės vertybės, mūsų literatūra, menas, muzika tampriai susiję su krikščioniškąja kultūra. Religinis ir tautinis pradas neišskiriami. Mūsų tautinė kultūra visuomet buvo atremta į krikščioniškąją vakarų kultūrą. Tautinio atgimimo laikais dalis lietuvių inteligentijos, persiėmusi rusiško nihilizmo dvasia, bandė tą dvasią skiepyti ir mūsų tau-toje, tačiau jos pastangos nerado sau tinkamos dirvos ir sudužo. Dauguma mūsų inteligentijos paliko iš-tikima krikščionybės ir tautos idealams. Ji žymia da-limi ir nulėmė mūsų kultūrinį likimą.

Spaudos draudimo laikais buvo vedama kova ne vien už spaudos laisvę, bet ir už lietuvišką maldaknygę, už vakarų krikščionišką kultūrą, kuri tuo metu Lietuvoje jau buvo giliai įleidusi šaknis. Už tą patį religinį tautinį idealą lietuviai buvo tremiamas į Sibiro taigas, kentėjo ir mirė kalėjimuose. Ir Kražiuose lietuviai gynė ne tik savo šventovę, bet ir lietuvių tautos teises.

Mūsų savanoriai, nesigailėdami savo gyvybės, kovojo Nepriklausomybės laikais, mūsų partizanai vedė sunkią kovą ir dar šiandien tebekovoja už tautos ir krikščionybės idealus. Kiek šiandien tūkstančių mūsų brolių ilgesiu ir skausmu dūsauja Sibiro taigose ar priverčiamųjų darbų stovyklose? Nors ir kaip sunki būtų jų dalis, bet vis dėlto jie pasilieka ištikimi mūsų tautiniams ir religiniams idealams, jie nekeičia tradicinio lietuvių tautos kelio. Tai liudija žinios, pasiekiančios mus iš pavergtos Lietuvos ir tolimojo Sibiro. Tegul kalba apie tai ištrauka iš vieno laiško, pasiekusio mus iš Sibiro. Išleidžiu visas asmenines žinias.

“Mylimas X.....Apsigyvenau miškuose, kurių dar niekuomet nebuvo palietusi žmogaus ranka. Sąlygos gyventi čia labai puikios, gamta graži... Netoliese yra ir gražus kapinynas, papuoštas lietuviškais kryžiais. Čia ilsisi ir mūsų motinėle ir broliukas X.

Čia įsikūrė ištisi kaimai „zemliankų“. Mūsų rajone gyvena įvairios tautybės, bet lietuvių yra daugiau tūkstančio. Mes vis tarp savęs gražiai sugyvename, susitinkame, pasišnekame ir pasiguodžiame. Lietuviška daina praskaidrina mūsų nuotaikas. Daž-

nai miške skamba dainelė „Oi varge...“ Vyresnio amžiaus žmonių nedaug čia gyvena. Daugiausia jaunimo, o jaunimas kaip visuomet linksmas, gyvas, kuria šeimas. Vedasi lietuviai tik su lietuviais, nes, sakoma, tos pačios tautos būdai geriau sutinka.

Šią vasarą mes turėjom didelį džiaugsmą. Pirmą kartą per dešimt metų mus aplankė lietuvis kunigas. Tai buvo džiaugsmo šventė. Kunigas palaimino daugiau kaip šimtą naujų šeimų, kurios formaliai buvo jau seniai sudarytos. Nuo ryto iki vakaro jis krikštijo vaikus ir teikė kitus patarnavimus. Jis atvežė mums dovanų — rožančių, bet kiekviena šeima gavo tik po vieną. Kiek ašarų buvo su svečiu atsisveikinant.

Klausi, ar turime mokyklas. Taip, yra. Mokyklose vaikai mokomi rusiškai, bet namuose mokome juos lietuviškai. Tik vargas su knygomis. Negauname vadovėlių. Dažnai iš vienos knygos mokosi keli vaikai. Neperseniai gavome iš Lietuvos Maironio raštų porą tomelių, bet jie eina iš rankų į rankas per visą kaimelį. Maironio poezija jaunimui labai patinka, bet ji miela ir mūsų vyresniųjų širdžiai. Jo dainos nuolatos skamba kaimelyje. Kai pasigirsta daina „Kur bėga Šešupė“, sunku susilaikyti nuo ašarų.

Klausi apie čionykščius papročius. Kiek sąlygos leidžia, laikomės senų papročių. Joninių išvakarėse jaunimas kuria laužą ir linksminasi. Gruodžio 24 diena moterys ruošiasi ištisus metus, kad tik toji diena išsiskirtų iš kitų dienų. Senų papročiu švenčiame vardines ir kitas šeimynines šventes“.

Komentaram šiam laiškui nereikalingi. Nei kalėjimo pančiai, nei Sibiro taigos nepalaužia lietuvio dvasios, nebeužtvenkia upės bėgimo... nebesulaiko kilimo... Lietuvis pasilieka ištikimas tautos ir krikščionybės idealams. Jis kryžiais nusagstė ne tik Lietuvos pakeles, bet ir Sibiro taigas. Lietuvių tautos kelias ne tik praeityje, bet ir šiais laikais neišskiriamai susijęs su krikščionybe. Šio kelio neapleidžia mūsų pavergtoji tauta. Šį tautos kelią, atremtą į universalinę krikščionybę, pasirinkau ir aš. Jis apsprendžia ir mano pasaulėžiūrą.

SUŽĖRĖS TIKĖJIMO KAITRA

VLADAS VILIAMAS

gimė 1904. X. 15, yra baigęs Rokiškio gimnaziją, Vytauto D. universitetą ir Berlyno univ. įgijęs daktaro laipsnį už disertaciją apie rytines Pabaltijo valstybių sienas. Jo specialybė — geografija. Iš šios srities yra paskelbęs eilę studijų ir straipsnių Yra dėstęs geografiją Kauno ir Vilniaus universitetuose, Vilniaus Pedagoginiame institute ir buvęs geografijos katedros vedėjas Baltijos un-te Hamburge, o taip pat Lietuvių gimnazijos Augsburgėje vicedirektorius ir direktorius, Lietuvos vyriausybės delegacijos ekspertas Maskvoje, kelių geografinių draugijų narys.

Visą laiką reiškėsi ir tebesireiškia visuomeniniame darbe ir yra buvęs Moksleivių Ateitininkų s-gos pirm., V. D. universiteto studentų atstovybės pirm., Pabaltės Studentų s-gos SELL pirm., Ateitininkų Sendraugių s-gos c. v. pirm. Dabar yra Ateitininkų federacijos vy-

riausiosios v-bos narys, Vidurio Europos Krikščionių Demokratų s-gos gen. sekr. padėjėjas, Lietuvių Krikščionių Demokratų s-gos c. komiteto narys, New Yorko Alto tarybos narys, Maironio vardo mokyklos Brooklyne mokytojas, „Tėvynės Sargo“ redakcijos narys, kitų laikraščių bendradarbis,

Augštos moralės, giliai krikščionišką, Rūpintojėliais šnekančią lietuvių tautą naujai apgulė sutemos ir didžiosios nelaimės, kai ji, iš naujo atstačiusi valstybinį gyvenimą, susivokusi savo liaudiškuose, amžiais telktuose, lobiuose pradėjo vėl reikšti savarakiškos tautos gyvenimą, skleisti saviškos kultūros pumpurus.

Nacionalizmo ir komunizmo sukeltas pasaulinis karas atnešė lietuvių tautai milžiniškus dvasinius ir medžiaginius nuostolius bei tremtiniais nusėjo visus žemės kontinentus. Vyko ir tebevyksta šiurpulingas tautos kryžiaavimas, didžiausias istorijoje didvyrių šalies bandymas.

Nacizmo ir fašizmo siautėjimas liko sutriuškintas, bet apskritai nacionalizmas iš pasaulinės scenos dar toli gražu nėra pasitraukęs. Dabar jo drugys kresčia Azijos ir Afrikos tautas, o jo vaiduokliai tebegyvi ir Europoje.

Nacionalizmas yra egocentrinė pasaulėžiūra, neturinti universalių pagrindų nei paskirai tautai, nei vis ryškiau išskylančiai tautų bendruomenei. Jis savo esmėje yra išskiriančioji, bet ne apjungiančioji idėja ir todėl —destruktyvi jėga.

Dar žymiai daugiau Lietuvą tebekankina tautų budelis komunizmas. Komunizmas nėra tik ekonominė doktrina, bet viso gyvenimo filosofija, pseudoreli-

gija su savo mistika bei askeze ir todėl itin gyvastingas. Komunizmas yra griežčiausias antipodas krikščionybės ir su ja nesutaikomas.

Mūsų laikai yra gigantiškosios komunizmo ir krikščionybės grumtynės. Žūtbutinė tarp idėjų kova vyksta pavergtuose kraštuose; krikščionys ir kiti tikintieji yra ten komunizmui priešinimosi avangarde. Į šią likiminę kovą jungiasi visas vakarietiškas pasaulis. Anksčiau ar vėliau turės būti išspręstas šis didysis — hamletiškas — mūsų laikų klausimas.

Šventai tikiu krikščioniškosios Lietuvos išsilaisvinimu, kaip ir krikščionybės laimėjimo triumfu. Dieviškoji viltis yra nesunaikinama; išliks gyva ir lietuvių tauta, kad ir kaip sunkus būtų jos Kalvarijos kelias.

Kam iš svetur gyvenančių lietuvių bus laimės grįžti į laisvą Lietuvą, tas privalėtų grįžti ne tuščiomis. Vėl atsistatančiai Lietuvai reikės greičiausiu laiku atskleisti vakarietiškos kultūros ir civilizacijos vertinguosius laimėjimus; perauklėti jaunųjų tautiečių dalį ir pašalinti į jų dvasią įsibrovusias materialinio komunizmo koncepcijas; atkurti naują, visiems tautiečiams ir visiems Lietuvos gyventojams teisingą ir pažangų gyvenimą.

Krikščionybė šiam žygiui yra patikimiausias kelias. Tačiau reikia neužmiršti, kad platūs žmonių sluogsniai krikščionybę, kaip ir kitas religijas, dažnai vertina pagal jų socialinį vaisingumą.

Krikščionys pirmieji ir su visu idealizmu, neužmiršdami savo amžinojo paskyrimo, turi stengtis sukurti tokią Lietuvos valstybę, kuri vergiją pakeistų

laisve, kuri alkanus papenėtų, trokštančius pagirdytų, nuogus pridengtų, benamius sugrąžintų ir motiniškai priglaustų, — sudarytų tokias gyvenimo sąlygas, kuriose Lietuvos gyventojai realiai galėtų pajusti krikščioniškos gyvenimo tvarkos pranašumą.

Tuo keliu einant bus sugrąžintas ir jau suabejoju-
siems krikščionybe pasitikėjimas, jos skelbiamų ver-
tybių atitikimas ir žemiškajame gyvenime; naujai
sužėrės ir tikėjimo kaitra. Gyventojai visuotinai atsi-
sakys nuo jiems primestų ir juos kankinusių naciona-
lizmo ir komunizmo mitų. Lietuva vėl tvirtai atsistos
ant to kelio, nuo kurio ją sutemos ir didžiosios nelai-
mės bus mėginusios nublokšti.

RELIGIJOS IR MOKSLO TIESA

ROMUALDAS ZALUBAS

gimė 1911 m. 1936 m. Kaune įsigijo dipl. matematiko laipsnį. Nuo 1940 m., penkerius metus, buvo Astronomijos katedros asistentas Vilniaus universitete. Nuo 1945 metų buvo penkerius metus lietuvių gimnazijos Kemptene direktorius. 1949—1951 m. dėstė matematiką

Nazareth College, Rochester, N. Y., o nuo 1952 m. Georgetown universitete, Washington, D. C. Šiame universitete 1955 m. įsigijo daktaro laipsnį iš astronomijos. Moksliniai darbai yra iš spektroskopijos ir astrofizikos, spausdindami atitinkamoje spaudoje. Populiarūs straipsniai talpinami lietuviškuose žurnaluose ir laikraščiuose.

Klausimai, kurie čia nagrinėjami, nėra reikalingi teorinio apibrėžimo, ir todėl aš čia rašydamas atsakymo jieškau ne teorijoje, bet gyvenime, o tada meilė tiesai, mokslui, grožiui ir žmogui yra ta, kas padaro gyvenimą prasmingą.

Dažnai iškyla nesusipratimų dėl religijos tarp vadinamų mokslininkų. Religija yra paremta tikėjimu į Dievo apreiškimą. Gi mokslas kiekvieną tiesą, į kurią atsiremia, stengiasi įrodyti, ir todėl mokslo tiesos keičiasi, nes žmogaus pažinimas didėja. Kitaip yra religijos reikaluose, čia tiesos yra Dievo duotos ir jos nesikeičia, gali įvairuoti papročiai ir formos, bet ne tiesos. Kad žmogus būtų religingas, reikia, kad jis turėtų tikėjimą bent kaip „garstyčios grūdą“, kaip minima Šventame Rašte. Jei ir nesirūpintume pomirtiniu gyvenimu, tai tikėjimo išnaikinti visvien negalima, nes žmogus yra taip sutvertas. Jei jis negarbi- na Dievo, tai garbina jaučius, beždžiones, Staliną, mokslą ir t.t. Vadinamas bedievis netiki į tikrą Dievą, bet tiki į savo stabų „religiją“. Negalima nuvertinti to, ką religija duoda žmonijai. Morale yra tai, kas padaro žmonių gyvenimą žemėje įmanomą, o tai yra atremta į religiją. Jaunimo auklėjimas gali būti sėkmingas tik tada, kai jis yra atremtas į jų religiją. Žmogus atlieka didžios geradarybės darbus, kai jis tai daro Dievo garbei.

Mokslo atžvilgiu mes nesame tokie laimingi: niekas mums nėra davęs tikros matematikos, astronomijos, fizikos, chemijos ir t.t. Tą visa žmonija pati atsiekė ir toliau siekia per bandymų ir klaidų kelią. Pavyzdžiui, prieš kurį laiką dar atomas buvo laikomas neskaidoma medžiagos dalele, o dabar jau surasta visa eilė jos sudėtinių dalelių ir kaip pasigaminti iš jo vadinamą atominę energiją. Ar medžiaga pasikeitė? Ne. Pasikeitė mūsų klaidinga „tiesa“. Laikui

bėgant, tos pažiūros vėl gali keistis, o medžiaga pasiliks tuo, kas ji yra.

Per Paskutinius 50 metų astronomijos knygų turinys labai pasikeitė, nes daug buvusių "tiesų" pase-no. Bet ar daug pasikeitė pati visata? Visata ir žvaigždės beveik nė kiek nepasikeitė, nes 50 metų, palyginus su vidutiniu žvaigždės amžiumi — 10,000,000,000 metų, yra tik labai trumpas akimirksnis.

Mokslas buvo ir pasiliks reliatyvi tiesa, kuri nuolat keičiasi.

Šiandien gyvename mokslo ir pramonės revoliucijos gadyne. Mokslininko vardas ir išradimai dabar yra užburti žodžiai. Senoji baltų pirštinių diplomacija užsibaigė. Politika yra paremta atominių bombų skaičiumi. Netikrumas pasaulio ateitimi auga, nes kartu su gamtos mokslų pažanga nepažengė žmonijos moralė. Šių dienų slibinas gąsdinimu, kad atominis karas sunaikins viską, reikalauja, vietoj mergelės, valstybės po valstybę, ir jam jos atiduodamos iš baimės. Ar atsiras naujas šv. Jurgis, kuris išdrįs pakelti kardą prieš slibiną?

Pasaulis kasdien praturtėja naujais laikraščių ir žurnalų numeriais, knygų tomiais, paveikslais, pramonės vis puikesniais gaminiais ir vis naujais išduodamais diplomais; bet ar visa tai tikrai yra kultūros pakilimas? Apie kultūrą apskritai šiandien sunku kalbėti, gal geriau galės apie tai kalbėti tie, kurie iš mūsų gdynės akmenų ir metalo laužo likučių spręs apie mūsų kultūrą.

Tautinę kultūrą gali sukurti tik visa tauta, todėl pilnumoje ji kuriama savame krašte. Išeiviai gali duo-

ti tik atskirų kultūros vertybių. Neabejotinai mūsų rašytojai, menininkai, mokytojai ir kiti šia linkme daug padaro ir padarys. Blogesnėje padėtyje yra mokslininkai, nes jų darbuose nėra tautinių motyvų.

Lietuvių tauta nebuvo laiminga apsigyventi sultingoje turtais žemėje, nepasižymėjo nė genijų skaičiumi, bet yra brangi tiems, kurie ją supranta. Lietuvių tautos didybės neiškelsime nei karais, nei kūrimu naujų kolonijų negyvenamose salose. Kelias padaryti ją didelę yra iškėlimas jos dvasiniais turtais, nors šis kelias yra sunkus ir ilgas. Dėl jos laisvės galima pasitikėti Dievu, kad kenčianti tauta nebus pamiršta, ir jos vaikų maldos ir darbai išves ją vėl į laisvą gyvenimą. Senesnieji greičiausia išmirsime jos daugiau neberegėję, todėl mūsų pareiga išugdyti jaunimą, kuris ne savanaudiškai mylėtų Lietuvą ir jos laisvei aukotųsi. Turi išaugti stipri idėja, kad ne materialinės vertybės, bet kančia ir pasiaukojimas daro gyvenimą prasmingą ir kad mūsų garbės pareiga iškovoti laisvę savo tėvų bei protėvių žemei.

DIDŽIUOJUOSI LIETUVIŠKA KILME

MATAS ZUJUS

gimė 1892 ra. rugpjūčio mėn. 14 d. Čiudiškių kaime, Klebiškio valsč., Marijampolės apskrity. Mokėsi Prienuose, Seinuose, Kaune ir Valparaise, Ind. Caro laikais besimokydamas Lietuvoje dalyvavo slap-tame lietuvių moksleivių judėjime

— ėjo slaptosi organizacijos (Seinuose) sekretoriaus pareigas, palaikė ryšius su kitomis slaptomis jaunimo kuopomis, platino rusų draudžiamą spaudą. Spaudoje bendradarbiauja nuo 1911 m. Į JAV atvyko 1913 m. spalio mėn. „Draugo“ redakcijos narys 1914—1915; „Kataliko“ antrasis redaktorius 1915 m.; „Vyties“ redaktorius 1916—1920 ir 1924—1925.

1920 metais rudenį, grįžęs Lietuvon, puolant lenkams, stojo Lietuvos kariuomenėn — Karo mokyklos 4-ton laidon. Čia išbuvęs 5 mėnesius, perėjo Karo Mokslo skyriun — „Kario“ redakcijon, kur išstarnavo 7 mėnesius. Gyvendamas Lietuvoj, bendradarbiavo „Laisvės“ dienraštyje, taipgi Wilkes - Barre leidžiamam dvisavaitiniam „Lietuvių Balse“. „Garso“ redaktorius nuo 1926 m. Kelerius metus buvo ALRK federacijos centro valdybos narys; Balfo direktorius nuo 1945 m.; daugelio seimų prezidiumų pirmininkas ir sekretorius.

Religija. Religijos reikšmė ypatingai šiais laikais neapsakomai yra didelė. Tegu kalba faktai. Naciai buvo atmetę kryžių, kurio vieton pastatė svastiką. Pamynę po kojomis krikščioniškus principus, virto žmogžudžiais. Planingai ir masiškai žudė žydus, lenkus, lietuvius, rusus ir kitų tautybių žmones. Komunistai — dar aršesni tikėjimo priešai. Jie tikėjimą laiko liaudies opiumu, vartojo ir tebevartoja žiauriausias priemones jo sunaikinimui. Atmetę tikėjimą į Dievą, į pomirtinį gyvenimą, prarado bet kokius skrupulus, pasigailėjimo ir teisingumo jausmus. Utopiškų marksistinių, lenininių ir stalininių idėjų įgyvendinimui jie jau išžudė nesuskaitytus milijonus nekaltų žmonių, virto tiesiog ištisų tautų žudytojais. Nepaslaptis, kad nacių siautimo laikais ir komunistų sukurtame pragare nelaimingųjų dvasią stiprino ir tebestiprina gilus tikėjimas į Dievą ir Jo teisingumą. Mūsų privačiame gyvenime religija padeda pergyventi liūdnuosius momentus netekus artimųjų, lūžtant po įvairių nepasisekimų ir kliūčių našta; sustiprina šeimos ryšius, teikia dvasinę ramybę, kad po šios žemės kelionės, vargų ir mirties nemari siela įžengs į amžinąjį gyvenimą.

Moralė. Imu dorovinę prasmę. Dorovė — neišskiriama religijos dalis. Silpnėjant žmogui, visuomenėje ar visoje tautoje religijos dvasiai, silpnėja ir doroviniai pagrindai. Pavyzdžiui, prancūzų tautoje sumažėjus religinei įtakai, susilpnėjo dorovingumas, tauta tiesioginiam nykimo pavojui. Kam prancūzė ar kitos tautos moteris turi aukotis pergyvenant gimdymo skausmus, sunkenybes ir vargus, surištus su kūdikių

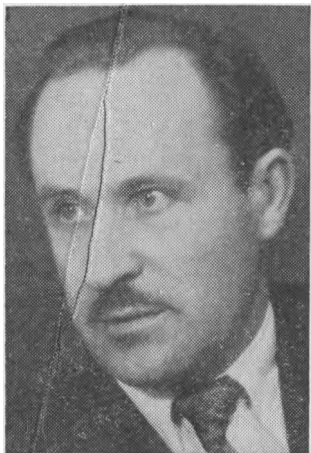
ir vaikų auginimu ir auklėjimu, jei ateistinė propaganda ir mokslas įtikino ją, kad visa jos būseną užsibaigia su šiuo žemiškuoju pasauliu. Mūsų šalies atsakingi valstybininkai, visuomenininkai, religiniai vadovai, tauresnioji spauda nuogaustauja dėl nuolatinių nusikaltimų didėjimo, ypatingai jaunuomenės tarpe. Išmokslintas valdininkas sugebės gudriau vagiliauti ir atlikinėti kitas suktybes, jeigu jo sąžinės nesaistys nei religija, nei dorovė. Daug žalos pridaro paskiriems individams, bendruomenei, visuomenei ir tautai išmokslinti, bet dorovės dėsnių neprisilaiką įvairūs profesionalai, bankininkai, verslininkai ir kiti.

Kultūra. Lietuvių tautos trys didesnieji kaimynai — rusai, lenkai ir vokiečiai — per ištikus šimtmečius stengėsi primesti savo "kultūrą". Išsižadėkit savo kalbos, virskit pravoslavais, — reikalavo pavergėjai maskoliai. Kalbėkite lenkiškai, melskitės „po polsku“ ir virskite lenkais — iš muzikų virsite visi ponais ir kultūringais, — gundė lenkai. Rusino, lenkino, vokieтино, gerokai apkarpė etninius Lietuvos pakraščius, bet josios kultūros nedavė. Tik patiems lietuviams sukurtus, pradėjo kilti švietimas, mokslas, menas, ekonominė gerovė. Didžiausiais šuoliais tauta ėjo kultūros keliais laisvo ir nepriklausomo gyvenimo laikotarpiu, kai jos iniciatyvos ir sugebėjimų neslopino svetimos „kultūros“. Betgi kaip neracionalus ir subiznintas sportas, siekias tik gražių pasižymėjimų ir rekordų, netarnauja svarbiausiam tikslui — kelti jaunimo kūniškąją kultūrą, taip iš švietimo, mokslo ir kitų sričių kultūra be dorovinių pradų gali patarnauti tautos silpninimui ir net jos pražūčiai.

Lietuvių tauta. Didžiuojusi lietuviška kilme, savą kalbą, kaip viena seniausių, originaliausių ir gražiausių pasaulyje, ką pastebi ir pripažįsta garsieji kitataučiai kalbų žinovai ir mokslininkai. Didžiuojusi garbingą tautos praeitimį, jos gražiomis savybėmis. Deja, svetimųjų valdymai, persekiojimai, priespaudos, propagandos primetė nemažai ir neigiamų svetimybų. Vis tiek nesusiklausymas, nesantaika, pavydas, skaidymasis į smulkias partijas, sroves, negerbimas nusipelnusių tautai žmonių, aklas pasivergimas svetimiesiems ir net tarnavimas mirtiniams tautos priešams, neišskiriant kruvinųjų Kremliaus valdovų, ačiū Dievui, yra atėmus tik mažą tautos dalį. Dauguma yra išlaikiusi gražiąsias paprastumo, savigarbos, darbingumo, gilios savo žemės ir tautos meilės savybes. Šios savybės padės pergyventi skaudžiausius bandymus ir išves į šviesią ateitį.

BUVIMO VIEŠKELIU PLAČIUOJU

BRONIUS ZUMERIS

Freiburgo universitete yra baigęs filosofiją ir kaip šalutinius dalykus — istoriją ir psichologiją. Melbourn-o un-te studijavo germanistiką. Plačiai bendradarbiauja periodinėje spaudoje: Žiburiuose, Studentų Dienose, Drauge, Tėviškės Žiburiuose, Darbininke, Ateityje, Žibinte,

Tėvų Kelyje, Aiduose, Tėvynės Sarge, Jaunimo Žygiuose, Australijos Lietuvyje. Buvo Mūsų Pastogės ir Švyturio redaktorius; dabar Tėviškės Aidų redakcinės komisijos narys. Lietuvių enciklopedijos bendradarbis.

Išleido knygas: Tylinti tauta, Juozapas Skvireckas ir 1956 m. už knygą Gyvenimo keliu laimėjo jaunimo literatūros premiją.

Visuomeniniame gyvenime dirbo ir tebedirba eidamas įvairias pareigas: Melbourn-o LB apyl. vald. sekretorius, atstovas bendruomenės suvažiavimuose, Karaliaus Mindaugo instituto paskaitininkas, ateitininkų sendraugių krašto vald. pirmininkas, vienas iš aktyviųjų Australijos Liet. Kat. federacijos organizatorių, Jaunimo Lituanistinių kursų vedėjas, Melb. parapijos kiosko organizatorius, Parapijos tarybos narys, federacijos vald. sekretorius, Melbourn-o Liet. Kat. parapijos mokyklos vedėjas, redaktorius Australijos lietuvių savaitraščio „Tėviškės Aidai“.

I

Laisvas, kaip plačiojo vandenyno baiga, stoviu prieš begalybę ir drebančia kūdikio širdingi stebiu nepermatomos būties versmes.

Lyg apkurtęs nerimas blaškosi aplinkui žemės mįslė betikslų valandų glėbyje.

O visa laiminanti ranka žiebia kibirkštis dulkėse, šluosto visatos veidą lūžtančiais saulės spinduliais.

Ir nesuvokia pasaulio išmintis, ką Tu man kalbi ir neatspėja žynys, kaip aš Tau atsakau, ir dangaus angelai nežino, ką Tu man pažadėjai: Amžinasis — laikinajam, Begalinis — ribotam, ateinančiam laikinosios būties taku, nežinomoje ir nepaženklintoje vietoje, pasiimti nuostabiausios dovanos — amžinybės.

O linksta buitį prie altoriaus, bet ne šio pasaulio !

Mano drąsi likimo arka ilsis ne tame, kiek ji pajėgia įsismelkti laikinumo šešėlyje, bet tame, kiek nuo jo atsiplėšia — ištiesia sparnus į amžiną ilgesį prie manosios baigmės pasotinimo.

II

Nėra uolos erdvej ir laike — ramsčio akimirksniu sustoti.

Tik Dieviškos Išminties žibintai, lyg degančios strėlės, kloja saiką lemties takais nušviestuose žvaigždynuose.

O nedūžtančios yra Sinajaus plokštės!

Prigimtyje skamba nenutylantis varpas ir glūdi vylių prašokanti galia — didesnė nei visas laikas drauge.

Ji kaip malonės pilnačio aušra pašaukė Dovydą ir pajudino Kristoforą su keleivio našta keltis į ant-rą upės krantą.

III

Didžios neramybės tvane pilame žemės sostą iš atsilsio dulkių.

Amžinybės vardu marmore gimsta mintys, ir dangaus mėlynė ataudžia gyvenimo misteriją grožyje — Dievo rankraštyje.

Bet mirtingas yra mirtingųjų žaismas!

Čia nėra atbaigimo, tik pradžia sėjos amžių sustartinėje, tik nuostabus irklas kelionėje į uostą pava-sario sriaute.

IV

Semiu pilnatį stovėdamas ant žemės grumsto, kuriame įspausta bočių žingsniais alsuojanti gyvenimo paslaptis.

Kaip tekantis upelis tyruose laisvo žydinčių gėlių tolį šaltinio vandenimis, taip praėjusios rankos sėja gelmes matuojančią tiesą: nėra pranašo be tėvynės ir kniumba rūmai ant svetimų pamatų.

— Nusiauk savo avalynę, nes ši vieta yra šventa!
— įspėjo Balsas, šaukdamas Mozę Izraelio tarnybai iš degančio krūmo.

Kaip sapnas žaidžia tauta Dievo rankoje. Mes žaidžiame tautoje, o meilė neša visų daiktų išgany-mą.

Bet kur baigiasi tėvynė ir užgęsta liepsnojan-tieji praeities lapai, ten prasideda griuvėsiai...

O jie gimdo dilgėles ir erškėčius!

Išvada: Gilus tikėjimas, stipri moralė, augšta kultūra ir žėruojanti tėvynės meilė yra tvirtovės, kurių žemės galybės nepajudina.

KAIP AŠ SURADAU SAVĄJĄ PASAULĘŽIŪRĄ

JUOZAS ŽILEVIČIUS

gimė 1891 m. kovo 16 d. Didžiojo karo metu 1915 m. pabėgo nuo vokiečių į Petrapilį. Stoją imperatoriškon konservatorijon, studijavo vargonus, bet baigė kompozicijos skyrių, gilinosi muzikologijos srityje, Lankė grafo Zubovo Meno institutą ir Archeologinius kursus. Bai-

gęs konservatoriją laisvojo menininko laipsniu, dirbo rajoninėje Vitebsko konservatorijoje mokytoju ir mokslinio fakulteto sekretoriumi. Buvo instruktorius viso Vitebsko rajono chorų ir specialinėse mokyklose vedė pavyzdines pamokas. 1920 grįžo Lietuvon. Buvo Meno Kūrėjų draugijos išnuomoto miesto teatro administratorius ir Lietuvos Operos tarybos narys organizuojant operą, jos pirmasis administracinis vedėjas, Archeologinės Valstybinės komisijos narys. 1923 m. organizavo ir išlaikė vasarinį simfoninių koncertų sezoną, kur buvo surengta 32 koncertai. Karo muzėjuje skaitė viešas paskaitas apie muziką, kurias demonstravo orkestrinis ansamblis. Meno skyriaus viršininku būdamas, sumanė organizuoti I-ją Dainų šventę 1924 m. Leido

„Muzikos Almanachą“ ir „Muzikos Meną“. 1924 m. pakviečiamas į Klaipėdos konservatoriją mokytoju ir orkestro vedėju, vėliau direktoriumi. 1929 m. pradžioje atvyko į JAV Švietimo ministerijos pasiūstas rinkti muzikologinę medžiagą iš veiklos išeivijoje. 1939 m. vyriausiasis dirigentas Pasaulinėje parodoje, vykusioje New Yorke, kur dirigavo beveik 3,000 dainininkų. 1956 m. garbės dirigentas Chicagoje įvykusioje JAV ir Kanados pirmojoje Dainų šventėje.

1916 metais, gyvenant pabėgėlio gyvenimą Petrapilyje, studentaujant ir drauge mokytojaujant Šv. Kotrynos gimnazijoje, pasitaikė proga, kaip mokytojui, drauge su dviem kitais mokytojais (kun. J. Wasilewskiu ir kun. VI. Mažonu — vėliau tapusiu MIC.), vasaros atostogas praleisti Uralo kalnuose, vietovėje Kamiennyj Lion, buvusiose asbesto kasyklose, su tos pat gimnazijos įvairių tautybių gimnazistais: lietuvių, lenkų, latvių, gudų. Prieš pat atostogas buvau pašauktas karininkų mokyklon, bet po kelių dienų akių tyrimo ligoninėje buvau atleistas; su tuo surištą sielvartą giliai pergyvenau — maniau, jog būsiu gavęs nervų suirimą. Apsigyvenau augšto kalno viršūnėje, buvusiuose kasyklų darbininkų bendrabučiuose, nuo daug metų apleistuose, iš kur teko nuo daugybės įvairių šliužų ir kitokių nepageidaujamų gyvių apsivalyti.

Aplink neapmatomos girios, kalnai, daugybė erelių, padangėje skraidančių su dar kojose laikomais gyvais besispardančiais kiškiais. Naktys begalo tamsios, su daugybe nepažįstamų laukinių žvėrių balsų ir nuolatinis didelių šikšnosparnių, aplink lekiančių, švilpimas. Padangėje žvaigždžių mirgėjimas su daugybe lekiančių ar krintančių uodeguotų žvaigždžių. Dienos metu tai ant vieno, tai ant kito kaimynystėje

esančio kalno nuolat pasikartojantieji griaustiniai su daugybe tarpkalnėse atsiliepiančių aidų. Kai išeidavome nuo gyvenvietės bent keletą dešimčių varstų iškylon, nekartą patekdavome į siaubingus smarkius lietus, palydimus griaustinių. Kitą kartą kalne augštai esant saulė šviečia, žemai, po kojomis, lyja, graudžia. Kai kada debesis mus apsiausdavo ir visiškai aptemdavo, vos virvutės laikantis buvo galima žąsele eiti, kad nepasimestume. Kai sustodavome poilsui, apspisdavo milijonai vabzdžių: uodų, bimbų ir kitokių, iš kurių zirzimo susidarydavo tokia simfonija, kokią sunku įsivaizduoti. Pirmosios savaitės laikotarpyje naktimis šokdavau šaukdamas iš miego, sapnuodavau karo lauką, mūšius, kraują ir t. p.

Vieną naktį sapne dideliame nervų įtempime pamčiau didelę šviesą, kurioje pasirodė man mažo ūgio, ištiestomis į mane rankomis šv. Antanas ir sako: “Neverk, nebijok, būk ramus, nepateksi“. Tikrai, po to reginio aprimau, visiškai pasidariau kitas žmogus, į viską kitaip pradėjau žiūrėti ir prieš tai gaubianti aplinka pasidarė įdomi, nauja, nors anksčiau visa tai mačiau lyg ne savo akimis. Dabar mane žavėjo tas gamtos didingumas, žvaigždžių mirgėjimas, ir vabzdžių simfonija pasidarė tokia įdomi, kurios ir dabar negaliu pamiršti. Vienas iš draugų mokytojų, dvasiškis, vieną kartą sako: “Juozai, rašyk simfoniją“. Atsakiau: “Taip, lengva pasakyti, bet aš jaučiuosi toks menkutis prieš tą gamtos milžiną, jog nežinau, nei nuo ko pradėti”.

Jaunas tąsyk buvau. Labai daug skaičiau visokios pakraipos be skirtumo knygų: tikybinių, antiti-

kybinių, anarchistinių ir t. p. — iš kairės ir dešinės. Siela kažko jieškojo, blaškėsi. Bet kai pamačiau tą gamtos galybę, pajėgą, tą *didįjį stebuklą*, giliai tą visą apgalvojau, stebėjau ir galų gale atkrito nuo manęs visokios knygos, kurios rašė prieš tą *didžiojo stebuklo Kūrėją*. Mano akys praregėjo tą neapbrėpiamą grožį ir didybę, prieš kurią pasijutau mažesnis nei dulkė. Nuo tada mano pasaulėžiūra pradėjo keistis, formotis į gilų tikėjimą į *Tą, kuris galėjo sukurti tokius gamtos stebuklus*. Nekartą žiūrėdavau nakties metu į žvaigždyną ir galvodavau: kas yra tas, kuris sugeba taip tvarkingai ir harmoningai tą visą tvarkyti? Kas yra tas, kuris per tūkstančius metų apželdina gamtos neapmatomus plotus? žodžiu, pamačiau tai, ko iki to laiko nesugebėjau pamatyti nei išgirsti. Visa tai davė pradžią manajai pasaulėžiūrai augti ir stiprėti.

Tvirtai tikiu, jog nesiras jaunuolio ar jaunuolės, kurie, pažiūrėję manomis, kaip tąsyk buvau, jaunomis akimis ir rimtai pagalvoję apie tai, kaip aš galvojau, pamatys savo menkystę prieš *tą stebuklą*; jų pasaulėžiūra pasidarys tokia, kurios niekas nepajėgs išsukti į kreiva vėžės kelią. Toks liks amžinai ištikimas *Jam ir Jame* sėmsis savo sielai ir kūrybai pajėgų. Tokia tat yra mano pasaulėžiūra, tokios aš linkiu visam mūsų stančiam jaunimui. Savo visus didesnius darbus pradėdau prisimindamas žavingąjį Pralo kalną *didįjį gamtos harmonijos stebuklą*, kuriame visuomet randu tai, kas man reikalinga.

TURINYS

Prunskis J.	
Ižangos žodis.....	5
Albavičius, prel. Ign.	
Tautinės gyvybės pagrindas.....	7
Aukštaitė M.	
Kompasas į Augščiausiąjį Gėrį.....	11
Babickas P.	
Keturi pagrindiniai stulpai.....	19
Bagdanavičius, kun. V.	
Rasti savo originalią krikščionišką formą.....	25
Bertulis J.	
Nematomoji Antgamtinė Jėga.....	29
Bradūnas K.	
Šiaurės nuokalnių duona.....	33
Brazdžionis Bern.	
Credo.....	37
Barzdukas St.	
Tauta — mano didysis sentimentas.....	41
Brizgys, vysk. V.	
Istorijos ir praktiškojo gyvenimo žodis.....	45
Čižiūnas V.	
Vienintelis tiesos šaltinis.....	49
Dambriūnas L.	
Gyvenimas prasideda gamtoje, skleidžiasi kultūroje, atbai- giamas religijoje.....	57

Eretas J.	
Žemė, pasaulis ir laikas — priklauso amžinybei . . .	61
Gaida Pr.	
Gyventi turiningai	65
Galdikienė M.	
Tiesos, Gėrio, Grožio idealai	73
Gliauda J.	
Lietuvių tautos idealizmo nemarumas	77
Gobis J.	
Įprasminti kančią ir mirtį	81
Gravrokas J.	
Animalinių ir dvasinių jėgų konfliktas	87
Grigaitytė K.	
Kiekvienas egoizmas nuodingas	93
Gutauskas, kun. J.	
Gyvenimo pilnatvė	95
Ivinskis Z.	
Veiksniai, apsprendę mano dabartinę pasaulėžiūrą	99
Jakštas J.	
Pagarba religijai ir laisvės idėjai	105
Januškevičius J.	
Jei žmonės religiją protu paremtų	109
Jasaitis D.	
Dabarties kryžkelės ir idealų kelrodžiai	113
Jonynas V.	
Tautai išganinga misija	121
Jucaitis P.	
Blėsta nesantaika tarp mokslo ir religijos	125
Juras, prel. P.	
Religija — auklėjimo ir kultūros pagrindas	133

Jurskis A.	
Mažiau kalkulacijos, daugiau kontemplacijos	137
Kačinskas J.	
Pilnutinio žmogaus ilgesys	143
Kardelis J.	
Krikščionybė — vienas didžiausių gyvenimo veiksnių	147
Kolupaila St.	
Mano idealai	151
Kreivėnas J.	
Prisipažįstu	156
Kuprionis J.	
Pagrindiniai dvasinio gyvenimo stulpai	159
Leimonas J.	
Svarbiausias gyvenimo variklis	165
Liaugminas A.	
Mūsų pažiūros atominame amžiuje	171
Literskis V.	
Gamtos dėsniai ir materializmas	183
Mačiulis P.	
Gyvenimas tėra akimirksnio viešnage	189
Maldeikis P.	
Pasaulėžiūra, vertybės ir žmogus	193
Masaitis Č.	
Asmens pasaulėžiūra	197
Matulionis J.	
Motinos perteikta gyvenimo filosofija	201
Merkelis A.	
Kultūra — tautos gyvastingumo laidas	205
Meškauskas J.	
Religija ir medicina turi daug ryšių	209

Mulokas J.	
Iš pilky tėviškės horizontų	215
Naujokaitis Pr.	
Žmogus yra nuolatinis kovos laukas	219
Pakštas K.	
Geografo pasaulėžiūra	223
Prapuolenyte St.	
Žibintai ateinančioms kartoms	229
Paplauskas A.	
Atrasti pilnutinius dieviškos gyvatos šaltinius	233
Raštikis St.	
Aš tikiu	239
Raulinaitis Pr. V.	
Kultūra, atremta religija ir morale	243
Rinkūnas A.	
Testamentas mano dukrelei	247
Rugis J.	
Ne kultūra smunka, o žmonės	251
A. Rūta	
Mylėti gyvenimą — reiškia mylėti Dievą	257
Šulinskas, kun. A.	
Pilnutinio žmogaus keliu	261
Šaulys K.	
Valstybinės nepriklausomybės besiekiant	265
Šerkšnas A.	
Pasaulio chaosas ir ateities perspektyvos.	269
Šešplaukis Alf.	
Tikrosios kultūros laidas	275
Šimoliūnas J.	
Laimingas, kuris tiki	281

Šimutis L.	
Pastovios moralės ir teisingos taikos pagrindas	287
Šlepetys J.	
Lietuvybės keliu	291
Švaistas J.	
Lietuviška siela imli dinamiškai kultūrai	297
Tamulaitis St.	
Religija, žmogus, tauta	301
Turauskas E.	
Kultūra yra tai, kas pasilieka, kada viskas pamiršta	305
Vaitkus M.	
Dievas mano gyvenime	313
Vasys A.	
Tautos keliu	319
Vilimas VI.	
Sužėrės tikėjimo kaitra	325
Zalubas R.	
Religijos ir mokslo tiesa	329
Zujus M.	
Didžiuojuosi lietuviška kilme	333
Zumeris Br.	
Buvimo vieškeliu plačiuoju	337
Žilevičius J.	
Kaip aš suradau savąją pasaulėžiūrą	341

JUOZO PRUNSKIO PARAŠYTI LEIDINIAI:

- Maskva be kaukės (vertimas, su kun. A. Sušinsku),
1931
- Kan. Kozmianas, švietėjas ir auklėtojas sunkiaisiais
vergijos laikais, 1933
- Dejavimai, kraujas, ašaros..., 1933
- Pareiga, 1934
- Ką ir kaip rašyti į laikraščius, 1936 ir 1950
- Ką Dievas sujungė, žmonės teneišskiria, 1939
- Visuotinė mobilizacija atakai prieš tautos vėžius, 1939
- Taip mirė nemirtingieji, 1941
- Komunizmas ir revoliucija Amerikoje, 1942
- 15 sušaudytų kunigų Lietuvoje, 1943
- Fifteen Liquidated Priests in Lithuania, 1943
- Bolševikų kalėjime ir Sibiro ištrėmime, 1944
- Lietuva nacių ir bolševikų vergijoje, 1944
- Comparative Law, Ecclesiastical and Civil, in
Lithuania, 1945 (disertacija)
- Prie vilties kryžiaus, 1948
- Aušros Vartų Marija, 1950
- Motina Gailestingoji, 1957
- Amžinybei ir tėvų žemei, 1957
- Augštyn širdis!, 1957
- Motina, 1958
- Rinktinės mintys (red.; spaudoje)
- Meilė ir laimė (spaudoje)
- Metai su Dievu (spaudoje)

LIETUVIŠKOS KNYGOS KLUBO LEIDINIAI

RELIGINES, FILOSOFINĖS KNYGOS

- ANGELAI, Friederick von Lama (vertė kun. dr. K. A. Matulaitis, MIC) 56 psl..... 0.50
Įdomūs, nors ir privatūs, Dievo Tarnaitės Matildos gauti apreiškimai apie angelus, mūsų sargus.
- GYVOJI DVASIA, kun. dr. J. Vaitkevičius, MIC, visų metų mąstymai, I tomas — 464 psl., II — 543 psl., III — 621 psl., IV — 671 psl., kiekvieno tomo kaina po..... 5.00
Tai viso gyvenimo autoriaus išmąstytų ir išgyventų krikščioniškų tiesų patiekimas skaitytojui, norinčiam giliau įžvelgti į painius gyvenimo ir tikėjimo klausimus.
- MARIJA DANGUJE IR ŽEMĖJE, vysk. V. Brizgys, 128 psl. .. 1.50
Švč. Marijos gyvenimas ir darbai šioj knygoj svarstomi aiškiau ir suprantamu būdu. Tai lyg trumpa tikėjimo tiesų apie Mariją santrauka.
- MARIJOS ŽODIS FATIMOJE, kan. dr. P. Aleksa, 128 psl. . . 1.00
Apie Svč. Marijos apsiareiškimus Fatimoje ir jų reikšmę rasit pilnas žinias šioje knygoje.
- MOTINA GAILESTINGOJI, kun. dr. J. Prunskis, 116 psl. . . 1.30
Daugybė iš gyvenimo paimtų pavyzdžių autorius parodo, kaip nuostabiai Marija veikia žmonijoje ir paskirame žmoguje.
- POPIEŽIAUS CELESTINO VI LAIŠKAI ŽMONĖMS, Giovanni Papini (vertė dr. P. Mačiulis), 216 psl..... 2.00
Garsusis rašytojas G. Papini šioj knygoj duoda naujų minčių ir idėjų kiekvieno užsiėmimo žmogui, atliekančiam savą misiją.
- SŪNUS PALAIDŪNAS, Fulton J. Sheen (vertė kun. J. A. Karalius), 174 psl..... 2.00
čia didysis Amerikos televizijos kalbėtojas vysk. F. Sheen vaizdžiai nupiešia žmonijos, atsiskyrusios nuo Dievo, likimą.
- ŠVENTŲJŲ GYVENIMAI, kun. dr. K. A. Matulaitis, MIC. 714 psl..... 5.00
Čia rasit savo gyvenimui pavyzdžių iš tų, kurie mus jau atstovauja danguje.
- TRISDEŠIMT MEILĖS ŽODŽIŲ, vysk. V. Brizgys, 168 psl. 1.50

Kas nori suprasti Kristaus meilės dvasią, turi būtinai perskaityti šią knygą, kuri paprastais žodžiais ir gyvenimo pavyzdžiais perteikia galias tiesas.

ŽMONIJOS LIKIMAS ŠV. JONO APR. KNYGOJE, kun. V.

Bagdanavičius, MIC, 406 psl..... 3.50

Žvelgdami kartu su autoriumi į galias ir sunkiai suprantamas šv. Jono Apreiškimo mintis, aiškesnėje šviesoje pamatysime žmonijos likimą.

DAILIOJI LITERATŪRA

AŠTUONI LAPAI, Birutė Pūkelevičiūtė, Draugo prem. romanas, 392 psl..... 3.75

Savo nepakartojamu stiliumi, dviejų tikrovių aplinka, personažų gyvumu ir vaizdavimo būdu šis romanas yra užėmęs vieną pirmaeilių vietų.

DULKES RAUDONAM SAULĖLEIDY, V. Ramonas, 396 psl. 3.00

Grakštus stilius, gyvi sąmojai ir nepaprastai įdomi intriga nukelia skaitytoją į pirmojo bolševikmečio išgyvenimus Lietuvoje.

GĘSTANTI SAULE, Jurgis Gliuda, metmenys, 218 psl..... 2.00

Nuotaikingo gyvenimo nuotrupos iš senųjų ir naujųjų lietuvių gyvenimo Amerikoje.

GINTARINIAI VARTAI, Nelė Mazalaitė, 248 psl..... 2.00

Legendiniais pasakojimais autorė skaitytoją nukelia į savo kraštą, kuriame baigiasi skausmas ir prasideda naujas gyvenimas.

KELIONĖ, J. Landsbergis, Draugo prem. romanas, 258 psl. .. 2.50

Tai modernaus stiliaus, bet realių tremtinio išgyvenimų romanas, vedąs skaitytoją karo nuotykių ir košmarinių sapnų labirintais.

LIETUVIŲ BELETRISTIKOS ANTOLOGIJA, red. B. Brazdžionis, 607 psl..... 7.00

Pirmoji šios rūšies knyga lietuvių literatūroje. Ji apima 49 mūsų rašytojų ir gražiausių jų kūrybos vaisius.

LIKIMO ŽAISMAS, H. Lukaševičius, romanas, 231 psl..... 2.50

Romanas iš Argentinos lietuvių gyvenimo, vargų ir laimėjimų.

NAMAI ANT SMĖLIO, Jurgis Gliuda, Draugo prem. romanas, 221 psl..... 2.00

Psichologinis karo nuotaikų sužalotos dvasios romanas, kuriame vaizdingai nupiešiama aplinkybių smukdomo žmogaus būseną.